kacak@leman.com.tr

KAÇAK YAYIN

Ocak 2004/Sayı: 09 - 2.000.000 TL. KDV Dahil

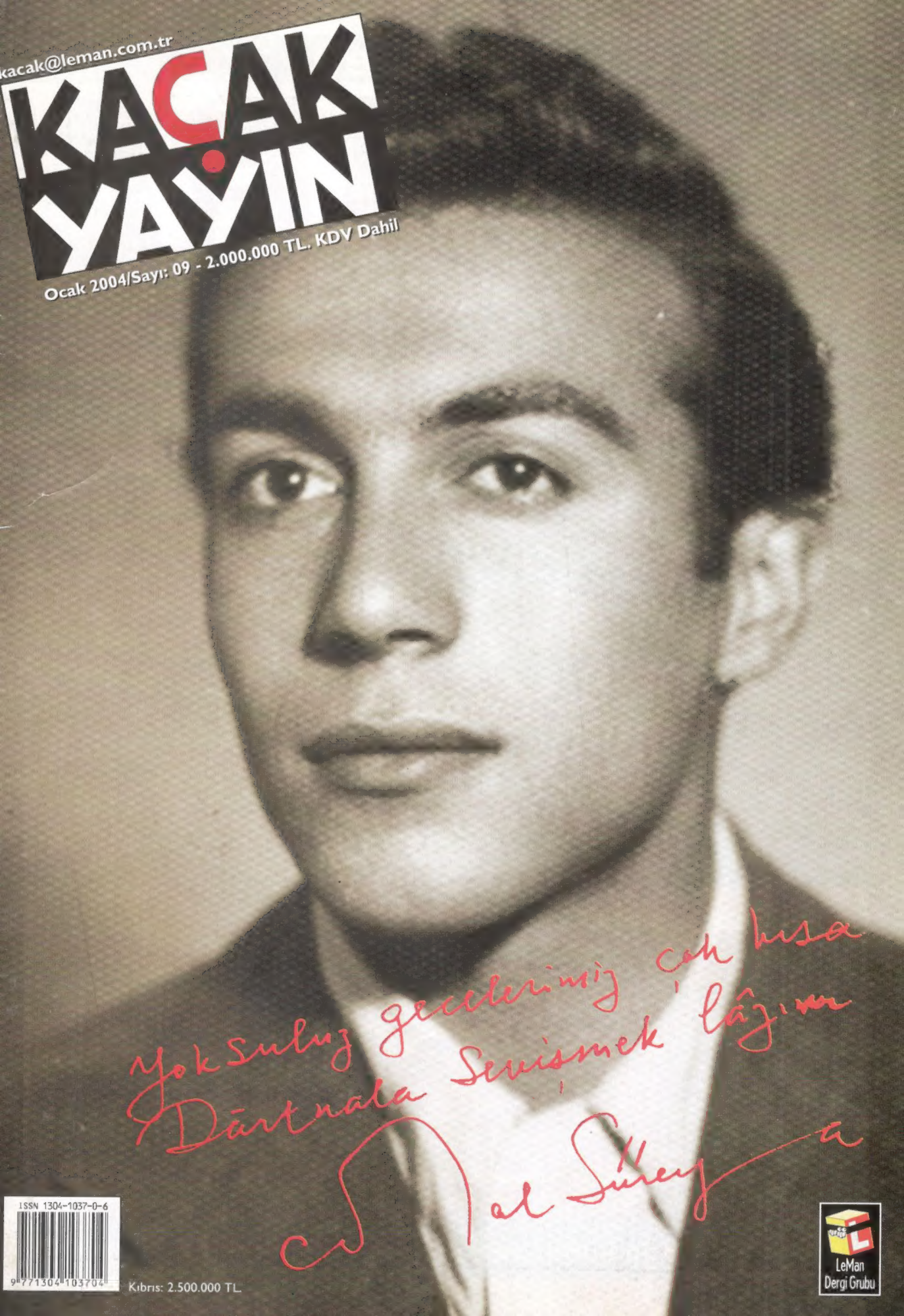

ISSN 1304-1037-0-6

Kıbrıs: 2.500.000 TL

LeMan Dergi Grubu

tiyatrooyunevi

GAVARA

NİHAT GENÇ

ÇAYLARINIZI YUDUMLARKEN... DALIN SEYRE...

Nihat Genç'in hikâyelerinden oyunlaştıran ve yöneten: Mahir Günşiray
sahne tasarımı: Claude Leon ışık tasarımı: Yüksel Aymaz ışık kumanda: Metin Çelebi
müzik yönetmeni: Ayşenur Kolivar, Turgay Erdener yönetmen yardımcısı: Ayça Damgacı, Alper Develioğlu
yapım yardımcısı: Halil Küreş kukla tasarımı: Senem Orhonsayın
oyuncular: Mahir Günşiray, Ayça Damgacı müzisyenler: Ozan Emrah Aksoy, Onay Şahin

HER CUMA 20:00 / HER CUMARTESİ 20:00
İSM 2. KAT Tarlabaşı Bulvarı No: 120-122 Dernek Sokak, Beyoğlu
Rezervasyon: 0212 254 9696

KÜLTÜR BAKANLIĞI'NIN MADDİ KATKILARIYLA

TİYATRO OYUNEVİ'NİN 2003-2004 OYUNLARI: > UNUTMAK > EVLENME *İnanılmaz bir olay* > GAVARA
Yeni Oyun > DÖNE DÖNE *Baştan Çıkarıcı Bay Arthur Schnitzler'in "Rond"u Üzerine Baştan Çıkartma Rondu* (bilgi için: www.tiyatrooyunevi.com)

EFES Pilsen

EFES Pilsen'in kültür ve sanata katkıları artarak sürecek.

KaçakEditör

Kaçak Yayın seminerleri başladı. Şimdilik iki dersliğimiz var. Üçüncü derslik için başvuru kabul süremiz yeni yılın 1 Şubat'ına kadar devam edecek. Seminerlere ilgi duyanlar, "gitmek" konulu bir kompozisyon yazıp bize gönderecekler. "Gitmek", tema olarak da seçilebilir. Nitekim bazı başvuranlar, tema'sı 'gitmek', konusu 'yolculuk', 'taşınmak' vb olan yazılarını gönderdiler. Hareket ve fikir olarak gitmek, pek çok tema'yı akla getirebilir, kursiyer adaylarımız bu anlamda sıkıntı çekmeyeceklerdir...

Edebiyat yapmanın öğretilebilir yanları ve buradaki yöntemler, teknikler üzerine görüşler çeşitlidir. Bu konular üzerinde en çok edebiyat bilimcileri, pedagoglar, edebiyat kuramcıları, eleştirmenler ve estetisyenler durmaktadır. Yazarlara gelince; onlar bu konuda daha ketum davranırlar, 'eğitimle yazar olunmaz' diyenler çoğunluktadır. Yazarlar, edebiyatın en geniş kitleler tarafından sevilmesini ister ve beklerlerken, aynı istek ve tutumu edebiyat bilgisi ve tekniği bakımından göstermezler. ;şin doğasında vardır bu; 'şaşırt, 'özgün ol, özgünlüğünü koru'.

Ulusal hümanizmlerin çöküp, edebiyatın sektörleştiği (moda, eğlence, medya... gibi sektörler ile sistematik bağlar kurulması) bu dönemde, yazarlar arasındaki rekabet bir hayli artmış olduğundan, ketumluk daha da derinleşmiştir.

O zaman ne olur; akademinin rolü biraz daha büyür. Bilgilenme, öğrenim gereksinimi bir şekilde karşılanmalıdır... Yine ne olur; enstitülerin, vakıfların, derneklerin rolü artar. Edebiyat dergilerinin de...

Sektörleşmenin önüne kattığı okurlar yerine, kanaat sahibi, kanaat önderi okurlar olsa; kendisi olarak seçen, seçtiğini anlayan, alımlayan, eleştiren, bir okuyup iki yazan okurlar olsa...

Seminerler işte en başta buna hizmet ederler.

KAÇAK YAYIN

Sayı: 9 - Ocak 2004 / Ayda bir yayımlanır

Sahibi LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay AKGÜN

Yayın Yönetmeni Tuncay AKGÜN

Yayın Danışmanı Adnan ÖZER

Editör Aslan ÖZDEMİR aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü Ayhan ERDOĞAN

Sanat Yönetmeni Tanzer ERCANPOLAT

Fotoğraflar Sinan GÖKSEL

Dizgi Barış ÜNAL

Desenler Onur GÜÇEL, Yavuz ÖZTÜRK

Müessese Müdürü Ali YAVUZ

Satış Müdürü Cengiz KOCALI

Baskı Sorumlusu Üzeyir ATMACA

Abone-Reklam Sevinç SELVİ

E-mail kacak@leman.com.tr

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 94 51 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 292 44 91

Aboneilik için Tel: 0212 - 292 94 50/119

Adres: Firuzağa Mahallesi, Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul

Baskı: LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım: BBD Merkez

içindekiler

2- Okullar Açıldı!
Kerem Şenel

3- Aynı Denizin Şairleri
Kaçak Haber

4- Kaçak Kitap Hediye.....

6- Seccadeyi satıp, içkiye yatırmak
İskender Pala

8- Cemal Süreya'yı yitirdik
Kaçak Dosya

17- Aydınlanmacı aklın eleştirisine doğru
Oktay Taftalı

20- Galip Tekin ile söyleşi

26- Carandiru: Hepsi Gerçek
Şebnem Atılgan

30- Televole'nin Kürtçe Teoremi
Metin Aksoy

35- Düş Kurgusu
Atilla Birkiye

36- Kötü Hava Uyarısı
Björn Kern

37- Şiire Çalışırken
Oktay Taftalı

38- Sis
Kaçak Keşif

40- Edebiyat tükendi mi?
Hasine Şen

42- Yavuz Ekinci ile söyleşi

45- Çocukluğumun Cihangir'i
Nena Çalidis

48- Harakiri Çocukları
küçük İskender

50- Şivan Perwer
Metin Aksoy

54- Tanıklıklar
Salih Bolat

56- Hasip Kaplan ve Sophia Hansen ile söyleşi

59- "Gel" ve "Dur"
Aslı Erdoğan

60- Baron Barış Halk Röportajları
Barış Şahin

62- Zigguratın Gizemi
Kaan Polatlar

64- Bir yazar, bir hayat
Kürşad Oğuz

70- Özen Yula ile söyleşi

74- Latin Dünyası
Özlem Kumrular

74- Kaçak Aktif

78- Tersten Okumak
Yahya Kebir

Kerem Şenel KaçakHaber kerem@leman.com.tr

Türkiye'de ilk defa bir dergi düzenli olarak edebiyat eğitimi veriyor.

Okullar açıldı!

Her şey küçük bir ilanla başladı...

Kaçak Yayın'ın 6. sayısı, aylardan Ekim'di... Yazarların daha bir şevkle kaleme sarıldığı, şairlerin şiirlerine şiir kattığı sonbaharın bu ikinci ayında, bir dergi okurlarını "edebiyat yapmaya" çağırıyordu.

Dergide, " Okullar Açılıyor" başlıklı bir ilan vardı. İlanda, derginin düzenleyeceği edebiyat kurslarından bahsediliyor ve tüm okurlara çağrıda bulunuluyordu; edebiyatla kıyısından köşesinden ilgilenen herkes, hayata "yazarak" bakan herkes "kanat çırpmaya" çağrılıyordu. Bu çağrı, çeşitli kurum ve üniversitelerin düzenlediği çağrılara pek benzemiyordu. Bir kere ücretsiz olacaktı. Herkese açıktı ve Türk edebiyatının önde gelen isimleri bu kurslarda konuşmacı olarak yer alacaktı. Bir bakıma, okur-yazar buluşması sağlanacaktı; ama bir imza gününde ya da bir söyleşide değil, bir sınıfın sıralarında buluşulacaktı. **Aslı Erdoğan**, dergi okurlarına hiç de yabancı bir isim değildi; **Oktay Taftalı, Salih Bolat, Atilla Birkiye** de keza öyle... Bunlar ve daha pek çok isimle edebiyatta yeni bir sömestre başlanacaktı.

Kurslara katılmak isteyen okurlardan "Bir çocukluk düşü olarak yazmak" adlı bir öyküyü kaleme almaları isteniyordu. Öyküler yazıldı, dergiye ulaştırıldı ve içlerinden en başarılı bulunan 60 öykünün sahiplerine kursların kapısı açıldı... En genç "kanatlar"ın sahibi 16 yaşındaydı...

Sonra ilk kurs günü geldi çattı. 6 Aralık Cumartesi günü, Leman Kültür Merkezi'nin dördüncü katı hıncahınç doluydu. Bir zamanlar derginin hazırlanması için sabahlara kadar çalışılan, uykusuz saatlere, bol kafeinli gecelere tanıklık etmiş oda, bir ilkokul sınıfına çevrilmişti. Bir kara tahta, küçük sıralar, Türkiye siyasi haritası, duvarda bir Atatürk portresi, tebeşirler, kalemler, harita metod defterleri... O güne kadar yazı yazmayı "huy" edinmiş, yaşamın bir kenarında kelimeleri, cümleleri, imgeleri kendine "dert" edinmiş 30 kişilik "edebiyat sınıfı" hazır ve nazırdı artık. İlk semineri vermek için sınıfa giren şair-yazar Adnan Özer, ilk olarak herkese "merhaba" dedi, sonra eline tebeşiri aldı, tahtaya döndü ve "mö ağacı" yazdı. 'Kanat çırpma'nın ilk adımları işte böyle atıldı.

Seminere katılmanın en önemli koşullarından bir tanesi, boş bir harita metot defterinin bulundurulmasıydı. Ve tabii o sayfaları gerektiğinde dolduracak bir kalem ve gerektiğinde boşaltacak bir silgi de cabası... Sınıftaki her şey bir ilkokulu andırıyordu. Bir katılımcının tâbiriyle, bir tek "gençliğe hitabe" eksikti sınıfın duvarlarında.

İlk dersin konusu "kavramsal ve resimsel düşünmek ve yazmak"tı... Ama daha başlangıçta bu ilk dersin konusuna biraz ihanet ediliyordu; kavramlar dünyasına dalındı, resimler çizildi ama hiç bir şey yazılmadı! **Adnan Özer** bunu şöyle açıkladı: "Hepimiz ilk çağlarda yazı yazmayı öğrenen ilkel insanlar gibiyiz, seminerin ilk ve tek kuralı bu"... Gerçekten de tek kural buydu seminerde. Tüm kurallar, edebi olanlar da dahil, çöp sepetini çoktan boylamıştı.

Geçmişte okunan, anlatılan, öğrenilen tüm klişeler unutulacak, imgeler dünyasında "ilkel" bir yolculuğa çıkılacaktı.

İlk derse ara verildiğinde zil çalmamıştı ama önlüksüz seminerciler hemen ilk dersin analizini yapmaya başlamışlardı. Kimisine göre bir terapiyi andırıyordu seminer, kimisi ise yüzlerce kitap okumasına karşın "edebiyatla yeni tanıştığını" söylüyordu. Gencecik bir öğrenciye göre ise "ileride yayımlayacağı romanının en önemli temel taşıydı" bu seminer. Katılımcıların çoğu işinden izin alıp gelmiş, bir kısmı yazıldığı İngilizce kursunu ekmiş, kimisi üç yaşındaki çocuğunu komşusuna emanet etmişti. Farklı hayatların tek ortak noktası "ebebiyata kanat çırpmaktı". İlk derse son nokta konduğunda akıllarda hâlâ "mö ağacı" vardı; sonradan öğrenildi ki Adnan Özer'in oğlu Doğu Rüzgâr'ın ikibuçuk yaşındayken yaptığı "geyik" tarifiydi... "Mö ağacı" diye imgelendirmişti boynuzlu hayvanı...

Bir sonraki hafta "kanat alıştıranlar" ikinci kez buluştular. Yine bir cumartesi günü, herkes eksiksiz oradaydı, sınıf yine tamdı. Bu kez Bedirhan Toprak'ın eşliğinde "Yazılı hayat, hayatta yazı" seminerinde buluşuldu. Yine küçük sıralarda büyük bedenler oturuyor, ilk hafta ısınan kanatlar yavaş yavaş çırpılmaya başlanıyordu. İkinci haftanın gündeminde Türk ve dünya edebiyatı'ndaki önemli yazarlar vardı. Bedirhan Toprak, **Turgut Uyar**'a olan hayranlığını dile getiriyor ama sınıfta kimsenin hayranı olduğu bir yazar çıkmamasına biraz şaşırıyordu. Ama ısrarla, Orhan Pamuk'un izleyen günlerde çıkacak bir röportajdaki sözlerinden ("Kitap, hayattan daha güzeldir.") haberdarmış gibi, "hayatın her şeyden daha değerli ve güzel olduğu"nu vurguluyor, bir yazardan böyle düşüncenin çıkmasına da bu sefer katılımcılar şaşırıyordu. İkinci seminer de bir dersten çok, bir yazarın, 20 yıllık yazı macerasını seminere katılanlara aktarmasıyla geçiyordu.

"Kaçak Yayın Edebiyat Seminerleri" başladığı gibi tüm hızıyla sürüyor, sürecek. Bir sonraki hedef, seminerleri Anadolu'ya yaymak. Tabii yine ücretsiz olarak...

Aynı Denizin Şairleri

Kıbrıs'ta 1974'te birbirlerine kurşun sıktılar, şimdi barış için yan yana savaşıyorlar.

Artist & Artist'i duydunuz mu? 19 Aralık 2003 Cuma günü İstanbul'da, İsveç Konsolosluğu'nda bir basın toplantıları vardı, akşam da resepsiyon. Biz de basın toplantısında tanıdık Artist&Artist'i. Kıbrıslı Türklerin ve Kıbrıslı Rumların ortaklaşa kurduğu bir sanat inisiyatifi... Yazarlar, müzisyenler, ressamlar ve sinemacıların "barış ve yaşatılabilir bir çözüm" için çabalamasına tanık olduk. Artist & Artist geçtiğimiz ay, bir dizi sanatsal etkinlik için İstanbul'daydı. Geçmiş gün olduğu için etkinlik takvimini vermenin anlamı yok; haber alıp izleyen izledi zaten. Türk'üyle, Rum'uyla "Kıbrıslı" sanatçılar olarak tanımlıyorlar kendilerini... Bunu gösteren en dramatik olay ise 1974'te aynı cephede birbirine silah doğrultan iki şairin bugün barıştan yana, omuz omuza mücadele ediyor olması. Fikret Demirağ ve Yorgos Moleskis, 1974'te birbirine kurşun sıkan iki insanken, bugün barış ve çözüm için yan yana. Kıbrıs Türk edebiyatının ve Kıbrıs Rum edebiyatının önde gelen iki şairi de Artist&Artist'in İstanbul'daki etkinliklerindeydi.

Yorgos Moleskis

BARIŞ TOPLANTISINDA KÖR BİR KONUŞMACI

Kör bir konuşmacı çıktı kürsüye
yazısını açıp okumaya başladı
parmaklarıyla dokunarak her söze.
Rumca konuşan bir Türk.
Ulusu belirlenemeyen kuşlar gibi
sınırların üzerinden uçup geçti
birbirine karışan
Türkçe ve Rumca sözleri.
Konuşurken, havaya uçururken sözlerini
parmaklarının dokunuşuyla
bir çömlekçiye benziyordu giderek
kuşlar ve hayvanlar yapan,
yuvarlak bir dünyaya
şekil veren insan,
birleşmiş bir ülke, ölüm dilimleri
olmayan, bir barış güvercini...
Birer birer şekil vererek parmaklarıyla
içlerine yaşam üfledi ve salıverdi

(Çeviri: Christina Papanicolaou, Fikret Demirağ)

Fikret Demirağ

BİR SABAH SEVGİYLE UYANDIR BENİ

Acımın alnından öperek uyandır bir sabah beni
dışarıda güneşi ve baharı yağarken yağmur.
Yüreğimde bir müzikle uyandır beni
tüy parmaklarını ağrıyan yerlerimde gezdir.
Saçlarımdan zamanı geçirerek uyandır bir sabah.
Sen günün şiiri ol, ben şarkını besteleyeyim.
Sen narin bir nar fidanı gibi salın rüzgârda
ben yanında yaralı bir dize gibi durayım.

Aşk ve Şiirle barışan bir dünyaya uyandır bir sabah beni.

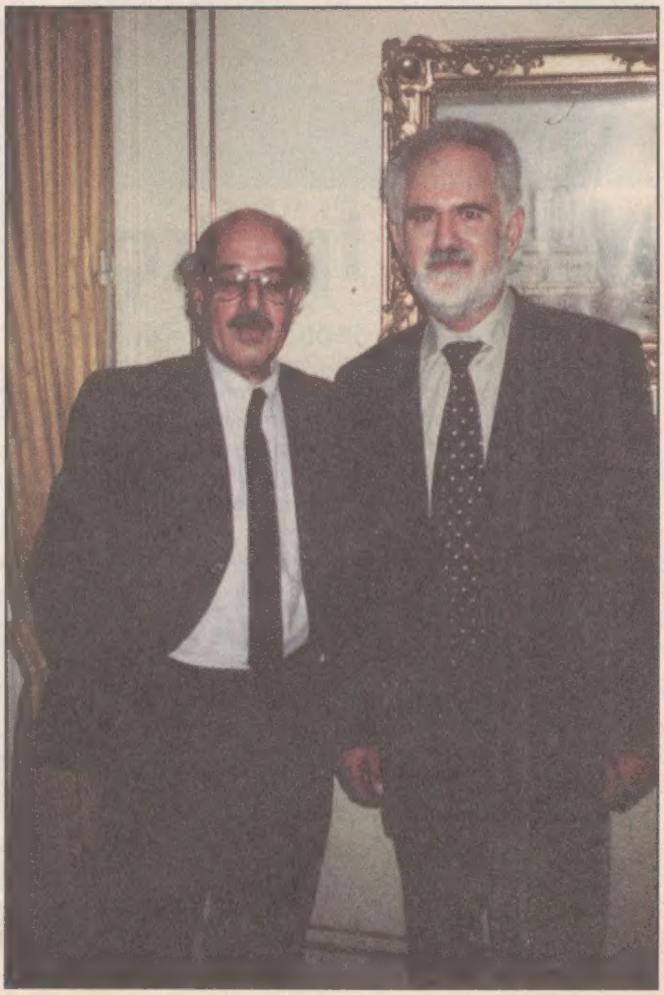

Soldan sağa: Fikret Demirağ ve Yorgos Moleskis

Kitap sepetinde dost

"Kitap en güzel hediyedir" derler. Jeep'lerin, pahalı takıların, dairelerin yanında bu vecize pek safça kaçıyor ama, Kaçak Yayın, yılbaşı dolayısıyla hümanist aydınlanmacılığın bu yakıcı sözünü hatırlamadan edemiyor. Durun bitmedi, bir mistik Alman şairi olan Jean Paul'ün de nefis bir vecizesi var: "Kitaplar, uzaktaki bilinmeyen dostlara yazılmış kalın mektuplardır." Aranırsa daha böyle ne anlamlı vecizeler bulunacaktır. Bizimkisi yalın bir soru:

Sevdiklerinize yılbaşı hediyesi olarak, bu yıl yayımlanmış kitaplar arasından, bir kitap hediye etmek isteseniz, hangisini seçerdiniz?

Dostlardan dostlara bir köprü!

Müge İplikçi

Nurdan Gürbilek - Kötü Çocuk Türk

Böyle armağan olarak "Kötü Çocuk Türk"ü (Nurdan Gürbilek) tercih ederdim. Neden mi? Kötüyü yalnızca kötüyü görme isterisinin yarattığı bir "haset toplumuyuz" biz artık. Yaşamımıza devam etmek için birbirimizdeki defolara ihtiyacımız var. Varlığımızla öğünüyoruz, güveniyoruz ve birbirimizden hayatımızın her anında nefret ediyoruz. Şişirilmiş sahte mutluluk paketleri ve pespembe sevgi sözcüklerine dikkat! Yeni yılda da böyle olacak.

Teoman

Teoman'ın önerdiği kitap:

Barın Bıçakçı
"Aramızdaki En Kısa Mesafe"

Mehmet Çağçağ

Rüya Tabirleri

Herhangi bir baskı olabilir.. gerçeklik ile başlarını iyice kessinler de. Biz de başka bir iş bulalım. Hayat ve meseleleriyle uğraşmaktan uzak olmayalım..

Fatih Tekke

(Trabzonspor kaptanı):

Fehmi Koru'*nun* **"11 Eylül"** *kitabını alırdım. En azından bir şeyler öğrenilecek bir kitap.*

tavsiyeleri

Meltem Arıkan

Yılbaşı hediyesi olarak sevdiklerime **"Yeter Tenimi Acıtmayın"** *adlı son çıkan romanımı hediye ederdim. Çünkü o benden bir parça...*

Haşmet Babaoğlu

İnsan sevdiklerine bir kitap hediye edecekse o yıl mı çıkmış, çok eskilerde mi çıkmış diye düşünmüyor.

Çünkü hediye kitap verilen kişinin tercihlerine uygun olduğu kadar bizim kendi içimizden de bir "parça" özelliği taşır. Yani o kitapla birlikte kendimizden de bir şey "hediye" ederiz.

Bu yüzden her dönemde benim için **Lawrence Durrell'***in* **İskenderiye Dörtlüsü'***nün ayrı bir yeri vardır. Birisine Justine veya Clea'yi hediye etmek ve sonra o kişinin dörtlünün öteki kitaplarını almak için kitapçı, kitapçı dolaşmaya başladığını bilmek ayrı bir hoşluktur.*

Ama tasavvuf ve benzeri alanlarla ilili olanlar için bu yıl Gelenek yayınları'nın muazzam kitaplar çıkardığını ve o kişilere bu kitaplardan hediye etmenin de güzel olacağını söylemeliyim.

Mahir Günşıray

Çağdaş Dostlarıma
- **Türkçe yazım ve konuşma kılavuzu,** Anonim Yayıncılık
- **Bir Sanatçının Mal Olarak Portresi,** Anonim Yayıncılık
- **Daha çok satan bir imaja nasıl sahip olurum?** Anonim Yayıncılık
- **Ratingi arttırmak için 10 altından kural,** Anonim Yayıncılık

Çağdışı dostlarıma:
- **Enformasyon Bombası,** Paul Virilio
- **İmparatorluk,** M. Hardt, A. Negri
- **Unutmaya Karşı Tiyatro,** Enzo Cormann, Eugine Durif, Joël Jouanneau,
- **Eric,** Emmanuel Schmitt

İnci Aral

Görünmez Kentler - Italo Calvina

Sevdiklerime İtalo Calvino'nun "Görünmez Kentler" adlı kitabını armağan ederdim. Bu kitap benim okumaktan bıkmadığım en değerli kitaplarımdan biridir. Kitap okuyanı daha ilk sayfalardan büyülüyor ve her okuyuşta yepyeni keşiflere, heyecanlara sürüklüyor. Calvino'nun şiir dolu söylemi felsefeyle içiçe gelişiyor ve bizi birinden ötekine tarihsel ama hayal kentlerde gezdirirken yaşadığımız yerler ve kendimizle ilgili bir yığın soruya da götürüyor.

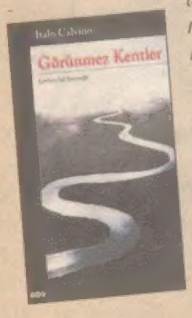

Coşkun Aral

Yeni yıl hediyesi olarak, **"Sözün Bittiği Yer"** *isimli fotoğraf albümümü dostlarıma hediye edeceğim.*

Seccadeyi satıp içkiye yatırmak

Osmanlı tarihi boyunca iki sultanın zamanında içki sık sık yasaklanır ve Galata rıhtımına hamûle getiren Rum bandıralı kalyonların anfora ve fıçıları denize boşaltılırmış. Bunlardan biri Sultan Süleyman Kanunî, diğeri de Sultan Murad-ı Râbi'dir (IV. Murat). Her ikisi de içkiyi ve işret âdâbını yakından tanıyan bu iki hükümdardan ilkinin alkol ile arası iyi değilmiş. Buna rağmen her Divan şairi kadar o da işret âleminin gereklerini bilir, şiirlerinde şaraptan, kadından, aşktan sık sık bahseder. O kadar ki bir beytinde,

Rindler bezminde sâkî, bir acep nâm eyledüm
Mescidün kandîlini meyhâneye câm eyledüm

diyebilmişti. Bu, "Ey saki! Rindler meclisinde öyle bir nâm saldım ki, sonunda mescidin kandilini götürüp meyhaneye kadeh eyledim." demeye geliyordu ve sultanı Ömer Hayyam rubailerini aratmayacak türde, bütün varını içki yolunda tüketen, sonunda caminin kandillerini çalıp onunla meyhanede içki içmeye yeltenen, bu vesileyle ayyaşlar arasında şöhrete eren bir rind kimliğiyle gösteriyordu. Şimdi düşünmek gerekir; koca hünkâr nerede, meyhanede ayyaşlık nerede!.. Şairlik başa bela olsa gerek, bir sultana böyle şeyler söylettiğine göre!..

Şarap hakkında bunları söyleyen aynı adam, ömrünün birkaç döneminde içkiyi yasaklatmış, halkını ve askerlerini ateşle imtihan eylemişti. Bütün ülkeyi içine alan ve ömrünün sonlarına rastlayan son içki yasağını tarih yazarı Nişancı Mehmet Bey "Uygunsuz işlerin çok.görüldüğü bu dönemde şarap kadehi de tıpkı parlak ve taze kızıl lale gibi taşlara çalındı. İçki ne satılır ne alınır oldu. Sürahilerin boyunları vuruldu, sazların kulakları buruldu."[1] diye anlatmaktadır.

Bu yasaktan etkilenmiş olsa gerek, devrin ünlü şairi Bakî, aynı günlerde

Şarâb-ı nâbdan humlar tehî meyhaneler tenha
Aceb hâlîliğin gördü riyâ ehli bu meydanın

diye sayıklıyordu. "Saf içkiden küpler devrilmiş, meyhaneler boşaltılmış. Nihayet riyakarlar bu meydanın bomboş olduğu zamanı da gördüler ya!.." demeye gelen bu dizeleriyle şair bir yandan "Sat anasını!" imasında bulunuyor, öte yandan tam aksine bir eda ile "Yazıklar bu dünyaya!" demeye getiriyordu.

Bakî'nin sınıf arkadaşı ve şairlikte akranı olan Nev'î Yahya Efendi bu konuda daha ileri gidecek ve meyhaneyi âşıkların kalbi gibi yıkıp viran eylediklerini, kadehi de vefasızlar andı için geri döndürdüklerini mırıldanacaktı:

Kalb-i âşık gibi vîrân ettiler meyhâneyi
Bîvefâlar ahdine döndürdüler peymâneyi

*

Kanunî'den sonra tahta,

Cân u gönlüm leblerin şevkine kanzil mest olup
Sabr elinden şîşe-i nâmûsu yere çaldılar

diyerek canını ve gönlünü sevgilinin dudaklarının özlemiyle körkütük sarhoş edip sabır göstere göstere namus şişesini yere çaldığını söyleyen oğlu Selim geçer. Eski tarihlerimizden bazıları onu "Sarhoş Selim" diye anarlar. Şehzadeliği zamanında içki düşkünlüğü yüzünden babası tarafından azarlanan II. Selim (nâm-ı diğer Sarı Selim veya Sofu Selim), elbette babasının zamanındaki gibi davranmayacak, ülke genelindeki içki perhizine bir son vere-

cekti. O kadar ki, Zigetvar önlerinde ölen Kanuni'nin cenazesi daha İstanbul'a getirilmeden ordunun başında Belgrat'tan Semendire'ye doğru ilerlerken yanında atbaşı beraber giden Rumeli kazaskeri Hamid Efendi ile Anadolu kazaskeri Perviz Efendi sözü içki yasağına getirip,

- Şarabı pederiniz merhum kaldırmışlar idi, ola ki sizin zaman-ı şerifinizde dahi memnû olaydı, deyiverdiler. Yazık ki her ikisi de II. Selim'in diğer adının Sarhoş Selim olduğunu unutmuşlardı; derhal azledildiler. Ordu Semendire'de konakladığı sırada her ikisi de görevden el çektirildiler.

*

Osmanlı devlet teşkilatında kazaskerlerin önemli bir yeri var idi. Protokolde sadrazam ve şeyhülislamdan sonra gelen Rumeli ve ondan sonraki Anadolu kazaskeri olmadan devlet yönetiminde za'fiyet baş gösterirdi. Nitekim bu hadisede de öyle oldu ve iki kazaskerin birden ordunun başından çekilmeleri bir otorite boşluğu oluşturdu. Bu da ilmiyye mesleğindeki pek çok kişinin hiyerarşik düzen içinde görev değişikliği yapmalarını gündeme getirdi. İstanbul kadısı Ahmed Efendi Rumeli kazaskerliğine; Bursa kadısı Ahmed Efendi Anadolu kazaskerliğine atandı. İstanbul kadılığı Mısır kadılığından azledilmiş olan Hasan Efendi'ye, Bursa kadılığı da Kütahya kadısı Ağazade Molla Çelebi'ye verildi. Diğer görevler de buna göre değişikliğe uğradı. Tarihimizde bu olaya "Silsile-i ulemâ yörümesi (İlim erbabının hiyerarşik olarak terfi edişi)" denir. Böylece müderrisler (medrese öğretmenleri ve üniversite hocaları), kadılar, naipler (mülkî ve idârî amirler) birdenbire yer değiştirdi.

İçki yasaklansın mı, yasaklanmasın mı tartışmasından ortaya çıkan bu tablo halk arasında içki yasağının gitgide bir içki sefahatine döndürülmesine kapı araladı. Saray başta olmak üzere eşraf ve ekabir konaklarında içkili, sazlı sözlü eğlenceler sık görülmeye başlandı. Seçkinleri taklit eden halk da bu furyaya katılmakta gecikmedi. O kadar ki,

- Bugün şarabımızı nerede içeceğiz; müftüde mi, kadıda mı?!...

diye içki sefahatini sarakaya alır oldular. Bu keşmekeşten şairler de nasiplerini almış olmalıydılar ki şaraba adanmış beyitlerin sayısı arttı. Söz gelimi Hayalî Bey şöyle diyordu:

Nola mezmûm-ı cihân oldu ise bâde yine
Devr ola rehne kona hırka vü seccâde yine

Bu dahi şöyle demektir: "Bâde yeniden yerilir (ucuzlar, sebil gibi akar) konuma geldiyse bundan ne çıkar; gün döner, onun uğruna (tövbelerin bozulup) hırka ile seccadenin rehine konulduğu çağlarda yaşanır."

1- Bu rûzigâr-ı nâ-sâzkârda sâgar-ı şarâb manend-i lâle-i sîrâb taşa çalındı; hemr ne satıldı ne alındı... Sürahîlerin boyunları uruldu; kopuzların kulakları buruldu (bk. Danişmend, İ.H. İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, c.II, s.369)

OTELCİLİK-BARCILIK-GECE ALEMİ-GASTRONOMİ

Buranın ıstakozu mükemmel, şuranın kırmızı şarabından tadın muhakkak... diyen bol reklamlı gurme kitaplarından kesinlikle değil. Otelcilik-barcılık nasıl mı oluyor, işin arka planında neler var, masa müşterisi kimdir, bar müşterisi ne yapar, olay çıkartmayı seven müşteriye nasıl davranılır... hepsi bu kitapta bir bir anlatılıyor. Gece âlemlerinin hastası

mısınız? Ama aldık bünyeye alkolü, çektikçe rakıyı-viskiyi, sakata getirmeyelim mideyi derseniz de; yine bu kitap gastronomi konusunda sizleri bilgilendirmekten geri kalmıyor. Alkollü içeceklerin kısa tarihçelerine, ne yersek kaç kalori alırız muhabbetine kadar bütün sorularınıza cevap bulabileceğiniz bu geniş kapsamlı çalışma 1991'de Spatyom Yayınları tarafından basılmış. Kapak tasarımı da bizzat bu kitabı hazırlayan Etkin Arun tarafından yapılmış. Yazar kişi; şair Özdemir Asaf adıyla tanıdığımız Halit Özdemir Arun'un oğlu olmaktadır, bilgilerinize... Kitabın bugünkü fiyat etiketi 1.500.000TL. ama ben para vermedim, sorun bakalım niye vermedim? Kadıköy'de Yazarlar Kitapevi'nin hediyesi çünkü.

POLLYANNA (Evleniyor)

"Hadi yaa!! Ne zaman büyüdü de evlendi, bak düğününe de gidemedik kızcağızın" diyerekten boş yere üzmeyin kendinizi. Zaten Pollyanna her durumda mutlu olacak bir şeyler bulmuştur kendisine. Sadece bu

özelliğini bildiğimiz Pollyanna; Genç Kızlığı, Seyahatte, Evleniyor, Örnek Eş gibi hikayelere de konu edilmiş. Kitabın başında " Milli Eğitim Bakanlığı yayınlar ve basılı eğitim malzemeleri genel müdürlüğünün 11/06/1968 tarihi ve 660/9128 sayılı emirleri ile Milli Eğitim Bakanlığı çocuk kütüphaneleri için faydalı görülüp satın alınmıştır" ibaresi yer alıyor. Evleniyor diye sakıncalı durumlar olacağını getirmeyin aklınıza, her şey kontrol altında yani. Zuhal Yayınları'ndan çıkan kitabımızın Yazarı: Eleanor H. Porter, Türkçe'ye çeviren: M. Doğan Özbay, eski fiyat: 7.50TL., Cihangir'de Leman Dergisi'ne giden yoldaki bir tezgahta buldum, şahane pazarlık ettim (yalan) bir milyon liraya aldım (zaten bir milyondu beş yüz bin liraya bırakmadılar).

KARACA OĞLAN'IN AŞK MACERALARI

Karaca Oğlan der ki: Güt o yarin peşini/Salsın geri gözün yumup başını/Çöz düğmesin, kokla beyaz döşünü/Taze can katılsın canın üstüne... Kitabımızda Karaca Oğlan ilk defa kucakladığında kâh başını döndürüyor Zeynep'in, kâh uğradığı her memleketten arkasında bir değil birkaç tane gözü yaşlı, bağrı yanık sevgili bırakarak ayrılan kahramanımız köyün en güzel dulu Alime tara-

fından dişilik azgınlıklarını giderecek bir erkek güzeli olarak kullanılıyor. Böyle aşktan aşka koşarken yorulup usanmadan türküler yakmaya devam ediyor. Bütün bu maceralar sadece anlatım yoluyla değil, çizimlerle de zenginleştirilerek aktarılmış. Bir yanda baygın bakışlı, cilveli, kitabımızdaki mükemmel tabirle 'dişilik azgınlıklarını gidermeye çalışan hatunu' döşekte uzanmış görürken, yanı başındaki Karaca Oğlan'ın o pozisyonda bile illaki sazıyla birlikte resmedildiğine şahit oluyoruz mesela. Kültür Kitabevi tarafından 1977 yılında basılmış eserimizin yazarı: Muharrem Zeki Korgunal. Eski fiyatı 20 liraymış, bugünkü fiyatı beş yüz bin lira.

Cemal Süreya'yı yitirdik! (9 Ocak 1990)

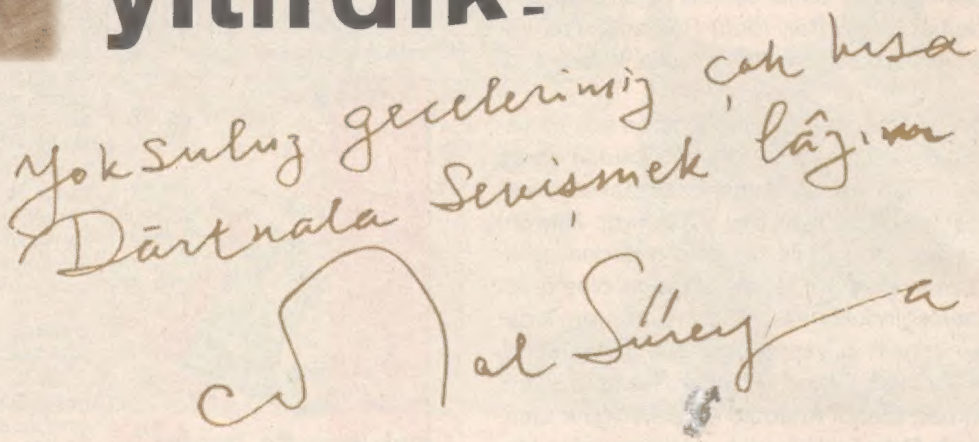

Cemal Süreya'yı bundan on dört yıl önce, 9 Ocak 1990'da yitirdik!

Aradan on dört yıl geçmiş. Oysa o soğuk, ama aydınlık Ocak günü dünmüş gibi... Şişli Camii'nin avlusundan çıkıp Kulaksız Mezarlığı'na kadar dolaşık yollardan geçerek gidişimiz hâlâ gözlerimin önünde. Unutulur gün değil!

O son pazartesi, Cemiyet Lokali'ndeki toplantıya uğrayamamıştım. Sürekli yazmaya başladığım gazeteye yazı yetiştirmek zorundaydım; gündüzün yazdığım yazıyı, akşama doğru götürecektim... Akşam saatlerinde Cağaloğlu Yokuşu'ndan yukarı çıkmak, akıntıya karşı yüzmeye benzer. Binlerce insan adeta bir sel halinde, yokuş aşağı akar, akar... Herkes bir koşuşturma içindedir; herkeste vapura yetişme telaşı. Yüzlerden yogunluk, gerginlik ve kaygı aktığını görürsünüz. Yanınızdan geçerlerken omuz, dirsek vururlar da, ne çarptıklarını bilirler, ne de sizi fark ederler!

Önce Buyrukçu'ya rastladım o akşam saatinde, Konyalı'nın önünde. Lokalden çıkmış, Taşlıtarla'daki evine gidecek... Keyifsizdi. Ne olduğunu sordum. "Cemal çok kötü!" dedi. "Berbattı bugün..."

O gün yalnızca Cemal Abi'yle Buyrukçu yüklenmişler alkole. Melisa Gürpınar'la Halil İbrahim Bahar uğrayıp ayrılmışlar. "İçme" demiş Bahar. "Durumunu iyi görmüyorum Cemal! Böyle sürdürürsen ölürsün! "

Keşke, bir doktor olarak yalnızca bunu söylemekle kalmasaydı Bahar, ne yapıp edip bir an önce hastaneye kaldırmayı üstlenseydi... (Ne yazık ki, hiçbir "keşke" hiçbir gerçeği değiştirmiyor hayatta. "Keşke" demek kadar boşuna bir söylenmiş bir söz daha var mı acaba?) Doktor, doktorluğunu yapmaya kalkışsa, Cemal Süreya pabuç bırakır mıydı ona? Bahar ne zaman tabipçe bir kaygıyla "içme" dese, inadına içerdi. Hem Bahar'ın içki düşmanlığına bir tepkiydi bu, hem de içkinin zararlarına karşı meydan okuyuştu! Mutlu değildi ki sağlığını düşünsün...

Yarım saat kadar orada bir yerlerde oturup konuştuk, tek konumuz Cemal Süreya idi. Buyrukçu kolay kolay moralini bozmaz, kaygılanmazdı öyle; dünya ateşlere yansa, 'içinde neyim var ki?' diye düşünüp uzaktan seyredebilirdi... Onu ilk kez böylesine karamsar, kaygılı görüyordum...

Yine de pek anladığımı söyleyemem. Cemal Abi yiğit ve sağlam duruşlu biriydi; kırılıp bükülmek, alta düşmek ona yakışmazdı. Her zorluğun üstesinden gelir... diye biliyordum.

Sonra Buyrukçu'yu duraktan otobüse bindirip yolcu ettim, ben de yokuşa vurdum. Bir dakika geçti geçmedi, yukarıdan aşağı akan insan selinin arasında birdenbire Cemal Abi'yi fark ettim! Yüzü daha bir kararmış, esmerliği artmıştı sanki. 'Şimdi benden hesap soracak, niye gelmedin?' diyecek, biçiminde anlık bir korku geçti içimden. Durdum, beni görmesini bekledim.

Hayır, hiçbir şeyi, hiç kimseyi görecek halde değildi. Gözlerine gri bir duman çökmüştü. Donuk ve sabit bakışlıydı. Bir kolunu da, yanı sıra yürüyen İpek Tekil'in boynuna atmış... ki, hiç yapmadığı bir şey. Ne kadar samimi olursa olsun, bir kadına karşı ortalık yerde laubali davrandığı görülmemiş... Bakakaldım öyle. O kalabalığın içinde, Sirkeci kal-

dırımlarında bilinçli adımlar attığı söylenemezdi. Sanki yürürken destek almak için sarmıştı kolunu. (Böylesine alışılmamış hallerini, "Son Vapur Yolculuğu" adlı bir yazıyla İpek Tekil de kaleme alacaktı.)

O gece işte, bulut gibi gelip geçtiği, bastığı yeri görmediği, eve gitmek istemediği, tanıdıklarına, "Sizde kalabilir miyim?" ya da "Beni yalnız bırakmayın!" diye yakardığı akşamın sonrasında, uçuruma varırcasına hayatın kıyısına ulaşmıştı!

Sonrası bilinen, ya da açıklandığı kadarıyla bilinen, buzlu camın ardındaki olaylar... "Ona bir şey olursa intihar ederim!" dediği oğlu Memo ile aralarında birtakım olaylar geçmiş. Başı sert bir cisme çarpmış! Fenalaşınca hastaneye kaldırılmış, komada kaldı bir zaman... Hastanede gerekli özen gösterildi mi? Yoksa orada bilincini yitirmiş halde yatan kişi bir magazin ünlüsü olmadığı için üstünkörü mü ilgilenildi? Orasını bilemiyoruz.

Ve o trajik, hak edilmemiş, her açıdan vakitsiz, edebiyat dünyamızda da, gönül toprağımızda da büyük bir çukur açan acı son!

Yeni yılın soğuk geçen günlerinden biriydi ve Harbiye Radyoevi'ndeydim; bir telefon geldi: "Cemal Süreya ölmüş!"

Pazartesi akşamı Buyrukçu'nun söyledikleri geçti hemen aklımdan. "Cemal çok kötü!" Önce onun çizdiği tablo, sonra bizzat gördüğüm o, bakışlarına duman çökmüş Cemal Süreya'nın ölüm haberi, doğrusu hiç de beklenmedik bir şey değildi.

Eve döner dönmez, birilerinden doğru bir haber alma kaygısıyla Cemal Süreya'nın telefon numarasını çevirdim. (Telefonla aramalarımda, "Canım, sen misin?" diyen sesini uzun zaman çok özleyeceğimi bilmiyordum daha...) Eski eşi Zühal Tekkanat çıktı telefona. Duyduğumuz acı haberi doğruladı.

Yoktu artık Cemal Abi. Hiç kimsenin yüzüne doğrudan bakmayan gözleri kapanmıştı. Sonsuza kadar öyle kapalı kalacaktı. Hani ne diyordu günlüğünde, bir arkadaşının ölümü üzerine: "Bir çeşit yalnız kalma, gücünü yitirme, eksiklik duygusu. Bir yanından usul usul kanın sızar..." İşte tam öyleydi, Cemal Süreya'yı yitirmek!

10 Ocak'ta cenazesi toprağa verildi! Ona layık kalabalığın, ölümüne yürekten üzülen dost bir kalabalığın eşliğinde... Parkinsonlu bacaklarıyla adım atmakta zorlanan Tevfik Akdağ bile kendini zorlayarak cami avlusuna, oradan mezarlığa kadar kendini taşıdı o gün. "Ah Cemal, ah!"larla sürüklendi durdu. Buyrukçu, bu kadim arkadaşının ölümüne alışamadığından olacak, cenazesinde bulunmak istememişti. Cemal Abi'nin her zaman sevgiyle andığı Muzaffer Erdost, ta Ankara'dan kalkıp gelmişti, onu son yolcuğuna uğurlamak için... Tabutunun üstünde, tanıdığı tanımadığı, beklediği beklemediği, her kesimden insanın kederli duygularıyla örülmüş bir sevgi halesi vardı. Ve kederli yüzleriyle kadınlar... Bir daha ondan iltifat ya da evlenme teklifi alamayacak olan kadınlar...

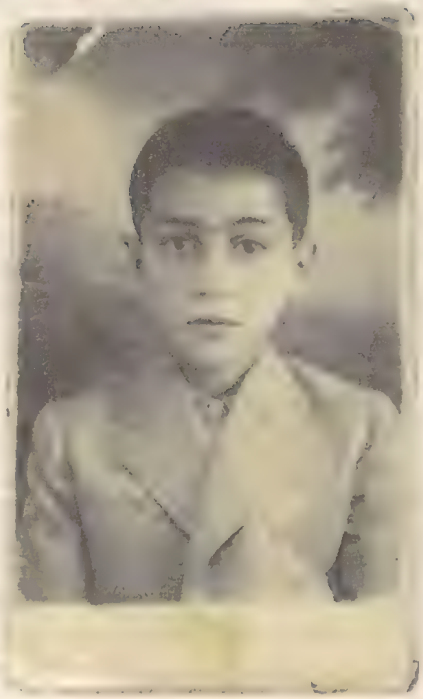

CEMAL SÜREYA KENDİNİ ANLATIYOR:

İmza günü:

"Kutsal bir törenle, saçma bir gösteri arasında boyuna gidip geliyorsun. Bundan tat alanlar bulunabilir. Benim işim değil... İmza günlerinin sayısının giderek artması o tersliği beslemekte. Yapıtları fazla alıcı bulamayan bir yazarın, aynı kitap için nerdeyse her hafta ayrı dükkânda borsaya 'kote' edilmesinin ne yararı var? Bu durumda yazar biraz da aşağılanmış olmuyor mu?"

İlk şiiri:

"İlk şiirim, 1953'te Mülkiye dergisinde yayımlandı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin üçüncü sınıfındaydım. Dergiyi, bizim sınıftan Nejat Tunçsiper çıkarıyordu. Kendisinin edebiyatla, şiirle fazla ilgisi yoktu. Dergi konusunda sık sık düşünceme başvururdu."

Mülkiye öğrencisi:

" Mülkiye okul olmanın ötesinde bir hayat biçimidir. Benim için özellikle öyle oldu. SBF'nin koridorları, hayatımda sözcüğün tam anlamıyla belirleyici bir rol oynamış. Sanat oluşumumda da, düşüncemde de, orda geçirdiğim dört yıl bir doğrultu yaratmış. Oysa 'camia' içinde biraz da yabancı gibi geçirmişimdir o yılları. Küçük bir entelektüel grup dışında beni fakültede pek tanımazlardı. Sınıfta bile durumum, hele ilk yıllarda, öyle sayılırdı. Hiçbir hocamla, sınavlar dışında yüz yüze geldiğim, konuştuğum olmamıştır. Hiçbir etkinliğe, hatta hemen hemen hiçbir eğlenceye katılmadım. Öğrenci derneği genel kurullarında hiç konuşmadım. Hiç seçilmedim. Bu yüzden, üçüncü sınıfta, fakülte öğrencilerinin geleneksel dergisi 'Kazgan'ın bana verilmesine şaşmıştım. O sırada ilk şiirlerim yayımlanmaya başlamıştı... Yabancı, ama karşısındaki tabloyu içine sevgiyle sindiren bir yabancı. Seviyordum Mülkiye'yi... İyi bir öğrenci miydim? Şöyle galiba: İyi notlar da alan kötü bir öğrenci. (...) O küçük (iyice küçük) grup içinde Ahmet Cemil'in acılarını yaşar, bunlara hırs, çoğunca da soytarılık katardık. Her şey jest'ti aramızda. (...) Şimdi çoğu bakan, vali, işadamı, profesör, büyük bürokrat olmuş o çocuklar nasıl çocuklardı? Bir tayf içinde, şöyle belirsiz bir, cümlenin içinde onlar: Ortaokul duyarlığı içinde geleceğin erken parodisi..."

Memo:

"Bizim oğlanın boyu beni iki santim geçmiş. Boyuna gelip boyunu ölçüyor benimle. Bundan büyük sevinç olur mu? Benim için yani."

Ödül:

"Yıllarca çeşitli kuruluşlarca verilen edebiyat ve sanat ödüllerinde jüri üyeliği yaptım. Bundan böyle hiçbir jüride bulunmamaya karar verdim... Ayrıca şiirimle hiçbir ödüle katılmamalıyım. Dilekçe vererek ödüle katılmak ağır geliyor bana. Yayınevlerince aday gösterilmek de aynı şey. İzin vermemeliyim."

Gençler:

"Benim için ağabeylerin, ustaların söyledikleri elbette önemli. Ama gençlerin ne düşündükleri daha önemli geliyor."

İçki, sigara:

"Sigaraya geç başladım, içkiden de sonra. İlk sigarayı otuz iki yaşımda içtim. İlk içki kadehi, iki üç yıl öncesine rastlar. Ama başladıktan bir ay sonra iki pakete yükseldim. Tabii ki günde... Birkaç kez de bıraktım. İki üç yıl sürdü. Öbürleri üç günle iki ay arasında başarısız deneyler. O üç yıllık deney benim için çok önemli. Bir iki aylığına sigarayı her zaman bırakabilirim. İşi yıllara vurmaya gelince orda başka bir durum ortaya çıkıyor. Sigara bir değer olarak kalıyor sizde.(...) Vedat Üretürk, ağzındaki sigaraya ilişkin bir adamdı. (...) Son yıllarda, Salah Birsel'de sigaranın yerini yazmak aldı. Daha önce de yazmanın yerini sigara tutuyordu. (...) Yolculuk sigarası Yeni Harman. Zehrini güzelce ve harbi öngören Bafra. Siyasal içerikli Birinci. Henüz on yedisinde Bahar. Döklüm-döşek Yenice. Güllüm-kuşak Gelincik. Kozmopolit ve kentsoylu Hisar. Ürkünç Kulüp.

Serin Çamlıca. Gömleğinin manşeti bir karış Sipahi. Dut ağacı Maltepe. Hayın Samsun."

Dil:

"Dil konusunda baştan beri orta bir yol tutturmuşumdur. Yine de son yıllarda öz Türkçe'ye daha çok yöneldiğim görülüyor. Yirmi beş yılı aşkın bir süre Türk Dil Kurumu üyeliği yaptım. Kurum kapatıldıktan sonra şimdi daha öz Türkçeciyim."

Günlük ve mektup:

"Yazdıklarım nedir? Yazmam gerektiği için mi yazıyorum? Öyle bir gerek gördüğüm için? Yol arıyorum, ama zaman zaman yolumu yitirmeli de değil miyim? Günlük-mektup-deneme-hayat öyküsü-anı-polemik karışımı bir şey bu benimki. Günlüğün kişisel günlük olabilmesi için hayat öyküsünün uç sınırlarında devinmesi, derin ben'e iniş yapması gerek.Yapıtlardaki gibi gerçeği yeniden kurması değil, hayatın kesikliğinde var olması... (...) En iyisi mektup. Ne çok mektup yazardım eskiden. En sevdiğim şey, yüzünü görmediğim kişilerle yazışmaktı. Şiirlerim, yazılarım yayımlanmaya başlayınca bu gereksinimimi büyük ölçüde yitirdim. Hiç unutmam, 1950'lerde 'Diyarbakır Türkçe öğretmeni'ne (kim olduğunu bilmem) yazmıştım. Mektup iki sayfalıktı. Birinci sayfanın başında şöyle bir not vardı: 'Erkekseniz'. İkinci sayfadaki de, 'Kadınsanız'. Erkeğe ayrı, kadına ayrı metin. Karşılık geldi, kadınmış... Ama bir daha yazmadı. Oysa kadın oluşuna çok sevinmiştim."

İstanbul'u gezmek, yolculuk:

"İstanbul'u kullanamıyorum. Kendi payıma yıllar yılı bu durumdayım. Haftada bir Kadıköy-Sirkeci-Cağaloğlu, haftada üç gün de ansiklopediye gitmek için Kadıköy-Karaköy-Nişantaşı. Nicedir, koskoca kentte devinim alanım, alanım değil, çizgim olmuş bu. Kişi nasıl olur da yeni yerler görmek, eski semtlerde dolaşmak istemez? Bir zamanlar Taksim'den Fatih'e, Malta'ya, hem de Sultanahmet yolundan yürüye yürüye gider ve öyle dönerdim. Belki de yaşlanmanın sonucu bu. Ya da İstanbul'un tanınmaz bir hale gelmesinin. (...) Yolculuk!... İşimdi benim yolculuk. Bakarsınız Ağrı'da Atpazarı'ndayım, beş yüz liraya küheylan satılıyor. Sultanhisar'da, Atçalı Kel Mehmet'i tanıyan birini arıyorum... Gittiğim her yeri sevdim. Öyle ki, ilerde Denizli'ye, Çanakkale'ye, Tekirdağ'a yerleşmeyi bile kurmuşumdur. Yine de baştan isteksiz çıktım bütün yolculuklara..."

Fotoğraf çektirmek:

"Objektif karşında ani bir kasılma oluyor bende. Doğal durumumu yitiriyorum. Bunun için gerçek ben'i ancak habersiz yaklaşan bir fotoğrafçı yakalayabilir. Bu uyumsuzluk son yıllarda ortaya çıktı. Hızla bozulan ve önden birer birer dökülmeye başlayan dişlerimin bakımı için en küçük bir çaba göstermemiş, ortalarda o halde boy göstermekten çekinmemiştim. Cesaret gibi, yiğitlik gibi bir şeydi bu benim için. Üşenmek de vardı işin içinde. Parasızlığı saymıyorum. Nuran Hariri, zorla İzmir'e götürdü. Bir arkadaşı orda enfes bir yarım protez yaptı. Demek ki o yiğitlik dediğim şey para etmemiş, objektife karşı bir aşağılık duygusu uyanmış bende. Böyle açıklıyorum."

Meyhane:

"Birkaç gün içmeyince meyhanenin 'havası' ve 'letafeti' daha bir başka oluyor."

Çalışma:

"Memurluk hayatımda hep geceleri çalışmaya alışmışım. Bu bende öyle yer etmiş ki, Papirüs yıllarında da sürüp gitti. Gündüzler laklakla geçerdi. Sonra eve gider, sabaha kadar otururdum. Çalışırdım, çeviri yapardım. Bugün de değişen bir şey yok... Geceler diyorum, geceler."

Şiir çevirmek:

"Şiir çeviren iki tür şair var: Birincisi çevirdiği şiirden kendi yapıtına şiir değerleri katıyor; öbürü, kendi kullanılabilir söz değerlerini çevirdiği şiirde harcıyor... Benim başıma hep bu ikincisi geldi."

Ölümler:

"İsimler Sözlüğü'ne baktım. Çağdaş yazarların çoğunu (385 yazar) tanımışım. Bunların elli üçü ölmüş.

"Babam bin yıl önce ölmüş. Annem hiç olmamış.

"Kötü düşler görüyorum bugünlerde.

"Yarın da Şile'ye gidiyoruz."

Çocukken:

"Erzincan'daki son evimiz. Beş yaşındayım. Dama çıkmışım. Yandaki avluda bir kadın kendi bedenini seviyor. Bayağı kucaklıyor, okşuyor bedenini."

Fatura:

"Elektrik parası geldi ki kırk bin lira!"

Telif:

"Çevirdiğim bir kitabın parasını büyük bir yayınevinden iki yıldır alamıyorum. Kaç kez haber saldım. Acta est fabula."

Lisede:

"Memo Emrah'la kayıt işi için Haydarpaşa Lisesi'ne gittik. (...) Okulun taşındığı yeni binayı sevemedim. Meslek liselerinin arkasında, oldukça uzakta, Neredeyse Koşuyolu'nda dev bir baraka. Üç yılımı (yazları dahil) geçirdiğim o eski görkemli yapı da benim çok sevdiğim bir yer değildi. Ortaokul ve fakülte yılarımda kendime daha çok benziyordum. Haydarpaşa Lisesi'nde sporcuydum, iyi öğrenciydim, o kadar. Bazı silinmez anılarım var. Var da, beni ben eden bir dönem değil orda geçirdiğim yıllar."

Ölüm.

"Nasıl bir şey ölüm? Hiçbir şey yok ve kocaman bir su akıyor."

Arkadaşlık:

"Arkadaşlarıma çok fazla bağlandım. Bu da belki beni onlardan çok şey istemeye götürdü. Çoğunca da başkalarından kıskandım. Kimi zaman da arkadaş yerine mürit aradım. Bütün bu kusurlar var bende. Aşk gibi gördüm arkadaşlığı da. 'Kazık yedim' demek, işi ucuza bırakmak o

Tabloları:

"Cihat Özegemen armağan olarak bir tablosunu benim için ayırmış. Buna çok sevindim. Cihat resim soluyan, resim terleyen bir sanatçı. Ama bir türlü gidip tabloyu alamadım. Evde bir Cihat Burak, bir Kayıhan Keskinok, bir Fahir Aksoy var. Bu armağanlarla sonunda zengin olacağım galiba. Bir de İlhan Berk, tabii... Yolu bulduk artık."

Masturbasyon:

"Fransızca metinlerde 'sol el' diye sözcük görürdüm. Kimi zaman da 'orospu el' (la main putain) Bir türlü yerine oturtamazdım. Bir iki kez de, çevirdiğim kitaplarda karşılaştım bunlarla. Ne yaptım, şimdi anımsamıyorum. Atladım mı? Belki de belirsizlik içinde geçiştirdim.

"Çok sonra öğrendim 'sol el'in, 'orospu el'in anlamını. İkisi de aynı şey: Mastürbasyon yapılan el.

"(...)

"Çok masturbasyon yaptım. Uzun yıllar, özellikle de on iki, yirmi beş arası, hayatımın en önde gelen işi oydu. İğrenirdim kendimden. Her başarısızlığımı ona bağlardım. Her seferinde bir daha yapmamaya yemin ederdim. Yine de günde beş, on kez yapmaktan kendimi alamazdım. Ortaokulda elden ele gezen bir kitapçık vardı. Lokman Hekim(!) imzalı, otuz iki sayfalık bir şey: Otuz Bir Çekmenin Zararları. Kitabı okuduktan sonra o iğrenme duygusuna bir de korku eklendi. Verem olmak vardı işin sonunda, erken yaşta cinsel güçsüzlük, beyin sulanıyor...

"Lokman Hekim'in kitabından sonra işi daha sıklaştırmıştım. Sapık olarak görüyordum kendimi." Kısacası, büyük bunalım.

"Bir gün bir gazete ya da dergide küçük bir yazı gördüm. Masturbasyonun zararsız olduğunu anlatıyordu. Bir anda her şey değişiverdi. Bir aydınlanma oldu. Bir sevinç geldi şurama kondu. Kestim o yazıyı. Aylarca cebimde gezdirdim. Günde beş vakit çıkarıp yeniden okuyordum. Arkadaşlarıma da gösterdim. Sıklıkta bir değişiklik olmadı. Daha doğrusu hemen olmadı. Ama bunalımdan o saat kurtulmuştum.

"Ne tuhaf, 'sol el' değil...

"Bir sürü kişiye sordum. Onlar da sağ el diyorlar. Neden acaba? Batılıyla bu konuda aramızda bir ayrım mı var?"

Sigara:

"Sigarayı bırakacağım.

"Elma yiyeceğim."

Baş dönmesi:

"PK adresimi iyi ki yazmışım. Aldığım mektuplar kat kat arttı. Bu ne, biliyor musun C.S., baş dönmesi bu."

Öğrenme yeteneği:

"Bazı şeyleri öğrenememe yeteneği var bende.

"İlkokula başladığım gün çok rahat okuyup yazabiliyor, üç basamaklı, beş basamaklı sayılarla dört işlem yapabiliyordum. Buna karşın saate bakmayı, saatin kaç olduğunu söylemeyi beşinci sınıfta öğrenebildim. Bunu bir saatimin olmamasıyla (lise 2'ye kadar) açıklamak doğru olmaz. Gerçi evde de saat yoktu. Ama öğretmenimizin kartondan yaptığı saatler elden ele gezerdi. Bize de yaptırmıştı onlardan. Ama öğrenemedim işte. Sahici saate bakınca, kaça çeyrek var, anlayamıyordum.

"Askeri rütbeleri, yedeksubay okuluna girince öğrendim.

"Atan elektrik sigortasını yerine takmayı da karım öğretti. Oysa okullarda en yüksek numaraları alırdım.

"Lise 2'de, evet. Çok seviyordum saatimi. Ne yazık ki iki üç ay kullanabildim. Haydarpaşa Lisesi'nin hamamında yok oluverdi. Soyunma bölümüne astığım ceketimin cebindeki on altı liramla birlikte uçup gitti. Paralı yatılı bir arkadaş vardı. Ondan kuşkulanıyordum. Tatilde vapurda rastlaştık; kolunda benim saat. Olayı unutmuştu bile."

Kim kime benziyor?

"Psikanalizin Hikmet Kıvılcımlı'sıdır Reich.

"Ama öteki daha mert. Öbürü son anda yiğitliğe leke sürdü. Kıvılcımlı'nın ölmeden hemen önce yazdığı bir kitabı okumuştum. Nâzım için öyle sözler söylüyordu ki tiksindim. Tabii ki Kıvılcımlı'dan.

"Hıfzı Veldet de üniversitenin Madanoğlu'sudur. İkisine de hayranım.

"Celal Bayar: Muaviye.

"Falih Rıfkı Atay: Amr ibn Ümeyye.

"Tarık Dursun: Ahmedi Zenci.

"Oktay Akbal: Mızrabı Cihangir.

"Demirel: Menderes'in karikatürü. Biraz da kendinin karikatürü.

"Ajda Pekkan: Artezyen kuyusu..."

Acı:

"Sigarayı bırakma girişimi.

"1 Ocak 1986. Acının 1. günü."

▪

"Acının 2. günü.

"Cahit Kayra 'acı'ya çok sevindi. Beni beş, altı saat oyaladı. Çantadaki Samsun paketine el koydu. Bir de mukavele yaptık: Üç ay içinde yeniden sigaraya başlarsam ona belli süreler içinde cezalar ödüyorum; başlamazsam o bana pirim veriyor. Her şeyi oyun haline getirmek gerekir. Yani tören haline. Perhizin töreni tutkununkinden daha az güçlü değildir.

"Şimdilik böyle düşünüyorum. Hiç de hazır değilim aslında. Kilometre taşı (1 Ocak) gözümü aldı."

*

"Acının 3. günü daha iyi geçti.

"Bir şeyler okuyabiliyorum. Ama elim kalem tutmuyor. Makinenin tuşuna basamıyor. Elim daha ağır nesnelere uzanmak istiyor. Sandalyeyi yerinden kaldırmak, bulaşık yıkamak, badana yapmak...

"Çekip gitmek bir yerlere."

Memo.

"Gözde Kadın'ın yayın danışmanlığını bıraktım. Memo Emrah'a Sultanhamam'da bir kumaş pardösü çektik."

Tansiyon:

"Acının 6. günü.

"Kaynak Yayınları'nda başlayan bunalım vapurda kendi uç noktalarını yakalamak istedi. Bir an ayakta duramadığımı ayrımsadım. Gidip bir yere çöktüm.

"Tansiyonum düşmüş.

"Tansiyonumun hep yüksek oluşu sigaradandı belki de.

"Şimdi birdenbire Ağrı Dağı'ndan Lut Gölü'ne düşüyor.

"Nasıl oldu bir an, bir sigara olsa, dedim. Bir tanecik! Bir nefes!...

"Sonra vazgeçtim. Şu durumu bir daha yaşamak istemiyorum. Şu durumu, yani sigarayı bırakmak zorunda kalıp da ayakta duramadığımı ayrımsayıp yeniden bir yere çökme gereksinimini..."

Takma adla yazmak:

"Ne çok yazı yazmışım! Çoğu da kısa yazılar. Çok şeye el atmışım, çok şeyin sorularını sormuşum. Ama orda bırakmışım. Bir daha da ele alamıyorum. Çünkü tekrara düşmekten korkuyorum. O konuya el atmıştım ya!

"Adalet Ağaoğlu'nun söylediği gibi takma adla da çok yazdım. Yalnız onun sezdirmek istediği gibi değil. Yani takma adla yazdığım yazılarda hiçbir zaman bir başkası değilim. Ya da başka bir şey söylemiyorum.

"Çok yazmanın getirdiği bir biçim olmuştur bana takma ad."

"(...)

"Celal Sılay'ın 'Yeni İnsan'ında özellikle plastik sanatlar alanında bir sürü imzasız yazı yayımladım. Aslında büyük emek verdiğim ve iyi ücret alırım umuduyla çok para harcadığım derlemelerdi bunlar.

"Bir gün vapurda rastladım Celal Sılay'a. Elindeki fermuarlı çanta beş, on liralık kâğıt paralarla doluydu. Bana bir on lira verdi. Çevredeki insanlardan utandığım için bu parayı almak zorunda kaldım. Ertesi gün de yazdığım bir mektuba iğneleyerek geri yolladım. 'Mesaimin bu kadar ucuz olamayacağını' belirttim. Üstada rastladığımda çok neşeliydi. 'Yahu ben sana yazı parası değil, rakı parası vermiştim. Sen de ne sanmışsın...' dedi.

"Celal Sılay'dan yazı parası çıkmadığını bir ben bilmiyormuşum."

Müjde Ar:

"Atıf Yılmaz'ın 'Adı Vasfiye' filminin galasına gittik. Yer yoktu, en ön sıraya oturduk. Nicedir sinemaya gitmiyorum. Bir sürü olay içinde o alışkanlığımı büyük ölçüde yitirmişim. Her gün giderdim oysa. Yitirmişim. Bu yüzden, bir de belki, en ön sırada oturuyor olmam yüzünden; bir de filmin ilginçliği yüzünden, çok çarpıcı bir akşam yaşadım. Atıf Yılmaz, Türk havasına, Kalyan tadı, Fransız izlenimciliği ve İspanyol ılıca turizm beğenisi katmış. Türkiye'de bir karizması olan en genç insanın yanında oturuyorum. Müjde Ar, harika! Büyük oyun gücü var bu sanatçıda. Üstelik, ön sırada oturunca filmin ortasına düşmüşsün gibi... Herkes dev, her şey kalın... Mahşer..."

Ankara:

"İki buçuk yıllık bir aradan sonra üç gün Ankara.

"Zaferlerim olmuşsa, hemen hepsini bu kentte kazanmışım; sonra onları İstanbul'da çarçur etmişim."

Üstü kalsın

Olüyorum tanrım
Bu da oldu işte.

Her ölüm erken ölümdür
Biliyorum tanrım.

Ama, ayrıca, aldığın şu hayat
Fena değildir..

Üstü kalsın..

Kaçak Yayın

Cemal Süreya Araştırmaları

Enis Batur'un Dalgınlığı

İbrahim Baştuğ, Cemal Süreya'nın "Bütün Şiirleri" **Sevda Sözleri**'nin 15. baskısına kadar girmeyen beş şiirini eski dergilerde bulup **E** dergisinde (Sayı: 28, s. 65-68, Temmuz 2001) yayımlamıştı. Bu şiirler bir ay sonra, kitabın 16. baskısına hiçbir not düşülmeden eklenmişti. Bu şiirlerden "Kesik"in unutuluş hikâyesini de yazmıştı Baştuğ: Cemal Süreya'nın kitaplarına almadığı "Kesik"i ilk keşfeden Sarp Yenisey'miş. Yenisey, bu şiiri **Oluşum**'daki "Yitirilmemiş Zamanın Ardından" adlı köşesinde 1980 Mayıs'ında yayımlamış. Yenisey, şiiri yayımlarken şu ifadeyi kullanmış: "*Bundan böyle, Oluşum'un her sayısında, dergi sayfalarında 'bırakılmış', 'unutulmuş' kimi şiir, öykü ve denemeleri yeniden yayımlayacağız. (...) Cemal Süreya'nın şiirini ise aynı derginin 1955-Eylül sayısından aldık.*" Sarp Yenisey ise Enis Batur'dan başkası değilmiş. Oluşum dergisindeki keşfini, Cemal Süreya'nın bütün şiirlerini basan yayınevini yönetirken anımsayamamış.

ÖNCELEYİN

Önce sadece ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda
Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar
Şarabın yanısıra felekte bir Cumartesi
Gözlerin, onun ardından yüzün, dudakların
Sonra herşey çıkıp geldi.

Yeni çizilmiş gözlerinle namuslu, gerçek
Bir korkusuzluk aldı yürüdü çevremizde
Sen çıkardın utancını duvara astın
Ben aldım masanın üstüne koydum kuralları
Herşey işte böyle oldu önce

(Cemal Süreyya imzasıyla: Varan, 1 Nisan 1955, Sayı: 5, s. 2. Üvercinka'nın üçüncü şiiri "Önceleyin", YKY'nin bastığı "Bütün Şiirleri" Sevda Sözleri kitabında var ama Baştuğ, kitapta olmayan dizelere dikkat çekiyor.)

KESİK

Sokaktaki adamların gözlerinde yitik
Nasıl oluyor bir türlü anlamıyorum
Arada bir barış arada bir gökyüzü
Her şeyin güzeli aşkla beraber
Kesik kesik

Hiç durmadı aşk dursa bile dünya
İnsanlar sevdiler hep bazı insanları
Gece inmesin gözlere ve sokaklara
Vücutlar arasında kadınlık erkeklik
Aşkla ayakta

Ama ne var eskisi gibi değil
Bir başına değil aşk başka sevilerle koşullu
Meselâ barışla arada bir gökyüzüyle
Her şeyin gerçeği insanlıkla beraber
Aşk ünlü güzellik

Bir şey var değişen belli besbelli
Hangi şarkıya gitsem görüyorum
Açılan gözlerinde büyük büyük
Almış insanları bir düşünce
Hürriyet eskidi

([Sarp] Yenisey, "Yitirilmemiş Zamanın Ardından", Oluşum, Sayı: Eski diziyle 73, yeni diziyle 31, s. 15, Ankara 1980.)

ESKİ KADINLAR

Baktık çıldırmak işten değil
Söndürüp attık cigaramızı
Baktık olacak gibi değil
Bir adam düşündük camların arkasında
Baktık beyaz pardesülü burunlu
Bir adam birdenbire peydahlandı
Kaptığımız gibi şapkamızı eski
O eski kadınları bilirsiniz
Keder basınca bilhassa hatırlanan
Sokaklarda yaşanmış veya evde
Karanlığın ortalık yerinde beyaz
Ve sevgili olan enine boyuna

Baktık olacak gibi değil
Kaptık şapkamızı dışarı çıktık
Ama gel ki kazın ayağı öyle değil
Baktık değişen bir şey yok ortalıkta
İki kişi bezik oynuyordu veya tavla
Birinin zavallı olduğunu gördük
O zavallı kadınları bilirsiniz
Sevildi mi pekalâ sevilebilen
Geceyken yağmurluyken hava
İyice inceltip ufak yüzlerini
Birebir gelirler yağmura karanlığa
O eski kadınlar o zavallı

(Cemal Süreyya imzasıyla: Mavi, 1 Mayıs 1954, Sayı: 19, s. 5.)

PİYALE

Sıra hep son kadehe geliyordu
Dudakların başkalarının masasında lâle
Ben boynumdaki ipe bir düğüm daha atıyordum
Peşinden başka gidecek yer yoktu
Seni artık hiç sevmediğim halde

Senin o eskisi olmamana imkân yoktu
Ama inadından yapıyordun bunu Cemile
İnattandı hep o içip içip gitmeler
Bense boşalttığın kadehleri satın alıyordum
Enayilik ettiğimi bile bile

Hele o çıkışın yok mu kapıdan
O Allahın belâsı herifle
Başkasının olmayı bir türlü beceremiyordun
Millet arkandan gülüyordu
Düştüğün hale...

(Cemal Süreyya imzasıyla: Mavi, 1 Ekim 1954, Sayı: 24, s. 2.)

GÖLGE OYUNU

Gölgeme bak gölgeme
Amma âşık, amma divane
Oturmuş kanepesinde gurbet elin
Kendini seyreder gözlerimde
Amma âşık, amma divane.

Gölgene bak senin gölgene
Amma fakir, amma biçare
Ceplerini elleriyle doldurmuş
Aynı kanepesinde gurbet elin
Amma fakir, amma biçare.

Ya öbür adamın gölgesi, öbür
Amma hinoğlu hin, amma hergele
Ayıp fiiller kuruyor belli
Kulakları toprağın üstünde kocaman
Amma hinoğlu hin, amma hergele.

Gölgelere bak gölgelere
Amma işsiz güçsüz, amma avare
Şarkılara inanıyorlar bütün gün
Hepsi de aynı şarkının insanları
Amma işsiz güçsüz, amma avare...

(Cemal Süreyya imzasıyla: Varan, 1 Mart 1955, Sayı: 4, s. 1.)

Geçen sayımızda da belirtmiştik, **Yasakmeyve** dergisinin 4. sayısında (Eylül-Ekim 2003) Cemal Süreya'nın yine dergilerde unutulan üç şiiri gün ışığına çıkarılmıştı. Ahmet Faruk Güler'in bulduğu bu üç şiiri **Yasakmeyve**'den aktarıyoruz:

AŞKTAN İNDİM İNCİRE

Bir köpek tanımıştım eskilerde
Ortalarda nasılsa ölmemiye yetkili
Düşmüş arkasına iki satır yürümüştüm
Sonra beni apayrı bir şarkıya gönderen
Bir sokağın bitimi
Sokağın bitiminde bir kadının gözleri başlıyordu
Şöyle uzun şöyle mavi şöyle üçer köşeli
Baktım bütün İstanbul orda
Baktım bütün bildiklerim, düşündüklerim,
dayanamadıklarım
Kadın köşeli, Allah köşeli, tekrar kadın köşeli
Kadın gözlerini koydu ortaya
Ben etrafında dörttüm sekizdim
Kadının gözleri hiç bitmiyordu
Çevrem sonsuz bir maviyle alıngan
Hani nerdeyse aşk başlıyacaktı
Birkaç dakika daha olsa aşk başlıyacaktı
Ama hayin tiren koparttı gitti
Ben yüzümle beraber orada kaldım
Kadının gözleri hiç bitmiyordu
Belki bir daha ancak Aydın'da raslanacak olan
Siz Aydın şehrinin insanları
Günün bu kahırlı saatlerinde
Şimdi incir ağaçlariyle avunuyorsunuz
Oysa dünyada incir diye bir şey yoktur
Bütün incirleri siz uydurdunuz.

(1 Eylül 1954, **Yeditepe**)

YÜZÜKOYUN

Üstümde briç oynadılar, üçüncü katta
Briçin bir yanı uzun
Onun yüzü uzun ve beyaz
Onun yaşamasını ayırıyorum
Kadın olduğunu öbürlerinden
Yaşı olsa olsa yirmi yirmi-beş
Kadındı elbisesinin altında utancı
Gülüşü küçümen boyu el kadar
Ben gecenin ortalık yerinde yüzükoyun
Üstümde briç oynadılar

O, üstümde eski bir kadın
Üstümde fakat benim değil
Eski günler artık eski bile değil
Sen, demiştim, kiremit getir kırmızı olsun
Sen bir şarkı söyle, demiştim, duygulu
Allah bilir inancımız bütündü yaşamaya
Onun da inancı bütündü umudu kadar
Ama nasıl oldu dağılıverdik
Küme küme yanlışlar doldurdu hayatımızı
Bir ölüp gitmediğimiz kaldı şimdiye
Üstümde briç oynadılar.

Sonra da bir güzel öldük mü sana
İnsanlar girdi aramıza yabancı
Sokaklarda gördük birbirimizi tanımadık
Şimdi kar yağıyor işçilerin şapkalarına
Onun yüzü uzun ve beyaz
Onun resmi duvarda Afrikayla yanyana
Afrika dediğin bir garip kıta
El bilir alem bilir
Ki şekli bozulmasın diye Akdenizin
Hâlâ eskisi gibi çizilir
Haritalarda...

(1 Mayıs 1954, Yeditepe)

EZGİ

Bütün sivilleri kentin
– Kasket kalçalı yârim

Geceye yazılıyor durmadan
– Hilâl kalçalı yârim

Uykusuzluk sütlü incirini
– Yastık kalçalı yârim

Döküyor kilimine aşkın
– Kasnak kalçalı yârim

Çiçekleriyle çingenelerin
– Sepet kalçalı yârim

Böcekler ölüyor ölsün
– Petek kalçalı yârim

Bu gece anti şarap
– Testi kalçalı yârim

Ölümse döndü köşeyi
– Demir kalçalı yârim

(1 Ekim 1963, Türk Dili)

Aşk

Şimdi sen kalkıp gidiyorsun. Git.
Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler.
Oysa ben senin gözlerinsiz edemem bilirsin
Oysa Allah bilir bugün iyi uyanmıştık
sevgiyeydi ilk açılışı gözlerimizin sırf onaydı
Bir kuş konmuş parmaklarıma uzun uzun ötmüştü
bir sevişmek gelmiş bir daha gitmemişti
Yoktu dünlerde evvelsi günlerdeki yoksulluğumuz
Sanki hiç olmamıştı

Oysa kalbim işte şuracıkta çarpıyordu
Şurada senin gözlerindeki bakımsız mavi, güzel laflı İstanbullular
Şurda etin çoğalıyordu dokundukça lafların dünyaların

Öyle düzeltici öyle yerine getiriciydi sevmek
Ki Karaköy köprüsüne yağmur yağarken
Bıraksalar gökyüzü kendini ikiye bölecekti
Çünkü iki kişiydik

Oysa bir bardak su yetiyordu saçlarını ıslatmaya
bi dilim ekmeğin bir iki zeytinin başınaydı doymamız
Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu
İki kere öpeyim desem üçün boynu bükük
Yüzünün bitip vücudunun başladığı yerde
Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra
Sonrası iyilik güzellik.

Üvercinka 1958 , Yeditepe

Oktay Taftalı

Aydınlanmacı aklın eleştirisine doğru

"Kendi aklına hizmet etmek için cesur ol"
Immanuel Kant

İnsanlık tarihinin bize çeşitli çağlar, dönemler, zaman dilimleri vb.den oluştuğu öğretilegelmiştir. Tarihin başlangıcını yazıyla, takvimi ise Hz. İsa' nın doğumuyla kutsayan bir öğreti, bütün insanlığın, bu duruma tâbi olduğu varsayımından yola çıkarak, birkaç yüzyıla yayılan bir süre içinde, başkalarına sormaksızın, bütün insanlığı temsil yetkesini kendisinde görür ve bizler de, kuşaklar boyu bunu böyle kabullenegeliriz.

Yontmalı, cilalamalı taş devirleri, bakırlı, tunçlu metal devirler, pırıl pırıl Antik Yunan'da İyonya ve Hellenistik dönemler, sonra Ortaçağ (veya ortaçağlar) karanlığı, peşisıra gelen aydınlanma çağı ve oradan günümüze dek süregelen, endüstrileşme, uzay çağı, bilgi çağı vs.

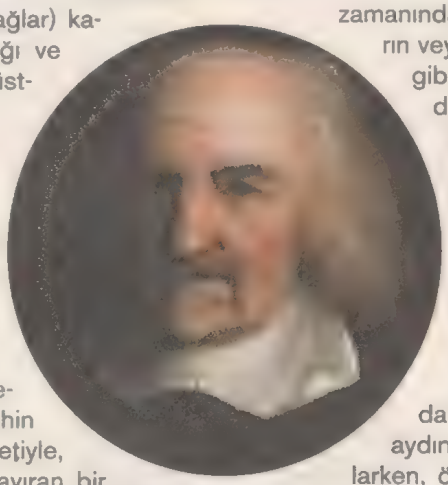

Bu çağlar ve dönemler, kimi tarih anlayışları açısından Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünüşü gibi toplumsal siyasi olaylara göre, kimi anlayışlar açısından da bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre adlandırılmışlardır. Tarihi, kesintisiz, bütünlüklü, yekpare bir süreç biçiminde tasarlamak yerine çeşitli adlar ve tanımlarla dilimlere bölerek ele almak niçin bir zorunluktur? Tarihin egemenleri, tarihi, dilimlere ayırmak suretiyle, kendi dönemlerini diğer süreçlerden ayıran bir üstün nitelikle tanımlayarak, kendi varlık meşruiyetlerini ve iktidarlarını yüceltmiş olamazlar mı? Bunun üzerinde de düşünmek gerek.

Avrupa' da rönesans ve reformla başlayan süreçten bu yana ve bizim yaşadığımız şu zaman diliminde sıkça sözü edilen 'aydınlanma', 'aydın olma', 'hümanizm', 'demokrasi' gibi kavramlara da bu bağlamda bir göz atmamız yaralı olacaktır.

GENEL OLARAK AYDINLANMA

Gerek Batı tarih anlayışı açısından, gerekse bizlere öğretildiği kadarıyla 'aydınlanma', insanlık tarihinde çok özel ve önemli bir zaman dilimini kapsamaktadır. Orta Avrupa ve yakın çevresini derinden etkileyen bu moda akım, anılan coğrafyadaki toplumların felsefi, sosyolojik, siyasi, kültürel evrimlerinde yüksek bir basamağı ifade etme iddiasındadır.

Aydınlanma düşüncesi, evrimine öncelikle 17yy. İngiltere'sinde başlamış (Hobbes, Locke, Newton, Hume), en yüksek atılımcı çıkışını Fransa' da (Voltaire, La Mettrie, Diderot, d'Alembert) yapmış ve giderek Almanya' da geniş bir açılıma (Wolff, Lessing, Kant) ulaşarak, kimilerine göre romantik döneme kadar yoğun biçimde etkisini sürdürmüştür.

Ama biz bugün hâlâ başımız sıkıştığında aydınlanmadan, laiklikten, demokrasiden, aydın olmaktan falan söz ediyorsak, anlaşılan bu etki, günümüzde de olanca gücüyle sürüp gitmekte.

Pekiyi, bu etki gücünü nereden almaktadır, niçin 'ben aydınım', 'ben demokratım' diye bir böbürlenme vardır, zamanında orta Avrupa'da yaşanan bağnazlıkların veya reformların veya ihtilallerin bizimle ne gibi bir ilgisi vardır ki, hepimiz yeri geldiğinde bir Fransız edasıyla aydın olmaktan söz ederiz? Daha da önemlisi aydınlanmanın bizzat Avrupa' daki sonuçları nasıl bir seyir izlemektedir? Acaba bu sonuçlara duyulan hayranlıkla, mütareke basınındaki savaş simsarlığının, pazar ekonomisinde para-roman yazarı olarak yer almanın ve benzeri güncel virüslerin, bir ilintisi olabilir mi?

Kısaca anımsayacak olursak: bir yanda XVII yy. doğa bilimlerindeki sıçramalar, aydınlanmanın mantıksal ön koşullarını hazırlarken, öte yanda da, gerek ada, gerekse kıta Avrupası'nda burjuvazinin tarih sahnesindeki yerini almasına yol açan ayaklanmalar, aynı dönemin toplumsal koşullarını oluşturur. İngiliz ve Fransız aydınlanması, bilginin kaynağı meselesinde izlenimci-pozitivist bir eğilime yönelirken, toplum ve ahlak felsefesi dalında da natüralist-materyalist bir yaklaşımı öne çıkarır. Bütün bu tasarımlar kilise ve din dışarıda bırakıldığında, bilinen en güvenilir dayanak olan bireysel ve toplumsal aklın yetileri üzerinde temellendirilmiş ve günümüze dek süregelen akılcı (rasyonalist) yaşam anlayışının temelleri, insan evreninin derinliklerine atılmıştır. Yazının başında Kant' tan yaptığımız alıntı, kendi aklına inanmayı öngören, Latince deyişiyle "Sapere aude", bu sürece damgasını vuran kutsal bir slogan gibidir adeta.

İngiliz ve Fransız aydınlanması: verileri günümüze dek uzanan, kuvvetler ayrımı, düşünce ve basın özgürlüğü, doğadan kaynaklanan insan haklarının tanınması gibi bur-

juva demokrasisinin kurumlarını inşa ederken, toplumu akıl ve bilime dayalı yöntemlerle refaha ulaştırmayı da vaad etmiştir. Ancak bügün biliyoruz ki, bütün bu vaadleri zorunlu kılan, soyut bir insan sevgisinden ziyade o dönemlerdeki liberal Avrupa burjuvazisinin serbest ticaret özlemidir. Yani bütün bu olumlu sayılabilecek gelişmeler, çoğunlukla bize anlatıldığı gibi kaynağını hümanizm kavramında bulan bir insan sevgisi dolayısıyla gerçekleşmemiştir.

Aydınlanma, hümanizm kavramıyla birlikte insanın, kendi insani niteliklerine ve özüne geri dönmesini öngörmüştür. Ancak 18yy. dolaylarında, geri dönülebilecek yegâne insani nitelik akıl olduğu içindir ki, bu dönem, 'rasyonalizmin' zirveye taşındığı bir zaman dilimini ifade eder. Burada 'ortaçağın' inanç dayanakları yerine, insan aklıyla bilme ve bilimin üstünlüğünün yaşama geçirilmesi amaçlanagelmiştir.

Kapitalizmin gerek pazar, gerekse savaşan ordular için giderek artan oranda ve çeşitli türde mal üretmek iradesi, bilimin doğrudan teknolojiye dönüşerek, kendi doğasına yabancı bir alana kaymasına yol açmıştır. Bunun anlamı şudur: günümüzde ulaşılan sonuçları açısından bakıldığında, tıp'tan havacılık ve uzay araştırmalarına dek tarihteki her türlü bilimsel-teknolojik gelişmenin altında askeri amaçlar bulunmakta ve savaşlar bu gelişmenin devindirici rolünü oynamaktadırlar. Hakikatte asıl ereği, doğayı ve insanı anlamak ve anlamlandırmak suretiyle, insanın kendisine ve doğaya en uygun biçimde yaşamasını sağlamak olması gereken bilim, doğayı ne pahasına olursa olsun kâr içerikli bir ürüne dönüştürmeyi amaçlayarak onun özünü değiştirmeye; onu tahrip etmeye olanak tanıyan bir teknolojik uygulamaya dönüşmüştür.

Geçmişte ve günümüzde bizi kandırmak için birileri sıkça şu ifadeye başvururlar: "bilimsel gelişme ve teknoloji durdurulamaz, durdurulmamalı, ancak bu gelişimi insani amaçlara uygun biçimde kullanmak gerekir." Oysa bu içi boş, ayakları yere basmayan önermeyi geçerli kılacak hiçbir etik, hiçbir ahlak henüz yeryüzünde bulunamamış, bulunsa bile İblis'in dayattığı yukarıdaki mantık oyunu sonucu uygulanamamıştır.

Bugün insan aklının türettiği bütün bilim ve teknoloji ezici bir ağırlıkla kötülük için kullanılmaktadır. Tıp teknolojisinin iyileştirdiği bir hastaya karşın, savaş teknolojisi onbinlerce can almaktadır. Evet, verili durum budur ve bu durumu dile getirmek, çoğunlukla İblis'in mantığı tarafından bilim ve teknoloji karşıtlığı biçiminde suçlanmayı, "o zaman sen de otomobile binme" gibisinden ucuz belagatlara maruz kalmayı doğurur.

Filozoflar ve düşün adamları, yüzyıllardır bilimin ve teknolojinin el attığı alanlara denk düşen etik kuramlar, ahlaki normlar geliştirmeye çalışmışlarsa da, geçmişte ve günümüzde bilimin ve teknolojinin olanaklarıyla milyonlarca insanın yok edilmesine, insan emeğinin ve doğanın, bu olanaklar sayesinde giderek artan biçimde yağmalanmasına engel olamamışlardır. Ateşlenmiş bir tank mermisini havadayken durduracak bir etik henüz icad edilememiştir ne yazık ki. Yakın gelecekte bunların üretimini ve ticaretini önleyecek bir ahlaktan da söz etmemiz mümkün görünmemektedir.

Aydınlanmanın kutsadığı insan aklı, yağma, ölüm ve mutsuzluk makinalarının icadında ve üretiminde gösterdiği başarıyı, niçin insanın yaşatılması ve mutlu kılınmasında da gösterememiştir? Bu sorunun yanıtını aramaya bir ömür harcamak gerekir mi, gerekmez mi? Eğer insan aklı, aydınlanma sürecinin öne sürdüğü kadar büyük bir değer olsaydı, kendi keşfi olan bilimi de, insanın kendisine ve doğaya uygun bir yaşam sürerek, mutlu olması yönünde değerlendirebilirdi. Aslında buna yönelik öncül bir sezgiyi aydınlanmanın başında Rousseau'nun ünlü "doğaya dönüş" tezinde gözlemliyoruz. Gelgelelim, akıl, mantık ve bilim fetişizmi Rousseau'yu aydınlanmanın en etkisiz alanlarına itelemiştir adeta.

Aydınlanma, insan aklını kutsayıp, onu evrenin merkezine yerleştirirken, kendisini de bu keşfinden ötürü ödüllendirmiş ve bütün insanlığın kendisine tâbi olmasını talep etmiştir. Sanki dünyanın bütün coğrafyalarında, yaşayan bütün insan toplulukları, Avrupa tarihine paralel ve özdeş bir tarih yaşamak zorundaymışlar gibi bir dayatma söz konusudur. Yani aydınlanmanın tavan yaptığı en namuslu düşünce akımlarından birisi olan Marksizm bile, tüm insanlığın Avrupa'ya özdeş tarihi süreçlerden geçerek, aynı tarihi sonuçlarda buluşacağını varsayar. Deyim yerindeyse, Afrika'nın balta girmemiş ormanlarında bambaşka tarihsel süreçler ve toplumsal ilişkiler yaşayan yerlilerden, kutuplardaki eskimolara kadar bütün insanlık Avrupa'nın geçirdiği toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi süreçleri özdeş biçimde geçirerek birgün sınıfsız toplumda birleşecektir. Ancak nihai hedef olan sınıfsız topluma en yakın bir veya iki önceki aşamayı Avrupa çoktan yakalmıştır. Dolayısıyla dünyanın geri kalanı Avrupa'nın gerisindedir. Aydınlanmayla birlikte insanlığı derin bir yanılsama sürecine çeken ilerleme fikri de, bu gibi savların bel kemiğini oluşturmaktadır.

Aydınlanmanın en önemli filozoflarından Immanuel Kant, aydınlanma üzerine şu saptamaları yapar:

1. Aydınlanma, insanın kendi suçu olan bağımlılığından kurtuluşudur.

2. Bağımlılık kendi aklını yönetmeksizin, bir başkasının hizmetine sunma yeteneksizliğidir.

3. Bağımlılık öylesine konforludur ki, benim yerime aklı olan bir kitap, benim yerime vicdanı olan bir din adamı, benim için perhiz düzenleyen bir doktor, vs. böylece hiçbir şey için çaba harcamama gerek kalmaz.

4. Yalnızca ödeme yapabilirsem, düşünmeme de gerek yoktur. Başkaları benim yerime can sıkıcı işleri üstlenirler. (Bkz. Was ist Aufklaerung, I. Kant)

Yukardaki saptamalar ortaçağlardaki, kiliseye ve dine bağımlı, kişilikleri tutsak alınmış Avrupalılar için söylenmekteydi. Bugün aradan yüzlerce sene geçti, peki özde değişen bir şeyden söz edebiliyor muyuz? Bizim yerimize, üstelik bizim muhalefetimize karşı karar alan merkezler, dünyayı kana bulayan Saddam'lar, Bush'lar, Wolfowitz'ler, Şaron'lar, beynimizi sulandıran, düşünme yeteneğimizi tahrip eden medya bombardımanları, BBG evleri, geleceğimizi bizim adımıza düşündüğünü iddia eden sigorta şirketleri, "molped" gibi pazarlanan para-romanlar, ABD güdümlü misyoner tarikatleri, ajanlaştırılmış özgürlük savaşçıları, Usame'ler, Feto'lar, Cübbeli Hoca soytarıları... daha saymakla bitmez türlü rezillik. Hepsi dünyada ve ülkemizde aydınlanma, ilerleme, modernizm, post-modernizm propagandaları ve şemsiyesi altında gelişip palazlanmadılar mı? Demek ki, bu işin içinde bir iş olsa gerek.

Yukarıda Kant'ın saptamalarından da anlaşıldığı gibi aydınlanma, kilisenin ve dinin hurafelerine karşı, bağımsız ve önayargısız, bilimin üstünlüğüne ve özgür düşünceye inanan, birey olmayı becerebilen bir insanlar topluluğu amaçlıyordu. Ama bugün gelinen noktada, dünyanın her yerinde polis copuyla bastırılan sembolik azınlıklar dışında, yukardaki tanıma uyan bir Allahın kulu bulunur mu?

Dünyanın her yerindeki ABD manüplasyonundan sıyrılabilmiş, sistemin dışında yaşamayı zorlayan az sayıdaki namuslu anti-küreselciler, Zapatistacı Ciapas yerlileri, Katmandu ve Tibet'te yaşayan Budist keşişler, köyünde bir lokma, bir hırka ile yaşamını sürdüren samimi mazlum Müslümanlar, henüz kapitalist küreselleşmenin ulaşamadığı ücra çöllerde, tropik ormanlarda, Orta Asya bozkırlarında ve buzullarda yaşayan göçebeler, yerliler dışında; aydınlanmanın, akıl ve bilim fetişizminin ulaşamadığı tüm bu azınlıkların dışında bir insanlık umudu görebiliyor muyuz. Belki de geleceğimiz, aklın yerini sağduyu ve sezginin aldığı, arkaik ve fakat ilkel olmayan bir yaşam tarzında yatıyordur kim bilir?

Aydınlanma sürecinde ve Marx'ın kişiliğinde en gelişmiş ifadesini bulan diyalektik mantıktan yola çıkarak, mesele şöyle sorgulanabilir; iyi de arkadaş, her olumlu şey kendi içinde olumsuzunu da barındırmaktadır. Dolayısıyla, aydınlanma da bir dizi olumlu niteliğinin yanı sıra, sonuçlar açısından olumsuz şeyler de içerecektir. Aynı şey bilim ve teknoloji için de, Batı medeniyeti için de söylenebilir. Burada önemli olan, karşıtlığın gelişmekte olan, iyi yanına bakmak ve o yönde tavır geliştirmektir. Ancak bunu söyleyenler yine aynı mantık doğrultusunda, bize tarihte olumlu ve güzel olanın belirleyici ve başat olduğu, insanların hep birlikte mutlu olduğu bir yer, bir zaman, bir ortam göstermeliler.

Tüm bunlardan sonra, Batı'da da aydınlanmaya yönelik eleştirilerin giderek artması bir rastlantı olmasa gerektir. Aklın olağanüstü yüceltilmesi giderek tam karşıtı sonuçlara yol açarken, herkesin bulunduğu cepheden bu konuda kuşkuya düşmesi elbette kaçınılamazdır. Amerikan neocon'larının fikir babası **Leo Strauss bu konuda başı ilk çekenlerden biri**dir. Ama onun aydınlanma eleştirisi, aydınlanmanın yalnızca toplumcu ve barışçı yönlerini hedef almasıyla, temelde tam karşıt bir yönde gelişerek, insanlığın başına bugünkü ABD saldırganlığı belasının açılmasına da neden olmuştur denilebilir. **Peter Sloterdijk'in aydınlanma eleştirisi ise insanın olabilecek en yanlış pedagojiyle kendini biçimlendirmesi savında temelini bulur. Ona göre; aydınlanma süreciyle sistematik bir biçim alan bugünkü eğitim ve sınıf geçmeli okul sistemi, doğrudan doğruya masonik derece atlama sisteminin bir yansımasıdır.** Aydınlanma sürecinde de masonik kardeşlik ve dayanışma değerlerinin öne çıkmasından, sürecin adının aydınlanma olarak saptanmasına kadar birçok soru işaretine yol açan noktalar mevcuttur.

Ancak asıl olan şudur ki, yeryüzünde propagandası yapılan, teorik olarak yaygın bir şekilde savunulan her görüş, pratikte tam tersi sonuçlara yol açagelmiştir. Ve bu durum yeryüzüne egemen olan sermayenin, egemen oligarşilerin yönetim mantığına son derece uygun bir tekniktir. Bunun en çarpıcı örneğini ise aydınlanma düşüncesinin zirvesini oluşturan sosyalist teorinin, reel sosyalizm adı altındaki uygulaması olan SSCB deneyiminde gördük ve yaşadık. **Aslında Batı medeniyetinde aydınlanma, kimilerinin sandığı gibi bir önceki yüzyıla damgasını vuran romantizimle değil, SSCB nin dağılmasıyla son bulmuştur.** Meselenin ülkemize ilişkin yönü ise bir başka yazı konusu olarak ele alınmaya değecek öneme sahiptir.

GALİP TEKİN

"Biz Doğu'luyuz, kurgu roman çiziyorum ama köyde geçiyor."

Günümüz çizgi dünyasının en üretken çizeri Galip Tekin, On yıldır Kemancı adlı gece kulübünde hem işletmecilik yapıyor hem de bu gece kulübünün girişinde kendine yarattığı bir çizgi odasında durmadan çiziyor. Her halinden Galip Tekin tarzına uygun bu atölyeye kapanıyor, her ay onlarca sayfa çizgiroman, desen ve karikatür çizerek diğer çizer arkadaşlarını şaşırtıyor. Onun şaşkınlığı ise, diğer çizerlerin çizgiye vakit ayırmaması. Ona göre, ister haftalık bir dergide, ister aylık bir dergide çizsin, her çizer mutlaka günün bir kaç saatini çizerek geçirmeli.

Galip Tekin'in çizgi atölyesi öyle tahmin edildiği gibi sessiz ve özel değil. Ne zaman küçük odasına uğrarsanız, yanında ya dergiden bir çizer ya da bu işe heves etmiş bir kaç gençle haşır neşir olmuş, onlara çizgiyi uygulamalı anlatırken görürsünüz. Zaten özel Üniversitelerde de çizgiroman ve çizgiroman tekniği üzerine dersler veriyor. İşte bu yoğunlukta her hafta Leman ve aylık dergiler L-Manyak ve Atom da sürekli çizgilerine rastlarsınız. Genç çizerlerin yetişmesine ön ayak oluyor ve bunun için de çok ısrarlı görünüyor. Bu mücadelesi sorulduğunda; kendi ustasının da bu işi böyle yaptığını söylüyor. Ustası kim mi? Elbette Oğuz Aral.

Kendisini çini mürekkebi kokulu odasında ziyaret ettik. O da Kaçak Yayın okuyucuları için, yeni çizdiği bir işi çekmecesinden çıkartıp veriyor.

Galip Abi, bize herkesin merak ettiği bu odadan bahseder misin öncelikle?

Burası benim çalışma odam. Bütün bu çizgi romanları, çizimleri son on yıldır hep burda, bu küçük odada çizdim. Burası herkesin akşamları uğradığı okuldan çocukların bile geldiği bir yer. Bu odada eskiden 8 saat çalışıyordum şimdi ancak 6 saat çalışabiliyorum. Buraya Bahadır, Çağçağ, diğer çizerler geliyor, bakıyorlar çiziyorum şaşırıyorlar. Ben hergün belli bir zaman ayırıp bu odaya kapanıp çizerim. Diğer arkadaşlara bakıyorum Pazar günü çalışmaya başlayıp Salı günü dergilerini çıkartıyorlar, oysa hergün çizmek lazım.

Yeni bir kuşak var artık, çizerlik anlayışı değişti biraz. Daha çok söz daha az çizgi...

Yeni kuşakta böyle bir şey çıktı. Daha çok karikatüritsler yapıyor bunu şimdi. Ama bunu hakikaten yapan birkaç kişi var.

Şu an en çok üreten çizer sensin herhalde, çok vakit ayırıyorsun çizmeye. Bununla birlikte çizerliğin de eğitimini veriyorsun, yeni çizerler yetiştiriyorsun. Bu işi belli pedagojik bir çerçevede yapıyorsun. Aslında sormak istediğim, şimdi artık senin gibi ustalar kalmadı. Amatör çizerler bile oturup saatlerce vakit geçiriyorsun. (Eskiden Oğuz abi yapardı bunu) Bize bu iletişimden bahseder misin?..

Evet yeni insanlar geliyor, oturup konuşuyorum onlarla. Yeni insanlar yetiştiriyorum, bazen kendileri geliyor, bazen insanlar tanıdık çizerler gönderiyor, bazen de bizim çocuklardan gelenler oluyor, abi sen bunu yetiştir diye. Onlarla bu kadar vakit geçirmem şundan kaynaklanıyor, biz de öyle yetiştirildik. Oğuz Aral bizi öyle yetiştirdi. Oğuz abi dergide çok yorulunca yeni gençleri yetiştirmeyi bana devretti, insanları

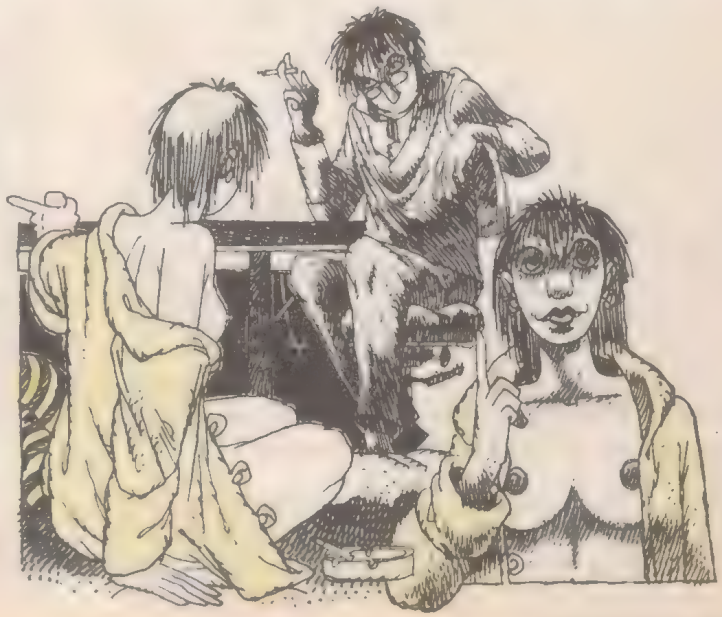

mektupla eleştirdim, dergiye gelenlere yardım ettim. Bu biçimde bir temelim var, ayrıca okullarda öğrenci yetiştiriyorum, 9 yıldır ders veriyorum.

Bu işin okulu da oldu ya en sonunda. Bir şekilde resmileşti yani... Üniversitede bu dersi ilk sen verdin?

Evet benle başladı. Uzun süre veren benim. Derslerde çizgi roman gösteriyorum, desen gösteriyorum ne isterlerse gösteriyorum, fakat Bilgi'deki genel tablo çizgi roman ağırlıklı.

Storyboard gösteriyor musun?

Yok. Hiç yapmadım, zaten çizgi roman kendi başına bir storyboard. Çizgiroman dediğiniz de bu olduğu gibi sinema. Yönetmen sensin, ışıkçı sensin, kastı sen yapıyorsun. Oyuncuları sen seçiyorsun, yani senaryoyu yazan sensin, kamerayı sen kullanıyorsun. Prodüksiyonu herşeyine kadar sen yapıyorsun. Bunların yanında psikolojiyi sosyolojiyi bilmen lazım. Hayatı iyi bilmek gerekir.

Okuyucuyu nerden yakalıyorsun, Türk halkı neden hoşlanır?

Mesela çizdiğimiz kadınlar etli butlu kadınlar, manken gibi kadınlar çizmiyoruz, Türk halkının nasıl kadın sevdiğini bilmek lazım. Şimdiki kuşak daha sosyal biz daha asosyaldik biz en kötü dönemde yaptık: 79-80'ler sokağa çıkma yasağı var, 24'ten sonra çıkamıyorsun; biz kötü bir kuşaktık, kayıp kuşaktık, Yani Çağçağ'lar, Tuncay ben Ergün Gündüz, Gani Müjde hepimiz o kuşaktan çıktık. Çok zor bir dönemin kuşağıydı hiçbirşeyimiz yoktu, içki yok, kadın yok, bilmem ne yok... 20 yaşında çocuklarız, 500 bin tirajlı dergi çıkıyor, yaş ortaması 21-22. Ana kadro bu, o zaman Laklak dergisi vardı onun yönetmenliğini yapıyordum, çocukları Gülhane Parkı'ndan alıp geliyordum. Oraya maç yapmaya gitmişler. Ellerinde top üst baş çamur içinde gelip dergi yapıyorlardı.

Laklak nasıl bir dergiydi?

Laklak; Haldun Simavi'nin Günaydın gazetesinin tirajını artırmak için yaptığı bir ekti. Gazetenin tirajı 800 bin 900 bin arasındaydı. Pazar günü Laklak'ı verdiğimiz zaman 1200000'e çıkıyordu. Haldun Simavi bu konuda çok uyanıktı. Tirajı 1200-1300'e çıkardı. Laklak dergisini o zamanki Atom dergisi gibi düşün. Gırgır, Fırt'ın profesyonel kadrosunu kullanamadığımız için amatörlerle filan inanılmaz adam yetiştirmiştik. Suat Gönülay Laklak'tan yetişmiştir, Meral Onat, Ramize Erer... daha bir sürü adam piyasada olan olmayan.

Galip Abi bir sürü dergi çıkarttın, bir sürü derginin ortamında bulundun...

80'de Oğuz Abi dört kişilik kadro atadı; ben artık yoruldum, bu dört kişi benim denetimimde dergiyi çıkaracak dedi. İsmet Abi, Orhan Alev, Behiç Pek ve ben. Ötekiler yavaş yavaş koptular. Oğuz Abi'yle ben kaldık. Bir müddet sonra tamamen benim üzerime kaldı, sonra Laklak dergisini çıkarttık. Önce Oğuz Abi'ye teklif ettiler, Oğuz Abi Tekin'in üzerine attı. Tekin Abi benim de işlerim var ama sana bir adam bulurum dedi. Bana gönderdi ondan sonra Laklak dergisini yaptım. Bir de Gırgır dergisini ben yaptım, o zaman 300 bin 500 bin tirajı vardı.

Dıgıl dergisi...

Dıgıl'ın çıkma politikası daha başkaydı. Dıgıl dergisini bir hafta içerisinde yaptım. Çok komik bir hikâyedir. Oğuz Abi bir yere çağırdı bana bir dergi yap dedi. Tamam yaparım abi dedim. Bir ay sonra maketi veririm dedim, o da bir hafta sonra dergi piyasaya çıkacak, yaparsan yap yapmazsan hiç yapma. Deli misin diyemiyorum tabi. Abi ciddi misin diye sordum? Biz Oğuz Abi'yle elimizde kağıtlar, makaslar, karikatürler kese biçe kese biçe neticede dergiyi yaptık. İki sayfa boş kaldı, dolduramıyorum. Çekmecede bir hikâye vardı, o kadar iğrenç bir hikaye yazdığım için kendimden nefret ediyorum, çizemiyorum da. Tam o zaman Kemal Aratan geldi, sanki peygamber gelmiş gibi. Kemal dedim, gözünü seveyim al bunu bana çiz getir. Tamam Abi dedi, ertesi gün çizdi getirdi.

İsmi ne bu hikayenin?

Vah vahap vah! Çok komik, herkes sonraki haftanın devamını soruyor. Haldun Simavi Oğuz Abi'ye soruyor bu hikâyenin devamı ne olacak Oğuz Abi de bana soruyor. Devamı yok ki Abi diyorum, iki sayfa boştu verdim. Meğer bu kadar acele, Hıbır çıkacakmış Oğuz abi Dıgıl'ı aynı zamanda çıkartıp piyasayı karıştırmak istiyor. Yalan söylemeyim ama Dıgıl çıktığında Hıbır'dan 15 bin fazla sattı. 320-300 bin filan.

Çok komikmiş vallahi! Çizerliğe kiminle bulaştın, ilk ustan kimdi?

Beni ilk çizerliğe bulaştıran Murat Kürüz'dür. Sen bir şeyler karalıyorsun gel seni Oğuz Aral'a götüreyim dedi. Ondan sonra Alp Tamer bana epey ustalık yaptı. Dünya gazetesine filan çiziyorduk.

Yani dışardan?

Tabi henüz amatörüz. Hani öldürdüler ya, bir çizer vardı. İbrahim Güngör, Dünya'da çiziyor bir gece bekliyoruz bekliyoruz İbrahim yok. Allah Allah nerde bu adam, işi niye getirmedi diye bekliyoruz. Neyse onun yerine biz çizdik. Ertesi gün bir duyduk boğmuşlar çocuğu. Yıl 78. İlk

kaybettiğimiz karikatürcü arkadaşımız.

90'ların başında daha çok balon var dedik ya, sizin başladığınız dönem bu kadar balon yoktu.

Oğuz Abi'nin kuralı vardı, derdini çizgiyle anlatacaksın, balon yasak, derdi. Balon gördüğü zaman tedirgin olur okurdu. Hiç balon yoksa bakmazdı o karikatüre. Komik aslında gülüyorsun ama üç uzun balonu görünce karikatüre bakmadan çöp tenekesine atardı. Hikâye mi yazıyorsun fıkra mı yazıyorsun. Bizim zamanımızda görüntü komiğiydi önemli olan, derdimizi çizgiyle.anlatır balonla takviye ederdik. Bir de herkesin verdiği iş girecek diye bir şey yoktu. Her Pazartesi 30-40 tane espri verilyor içeriye . Ben 40 tane espiri versem 2-3 tanesi giriyor. Dergiyi 3 günde yapıyorduk, Pazartesi, Salı, Çarşamba. Adam gibi Perşembe dinleniyorduk. Cuma Fırt başlıyordu, biz Fırt'la beraber Laklak'ı yapıyorduk. Haftada 2–3 dergi çıkarıyorduk, dergilerde yatıp kalkıyorduk. Şimdiki kuşak rahat, getirip köşelerini dergiye bırakıp gidiyorlar. Oğuz Abi önce getirip eskizine bakar kurşun kalemine bakardı. Düzelteceği şeyleri düzeltir, mürekkeplendikten sonra bir daha bakar, bir daha düzeltirdi. Ben de böyle yapıyorum, espiri geldiği zaman önce kurşun kalemini düzeltiyorum mürekkebine karışmıyorum ama. Bir kapağın 7 defa çizildiğini bilirim. Talat baba çizmiştir beğenmiyor, İlban'a çizdiriyor ikincide beğeniyor.

Gırgır bambaşkaydı ya, dışardan bekleyen okuyucu için de öyleydi... Heyecanla beklenirdi...

Açıkcası çok sağlam okuyucusu oldu, karda kışta köyden kasabaya katırla Gırgır almaya gidenler olmuş, o başka bir şeydi tabii.

Yeni bir heyecan yeni bir dergi yeni bir anlayış istiyor musun?

Bir ara heyecanlanıyorduk hazırlanıyorduk, kriz geldi vazgeçtik... O iş yattı. Bahara doğru bir çizgi roman dergisi istiyor gibi piyasa. Ben istiyorum diğer çizerler istiyor ama...

Kafanda oturttun mu peki bu dergiyi?

Yalnız başına olacak bir şey değil hep beraber ekip olarak karar vereceğiz, Çağçağ'ın da Tuncay'ın da fikrini alacağız, içinde röportaj olabilir kaliteli çizgi romanlar olabilir. Desen ağırlıklı çizgi romanlar olabilir, uğraşılmış işlenmiş, renk, kâğıt, kalite ama ne satar, ne kadar satar bilemeyiz. Önemli olan öyle bir dergiyi yapabilir miyiz yapsak ne olur? Piyasaya bir hareket bir heyecan gelir mi? Benim esas gücüme giden bayilerde bir sürü çizgi roman var ve bunların hepsi yabancı. Türk çizgiroman dergisi yok. Direk Amerikalılardan çevrilen şeyler çok satılıyor. Bu tür dergileri satın alanların yaş ortalaması 15-30 arasında. Canı sıkılıyor insanın, niye ordan gelip çevriliyor, niye bizim bir çizgiromanımız yok, diye. Piyasada tekrar çizgiye yöneliş var, Fantastik kurgu bilim türünde bu kadar abartılı değildir. Adam uçuyor kaçıyor. Biz doğuluyuz, kurgu roman çiziyorum ama köyde geçiyor. Türkiye'de uzayda geçen bir roman yapsan tutmaz, çünkü hepimiz köy kökenliyiz, yaşadığı, bildiği ortamlarda geçtiği zaman daha çok tedirgin oluyor hikâyenin içine giriyor,bağlanıyor. Mesela Cihangir'de geçen cinayetli fantastik bir şey çizdiğin zaman daha çok ilgisini çekiyor.

Yurt dışında işin yayımlandı mı?

Yok, bir kere teklif geldi, 90'da Fransa'dan. Tam Gırgır'ın bölünme zamanıydı, Avni dergisi çıktı, burayı bırakıp gidemedim. Sonra oraya çizer misin dediler. Fakat bir şey öğrendim, bir adam yazıyor hikâyeleri sonra değişik çizerlere çizdiriyor. Benim tarzım değil başkasının hikayesini çizmek. Ayrıca zor. İş yetiştirdiğim iki tane dergi var. Sen bana telefon edeceksin, Galip abi iş nerede, nerde kaldı diye, ben bu arada yurt dışına çizgi yetiştiriyorum... Bu ayıp. Ben böyle bir şey yapamam.

Diğer çizerlerden işleri dışarıda yayımlanan oldu galiba, bir iki çizer oldu.

Oldu, Engin Abi (Ergönültaş) bayağı çizdi. Fransa'da Harakiri'de, Echo de Savenes...

Engin Abi, Türkiye'yi çizdiği için seçildi galiba...

Yok be, hikâyeler Türk değil. Nazi kampında filan geçen hikâyeler çizmişti. Bir görsen çok güzel çizmişti, renkler filan bir harika. Engin Abi'nin çizgiyle olan problemini ben çözemedim. Şu anda gelse yine, Engin abi otur şuraya, şu kadar para, çiz derler. Ama inanamıyorum. Bırak En-

gin Abi'yi, bir çizgicinin çizgiyi bırakabileceğine inanmıyorum. Ben bu işin emeklisini görmedim. Bu işin yaşlısı yok. Eflatun Abi'den çok yaşlı bir çizer vardı. Onu 25 yıl önce gördüm. 90 yaşına geliyordu. Necmi Rıza'ydı galiba, Oğuz Abi'nin yanına geliyordu 90'larda... Oğuz abi, bu adam bu yaşta bırak çizmeyi, kendi mürekkebini kendi yapar, emeklisi yoktur bu işin diyordu, İşte Talat Baba, masa başında çizerken aldık hastaneye götürdük. Ordan çıkamadı. Çizgiyi bırakanlara hayret ediyorum. Ben de teşebbüs ettim birkaç defa, bu uyuşturucu bağımlılığından daha ağır bir bağımlılık. Çizemediğin zaman strese giriyorsun, geriliyorsun, ne yapacağını şaşırıyorsun. Hayatının yüzde 60, 70'i bir boşlukta kalıyor.

Şimdi değişik bir hayat yaşanıyor, daha hareketli. İnsanlar biraz da kendilerine vakit ayırıyor...

Tabii onu başında da söyledim. Bizim gençliğimize nazaran inanılmaz coşkulu, hareketli bir hayatları var. Biz memur gibiydik. Dergiye git çalış, sabahla, haftada birgün tatil, sonra tekrar dergi. Şimdi öyle değil. Ortamları daha geniş. Barlara gidiyorlar, kız arkadaşları var, coşuyorlar. Yiyorlar içiyorlar, insanlarla daha içli dışlılar. Biz o kadar sosyal değildik. Zaten çizgicilik asosyal bi iş. Beni görüyorsun, şu oda da saatlerce çiziyorum.

Kapanmazsan çizemezsin...

Kapanmazsan çizemiyorsun, bu işin tek kötü tarafı budur. Ama o da gerekli. Ama arada dergiden çocuklarla çıkıp oturuyoruz bir yerlerde. Geçenlerde oturduk, Çağçağ, Tuncay, ben, Bahadır da var içimizde. O genç tabii. Eskilerden filan bahsediyoruz, 25 yıl öncesinden. Aklıma şu geldi. Oğuz Abi'ye misafirler gelirdi, kendi akranı çizerler. Eflatunlar, Nuri filan, onlar da eskilerden bahsederlerdi 25, 30 yıl öncesinden. Biz de şimdi öyle olduk yani. Oturuyoruz onlar gibi 25 yıl önce böyleydi, şöyleydi filan. Çok komik geldi bana bu.

Galip Abi, çizerliğe başlamadan önce birkaç iş yaptın. Bu işleri yaparken bir karar vermiş miydin çizer olacağım diye?

Yok, benim bir kararım yoktu. Sinemada makinistliği bıraktıktan sonra araba yıkayıcılığı yaptım. Hayatta bir tek idealim vardı benim. Bir tane Tofaş arabam olsun. Bir evim bir de arabam olsun; akşam kapının önünde arabamı yıkayım, yukarıda rakı masası, karşımda karım, oturup TV seyredeyim. Yapmak istediğim buydu, başka idealim yoktu.

Bunu da yapamadın çizer olunca...

Yapamadım anasını satayım. Oradan oraya sürüklene sürüklene çizgiye.

Çizer olacağım hırsı vardı o zaman, hayat başka bir yere kaydı tabii..

Tabi canım, yok dergiye gel, akademiye gir diye zorladılar. Akademiye girdik. Akademideyken Gırgır'a gitme sebebim okul harçlığımdı. Öyle bir sektördü ki, herkes atlıyordu. Şimdi nasıl herkes şarkıcı, DJ olmak istiyor, o zaman da herkes çizgici, karikatürist, çizgiromancı olmak istiyor. Kendimizi bir kaptırdık. Bir gün Oğuz Abi çağırdı odaya, sen okula mı gidiyorsun. Gidiyorum dedim. Okulda çiziyor musun, çiziyorum dedim. Sana para veriyorlar mı? Yok dedim. Bak buraya gel, çizersen üstüne para vericem, sana çizgiyi de öğretecem. E dedim, askerlik ne olacak? Bedelli çıkacak merak etme dedi. Adamın bir bildiği vardı herhalde. Ben, Hasan (Kaçan), Behiç (Pek) hiçbirimizi göndermedi. Gitmeyeceksin dedi. Bir kaç yıl sonra bedelli çıktı. O zaman 2,5 milyona bedelli askerlik yaptık. Öyle bir şartlanmışlık yoktu, küçüklüğümden beri çizer olacağım, yok öyle şey.

Var mı genç kardeşlere diyeceğin bir şey?

Valla abi, öğrenmek isteyen varsa dergiye gelsinler. Bu odaya gelsinler, zaten ben dergide bir oda ayırdım, dergiye gidip oturmaya başlayacağım. Yalnız yeni yetişenlerle değil, dergideki birtakım sorunlarla da uğraşmam lazım. Artık yaşlandık, yarın öbür gün çizemeyeceğimiz zaman yerimize birilerini bırakmalıyız. Yalnız benim değil, Çağçağ'ın da birilerini yetiştirip bırakması lazım. Tuncay'ın da karikatürcü yetiştirmesi lazım. Bahadır'ın da daha fazla ilgilenmesi lazım. Gırgır'da bir oda dolusu profesyonel adam varken, bir oda dolusu da sürekli çizen adam vardı. Bir taktikti bu! Profesyonellerin arasında biri kaybolsa yerine biri kayardı. Bana sürekli olarak iki kare üç kare sürekli bir şeyler çizdiriyordu Oğuz Abi. Bir sayfa Bülent Arabacıoğlu çiziyor, iki sayfa Nuri Kurtcebe çiziyordu. Nuri dergiden ayrıldı, yerine Bülent'i koydu. Bülent'in yerine ben boş kalan sayfaya hikâyeler yapmaya başladım. Bir müddet sonra Bülent ayrıldı, hemen beni getirdi yerine. Bülent gitti, artık çizgi romancı sensin. Benim yerime de başka birisini yetiştirmeye başladı. Sürekli yedek karikatürcü, yedek çizgi romancı tutardı. Başka bir odada harıl harıl çalışırdı birileri. Oğuz Abi olsun, İlban olsun, ben olayım, gider bakardık, şöyle yap böyle yap derdik. Sürekli elimizin altında stoğumuz vardı. Şu anda da öyle olması lazım. Ama bizim avantajımız var, Atom gibi bir dergi var elimizin altında. Buradaki adamlar bir süre sonra kıpırdanmaya başlayacak. Atom'dan ayrılmadan önce yerine adam koymak, hepsinin yerini doldurmak lazım. Bunları ufak ufak yetiştirmeliyiz. Oğuz Abi gibi. Gidenin yerine yenisi. Aşama kaydedenin yerine yenisini hazırlamalıyız.

Müthiş zor, güzel bir misyon yüklenmişsiniz Galip bey!. Sizi tebrik ediyoruz...

Yok, Oğuz Abi'den geçme bir alışkanlık.

Galip Abi teşekkür ederim, güzel bir sohbet oldu. •

Galip Tekin'den Kaçak Yayın okurlarına özel.

Böyle bir yer hayal gibi görünüyor, fakat bunları hepsi gerçek.

Carandiru: Hepsi Gerçek

Hector Babenco'nun yeni filmi Carandiru, Sao Paulo'da 2002 yılına kadar kullanılmış hapishanede geçen olayları anlatır; film, hapishanenin dokuz yüz hücre kuşu barındıran bloklarından birinde, 14 yıl gönüllü olarak çalışmış bir doktor olan Drauzio Varella'nın anılarından oluşuyor.

Carandiru hapishanesi: Tevkifevi

Carandiru'da mahkûmlar hücrelerinin duvarlarını kendi istedikleri resimlerle dekore etmişlerdir; azizler, dua edenler, porno yıldızları ve futbolcuların resimleri...

Carandiru'daki her mahkum bağlı bulunduğu grubun gücüne göre, standart kuralları takip etmek yerine, kendi doğrularını koyar. Güçsüzler 90 metrekarelik alanda on altı mahkûmla birlikte yaşamaya zorlanırken, güçlüler hücrelerini kendi özel suitleri gibi kullanırlar.

'Haddini aşma' durumlarında sınırlandırmalar gardiyanlar tarafından getirilemez; bunu ancak en çok müttefiki toplayan, güçlü hücre liderleri yaparlar.

Bu, mahkûmların cezaevinden hoşlanmasını ve cezaevindeki pek çok bölgenin onların kontrolünde olmasını kolaylıkla açıklıyor. Carandiru, Brezilya kanunlarına göre bir cezaevi değil, uyuşturucu satıcılarının, katillerin, gangesterlerin hiçbir duruşmaya çıkmadan mahkumiyet beklentisiyle gönderildikleri ve aslında suç dünyasına bir çeşit giriş yolu olan bir tevkifevidir. Resmi olarak mahkemeye çıkmadan suçlu kabul edilmeyen bu adamlar Carandiru'da -normalde başka cezaevlerinde sahip olmayacakları- bazı ayrıcalıklara kavuşurlar.

Carandiru'nun ortaçağ zindanları gibi görünümünün yanı sıra 1992 yılında çıkan isyanda 111 mahkûmun polisler tarafından öldürülmesiyle adı kötüye çıkmıştı. Polisler kendilerini savunsa da ayaklanma esnasında bir tane polis memuru bile öldürülmemişti. Mahkûmlar infaz edilircesine sırtlarından ve başlarında vurulmuştu; 111 kişinin öldüğü bu katliamla Carandiru, Brezilya gibi adaletsiz ve eşitlik olmayan bir ülkede bile çekilmez hale gelmişti.

Bugün...

Carandiru olarak bilinen Sao Paulo Cezaevi 1956 yılında Belediye Başkanı Janio Quadros tarafından açıldı. Kırkaltı yıl sonra 8 Aralık 2002'de Vali Geralgo Alckmin üç binayı yıkan patlatma operasyonunu bizzat yönetti. Tüm hücre ve koğuşların yıkık duvar ve toza dönüşmesi sekiz saniye aldı.

Bu alan şimdi Parque da Juventude (Youth Park) adı verilen bir kültür kompleksinin yapımı için bekliyor.

Bir roman: Carandiru İstasyonu

Carandiru, Drazio Varella'nın yazdığı "Carandiru İstasyonu" adlı kitabın uyarlaması; filmde Sao Paulo'nun iğrenç Casa de Detençao'sunda on iki yıldan fazla çalışmış bir doktorun bakış açısından suç, intikam, aşk, arkadaşlık ve talihsiz bir şekilde gelişen 1992 katliamıyla ilgili hikayeler anlatılır.

Carandiru olarak tanınan Sao Paulo Cezaevi'nde iki mahkûm (Lula ve Dagger) arasında sorun çıkar. Atmosfer gergindir. Başka bir mahkum: Black Nigger, mahkumlar arasındaki yerleşme kavgalarını ve birbirleriyle olan davalarını çözen bir çeşit hakim gibi sorunu çözmeye çalışır. Tam da bu sırada cezaevine gönüllü tıbbi uzman olarak gelen doktor çıkagelir.

Doktor, burada son derece ciddi problemlerle yüzyüze kalır. Latin Amerika'nın en büyük cezaevi: Haddinden fazla dolu hücreler, çürümeye yüz tutmuş kurumlar, TB, cüz-

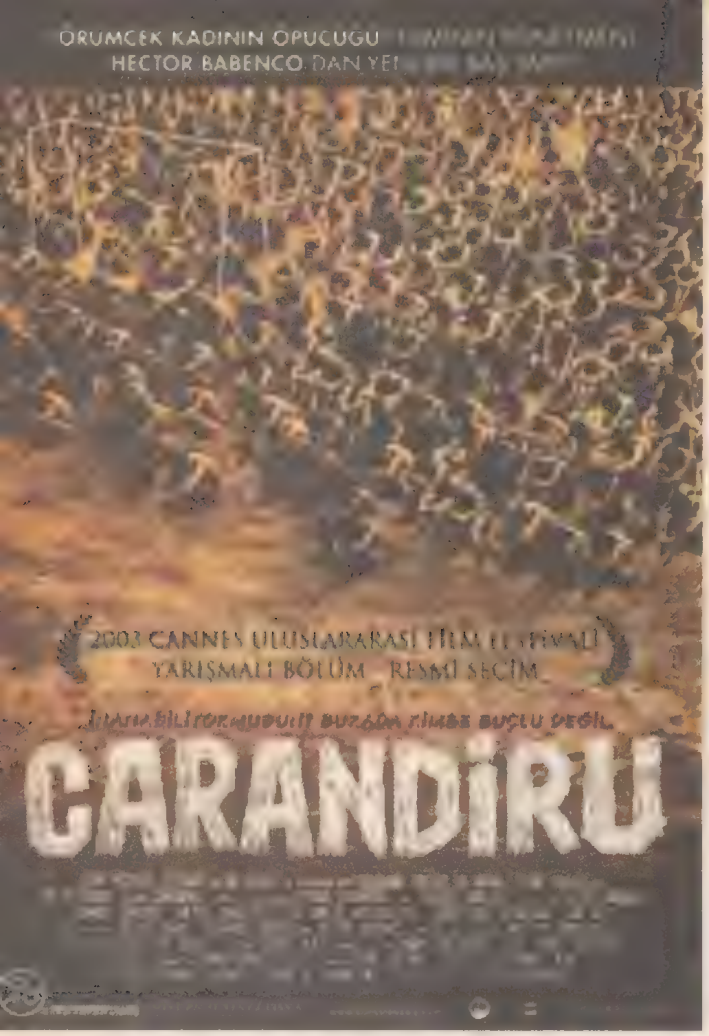

zam, cachexia gibi hastalıklar ve bir AIDS salgınının başlangıcı... Mahkûmlar ne tıbbi yardımdan ne de yasal yardımdan faydalanabilmektedir. Yedi binden fazla mahkûmuyla Carandiru yeni gelenler için büyük bir tehdittir. Doktor, buradaki birkaç aylık çalışmadan sonra kendisinde değişim yaratacak şeyler görür; bu korkunç koşullara rağmen mahkûmlar o kadar da zalim değildir. Geçici ofisinde mahkûmlarla yaptığı günlük görüşmelerde inanılmaz bir dayanışma, organizasyon ve bütün bunlardan öte çok büyük bir yaşama azmine tanık olur.

Muayenelerinde hastalıkların ötesinde bir alışveriş oluşur ve mahkumlar ona hayat hikâyelerini anlatmaya başlar. Koğuşlardaki hasta ziyaretleri suç dünyasına açılan pencerelere dönüşür. Hikâyeler geri dönüşlerle yinelenir.

Filmin hikâyeleri kesilmiş bir resmi tekrar birleştirir gibidir. Bir hikâye diğerine uyarak bu trajedinin gerçekçi bir portresini yapar. Doktorla beraber izleyici, 2 Kasım 1992'de katliamdan kurtulmuş mahkûmların günlük hayatını izler; 2 Kasım 1992 tarihe Casa de Detençao'yu ve bütün Brezilya'yı sallayan gün -Carandiru katliamı- olarak geçecektir.

Bir yazar: Drazio Varella

Companhia Letras tarafından 1999 yılında okurla buluşan Estaçao Carandiru – Carandiru İstasyonu bir satış fenomeni olmayı başardı; romanın 350.000'den fazla kopyası satıldı ve 168 hafta best-seller olarak kaldı. Estaçao Carandiru'nun doğuşu Varella'nın hapishanede gönüllü çalışmaya başladığı 1989'a dayanır. On yıl sonra gördüklerini büyük bir yüce gönüllülük ve basitlikle yeniden değerlendirmiştir. Hiçbir zaman bu insanlık dışı hapishane sistemini reddetmeye kalkmamıştır. İstediği daha çok, bireyselliğin sayılmadığı bir çevrede edindiği tecrübeleri bireyselleştirmek ve gönüllü olarak hizmet ettiği bu insanlardan öğrendiklerinin tanıklığına tahammül etmektir.

Victor Navas, Fernando Bonassi ve Hector Babenco Estaçao Carandiru kitabından uyarlanan senaryoyu birlikte yazdılar.

Yazar, "Filmde Babenco birçok insanın hikayesini bir kişide topluyor. Yüzlerce mahkûm birkaç düzineye iniyor. Bunun kitabın gerçek ruhu olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna şöyle cevap veriyor: "Estaçao Carandiru'da bu işin bir hayâl imgeleme olduğu konusunda açık olmak istiyorum. Bu film benim hapishanede tanık olduğum hikayeler ve gerçek olaylara dayanıyor. Fakat hikayelerin bir kolajı. Karakterlerin hiç birinin gerçek ismi kullanılmadı. Tarihsel olan gerçek katliamın anlatımı. Bu, kitapta, mahkûmların kendi görüşlerine göre gazetecilik yapar gibi anlatıldı. Bana anlattıklarına hiçbir şey eklemedim. Kitap filme dönüşürken bunları özetledim. Hector karakterleri ve hikâyeleri inceledi, bir kısmını çıkardı fakat kitabın ruhuna tamamen sadık kaldı. Eğer kitaptaki her şeyi anlatmak isteseydi, sekiz saatlik bir film yapmak zorunda kalırdı. İşte bu yüzden neden böyle yaptığını anlıyorum ve senaryoya engel olmadım. Bana son yapılmış versiyonunu gösterdiğinde okudum ve eğer isterse o şekilde kullanabileceği bazı düzeltmeler yaptım. Ufak ayrıntılar. Bu yüzden kitabın kendisi değil de uyarlaması olduğunu biliyorum. Kitabı okumanız bir hafta, bir ay ya da yarım yılınızı alabilir. Okuma zamanımız aldığımız zevke göre değişir. Fakat bir filmden tecrübe edinmek farklıdır. Biletinizi alırsınız, koltuğunuza oturursunuz, birkaç saat boyunca görüntüleri seyreder, sesleri ve müzikleri duyar, karakterleri dinlersiniz. Bu tamamen farklıdır.

"Kitabımla ilgili ahlaki her çeşit tartışmaya yol açmaktan kaçındım. Gerçekten kendimi kontrol ettim ve bu oldukça zor oldu. Bunları yazarken, vatandaş Drauzio Varella'nın bu insanlar hakkında ne düşündüğüyle ilgilenmedim. Okuyucunun kendi sonucu ve yargısına varmasını istedim. Hiçbir yazar okuyucunun anlayışını küçümsememeli. Bir kitap okurken hep yazarın bana kendi düşüncelerini yutturmaya çalıştığını görüyorum ve ilgimi kaybediyorum. İşte bu yüzden Estaçao Carandiru'da bundan sakınmak istedim. Niçin hapishanede çalışmaya başladım? Suçluları sevdiğim için mi? Hayır. Tamamen dürüst ve katı bir İspanyol olan babam tarafından yetiştirildim. Çok dürüsttü, tam elli yıldır aynı şirketin veznedarıydı. Bana da değişmez değerler geçirdi. Hep sahip olmadığım her şeyi ona borçlu olduğumu söylerim. Diğer bir deyişle, namussuzlukla kazanmadığım her şeyi ona ve dürüstlük ve sertlikle ilgili prensiplerine borçluyum. Ve tıpkı onun gibi düzenbazlardan nefret ediyorum."

Hector Babenco: "Carandiru Station'ın memnunluk verici hikâyeler anlatmadığını biliyorum."

Carandiru sizin tekrar sosyal trajediye döndüğünüzü gösteriyor ki bu da Brezilya. Bu tevkif evinin hücrelerine dağılmış mahkûmların, yirmi yıl sonra yeniden karşılaşan Pixote'un çocukları olduğunu söyleyebilir miyiz?

H.B.: Benim ismimi yapan bir filme dönüş yapmaya çalışmadım. Tabii ki **Pixote** benim en tanınan çalışmam fakat asla onun devamı olabilecek bir film yapmayı düşünmedim. Temel sebep, filmimin dayandığı kitabı Carandiru İstasyonu'nu (**Companhia das Letras/1999**) yazan ve benim doktorum olan Drauzio Varella'dır.

O daha yazar yazmaz kitabı okudum. Bu imtiyaza sahiptim. Beni büyüleyen bu duvarların dışında ayıplanan sosyal ve bireysel davranışlarla kirletilmiş bu yerde, bu doktorun edindiği tecrübelerdi ve bu adam önyargısız, tüm ahlaki yargılardan sıyrılmış olarak, en cesaretli çalışma şekliyle Carandiru Cezaevi'nde çalışmaya başlar.

Dokuz filminizden dördü hapishanelerde geçiyor. Lucio Flavio hapishanede öldürülen bir suçluyla ilgiliydi. Pixote bir ıslahevindeki çocukları anlatıyordu. The Kiss of the Spider Woman biri homoseksüel diğeri heteroseksüel iki mahkumun geçinmeye çalışmalarını gösteriyordu. Carandiru da bir hapishane dörtlemesinin sonuncusu mu?

H.B.: Bunu hiç düşünmedim. Sağlığımı on yıldan fazla bir süredir takip eden bir onkolojistin yazdığı kitabı film yapmak doğal görünüyor. Drauzio yıllarca doktor olarak hizmet ettiği bu insanlara kendini teslim etti ve Carandiru'da tanıştığı bu insanları olduğu gibi açığa çıkaran bir kitap yazdı. Carandiru varolmanın ve hayatta kalmanın yollarını arayan, evet belki şiddetle, bir grubu anlatıyor.

Filmi çekebilmek için konuyu derinlemesine çalıştım. Şempanzelerin ve maymunların yaşamlarını okudum. Konuşamıyorlar fakat kendi aralarında organizeler. Beni şaşırtan şey üç kişinin yaşadığı bir yerde sekiz şiddet olayının meydana gelmesi. Fakat onlarca kişinin yaşadığı bir yerde bu rakam bire düşüyor. Beni en şaşırtan ve

büyüleyense doktor figürü. Bu hapishaneye politik ve sosyal olarak tamamen önyargısız bir şekilde sadece mahkûmların sağlığıyla ilgilenmek için gelen doktor, onları yargılamak için değil. Bu doktor şeffaf ve tarafsız olarak mahkûmları sadece hasta olarak görür.

Filmleriniz, özellikle Pixote belgesel tarzında... Carandiru'da da, her şey hayali olmasına rağmen büyük bir belgesellik var. Katliamın izlenmesi, aktörler, karakterler, katliamla ilgili kendi izlenimleri, kameraya konuşmaları ve 1992'nin o korkunç Kasımı'nda gördüklerini anlatmaları.

H.B.: Tavsiyeler, vaazlar veren filmlere karşı derin bir antipati duyuyorum. Benim realizm tercihim hiper realizmin sınırlarındaki realizmden gelir. Bizi işaret eden bu gerçekliği seviyorum. Filmde tüm karakterlere eksiksiz saygı gösteren bir kriter var. Filmde hiçbir şekilde duygusal hile yok. **Foolish Heart**'ı çektiğimde on yıl sürecek bir hastalık tedavisine başlamak üzereydim. Güçlü ve cesur olmak istiyordum. Kayıp çocukluk ve gençlik yıllarıma geri döndüm. Brezilya'ya gelmeden önceki hayatımı araştırdım. **Carandiru**'nun ilk senaryosunda çalışırken, on yıl boyunca hastalığımın tedavisi için uğraşan doktorumun bana söz ettiği hikayeleri anlatmak istedim. **Carandiru Station** kitabının memnunluk verici hikâyeler anlatmadığını biliyordum. Aynı zamanda kitabın insanları , özellikle öykücünün, kitabı yazar yazmaz benimle paylaşan doktorumun, masum izlenimleriyle inanılmaz etkilediğini ve 350.000 kopya sattığını biliyordum. Burada belirtmeliyim ki, asla saf, masumane görüşüm olmadı, bana meydan okuyan bu kitapla... Kendi kendime ne yapmak istediğimi sordum. Cevap açıktı. Dayanışma, saygı ve etik içeren bir film yapmak istiyorum. Polaroidin fotografik tarzıyla sıradan insanların gözünden anlatılan bir hikâye. Anlatıcı doktorun görüşünü benimsedim. **Drauzio**, kitapta suçluları sadece dinlediğini söylüyor. Resmi kayıtların 111 mahkumun öldüğünü ve hiçbir polisin ölmediğini açıkça gösterdiğini belirtiyor. Bu filmin de içerdiği aynı nokta. Orada bir katliam olduğunu gösteriyoruz. **Carandiru** bu adamların hikayelerini anlatıyor ve korkunç bir oyunu gösteriyor: Devletin koruması altındaki insanların öldürülmesi. Dokuz adamın sesiyle kurgunun özgürlüğünü kullanarak dokuz numaralı binada ne olduğunu anlatıyoruz. Aktörlerin canlandırdığı ve kameraya konuşup tanık olduklarını anlatanlar bu katliamdan kurtulanlar.

Aquarela do Brasil'in yanı sıra , Brezilyalı olmanın bir sembolü, filmde bunu tanımlayıcı başka izlenimler de var: samba (dans ve müzik), futbol (oyunun dışında

çoğu mahkum Brezilya futbol takımının resmi formasını giyiyor) ve Bakire Maeryem'in (Virgin Mary) varlığı dindarca bir etki yapıyor.

H.B.: Bence filmde Brezilyalı olmanın en büyük sembolü iki futbol takımının oyuncularının olduğu sahnede yatıyor, burada bütün mahkûmlar hapishanenin kocaman avlusunda Brezilya Milli Marşı'nı söylüyor. Drauzio'nun kitabında ve filmde de Brezilyalı insanların dindarlığı var. Hapishanede güçlü varlıkları olan havarilerin toplantıları dua edenlerle doluyor ve sürekli yeni insanları cezb ediyorlar. Bununla beraber bir grup Katolik mahkumun da bir hücrede dua ettiklerine dikkat çekmek isterim. •

Hector Babenco kimdir?

Carandiru, Hector Babenco'nun dokuzuncu filmi. Arjantin doğumlu (Buenos Aires,1946) Brezilyalı yönetmen sinemaya henüz 17 yaşındayken **Dino Risi** tarafından yönetilen ve Arjantin'de çekilen bir İtalyan komedisinde yer alarak başladı. Daha sonra 19 yaşında Avrupa'ya gitti. Dört yıl boyunca (1966-1969) İtalyan yönetmenler **Sergio Corbucci** ve **Giorgio Ferroni**'nin (spagetti westernin ustaları) İspanya'da çekilen filmlerinde çok küçük rollerde oynadı. İspanyol yönetmen **Mario Camus**'un bir filminde de yine aynı şekilde yer aldı.

1969'da Brezilya'ya geldi. 1973 yılında yapımcılığını **Roberta Farias**'ın üstlendiği, The **Fabulous Fittipaldi** isimli (belgesel) ilk filmini çekmeden önce çeşitli işlerde çalıştı. Kendisi o günleri 'Hatta mezar taşı bile satmıştım' diye anlatır. Belgeselden sonra ilk filmini -**King of the Night**- 1975'te **Paulo Jose** ve **Marilia Pera** ile yönetir. İki yıl sonra Brezilya tarihinin dördüncü en büyük box-office başarısını kazanan **Lucio Flavio**, **Passenger of Agony** filmini yapar.

Bir sonraki filmi **Pixote** kendisine uluslararası ün kazandırır. **Pixote** seyircileri sersemletir. Amerikalı eleştirmenler filme 'seksenlerin en iyi on yabancı filminden biri' der. **Marillia Pera**'ya **Suely** rolüyle (Pixote'u beşiğe yatırdığı gibi **Michelangelo**'nun **Pietası**'na haraç veren fahişe) New York Film Eleştirmenleri Odası tarafından ödül verilir.

Pixote'un uluslararası prestijinin devamı, **William Hurt, Raul Julia** ve **Sonia Braga**'nın oynadığı, yönetmenin bir sonraki filmi **The Kiss of Spider Woman**'la (Örümcek Kadının Öpücüğü) gelir. Bir çok dalda Oscar'a aday olur. Babenco'nun beşinci filmi **William Hurt**'le En İyi Erkek Oyuncu kategorisinde Oscar kazanır.

Böylece Babenco'nun kariyerinde Amerikan safhası başlar. **Meryl Streep** ve **Jack Nicholson**'ın rol aldığı **Ironweed**'i 1987'de yönetir. 1990'da Amerikalı bir yapım ekibiyle birlikte Amazonlarda çekilen **At Play in the Fields of the Lord** ile Brezilya ortamına geri döner. Oyuncular içinde **Kathy Bates**, **Tom Waits**, **Tom Berenger** ve **Daryl Hannah** da vardır.

Sekiz yıl sonra (bir kemik iliği nakliyle kan kanserini yendikten sonra) **Babenco** doğduğu ülkede ilk filmini -**Foolish Hear**- çeker. Yapım ekibi, teknik ekip ve oyuncuların tamamı Brezilyalı ve Arjantinli'dir.

Magazin basını, 'Kürtçe' ile vurduğu Ahmet Kaya'dan sonra İbrahim Tatlıses'i de aynı silahla vurmayı denedi.

Televole'nin **Kürtçe** teoremi

Garip bir olay!?. Doğrusu anlamakta güçlük çekiyorum desem yeridir. Vaktiyle düzenlenen bir müzik ödülleri töreninde Ahmet Kaya, "bir kaset yapacağım ve kasette Kürtçe şarkılar da okuyacağım" dediğinde, kendisine çatal bıçak fırlatılmış, gazeteler Ahmet Kaya'yı vatan haini ilan etmişti. Oysa Ahmet Kaya, "İngilizce bir şarkı okuyacağım" deseydi kimseden tepki görmeyeceği gibi, yurt dışına da çıkmayacaktı ve belki de şimdi yaşıyor olacaktı. Ahmet Kaya Türkiye'de protest müziğin en önemli ismiydi, yaptığı müzikle Türk müziğinin çeşitliliğine katkı sağlaması bir yana, birçok televizyon kanalının da bir numaralı televole malzemesi olmuştu. Bir tek cümle, yani "Kürtçe şarkı söyleyeceğim" cümlesi onun özel ve sanat yaşamını alt üst etmeye yetmişti. Ne yazık ki, Ahmet Kaya'nın alt üst olan ve ölümle sonuçlanan yaşamının sorumlusu "Kürtçe şarkı söyleyeceğim" cümlesi oldu. Ahmet Kaya'nın uç noktadaki bazı çıkışlarını yerle bir etmek için etkili bir silah aranıyordu ve o silah da "Kürtçe" oldu.

Geçtiğimiz günlerde Ahmet Kaya'nın başından geçen olayın bir benzerine daha şahit olduk. İbrahim Tatlıses özel bir televizyon kanalına yaptığı programında, Kürtçe şarkı söyledi ve şöyle bir cümle kullandı: "İlk adım atıldı, Kürtçe şarkılar söyleniyor, ama vatan bölünmedi." Bu söz üzerine birkaç kişi Tatlıses'i protesto etti, stüdyosunu bastı. Hatta Tatlıses'e bir suikast girişiminde bile bulunuldu. Tatlıses birilerini kızdırmıştı, bu kişilerin kim olduğu belliydi aslında; ama o birileri de başka birilerini kullanarak Tatlıses'e tepki gösterilmesini sağladı. Tatlıses'e karşı çok önceleri başlayan bir kampanya vardı elbette ki. Bir televizyon kanalı, onu kendi tarafına çekmek için adeta takibe almış, Derya Tuna'dan ayrılmasına neden olabilecek kadar çeşitli haberler yaparak yıpratmaya çalışmıştı. Şimdilerde durum biraz daha değişti. Tatlıses'in kendi kanallarında program yapmasını isteyen bazı televizyonlar olumsuz yanıt alınca, onu en can alıcı noktadan vurmayı denedi bu kez: Kürtçe şarkı söyleme olayıyla. Daha doğrusu televole kültürü daha önce kendince geliştirdiği Kürtçe teoremiyle Ahmet Kaya'yı vurmuş, şimdi bu taktikle İbrahim Tatlıses'i vurmaya çalışıyordu.

Kürtçe'nin, popüler olan birçok ismi yok etmekte etkili bir silah olduğunu görmüş, ya da duymuştuk. Ancak bir dilin neden tehlikeli bir silah olduğu konusunu anlamakta zorluk çekiyorum. Aynı topraklar üzerinde yaşayan insanların birbirlerinin kültürlerine, inançlarına, dillerine saygılı olması kadar doğal bir şey olamaz. Yeri geldiğinde Kürtçe, birçok televizyon kanalında reyting malzemesi olarak kullanılırken, yeri geldiğinde tehlikeli bir silah olarak karşımıza çıkarılıyor. İşin aslına bakıldığında ise özellikle bu son dönemlerde medyanın, içinde bulunduğu çıkmazı, çeşitli yöntemlerle aşmaya çalıştığı anlaşılıyor. İ. Tatlıses'in reytingi yüksek olan şov programını bazı televizyon kanallarına pazarlamayı reddetmesinin, onun aleyhine işleyen bir mekanizmanın oluşmasına neden olduğu bir gerçek. Bu mekanizma zaman zaman onu özel hayatıyla vurdu, zaman zaman da yaptığı sivri çıkışlarla vurmaya çalıştı. Tatlıses'i yıpratma mekanizması bir noktaya kadar başarılı oldu. Programlarının reytingleri aşağı çekildi, özel hayatı yol geçen hanına döndü; yaptığı filmler ilgi görmemeye başladı, hatta yaptığı kasetleri çok ucuza piyasaya sürdüğü halde eskisi kadar etkili olamadı. Televole'nin Kürtçe teoremi, Tatlıses'e karşı kullandığı son silahtı ve bu silahın ne kadar etkili olacağı ise önümüzdeki günlerde ortaya çıkacak.

Tatlıses'i savunmak ya da aksi bir tavır içine girmek niyetinde değilim. Burada asıl önemli olan bazı medya gruplarının Kürtçe'ye, Kürtlere olan bakış açısı. Kürtçe müzik yıllardır var ve Türkiye'de hemen hemen her kesim tarafından bir şekilde dinleniyor. 2000 yılında Ağrı'ya ailemi ziyarete gittiğimde pikniğe çıkan bir grup özel tim elemanıyla karşılaşmıştık. Özel timler dengbêj Kawîs Axa'yı dinliyordu. Hakeza, daha birkaç ay önce Amerika'nın Irak'a müdahale ettiği sırada, Türkiye'den muhabir olarak bölgeye giden gazetecilerin çoğu oradaki Kürtler hakkında genelde olumsuz haberler veriyordu; ancak yolculuk yaparken arabalarında Kürtçe müzik dinlemeyi ve Kürtçe parçalar söylemeyi de ihmal etmiyorlardı.

İbrahim Tatlıses olayı Türkiye'de bir kez daha, Kürtçe'nin, bazı gruplar arasındaki çıkar çatışmaları ve diğer hesaplaşmalarda ne şekilde kullanıldığını gösterdi. Kamuoyunda Kürt diline karşı oluşmaya başlayan olumlu havaya gölge düşüren bu tip medya çıkar savaşları bize, aslında, Kürt kültürüne karşı var olan önyargının çok zor değişeceğini gösteriyor.

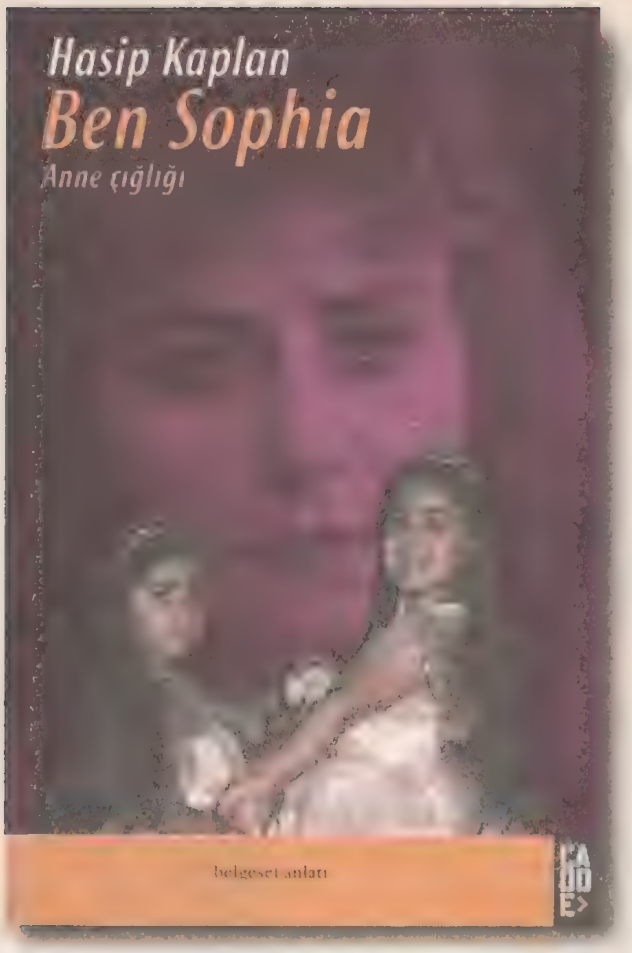

Ben Sophia
Belgesel Anlatı

İzlandalı anne, Türkiyeli baba ve bir gün koparılışı çocukların anneden, yedi yıl ulusal hukukta, altı yıl da Strasbourg'da süren hukuk mücadelesi. Son yılların en can acıtan velayet davası...

Hasip Kaplan'ın hukuk mücadelesi ve tanıklığı...

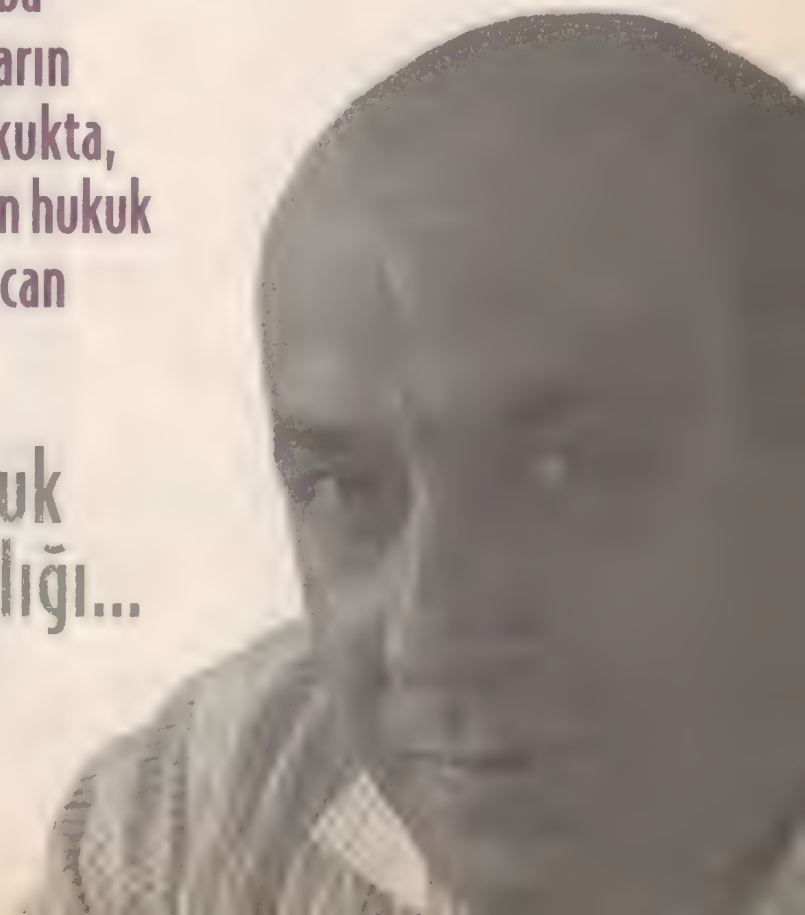

Franco'dan kaçarken Stalin'e bulunanlar

MOSKOVA ÇOCUKLARI

Troçki'nin katili Ramon Mercader de onlardan biriydi

1996 yılında İspanya Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen yaz kursunun Kraliyet Dil Akademi'sinde yapılan diploma töreninde Gürcistan'dan gelen grupta bulunan bir hanımın diplomasını almak için çağrıldığında, kursa İspanya'yı temsilen katıldığının anons edilmesi dikkatimi çekmiş, 70 yaşlarında gösteren bu hanımın diplomasını almaya giderken hıçkırıklara boğulması merakımı bir kat daha arttırmıştı. Adela Martinez Martinez adlı bu hanımın ve onunla aynı kaderi paylaşan binlerce küçük çocuğun inanılmaz ve inanılmaz olduğu kadar acıklı öyküsü bu yazının konusunu teşkil etmektedir.

1936-1939 yılları arasında 250.000 kadar İspanyol'un hayatına malolan İspanya İç Savaşı'nın en kanlı günlerinin yaşandığı dönemde General Francisco Franco (1892-1975) önderliğindeki asî-milliyetçi kuvvetlerin önlenemeyen ilerleyişi savaşta askerî dengeleri hızla altüst etmiş ve Cumhuriyetçi kesim gerek savunmanın etkinleşmesi gerekse uluslararası destek sağlanması amacıyla bazı özel kararlar alarak bunları uygulamaya koymak zorunda kalmıştı. Bu kararlardan sonuçları itibarıyla en dramatik olanı belki de Cumhuriyetçi kesimin elindeki topraklardan çocukların tahliyesi hareketidir.

Bu savaşın en kanlı çarpışmalarının yaşandığı 1937 yılında Franco kuvvetlerinin hızlı ilerleyişi Cumhuriyetçi kesimin elinde tuttuğu bölgelerde bazı olağanüstü kararların alınmasını ve bunların uygulanmasını gerekli kılmıştı. Almanya ve İtalya'nın desteğini alan milliyetçi güçlerin özellikle Kuzey bölgelere karşı şiddetli hava saldırıları düzenlediği bu dönemde Picasso'nun ünlü tablosuyla unutulmaz kılınan Guernica bombardımanı da yaşanmıştı. Bu olağanüstü dönemde Cumhuriyet Hükümeti tarafından alınan kararlardan en çarpıcı olanı, aynı yılın yaz aylarında dünya ülkelerine çocukların kurtarılması için yapılan çağrıydı. Meşru İspanya Hükümeti konumundaki hükümetin yaptığı bu çağrı kısa zaman içinde bazı ülkelerde yankı buldu ve aralarında Meksika, Fransa, İngiltere, Belçika ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin de bulunduğu bazı ülkeler adı geçen bölgelerden çocukların tahliyesi için yardımcı olmayı kabul ettiler.

Bu dönemde yürürtülen çalışmalar sonucunda Asturias, Bask Ülkesi, Cataluña ve başkent Madrid'den 3000 civarında çocuk deniz yoluyla ülkeden kaçırılmış, bunlardan S.S.C.B.'ye gidenlerin önemli bir kısmı bir daha ülkelerine geri dönememişlerdir.

1937 yılının değişik dönemlerinde İspanyol limanlarından yola çıkan ve bir iki yaşında süt çocuklarından on, on beş yaş civarında bluğ çağını yaşayan çocuklara ve gençlere dek, çeşitli yaş gruplarından oluşan bu çocuklar Sovyetler Birliği'ne vardıklarında, ülkede Iosiv Stalin'in (1879-1953) baskıcı iktidar dönemi yaşanmaktaydı. Bu dönemde, Sovyet Devleti tarafından "savaş mültecisi" olarak değerlendirilen İspanyol çocukları, kendileri için hazırlanan özel "çocuk evlerinde" toplu olarak yaşamışlar ve İspanyolca'yı unutmaksızın Rusça'yı öğrenmelerini sağlayan özel bir eğitim programını takip etmişlerdir. Savaş döneminde giden çocukların yanında hemen hemen hiç yetişkin bulunmamasına karşın İspanya İç Savaşı'nın, Cumhuriyet yanlısı sol kesim tarafından kaybedilmesi sonrasında bu kesimin birçok ünlü ismi de çareyi S.S.C.B.'ye kaçmakta bulmuş ve "Moskova çocukları" bir anlamda mane-

Jose Fernandez Sanches'in kitabının kapağı

vi anne ve babalarına kavuşmuşlardır. Çocuklar gerek yerel yöneticiler gerekse İspanya sol çevrelerine mensup yetişkin mültecilerin çabalarıyla ulusal kimliklerini muhafaza etmişler ancak bunun yanında ciddi bir ideolojik eğitimden de geçmişlerdir. İçlerinden bazıları Adela Martinez Martinez örneğinde olduğu gibi öğretim görevliliği, mühendislik, tabiplik gibi masum mesleklere yönelirken, kimileri kendilerini daha karmaşık işlerin içinde bulmuşlardır.

"Moskova çocuklarının" kendilerine kucak açan Sovyetler Birliği'ne borçlarını ödedikleri ilk dönem II. Dünya Savaşı'na rastlamış, İspanya İç Savaşı sonrasında ülkelerinde faşist bir rejim olduğu gerekçesiyle ülkelerine geri yollanmayan çocuklar 1940'lı yıllar başında askere alınmışlardır. 1941 yılında çoğunluğu İspanyollardan oluşan bir Özel Harekât Tugayı oluşturulmuş ve İspanyol gençler zorunlu misafirliklerinin bedelini ilk kez bu dönemde somut olarak ödemişlerdir.

Bu "Özel Harekât Tugayı"na katılanlardan bir olan ve 1999 yılında Madrid'de yayımlandığında büyük yankı yapan "Memorias de un niño de Moscú" (Bir Moskova Çocuğunun Anıları) kitabının yazarı **José Fernández Sánchez** (1925) ile dünyaca ünlü casus **Jaime Ramón Mercader del Río Hernández** (1914-1978) Moskova çocuklarının en ünlülerinden ikisidir. Alışıldık mesleklere yönelmeyerek, "kendilerini daha karmaşık işlerin içinde bulanlardan" ilk akla gelenler bu iki kişidir.

José Fernández İkinci Dünya Savaşı'nda askere alınmış, daha sonra eğitimini tamamlamış ve bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra, 1960'lı yılların başında S.S.C.B.'den Küba'ya gönderilen askerî heyete tercüman olarak katılmış ve yerküreyi yeni bir dünya savaşının eşiğine getiren Küba füze krizini bizzat yaşayan ekibin içinde yer almıştır. Bu çerçevede Fidel ve Raul Castro kardeşleri, halen Küba'da başbakan konumunda bulunan Carlos Lage'yi ve Ernesto (Che) Guevara'yı tanıma fırsatı bulan ve yaşantılarını kitabında ayrıntılı olarak ortaya koyan yazar, ancak 1971 yılında İspanya'ya dönebilmiştir.

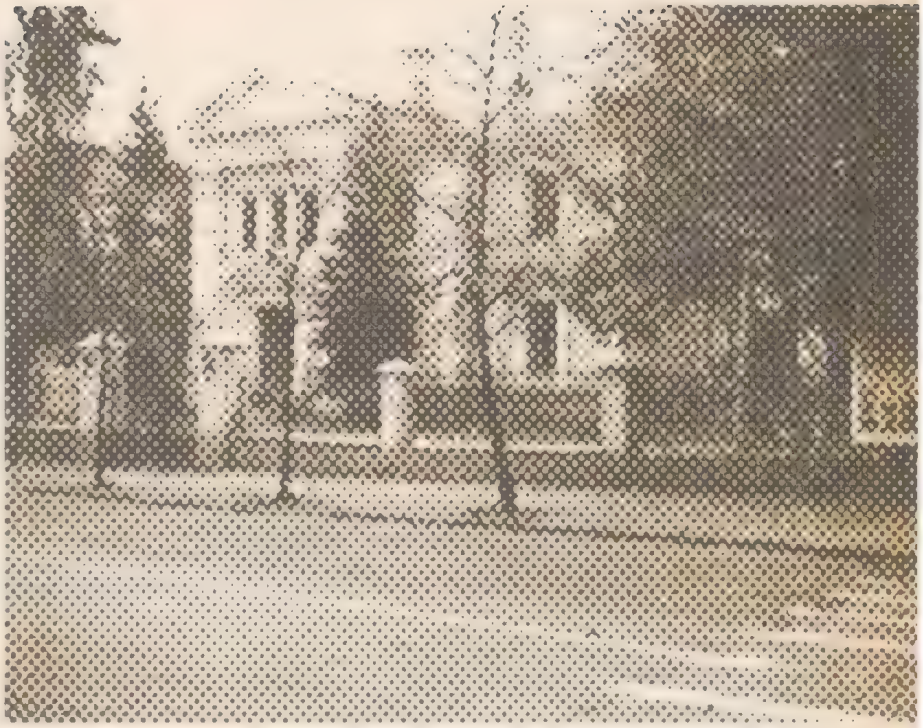

İspanyol çocukların Moskova'da kaldıkları yurt binası

Ramón Mercader ise kendisine dünya çapındaki ününü sağlayan faaliyetlerini Fernández ile aynı kıtada, ancak ondan yaklaşık olarak yirmi yıl önce yürütmüştür. Fernández, 1999 yılında Madrid'de yayımlanan kitabında Mercader ve ekibinin etkinlikleri ile üst düzey Sovyet yöneticilerinin bu harekâttaki belirleyici rollerini şöyle özetlemiştir: "...Onlar o dönemde bizimkilerden bir grubun Stalin'in en nefret ettiği düşmanı Trotsky'yi avlamak üzere Meksika topraklarında dolaştıklarını biliyorlardı."

Sol eğilimli ve Sovyet yanlısı bir aileden gelen Ramón Mercader, daha otuzlu yılların ortalarında İspanya'da sol fraksiyonlar içinde yer almış, İspanya İç Savaşı sırasında ise Sovyetler Birliği'ne gitmiştir. Bu ülkeye yerleştirilen grup içinde yer alan, küçük çocuklara göz kulak olan ve onların İspanyol kimliklerinin kaybolmamasına çalışan genç grup içinde bulunan Mercader, bu dönemde -muhtemelen yaşı müsait olan bazı çocuklarla birlikte- Sovyet Gizli Servisi'nin hizmetine girmiştir.

1939 yılına gelindiğinde, Ramón Mercader, o dönemde Meksika'da yaşayan León **Troçki**'nin öldürülmesiyle görevlendirilmiş ve Frank Jackson kimliğine bürünerek **Troçki**'nin yakın çevresine sızmayı başarmıştır. Dönemin Sovyet gizli servisi tarafından 1940 yılı Mayıs ayında düzenlenen ilk suikast girişiminin sonuçsuz kalması üzerine, Mercader sahneye çıkmış, 20 Ağustos 1940 tarihinde ünlü siyasetçiyi kendi çalışma odasında sert ve keskin bir cisimle başına vurmak suretiyle yaralamıştır. Cinayet sonrasında evde bulunan korumalar ve diğer çalışanlar tarafından yakalanan ve etkisiz hale getirilen Mercader, Meksika makamlarınca tutuklanmış, Trotsky ise ertesi gün hayatını kaybetmiştir. Cinayet sonrasında yargılanan ve 20 yıl Meksika'da hapis yatan Mercader 1960 yılında tahliye olmuş ve önce Küba'ya sonra Sovyet Birliği'ne gitmiştir. 1978 yılındaki ölümüne dek hayatını dönem dönem Küba'da, dönem dönem Sovyetler Birliği'nde sürdüren Mercader, Sovyetler Birliği'nin en önemli madalyalarından olan "Sovyetler Birliği Kahramanı" madalyasıyla ödüllendirilmiştir.

Ülkelerini kasıp kavuran iç savaş sırasında Cumhuriyetçi kesim yöneticilerinin aldıkları bir kararla vatanların-

dan, evlerinden, ailelerinden koparılan bu talihsiz çocukların en talihsizleri şüphesiz S.S.C.B. tarafından kabul edilenlerdir. Kendilerine sağlanan yaşam hakkının, nispeten ayrıcalıklı koşulların ve eğitim imkânlarının karşılığını, savaş meydanlarından, casusluk faaliyetlerine uzanan binbir değişik şekilde ödeyen bu çocukların birçokları ülkelerine bir daha hiç dönememiş, burada ölmüşlerdir. Hayatta kalanlardan koşulları uygun olanlar ise ancak 1970'li yıllarda, uzun ve yıpratıcı izin süreçlerinden sonra İspanya'ya dönebilmişlerdir. Fernández Sánchez, yaşamları üzerine konan ipotekten habersiz olarak geldikleri bu ülkeden kurtulabilen şanslı bireylerden olmakla birlikte, ülkeden ayrılmaya çalıştığı dönemde kendisine yapılan muamelenin acısını yüreğinden silememiş, o günlerde yaşadığı sıkıntıları, aşmak zorunda kaldığı engelleri kitabında ayrıntılı olarak anlatmıştır. Yaşamı boyunca Sovyetler Birliği'ne çok önemli hizmetlerde bulunan Sánchez anılarının bu bölümünde bir bayan görevlinin ona "burada otuz yıldan fazla yaşadınız, burada sizi besledik ve eğittik, size bir üniversite diploması verdik, oysa siz şimdi gidiyorsunuz" dediğini kaydetmiş, hislerini ise şöyle ifade etmiştir: "Bu hanım benden biraz daha gençti ve beslenmemde katkısı olduğuna gerçekten inanıyordu!"

Moskova çocuklarından Jose Fernandez, Küba'da bir silahın denenmesine eşlik ederken

"Moskova çocuklarından" hayatta kalabilen ve gerekli izinleri alabilenler, bu ve buna benzer birçok haksız muamele sonrasında İspanya'ya dönebildiklerinde ise doğrusu geride bıraktıkları şeylerden pek azına kavuşabildiler. Kaybettikleri en önemli şey şüphesiz aileleriydi. Küçük birer çocuk olarak ayrıldıklarında birer yetişkin olan anne ve babalarından birçokları savaşta ölmüş, sağ kalanların birçoğu da aradan geçen 30 yılı aşkın süre içinde yaşamlarını yitirmişlerdi. "Moskova çocuklarının" hemen hemen hiçbiri anne ve babalarını bir daha göremediler. Bir savaş meydanı halinde bıraktıkları ülkelerini bambaşka buldular. Orta yaşın üzerinde döndükleri ülkelerinde bazıları yeni bir yaşama başlayabildiyse de birçokları için artık çok geç olduğundan bir kısmı bu yeni ortama hiçbir zaman tam olarak uyum sağlayamadı. Birçokları halen İspanyol devleti tarafından kendilerine tahsis edilen konutlarda, özel durumları göz önünde bulundurularak hak kazandıkları maaşlarla yaşamlarını sürdürmektedirler. Geri dönebilenlerin, ülkelerine ilk ayak bastıklarındaki duygularını en iyi anlatan cümlenin ise Adela Martinez Martinez'in şu cümlesi olduğunu düşünüyorum:

"O dönemde İspanya beni kendine çekiyordu ve dönmek istiyordum. İspanya'ya ilk geldiğimde çok heyecanlandım. Bu topraklara ilk geldiğimde her ağacın, her karış toprağın benim olduğunu hissetmiştim." [1]

Moskova çocuklarının yola çıkışı

*1 Mehmet Necati Kutlu, **"İspanya İç Savaşının 63. Yılında Moskova Çocukları"**, Mülkiye Dergisi, **Ocak-Şubat 2000**, Ankara, s. 233.*

Metin Altıok, Cemal Süreya ve Gece ve de gamzelerin

Gönlümdeki sevda seli taştan taşa atladı;
Ne kadınlar sevdim de haberleri bile olmadı.

Metin Altıok'un dizeleriyle başlıyorum yazıya.
Bu kadar şiirden ve aşktan uzaklaşmışsa insanoğlu, savaş ve şiddet içindeyse, yazılarım neden şirin sularında yüzmesin!

Ne güzel! Şiir okuyorsun, ama bana çok uzaksın çünkü ilk kez görüyoruz birbirimizi. Hayat, hep söyleyegeldim, yazageldim bir rastlantı, büyük bir rastlantı; belki bir mucize, olup olmadığını bilmediğimiz.

Sen bana uzaksın ama, ben sana yaklaşıyorum sen şiir okudukça. Eflatun bir rüzgâr gibi girişin içeri, ilk an, ilk karşılaşma; bedeninin diriliğine, gençliğine vuruluşum.

Sonra tüm geceler gibi gece ilerliyor, ama şiirin ve şarabın ve de dizelerin yol gösterdiği müzikle. Metin Altıok okuyorsun, saygıyla; özenle, yürekten ve samimi; kalbinin atışlarını hissediyorum, bir şiirdeki gibi sesinin tınısından.

Göğüslerin bir inip bir çıkıyor; kadınlığın şiirin içinde eriyip büyülüyor bakışlarımı ve geceyi.

Gözlerim çok yakın parmaklarına; bir bakışlık mesafedeyim. Parmaklarında utangaçlığın gizli. Sarılmak isitiyorum bedeninin çekiciliğine, büyük sessizliğimin içinde fırtınalar koparken.

Sen Metin Altıok okuyorsun, incitmekten kaçınarak, korkarak söz billurlarını.

Şarap kadehlerimiz kan kırmızısı. Ölümü hatırlamaktan çok, bir şairi anmak yudumladıklarımız. Gerçi belleğimizde o dehşetengiz gün, hiç çıkmıyor; ama yine de gece, şiirin incelikleriyle sürsün istiyoruz.

Sen şiir okudukça ben dudaklarına yaklaşıyorum, gamzelerin bakışlarında, gamzelerin dudaklarının hemen yanında. Gamzelerinin içinde bir zaman yolculuğuna çıkıyorum. Bir hayat sorgulaması sanki.

Bunca yıl bunca zaman, nedir aşkın anlamı?

Ya tüm yazdıklarım, hissettiklerim bir yanılsamaysa?

Ya büyük bir kandırmacanın içine girmişsem, yüreğim, kalemim ve de şiirle?

Yoksa yıllarca aradığım kuytu, senin gamzelerinde mi?

Yoksa, aşk ve şiir mi, hayatı anlamlı kılan?

Peki ya sen!

İşte bak, bir başka gece yine şiirle dolu, bu kez bir otelde-yiz, oteller kentinde. İkimiz yalnız tek başına Edip Cansever'in şiiriyle baş başa. Bu kez Bayan Sara'nın şiiri dudaklarımızda.

Sen sürekli okuyorsun saçlarınla, ben hep yaklaşıyorum yanındaki gamzeleriyle dudaklarına... sanki bir düşgece.

Sana bakıyorum, sen benim son şansım mısın, yoksa? Ya da hayatımın kadını mısın, şiirli bakışlarınla.

Kim inkâr ederse etsin, herkesin, her erkeğin bir kadını vardır, hayatının kadını. Boğaz'ın mavi sularından, tüller içindeki ıslaklığıyla çıkıp gelecek olan beyaz atlı bir prensesi vardır.

Senin için de öyle değil mi? Bir onsekizinci yüzyıl betimlemesi olsa da, beyaz atlı prensin değil mi beklediğin, beklerkenki kırgınlıkların, intiharın. Bayan Sara gibi...

Büyük bir şans zamanlaması, büyük bir rastlantı, bir mucize de olsa, milyonda bir denk düşme de olsa, inan bana herkesin beklediği büyük aşkı vardır, yanılsa da yanılmasa da.

Bak, her ne kadar sorgulasam da, aşk hayatın anlamıdır demekten kendimi alamıyorum; çünkü yüreğimin atışları böyle. Çünkü, eflatun şalına sözüm yok ama, gizlediklerine vurulmuşum, büyülendiğim o şiirli gecede.

Ben de sana bir şiir, adı Aşk olan şiiri okumak istiyorum, Cemal Süreya'dan. Hani şöyle başlar ya:

Şimdi sen kalkıp gidiyorsun. Git.
Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler.
Oysa ben senin gözlerinsiz edemem bilirsin

Oysa ben gamzelerinsiz de edemiyorum artık. Aradığım giz/gizlenme evi mi? Yıllarca, yıllarca dolunayın ışığında, ama hep yürekten ve samimi...

Bir de sesin: şiirin coşkusuyla dolu olan... İçimdeki çocuk her gece, bir masal gibi duymak istiyor şiirli sesini uykunun derinliklerine yola çıkmadan önce. Hatırla:

Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu
İki kere öpeyim desem üçün boynu bükük
Yüzünün bitip vücudunun başladığı yerde
Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra
Sonrası iyilik güzellik.

Böyle bitmez mi, Cemal Süreya'nın o güzelim şiiri? Türkçenin en güzel aşk şiiri belki de. İyilik güzellik olmalı, bakışların, gamzelerin ve bedeninin diriliğiyle hayat.

Gizine doğru yol alan sessiz yakınlaşmamla sabaha varıyor gece. Şiirli, romantik, samimi, Metin Altıok ile dolu gece. Bana uzaksın, biliyorum, oysa ben yakınlaştıkça yakınlaşıyorum gamzelerine, genç dudaklarına...

Yüreğinin derinliklerine dokunmak isteği girip yer ediyor belleğimde...

Sabah erkenden kalkıyorum, kendimi çok iyi hissediyorum; sana dizeler düşmeliyim. Oysa gece ne kadar da çok sarhoştum. İçkiden değil, çünkü şaraplarımız, kan kırmızıydı ama bir şair anmak için yudumlanıyordu.

Güzelliğinden sarhoş olmuşum. Peki şimdi sen neredesin, ne yapıyorsun? Bir kez daha bakışlarım, parmaklarına o kadar yakın, bir kez daha gamzelerin dudaklarının yanında olacak mı?

Bense, bir düşevrende, sana, geceyi güzelleştiren bedenine, gamzelerine, sesine, dudaklarına, coşkuna, cesaretine ve gizli utangaçlığına, -becerebilirsem tabii-, bir Cemal Süreya şiiri yazmaya çabalıyorum!

Björn Kern KaçakÖykü

Kötü Hava Uyarısı

30. doğum gününde Karl açık arttırmadan kendine bir asalet unvanı satın almıştı, giderken arabadan bize bağırdı ve şişko gırtlağıyla şunları söyledi: "Bugünden itibaren soyluyum, adım von Umstett ve von Lohenhausen, ama sizin için hâlâ Karl." Daha doğrusu Karl iki asalet unvanı birden satın almış; sırf bu yüzen, normalde saçma sapan olabilecek bir şey neredeyse tekrar zararsız hale gelmişti.

Karl'nın 30. doğum gününün neredeyse bir ölüm gününe nasıl dönüştüğünü ne Maren ne den ben tam anlamıyla fark edebildik. Onun çardağında oturuyorduk ve şişeyle şarap içiyorduk, radyoda arka arkaya kötü hava uyarısı anonsları yapılıp duruyordu, geç olmuştu. Maren sürekli yanıma sokuluyordu, elmacık kemiklerini okşuyordum ve onun gözlerini bu kadar büyüten şarabın ne tür bir şarap olduğunu düşünüyordum. Saçları ve Slav yapılı yüzü mum ışığında parlıyordu. "Bu ne biçim bir şarap böyle, gözlerin kocaman oldu", dedim. Gülümsemeden başıyla onayladı.

Mumlar savrulmaya başlayınca Maren, "Karl şimdi kim bilir nerelerde, birazdan fırtına kopacak," dedi. Önce küçük ağzına, sonra ağaçların tepelerine baktım ve gök gürültüsü, dolu, şimşek ya da böyle bir şey bekledim, tam olarak söylemek gerekirse hiçbir şey beklemiyordum.

Mumlar yine sakinleşti, yeni bir şarap daha açtım. Maren, "İlk seferinde onu üç saat beklemiştik. Sonra Karl'ın bir güneş gözlüğüyle geri döndüğünü anımsıyorum, onu sanki bir kaynak makinesinin yanına vermişler gibi görünüyordu. Gözlüğün camında baş aşağı duruyordum, dedim ki: "Selam Karl, iyi yıllar." Ama o sadece bir el hareketi yaptı ve "Bugünden itibaren," dedi, "yeni bir hayata başlıyorum, bugünden itibaren her şey bambaşka olacak."

O günden beri Karl ona hediye getirmemizi yasakladı. "Sizin bu boklarınız bir işime yaramaz," dedi, "ben kendi hediyemi kendim alırım." Şarap ya da hediye çeki de istemiyordu. Bizi çardağına davet etti, kendi şişelerini masaya koydu ve "ben şimdi çıkıyorum, eğer geri gelirsem yeni bir insan olarak geleceğim, göreceksiniz," dedi.

Ben yeni bir insanım, diye düşündüm âni bir rüzgâr mumları söndürünce. Maren bir çığlık kopardı, karanlıkta elmacık kemiklerini okşadım ve "Korkma, bir tornado çıkacak değil herhalde," dedim. Mumları tekrar yaktım, Maren elini koluma koydu, her bir parmağını tek tek hissettim ve tüylerim diken diken oldu. "Bir şeyler yap," dedi, "dışarıda tek başına ve bizden başka kimsesi yok."

Karl'ın gerçekten başka dostları yok muydu, yoksa sadece onları görmek mi istemiyordu, bilmiyordum. Ona hiçbir zaman herhangi bir şey sormadım. Hakkında bildiğim şeyleri bana Maren anlattı, ya da gecenin ilerleyen saatlerinde, sormadan kendisi.

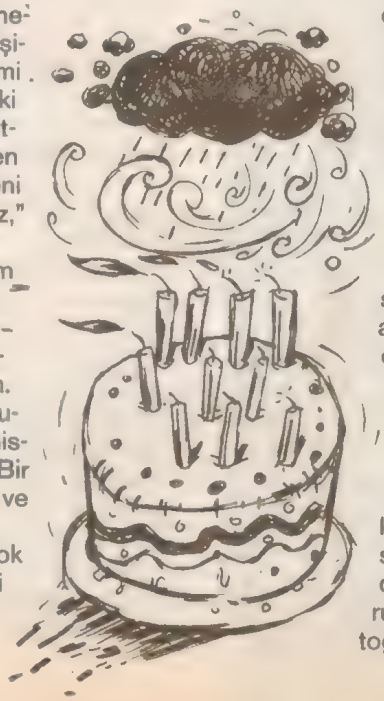

Karl kendine hediye ettiği şeyleri internet açık arttırmalarında buluyor. 24. doğum gününde Frankfurt'a kadar gitti ve sonra normal benzinle, sıfırın altında soğuklarda bile çalışan bir çakmakla geri döndü. "Sıfırın altında bile çalışıyor," dedi, "Bu kış tura çıkıyorum. eğer geri gelirsem yeni bir insan olarak geleceğim, göreceksiniz."

Bir sonraki doğum gününde Karl daha yarım saat olmadan geri geldi ve Maren'le ben öylesine şaşırdık ki, elinde tuttuğu yeni yarı otomatik tüfeği adeta soğukkanlılıkla gözden geçirdik. "Savaştan sonra, herkesin herkesle yaptığı kavga birkaç yıl duruldu," dedi Karl, "ama artık yeniden canlanıyor. Yağmalamalar başlayınca beni tanıdığınıza şükredeceksiniz." Sonra yumuşak bir şekilde tüfeği okşadı.

Maren'in, "umarım radyoyu dinliyordur," dedi sırada ben, beni tanıdığınıza şükredeceksiniz, cümlesini düşünüyordum. Hâlâ şimşek çakmıyordu, ama kötü hava uyarıları bir parça tedirgin edici hale gelmişti. Yatakta Maren'i düşünüyordum. Cildi çok sıkı değildi, ama inanılmaz derecede beyazdı, Maren'in, arkasından yağmurlu bir yazın geldiği karanlık bir kış mevsiminde doğduğundan emindim. Cildi o kadar beyazdı ki, dokunmaya korkuyordum, yine de onun yanına uzanmıştım, sıcak ve tatlı bir kokusu vardı, soyunduk ve birbirimizi okşamaya başladık, sanki her gün yaptığımız bir şeymiş gibi.

Maren, "bu havada arabadan çıkmamıştır," deyince Karl beni yıldırım hızıyla yataktan fırlattı ve yağlı bedeniyle Maren'in üzerini kapladı. Gözlerimin önündeki film kesintiye uğradı ve tekrar çardaktaki donuk mum ışığını gördüm. "24. doğum gününden bu yana dışarıda bu kadar kalmamıştı," dedi Maren. Karl'ın direksiyondaki sıkıntılı ellerini düşünüyordum, güçlü ya da iri değildi, şişmandı, ama Maren'in hayatında sadece şişman herifler olmuştu ve onun kendisinden başka şişman herifler de tanımış olmasından rahatsız olmadığı için tıkınmaya devam ediyordu.

20 yaşındayken ben de fazla yemeye karar vermiştim, çünkü Maren'in Slav yapılı yüzü çok hoşuma gitmişti, birkaç gün kusuncaya kadar yedim, ama tek bir kilo bile alamadım ve bu projeden vazgeçtim. Maren erişilmez olarak kaldı, sadece yılda bir kere çardakta ve Karl dışarıdayken elmacık kemiklerini okşuyordum ve sıcak cildini kokluyordum.

Karl açık arttırmalarından döndüğünde ürkütücü derecede ayık olurdu, içkili araba kullanmazdı, çünkü ona böyle öğretmişlerdi, sonunda ben, bu senin partin, hadi iç, derdim. İlk şişeden sonra Maren'in kucağına oturur, bana fotoğraflarını çektirirdi. Çektiğim fotoğraflarda sadece Maren iyi çıkardı, Karl'ın

konturları şişkoluğu yüzünden belli olmazdı, ya burnunu kaşıyor ya da sonuna kadar açık ağzıyla esniyor olurdu.

Maren'in cep telefonu çaldı. Birden ürküp hemen telefona koştu, neler konuştuğunu duyamıyordum, kötü hava uyarısı lafından başka tek bir hece bile anlamadım. Maren parmaklarıyla masaya vuruyordu, bu arada elindeki sigarayı düşürdü, onun yerine şaraptan bir yudum aldı ve telefonu kapattı.

"Heidelberg'de," dedi, "yolunu kaybetmiş." Masanın altına eğilip sigarasını aradı, bu arada parmaklarını yaktı, hızla kalkmak istedi, ama başını masaya çarptı. Elimle başının arkasını tuttum, Maren sakin ve kararlı bir şekilde elimi itti ve bir şarap şişesiyle acıyan yerini soğuttu. "Çevre yolunda dönüp duruyormuş, ama çıkışı bir türlü bulamıyormuş," dedi, "hediyesinin ne olduğunu da söyledi." Şişe Maren'in elinden kayıp yere düştü ve kırıldı. Aynı anda ay çıktı ve Maren'in yüzünü solgun bir ay ışığı kapladı. "Bugünden itibaren o artık soylu", dedi. Bu beni hiç şaşırtmadı, yeni bir şarap şişesi aldım ve Maren'e, "Bahçede," dedim. Maren yanıt vermedi. "Radyoyu dinlemesini söyledim," dedi neden sonra, "fırtına yüzünden."

Geçen yıl gerçekten fırtına çıkmıştı, Karl açık arttırmadan bir terapi seansı kazanmıştı ve döndüğünde fırtınada güçlükle ilerlerken Maren'e "hadi gidip sevişelim," demişti. Sonra ikisi birlikte gerçekten arabaya gitmişler ve on beş dakika sonra, tam da ben, neden acaba masanın üstünde yapmadılar, diye düşünürken Karl hızla geri gelip üzerinde bir donla çardağa dalmıştı. Göbeği hoplayıp duruyordu. Beni görür görmez bağırmaya başladı: "Ferki yıkanmıyor, hayır, Ferki yıkanmıyor." Sonraki haftalarda Karl yeni bulduğu bu damarı korumaya gayret gösterdi, ama bir ay sonra vazgeçti ve dedi ki: "Terapiden önce kendimi daha iyi hissediyordum."

30. doğum gününde Karl bir daha çardağa dönmedi. Soyluluk belgelerini göstermek, sevişmek ve fotoğraf çektirmek için bile gelmedi. Radyoyu dinlemişti ve ortalıkta tek bir şimşek bile çakmazken yedinci kez kötü hava uyarısını duyup sinirli bir el hareketi yapınca Heidelberg çevre yolunun kenarındaki korkuluklara bindirmişti.

Üç hafta sonra hastaneden taburcu oldu.

Kaza üzerinde kalıcı bir iz bırakmadı. Maren hâlâ onun kız arkadaşı.

Çev: Nafer Ermiş

ŞİİRE ÇALIŞIRKEN

Ne okumalı, nasıl okumalı

Bu sayı şiir sanatının teknik özellikleri üzerinde yaptığımız sıralı alıştırmalara kısa bir ara vererek, Düzgün Çankaya, Şebnem Borovalı, Gülçin Akçay, Asiye Öznür, Talip Gülveren, Armağan Karaca ve daha birçok arkadaşımızın okuma teknikleri hakkındaki birikmiş olan sorularını topluca yanıtlamaya çalışıyoruz. Basitten karmaşığa doğru şöyle bir yol alalım:

1. Yazmak ve okumak arasındaki ilişkiyi en yalın haliyle nasıl tasarlayabiliriz?

Müzik dinlemeyen bir müzisyen, resim izlemeyen bir ressam, tiyatroya gitmeyen bir aktör düşünmemiz ne denli abes ise okumayan bir şair ve yazar düşünmemiz de o denli abestir. Bu nedenle yazar, yazdığından birkaç katı fazla okumalı ve okuduğundan birkaç katı fazla da okudukları üzerine **düşünmelidir. Çünkü okuduğunu anlamanın ve anlamlandırmanın yolu ancak düşünmekle mümkündür.** Yer yer sanatla uğraştığını varsayan bir çok kişinin, yaptıkları sanat üzerinde kapsayıcı bir fikir ifade edemediklerine de tanık oluruz. İşte bu duruma düşmemek için, okumak, okuduklarımız ve yaptığımız sanat üzerine, amansızca düşünmek, yazdığımız her bir satırın hesabını kendi kendimize vermek durumundayız.

2. Peki her şeyi okumak, her şeyi bilmek zorunda mıyız, buna nasıl yetişebiliriz?

Katiyetle hayır. Her şeyi okumak zorunda değiliz ve her şeyi bilen, kadın haklarından, çevreciliğe kadar her mevzuda ahkâm kesen "malumat furuşlar"dan olmak başka şeydir, "entel" olmak bambaşka bir şey, edebiyatçı olmak ise hepsinden başka bir şeydir. Edebiyatçı denen insan türü erdemli bir kişilik olarak akıllı (zeki değil, kurnaz hiç değil) okumaların, akıllı ve erdemli yazarların peşindedir. Yaşayan en büyük romancılarımızdan birisi olan Mehmet Eroğlu ağabey bir söyleşide: dünyada bir yılda onlarca dilde, yüzlerce yazarın binlerce yapıt yayımladığından yola çıkarak: Benim sayılı yıllarla sınırlı ömrümde bunların hepsine yetişmem mümkün değil. Öyleyse kendi yazarlarımı bulmalıyım ve kitap değil yazar okumalıyım" demişti. Demek ki özenle kendi yazarlarımızı bulacağız ve onlardan oluşan bir yelpazeyi okuyacağız. Yoksa yetişemeyiz ve sahte bir umutsuzluğa kapılırız. Oysa buna gerek yok.

3. İyi bir yazarı nereden anlarım, nasıl seçerim?

Stephan King'in bir romanından uyarlanan **Herats in Atlantis** filmininin bir sahnesinde başrol oyuncusu Anthony Hopkins, filmin küçük kahramanına şöyle diyordu: "Bir yazara seni etkilemesi için bir saatini ver. Eğer bu zaman zarfında o yazarın yapıtından etkilenmezsen hemen bir başkasına geç." Bu öneri başlangıçta çok yüzeysel bir yaklaşım gibi gelse de, aslında doğru bir yaklaşımdır. Çünkü felsefi açıdan, sanat yapıtının ana amacı bizde güzellik, iyilik ve yücelik duyguları aracılığıyla estetik haz uyandırmaktır. Ama yazar yapıtında salt kendini tatmin amacıyla beyin masajı yapmaya kalkmışsa ve bu, bana estetik bir haz vermiyorsa ben de gider lise tarih kitabını okurum aynı şey... hatta daha faydalı.

4. Okumaya nereden başlamalı?

Öncelikli olarak okumaya, gerek Türkçemiz'de ve dünyanın başka dillerinde, gerekse tarihsel süreç içinde genel bir kabul görmüş klasiklerden başlamak gerekir. Üstelik bu klasiklerin hemen hepsinin ortak özelliği: daha ilk sayfadan itibaren bizi derin bir estetik etki altına almalarıyla kendisini gösterir. Balzac'dan Victor Hugo'ya, Zola' ya oradan Tolstoy, Turgenyev, Dostoyevski, Gorki gibi devlere, daha sonraları Jack London, Mark Twain, Ernest Hemingway gibi erdemli yazarlara uzanan edebiyat çizgisi bizim için sağlam bir altyapı oluşturur. Kendi yazarlarımızdan ise Halit Ziya, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Kemal Tahir, Orhan Kemal ve bu eksen üzerinde devam eden birçok yazarı sayabiliriz. Yani Milan Kundera'yı okumamış olabiliriz, bu bize fazla bir şey kaybettirmeyebilir ama Balzac'ı okumadıysak çok şey kaçırmış sayılırız. Yine Orhan Pamuk okumayanlar hiçbir şey kaybetmiş sayılmazlar ama Kemal Tahir okumadan Türk edebiyatında yol almak neredeyse imkansızdır.

5. Okuma disiplini önmeli midir?

Okuma disipliniyle okuma hızını karıştırmamak gerekir. Çoğunlukla bunları birbirine karıştırırız. Yavaş okumak az okumakla aynı şey değildir. Önemli olan süregiden bir okuma alışkanlığı edinmektir. Üstelik bazı eserleri yavaş, alabildiğine yavaş okumak gerekir. Örneğin ben, kendi hesabıma Platon'un diyaloglarını yirmi seneden beri okuduğumu söyleyebilirim. Kimi eserleri, özellikle klasikleri okumakla tüketemeyiz, hızlı okumaya kalkarsak da çok şey kaçırırız. Dolayısıyla disiplin, birçok konuda olduğu gibi edebiyatta da olumlu sonuçlara ulaşmak açısından tayin edici bir önem taşır. Ama disiplinli çalışmak tüketici bir anlayışla okumak ve çalakalem akla ne üşüşürse yazmak anlamına da gelmez. **Edebiyatı yazarken de okurken de, süzmek ve damıtmak esas ilke olmalıdır.**

Yeri geldiğince benzer soruları biriktirip, ortaklaşa yanıtlar aramak üzere hayırlı ve mutlu seneler dileyelim.

otaftali@hotmail.com

Sis

Tevfik Fikret'in (1867-1915) Rumeli Hisarı'na bakan yamaçtaki evine; Aşiyan'a her gidişimde "Sis" adlı yağlıboya tablonun önünde uzun uzun dikilirim. Cepheden bakınca gri ve derinliksiz, küçük bir sandaldan başka bir şeyin seçilmediği tabloya yandan bakınca sisin ardında minareli siluetiyle İstanbul'un belirdiğini görürüm. Arap harfleriyle "Tevfik Fikret Beye" ibaresinin altındaki imzadan açıkça anlaşılamamakla birlikte bu tablonun ressamının Şehzade Abdülmecid (1868-1944, Osmanlı soyundan gelen son halife) olduğu bilinir. Tablonun çerçevesine çivilenmiş metal isimlikte ise şu ibare yine Arap harfleriyle yer alır: **"Sis: Rübab-ı Şikeste"**

Osmanlı'nın yıkılışı yaşadığı yıllar, herkes gibi ressam şehzadeyi ve şairi de derinden etkileyen bir kaos ortamıdır. Pek çok değer yıkılırken yeni değerlerin tanımı henüz yeterince net değildir.

Rübab-ı Şikeste'den seçtiği şiirleri günümüz diline aktaran Ahmet Muhip Dıranas'ın sadeleştirmesinden okuyalım: "Sarmış yine ufuklarını inatçı bir sis,/ Bir akça karanlık ki bu gitgide artan./ Basıncının altında silinmiş gibi her şey,/ Bir tozlu ve görkemli yoğunluk ki bakışlar/ Dikkatle işleyemez derinliğine, korkar;/ Ama layık sana bu karanlık, derin örtü,/ Layık bu örtünüş sana, ey sahnesi zulmün!"...

Tevfik Fikret'in "Sis" adlı şiiri ile Abdülmecid'in "Sis" adlı tablosu Aşiyan'da yan yana sergileniyor bugün. Bu iki eserin karşısında, 1900 yıllarının İstanbul'unu düşünürüm. Koskoca "cihan imparatorluğu"nun yıkılış sahnesinin son demleridir artık. Aydınlanmacı bir şair ve yenilikçi bir şehzade, yüzyılın içinden geçtiği sisten seslenmektedir: "Ey sahnesi zulmün... Evet, ey sahnesi her gösterişin,/ Ey facialarla bezenmiş parıltılarla dolu sahne!/ Ey parlaklığın, gösterişin beşiği ve mezarı;/ Doğunun ezelden beri hep göz alan kraliçesi;/ Ey kanlı sevgileri tiksinmeden, ürpermeden/ Besleyip büyüten zevk düşkünü göğüs,/ Ey Marmara'nın mavi kucağında/ Ölmüş gibi dalgın uyuyan canlı yığın;/ Ey köhne Bizans, ey koca gözbağıcı bunak,/ Ey bin kocadan artakalan kız gibi dul/ Hâlâ güzelliğinde tazeliğin büyüsü var,/ Hâlâ titrer üstüne bütün gözler senin./ Dışardan, uzaktan açılan bakışlara süzgün/ Mavi gözlerinle ne uysal görünürsün."

Sultan II. Abdülhamid (1842-1918), siyasi istikrar kötüye gittikçe baskıyı arttırmış, hafiyelerinin peşlerine hafiye takmıştır. Fikret'in "Vicdanlara dek uzatılmış hafiye kulakları;/ Ey işitilmek korkusuyla kilitlenmiş ağızlar" dizelerine yansıdığı gibi İstanbul hafiye kaynamaktadır. Hatta iş o kadar çığrından çıkmıştır ki adi suçların takibi için "böcek" unvanıyla eski hırsızlar, uğursuzlar sivil polis yapılarak "böcekbaşı"na bağlanmıştır. İşin dramatik yanı ise baskıcı yönetimiyle ünlü Abdülhamid'in 1876'da Birinci Meşrutiyetçilerin desteğiyle tahta çıkmış olması. Ama kendi ilan ettiği Kanun-i Esasi'yle açtığı Millet Meclisi yine onun hezeyanlarının kurbanı olur. Bu arada Osmanlı pek çok toprak kaybeder; şu sıralar Kıbrıs nedeniyle sık sık adı geçen Girit Adası da dahil. Ab-

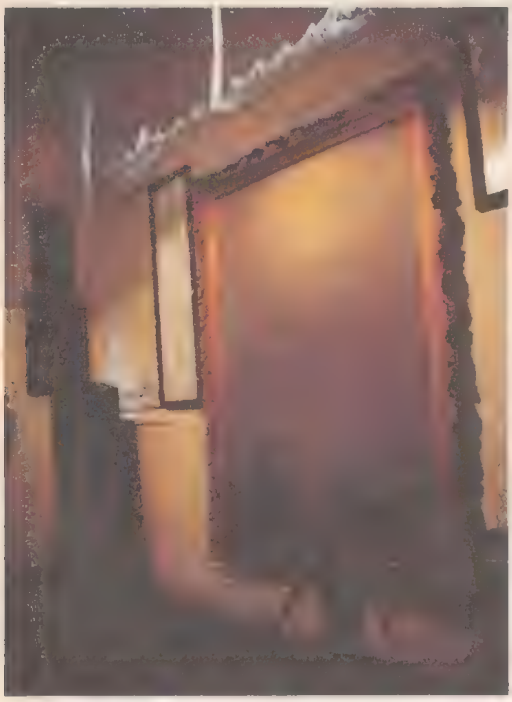

dülhamid 1908'de İkinci Meşrutiyet'i ilan edip Millet Meclisi'ni yeniden açmak zorunda kalır ama tahttan da indirilir.

"Sis" bu karmaşanın, güvensizliğin ve sahtekârlığın dile getirilişidir: "Uysal, fakat en kirli kadınlar gibi uysal;/ Üstünde coşan gözyaşının hepsine hissiz./ Temelin atılırken daha bir hayın el/ Yapına zehirli bir lanet suyu katmış sanki!/ Bir sahtecilik kiri dalgalanır zerrelerinde,/ Bir zerre temizlik bulamazsın içerinde;/ Hep sahteliğin, hep hasedin, hep çıkarın kirliliği;/ Yalnız bu... ve yalnız bunun yükselme ümidi./ Milyonla barındırdığın cesetler arasından/ Kaç tane alın vardır çıkacak pak ve ışıklı?/ Örtün, evet ey facia... Örtün, evet ey kent;/ Örtün ve de sonsuz uyu, evrensel orospu."

Fikret'in şiiri için; "Sis bir patlama anının", der Ahmet Hamdi Tanpınar, "herhangi bir benzetme ile ifadesi değildir. Belki Abdülhamid devrinin bir hasta odasını andıran vehimli İstanbul'unun geniş bir vizyonda toplanmış bütün bir romanıdır... Bu bir manzume değil, geniş, korkunç ve zalim bir bedduadır ki, faciadan faciaya atlayan ve yer yer hakikaten ilkel olan ıstırabı sonuna doğru başkent sokaklarında sefil ve başı dönmüş dolaşan kimsesiz kadınların ve bakımsız çocukların talihine eğilmiş çok insani bir şefkate dönüşür ve onunla biter." (Edebiyat Üzerine Makaleler, s. 288)

Evet bir "beddua"dır "Sis"; yıkım getiren büyük çürümüşlüğe beddua: "Ey debdebeler, tantanalar, şanlar, alaylar;/ Katil kuleler, kaleli, zındanlı saraylar;/ Ey anıların kurşun kaplı türbesi, ulu tapınak;/ Ey mağrur sütunlar ki bağlı birer dev,/ Geçmişleri geleceklere anlatmaya memur;/ Ey dişleri düşmüş sırıtan sur kafilesi;/ Ey kubbeler, ey şanlı yapıtlar, dualar için;/ Ey doğruluğun sözlerini taşıyan minareler./ Ey damları çökmüş medreseler, mahkemecikler;/ Ey servilerin siyah gölgesinde birer yer/ Tutabilmiş nice bin sabırlı dilenci:/ 'Geçmişlere rahmet!' diyen mezar taşları:/ Ey türbeler, ey her biri velveleli bir yad/. Uyandırarak sessiz soluksuz uyuyan atalar;/ Ey çamurla tozun savaştığı eski sokaklar;/ Ey her açılan gediğinden bir olay sayıklar/ Viraneler, ey it kopuğun uyuyup pustuğu yerler;/ Ey kapkara damlarla ayakta birer yası/ Temsil eden tasasız, çürük çarık evler;/ Ey her biri bir leyleğe, bir çaylağa yurt/ Gamlı ocaklar ki somurtmuş acılarla,/ Yıllarca zamandan beri tütmek ne... unutmuş;/ Ey midelerin sıkboğaz zehri önünde/ Her tür adiliği yutmakta olan kupkuru ağızlar;/ Ey doğa'nın bağışıyla en hazır, en nimet verici/ Yaratılmışken aç, tenbel ve kısır;/ Her nimeti, her lutfu, kurtuluşun bütün nedenlerini/ Gökten dilenen adi boyun eğme... ikiyüzlü gidi!/ Ey köpek sesleri, ey konuşma onuruyla seçilmiş/ İnsanda şu nankörlüğü lanetleyen haykırmalar;/ Ey faydası yok gözyaşları, ey acı gülmeler;/ Ey dertten ve aczden yakınan sözler, kinli bakışlar;/ Ey efsane boşluğuna yuvarlanmış anı: namus;/ Ey ikbal kıblesine çıkan yol: ayak öpme;/ Ey eli silahlı korku, ki ettiğin kötülükler yüzündendir,/ Öksüz, dul ağızlardaki her yakınış talihten;/ Ey kişiye dokunulmazlık ve özgürlüğe benzer/ Bir soluk alma hakkı veren kanun masalı;/ Ey gerçekleşemez vaat, ey ebedi ve mutlak yalan,/ Ey mahkemelerden bitevi sürülen hak;/ Ey kuruntular saldırısıyla duygusallık gücü gitmiş/ Vicdanlara dek uzatılmış hafiye kulakları;/ Ey işitilmek korkusuyla kilitlenmiş ağızlar;/ Ey hor görülen, kin duyulan ulusallık ünü;/ Ey kılıç ve kalem, ey iki siyasal mahkûm;/ Ey erdem ve edepten pay alanlar, unutulmuş yüzler;/ Ey korku yükünden iki büklüm gezer olmuş/ Eşraf ve bütün halk, o ün almış koca toplum;/ Ey önüne eğilmiş baş, ki ak pak fakat iğrenç;/ Ey taze kadın, ey onu takibe koşan genç;/ Ey hicranla vurulmuş ana, ey küskün duran eş;/ Ey kimsesiz, avare çocuklar... hele sizler,/ Hele sizler...// Örtün, evet, ey facia... Örtün, evet, ey kent;/ Örtün ve de sonsuz uyu, evrensel orospu!.." •

Edebiyat tükendi mi?

Çağdaş Amerikan edebiyatının önemli isimlerinden **John Barth**, "Tükeniş Edebiyatı" (**"The Literature of Exhaustion"** 1967) başlıklı makalesiyle, geçen yüzyılın ikinci yarısına karamsarlık damgası vuran 'tarihin ölümü', 'romanın ölümü', 'yazarın ölümü', 'öznenin ölümü' gibi kıyamet alameti içeren terimlere bir yenisini daha ekledi. Barth, kendini "tükenen olanaklar" çağında öykü anlatma dürtüsünü canlı tutmaya çalışan bir yazar olarak tanımlasa da, bunu kesinlikle umutsuzluk verici bir durum olarak görmüyor, edebiyatın kendini sürekli yenileyebilme yetisine olan güvencini hem kuramsal metinlerinde, hem romanlarında sık sık dile getiriyor.

Barth'ın kastettiği, edebiyatın genel anlamda tükenişi değildir; tükenen, yüksek modernizmin estetiğidir; ölen, genel anlamda roman değil, yüksek modernizm normlarıyla yazılan romandır. Makalesi birçok kişi tarafından yanlış anlaşıldığından, Barth, ikinci bir makalede savunduğu tezi daha açık bir şekilde ifade etmiş ve tükeniş edebiyatının bir son değil, aslında yeni bir dönemin müjdecisi olduğunu o yıllarda popülerlik kazanan postmodern edebiyat teriminin ortaya çıkması ile savunmuştur.

Kendisi yeniden türetilen edebiyat (**"the literature of replenishment"**) olarak isimlendirilen bu yeni ve son derece belirsiz akım, spesifik bir tarihi zaman biriminin ürünü olarak, bir önceki dönemin edebiyatından farklı olmalıdır, aynen ondokuzuncu yüzyıl edebiyatının onsekizinci yüzyılda üretilenden, onsekizinci yüzyılda üretilenin onyedinci yüzyıl edebiyatından v.s. farklı olduğu gibi. Barth, çağdaş Amerikan yazarlarını bu düşüncesi bağlamında iki gruba ayırıyor. Birinci gruba form ve teknik açısından yenilikçi olmayan **Ralph Ellison, Philip Roth, Saul Bellow** ve **John Updike**'ı dahil ediyor. John Barth, hem çağdaş edebiyata bakışı açısından, hem de yazdığı eserlerinde bağlı kaldığı estetik normlar açısından, kendini yenilikçi ve deneysel özellikler sergileyen ikinci gruba daha yakın hissediyor, Bu grupta Barth'ın hayranlık duyduğu **Borges**, **Becket** ve **Nabokov**'un yanı sıra **Calvino, Robbe-Grillet, John Hawkes, William Gass, Donald Barthelme** gibi isimlere yer veriyor. Bu yazarlar hem romanın formuna ve tekniklerine deneysellik katmış, hem de grafik, çizim gibi unsurlar kullanarak kurgunun araçlarına da yenilik getirmiştir.

Barth'a göre, her yazar, kişisel gelişme sürecinin genel yazın tarihinin hangi noktasında yer aldığının farkında olmalıdır, tarihi göz ardı etmemelidir. Yirminci yüzyılın sonlarında yaşayan bir yazar, onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıllarının hiç yaşanmamış izlenimini verecek eserler yaratmamalıdır. Teknik açıdan çağdışı olarak damgalanan bu yazarlar, **Dostoyevski, Tolstoy, Flaubert** veya **Balzac**'ı örnek alır, oysa günümüzün asıl sorunu Barth'a göre Joyce ve Kafka'nın takipçisi olmak bile değil, Joyce ve Kafka'nın takipçilerini de aşmaktır. Yirminci yüzyılın sonunda Tolstoy gibi roman yazmak, Beethhoven'nın 6. Senfonisi tarzında bir müzik eseri yaratmaktan veya **Chartnes Katedrali**'ni yeniden dikmekten farklı değildir. Teknik olarak çağdışı olmalarının yanı sıra, rahatsız edicidir benzer çalışmalar. Tek bir şartla günümüz sanat anlayışıyla uzlaşabilir bu tür bir eser, ancak ironik bir amaçla yaratılmışsa, yani taklidi aşarak taklit edilen eseri günümüz edebiyat iklimine taşıyabilmişse kurtulabilir çağ-dışı olmaktan.

Barth, **The Sot-Weed Factor** (1960) veya **Giles Goat-Boy** (1966) başlıklı eserleri için örneğin, "Roman formunu taklit eden romanlar" olduğunu ve "Yazar rolünü taklit eden yazar tarafından yaratıldığını" açıklar[1]. Bu romanlarını yazmak için Barth, onsekizinci yüzyıla, romanın köklerine doğru, zaman içinde geriye doğru bir yolculuğa çıktığını ve geçmişe ait bu örneklerden yeni fikirlerle döndüğünü anlatır. Bunun doğru bir strateji olduğunu kanıtlamak için **Don Kişot**'un da aynı yönteme dayandığını, **Cervantes**'in bu yeni türü yaratırken şövalye romanslarının parodisini yaptığını açıklar, böylece roman türünün taklitle başladığını vurgular. Roman türünün gelişim sürecinde önemli bir yer alan İngiliz yazarı **Henry Fielding**'in de başka bir İngiliz yazarının, **Samuel Richardson**'un parodisini yaptığını hatırlatarak, Barth, roman ile roman taklidi yapan roman arasındaki farkın altını çizer ve parodinin günümüz romanının önemli bir özelliği olduğunu ifade eder. Bu bağlamda düşünceleri, eleştirmen **Leslie Fiedler**'ın yaptığı bir açıklamayla örtüşüyor. Fiedler, romanın parodiyle başladığı için daha doğarken "öldüğünü" belirtir. Yine de, türün hem başlangıcının, hem de ulaştığı son noktanın apokaliptik terimlerle ifade edilmesi, Barth'a göre endişe uyandıracak bir durum değildir: "Sonuç olarak edebiyat, önemli bir zaman dilimi boyunca romansız da idare etmiştir. Belirli bir dönemde ve belirli sosyal ve teknolojik şartlardan dolayı doğmuştur. Eğer onlar artık geçerli değilse, ve roman da, bildiğimiz şekliyle, edebiyat tarihinden çıkıp giderse, bu hiç kimse için büyük bir trajedi olmamalıdır."[2]

Giden, bildiğimiz romandır; yani giriş-gelişme-sonuç formülüne dayanan, anlattığı olayları neden-sonuç ilişkisine dayandıran, nedensellik prensibini temel kural olarak kabul eden, gerçeği yansıtma iddiasında bulunan romandır. Roland Barthes'ın ölümünü ilan ettiği yazar da bu tür romanların yazarıdır. Barth aslında, Borges gibi, edebiyatı asla tüketilemeyecek dipsiz bir kuyu olarak görür. Edebiyatın kendi kendini yenileyebilen bir olgu olduğunu, eserlerinin biçimsel özelliklerine de yansıtır. Yazdıkları arasında en deneysel kitabı olarak tanımlanabile-

cek **Lost in the Funhouse** (1968), yazma ediminin farklı yönleri üzerinde yoğunlaşan ayrı öykülerden oluşur. İlk öykü tek bir cümleden oluşur ve sayfanın üzerine çizilmiş iki ayrı bandın üzerine yazılmıştır. İlk bandın içeriği: "Bir varmış bir yokmuş"tur, ikincisi ise "Bir zamanlar şöyle başlayan bir masal varmış" ifadesinden oluşur. Okurdan, bu bantları kesip, bir kez kıvırarak halka oluşturacak şekilde yapıştırması istenir. Talimatlar yerine getirildiğinde üzerinde "Bir varmış bir yokmuş bir zamanlar şöyle başlayan bir masal varmış bir varmış bir yokmuş..." yazısı olan, başlangıcı ve sonu olmayan bir çember oluşur. Bu çember kurguda sürekli tekrarlanan motiflerin amblemine dönüşür ve aynen üzerindeki cümle gibi, edebiyatın da sonu olmadığını, daha önce yaratılanların tekrarı olduğunu, fakat yine de her yeni söylemin eskisinin tam olarak taklidi olmadığını vurgular.

Bu düşünceyi hayata geçiren başka yazarlar da vardır şüphesiz. Barth, gerçek bir postmodern sanatçı olarak tanımladığı **Italo Calvino**'nun başarısını, bir ayağının her zaman **Boccaccio, Marko Polo** veya İtalyan masallarının dünyasında, diğer ayağının ise çağdaş yapısalcılık kuramlarında olmasıyla açıklar. Aynı özelliğin başka bir örneği olarak da **Gabriel Garcia Marquez**'in **Yüz Yıllık Yalnızlık** (1967) romanını gösterir. Burada da gerçekçilik, büyü ve mit ile yan yana yaşar, siyasal tutku sanatsal ustalıkla birleşir. Barth'ın düşüncesini destekleyen birçok eser daha sıralanabilir ama yazar inancının çok daha basit bir gerekçesi olarak, tek bir edebiyat yapıtının bile, her farklı okunuşunda yeni bir hayat kazanma özelliği sayesinde, özünde tükenemez olmasını gösterir. Böylece daha önce yazılan eserlerin yeniden okunması da tükenme noktasında olan edebiyata can veriyor ve başka yapıtların yaratıcı gölgesi altında yepyeni eserler ortaya çıkıyor.

Barth'ın, öykü anlatma dürtüsünü yaşatmak için sık sık kullandığı parodi tekniğinin dışındaki ikici kaynağı mitolojidir. Joyce'un **Ulysses** 'başlıklı eseri, Bernard Malamud'un veya John Updike'in romanları düşünülürse, yeni bir buluş değildir aslında, ama Barth'a göre bu yazarlar "mitopoetik çubuğu" yanlış yerinden tutmuştur. Mitler, günlük hayatı aydınlatmak için yaratılmıştır, bu yazarlar ise tam tersini yapmaktadır, onların eserlerinde günlük hayatın ayrıntıları mitlere işaret eder. John Barth'ın amaçladığı ise dolaysız bir şekilde mitlere yönelmektir. **Chimera** (1972) başlıklı romanında örneğin Binbir Gece Masalları kahramanı **Şehrazat**'ın ve Yunan mitolojisinden **Perseus ile Bellerophon**'un öyküleri anlatılır.

Barth, sadece yazın tarihi boyunca oluşan edebiyat birikiminden değil, kendisinin daha önce yazdığı eserlerden de yararlanıyor yaratıcılığının felce uğradığını düşündüğü zamanlarda. 1977 yılında yayımlanan **Letters** (Mektuplar) başlıklı romanı, hem mektup roman geleneğine parodik bir bakış açısı sergiliyor, hem Barth'ın daha önce yazdığı roman kahramanlarını yeni bir yapıtta bir araya getiriyor. Bu karakterler kendi aralarında, ve "Yazar John Barth" ile mektuplaşıyor. Kendi adını da roman kahramanı adına dönüştürerek Barth, bu kitabında, "yazar" kavramının da sorguluyor.

Tüm bu arayışlarını Barth, yazın tarihinin geç bir noktasında yer aldığına bağlıyor ve birçok çağdaş yazar gibi "Yazılacak bir şey kalmadı, yazılması gereken her şey yazılabilecek her şekilde yazıldı" düşüncesinin verdiği sıkıntıyı dile getiriyor. Çok daha bakir bir dönemde yaşayan Homer'i kıskansa da, öykü anlatma dürtüsünün günümüzde de hâlâ Homer dönemindeki gibi canlı olması yazarı umutlandırıyor. Belki aşkın öyküsünü anlatamayacaktır artık yazar, ama aşkı anlatamamanın öyküsünü yazabilir; yeni bir metafor üretemeyecektir belki, ama bir yazarın yeni metafor üretme telaşını anlatabilir, yani günümüz yazarının yeni konusu yaratma sürecinin ta kendisi olacaktır. Gerçeği yansıtmak gibi bir iddiası da olmayacaktır. "Tanrı kötü bir romancı değildi ama gerçekçiydi" prensibinden yola çıkarak gerçek dünya diye adlandırılanın da bir kurgudan başka bir şey olmadığının farkına varacaktır. Eski dünya ve kurgu düzenine dönüş de imkansızdır artık onun için. Rus yazarı Yevgeni Zamyatin'in belrttiği gibi "Euclid'in evreni gayet basit, Einstein'ın evreni ise çok daha zor, ama buna rağmen şu anda Euclid'in evrenine dönmemiz imkansızdır."[3] John Barth'ın yaşadığı dünya ise kuantum fiziğinin prensiplerine, Shrödinger kedisinin muğlak varlığını belirleyen kurallara dayanmaktadır. Gerçek ile kurgu iç içe geçer bu dünyada, aynen **Giles Goat-Boy** romanında geçen bir sahnede olduğu gibi. Bu sahnede George isimli bir karakter Bray adında birini kovalar. George, kitap okuyan bir kıza, koşan birisini görüp görmediğini sorar telaş içinde. Kız, gözlerini kitaptan kaldırır. Kendisi de elinde tuttuğu kitabın karakteridir ve son okuduğu pasajda tam yaşadığı an, yani George'un ona koşan birisini görüp görmediği an anlatılmaktadır.

Barth'ın başka bir özelliği de eserlerinin bir gerilim ekseni üzerinde yaratılmış olmasıdır. Yazar bir taraftan öykü anlatma sürecini açıklar veya alışıldık anlamda olmasa da öykü anlatır, diğer taraftan da bunun imkansız olduğunu savunur, veya kurguyu oluştururken kurgu oluşturma sürecini de dile getirir. Böylece romanları kuram-kurgu bileşeni özelliği kazanır. Barth, bu özelliğini, metaforik bir ifadeyle açıklıyor. Bir sevgilide hem tutkulu, içten bir arzu, hem de teknik ustalık aranır. Sadece ilk özelliğe sahip olmak yetersizlikle sonuçlanır, tek başına teknik beceri de soğukluk getirir. İki uç noktanın birleşmesinden mükemmellik doğar. Barth'ın yazdığı eserlerde de ulaşmaya çalıştığı budur: gücünü geçmişten alan tutkulu bir virtüözlük.

---

1 John Barth, "The Literature of Exhaustion." Surfiction Fiction Now and Tomorrow. Ed. Raymond Federman. Ohio: Ohio University Press, 1981, s.28

2 Joe David Bellamy, The New Fiction: Interviews with Innovative American Writers. Chicago: University of Illinois Press, 1974, s.9

3 John Barth, "The Literature of Replenishment: Postmodernist Fiçtion," The Atlantic 245, Ocak 1980, s.70

Batman'da toprağın kanı (petrol) şimdi öyküye yakın

Yavuz Ekinci

***Yavuz Ekinci** ile kitabevlerinin raflarında karşılaşmayız. Bir edebiyat dergisinde, bir öykü yarışmasında karşılaşırız onunla. Yani öykülerle ilgilenenler için tanıdık bir yüz. "Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü"nün ardından, "Gençlik Kitabevi Öykü Ödülü"nü aldı.*

*Öykülerinde uzun bir yolculuğa çıkarır bizi. Bazen nergis toplamaya gideriz, bazen babamızın cesediyle karşılaşırız, bir köyden bir kente göç ederiz, bazen mezarlıklarda dolaşırız ve mezar taşlarını okur buluruz kendimizi.... Uzun soluklu bir gezintidir **Yavuz Ekinci** ile çıkılan yol. Bize öyküde yeni bir sesten haberdar eder. Uğultu gittikçe yaklaşıyor.*

Yavuz Ekinci kimdir? Kendinizi biraz anlatır mısınız.

Kim olduğumu bir bilsem... Evet insanın kendini anlatması çok zor. Ne kadar anlatsan yinede eksik kalıyor yada başka birini anlatıyorsun. Özel yaşam hakkında konuşmak bence çok can sıkıcı ve yararsız bir şey. Dünyaya gelmiş her insanın bir doğum tarihi var, birde doğduğu yer. Bu yer kent veya kente bağlı bir köyde olabilir. Her bireyin başında geçebilecek çok sıradan olaylar onunda yaşamında cereyan etmiştir. Kimliğimde doğum tarihim 1979'dur. Doğduğum yer ise eskiden Siirt'e şimdi ise Batman'a bağlı Kozluk ilçesinin Yedibölük köyüdür. Anlatılanlara göre de doğduğum zaman olağanüstü hiçbir şey olmamış. Annem beni doğurduğunda hastanede değildi. Yanında ne doktor ne de hemşire vardı. Basık tavanlı, taş duvarlı, toprak damlı evin içinde annem sancılarla boğuşurken yanında yaşlı dul kadınlar vardı. Babam da geçen zamanın bir anında doğduğum odada doğmuştu. İlkokulu köy okulunda okudum. Orta öğretimimi devlet parasız yatılı okullarında tamamladım. Daha sonra Dicle Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünü bitirdim. Şu anda Batman Merkeze bağlı bir köyde öğretmenlik yapıyorum.

Neden öykü?

Aslında neden öykü sorusuna cevap vermek neden yazmaya da cevaptır. Çünkü ben sıkılıyorum, bunalıyorum, hayal ediyorum ve başka türlü mutlu olamadığım için yazıyorum. En büyük sorun başkaları gibi yaşamayı beceremediğim için oturup yazıyorum. Büyüyünce öykü yazacağım gibi bir seçim yapmadım. Fakat büyüyünce dedem gibi masal anlatacağım diyordum. Büyüdüğüm zaman da masal dinleyecek çocuk kalmadı. Her şey görselleşti. Geceler aydınlık, evler sıcak ve istediğimizi yapan makineler var. Çok yaşlı biri gibi konuştuğumu düşünüyorsun. Aslında bir anda oluşan değişimler yaşlı biri gibi düşünmemize neden oldu. Yazınca ancak insanlara, zamana, hayata dokunabiliyorum ve bu dokunuşlarımı kelimelerle yapıyorum. Yazdıklarımla ile dünyayı değiştireceğimi asla düşünmüyorum; fakat her yazdığım ile çoğaldığımı ve değiştiğimi hissediyorum. Sanırım çoğaldığımı ve değiştiğimi bana hissettirdiği için öykü yazıyorum.

Öykü yazmaya ne zaman başladınız. Sizi yazmaya teşvik eden faktör neydi.

Çocukken dedem bana masallar anlatırdı ve dedem istediği kadar uzatabiliyordu masalını. Onu dinlerken bende de masal anlatma meramı arttı. O zaman "önce söz vardı" ayetinden de habersizdim. Bir gün öğretmen "büyüyünce ne olacaksın? "diye sorduğunda tek özendiğim insan dedem olduğu için "Dedem gibi masal anlatıcısı olacağım" dedim ve hatırladığım ilk dayağı o gün yedim. Öğretmenimin beni niçin dövdüğünü sonra anladım. Fakat öğretmen haksızdı. Çünkü özendiğim tek kişi dedemdi. Polisten, doktordan, mühendisten, pilottan habersizdim.

Yavuz Ekinci doğduğu yer olan Yedibölük (Batman-Kozluk) köyündeki evlerinin önünde

Askerleri bilirdim. Annem ve babamın beni hep onlarla korkuturlardı. Bu durumda öğretmen ne olmamı bekliyordu. Şimdi ise o zamanda, istediğim mesleği seçtim. Aradaki fark dedem masallarını (bunlara öykü de diyebiliriz) Kürtçe anlatıyordu, bense Türkçe yazıyorum. Sonuçta ikimizde anlatıyoruz. Dedemin dinleyicisi vardı, benimde okuyucularım var. O zaman ve şimdi de geceler vazgeçemediğim andır. Geceleri yorganın altına girince anlatacağım masalları düşünürdüm. Geceler çok uzun olurdu. Güneş battıktan sonra başlardı ve güneş doğuncaya kadar devam ederdi. Elektrikler olmadığı için herkes erken yatardı. Tahminimce ailelerdeki çocuk sayısının fazla olmasının bir nedeni de bu bitmeyen gecelerdeki can sıkıntısı olmuştur. Boyum kısaydı, zayıftım ve yorganın altında da üşüyordum ama bütün zihinsel masallarımda uzun boylu, güçlü, kuvvetli biriydim. İlkokuldan sonra yurtlarda yalnızlığım daha da derinleşti. Saatlerce hayale daldığım olurdu. Yurt hayatında sıkılınca da okulu bıraktım. Köyde fotoğrafçılık yaptım fakat para karşılığı değil. Genelde yaşlıların, çocukların ve dağların fotoğraflarını çekerdim. Anlamadığım bir şey vardı yaşlı ve çocuk fotoğrafların yan yana gelmesinde. Çünkü geçen zamanda en çok bu iki dönem bir birine benziyordu. Çektiğim fotoğraflara kimse para vermiyordu. Bundan dolayı makinemi sattım. O parayla da küçük bir saz aldım. O günlerde Müslüman köyünde saz çalmak, Müslüman köyünde salyangoz satmak gibiydi. Birkaç ay içinde bütün teller koptu. Artık tellere para yetiştiremiyordum. Saz çalmayı da beceremeyince sazı da sattım ve köylülerden kurtuldum. Ardında mutluluğun resmini yapmak için resim yapmaya başladım. Resim yapmanın da haram olduğunu işte o zaman anladım. O dönem de her gün bir köy yakılıyordu, insanlar ölüyordu. Mutluluğun olmadığı yerde mutluluğun resmini yapmanın anlamsız olduğunu anladım. Resim yapmayı da bıraktım. Fotoğraf çekmeyi, saz çalmayı, resim yapmayı bırakmam gerçek hayatta oldu. Zihnimde çalışmalarım devam ediyordu.

Köyde çok sıkılıyordum. İki yıl sonra liseye kaydımı yaptım. Yine yurtta kalıyordum. Kitap okumaya o yıllar da başladım. Yan yana gelen harflerin anlamlı şeyler söylemeye başladığını hissettiğim gün öykü yazmaya başladım. Bu tarihte üniversiteye başlamama denk düşüyor.

Yazma eylemine yönelişinizde dedenizin anlattığı öykülerin etkileyiciliği /yönlendiriciliği oldu mu?

Yazma eylemine yönelişimde Dedemin faktörü çok büyüktür. Çünkü anlatma geleneğini ondan öğrendim. Ben sözlü kültürün dorukta olduğu bir yerden geliyorum. Okul hayatımla da yazılı kültürle tanıştım. Öğretmen kesilen fişlerden yeni cümleler oluşturuyordu. Daha sonra kesilen kelimelerdeki heceler yan yana getirilerek yeni kelimeler oluşturuyordu. Büyüleyici bir şeydi. Yani ikisi arasında pozitif transfer oldu. Çocukken daha önce anlattığım fotoğraf çekme, saz çalma, resim yapma arayışlarım bende çok etkili oldu. Dedemin anlattıklarıyla hayal dünyam genişledi. Düşünsenize dağlar arasına sıkışmış bir köy. Ve insanlar başka insanlardan habersiz. Köyün tavanında ise gökyüzü. Ve benim en büyük oyunum masmavi gökyüzüne dalıp hayaller kurmak oldu. Bulutlar can buluyordu, yıldızların dağılışını birleştirince ilginç şeyler çıkıyordu. Dedemin anlattıklarını şimdi çok iyi hatırlıyorum.

Bir öykü sizde nasıl oluşur. Can bulur?

Bir öykünün nasıl can bulduğunu bilmiyorum fakat bazı şeyleri hissediyorum. Zamanla nesneler anlamların ötesinde şeyler anımsattı bana. Masa, gofret, sandalye, yağmur, kar, taş, nergis, ceset... Bunların bendeki çağrışımları değişti. Yolculuklarda, yürüyüşlerde yanımda not defteri taşırım ve aklıma gelenleri not ederim. Yazmaya başlayınca öyküyü kesinlikle nasıl bitireceğimi bilmiyorum. Sonu bilinmeyen bir yolculuğa çıkar gibi plansız, programsız yazıyorum. Metne hakimim, fakat onu esir almaya çalışmıyorum. Kelimelerin beni götüreceği yere gidiyorum. Bir anlamda hayale dalar gibi yazıyorum. Ve sonunda çıkılan yolun sonuna varıp varmadığımı bilmiyorum. Bende metin hiç bitmiyor.

Büyükşehir nasıl bakacak kaygısı var mı sizde?

Büyükşehir nasıl bakacak kaygısı oluşmadı bende. Çünkü dünyayı değiştirmek, mutlu günleri geri getirmek, devrimler yapmak için yazmadım. Bence yazar bir metni yazarken yazarın dışında hiç kimsenin gölgesi kağıda düşmemelidir. Bir yıl boyuca günlük tuttum. Yazma serüvenimde mektupların yeri önemli. Arkadaşlarıma çok uzun mektuplar yazarım. Yazarken hiçbir kaygım yok. İlk etapta bilinçli olarak zaten yazmayı seçmedim. Yazmadan önce çok okudum. Bende büyük şehrin kaygısı şu şekilde var ne çok yerel olmak, ne de yerelliği hor görmek. Anlattığım dünya benim dünyayı algılayıp hissetmemdir.

Yazım sürecinde sizi etkileyen yazarlar odlu mu?

İyi bir okuyucu eninde sonunda yazmadan duramaz gibi geliyor bana. Okuma serüvenine geç başladım ve en kötüsü de ilk etapta kötü kitaplar okudum. İlk okul yıllarında Cin Ali serisinden birkaç kitap okudum. İlköğretim yıllarında kaldığım şehirlerde kitapevleri yoktu. Kitap denince de akla gelen sadece ders kitaplarıydı. Okuldaki edebiyat dersleri, kitaplardan nefret etmemize yeterdi. Üniversite yıllarında Sabahattin Ali'nin öykülerini defalarca okudum. Bitirme tezimde Sabahattin Ali'nin öykücülüğünü inceledim. O yıllarda bir çok yazarla tanıştım. Kafka'nın Değişim öyküsünü, Bilge karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi'ni... Yaz tatilinde Selim Temo ile tanıştım. Tanıştığım ilk yazardır. Öykülerimi ona gönderdim. Onun sanat ve edebiyat

hakkındaki düşünceleri ufkumu açtı. Doğudaki elli kalem tutanların çoğunun düştüğü bir yanılgı var. Edebiyat propaganda aracıdır. Fakat Temo'nun estetik kaygısı vardı ve bu kaygıyı bana da aşladı. Bir öykümün üzerine Anre Gıde'den şöyle bir not düşürmüştü "kötü edebiyat iyi duygularla yazılır" Temo yaz tatilinde beni Hasan Ali Toptaş ile ile tanıştırdı. Toptaş'a öykülerimi verdim. Öykü hakkında ki düşünceleri hayal dünyama ışık oldu. Çünkü o zamana kadar anlatacağım konunun ilginçliği ardında koşuyordum. Her şeyin öyküye konu olabileceğini bilmiyordum. Beni yazma serüveninde en çok etkileyen yazar Selim Temo ve Hasan Ali Toptaş'tır. Tabi öykücülüğümüzün çok önemli ustaları var. Bunların bir kaçının ismini söyleyecek olursam; Sait Faik, Sabahattin Ali, Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay, Bilge Karasu, Yusuf Atılgan... Unutulmuş önemli bir öykücümüzde Feyyaz Kayacan'dır. Biz genç öykücülerin, bunlardan öğreneceği çok şey var. Yazmaktan çok okumak gerek.

Yabancı dil bilmiyorum. Bundan dolayı da ancak çevirisi yapılmış eserleri okuyabiliyorum. Bunların arasında tekrar tekrar dönüp okuduğum Kafka, Bruno Schulz ve Binbir Gece Masalları'dır. Borges, Poe, Marquez, Sadık Hidayet, Çehov, Elıas Canetti... İsmin burada söyleyemediğim bir Çok yazarı da severek okuyorum.

Günümüzde yazılan öykü, özelikle genç öykücüleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Kendinize yakın bulduğunuz imzalar var mı?

Eskiden şiir çok yazılırdı. Şimdilerde ise öykü çok yazılıyor, bu iyi bir gelişme. Yazınsal anlamda kendime yakın hissettiğim birileri değil de, takip ettiğim yazarlar Murat Gülsoy, Aslı Erdoğan, Nalan Barbarosoğlu, Faruk Duman... Kürtçe okuyabildiğim için Kürt yazarları da takip edebiliyorum. Bunlardan Helim Yusuf ve Hesenê Mete çok önemlidirler benim için. 2003 yıllı içinde basılan Fırat Ceveri'nin derlediği Kürtçe öykü antolojisinin Türkçe'ye çevrilmesi lazım. Çünkü çok önemli öyküler var bu antolojide. Öykü dergilerini takip ediyorum. Dergilerde yayınlanan öykülerde dikkatimi çeken öykülerin çoğunun iç anlatım olmasıdır. Bu öykülerde kurgu, anlatım biçimi ve özgün olamama eksiklikleri var. Bence bu da Türk Edebiyatındaki öykücüleri yeteri kadar özümseyemediklerindendir.

A.E: Ödüllerin genellikle yeni imzaların adlarını belirgin kılma çabalarından önemli bir işlevi olduğu düşünülür. Sizin bu konudaki düşünceniz nedir?

Ödüllerin önemini ve geçerliğini inkar edemem. 2001 yıllında Yaşar Nabi Nayır Dikkate Değer Öykü ödüllünü bu yılda Gençlik Kitapevini 3.Öykü ödülünü aldım. Aldığım öyküler bana müthiş bir moral verdiler. Bir yere varıp varamayacağı hata bazen neden çıkıldığı bile belli olmayan bir yolun başında bulunmak kolay değil. Genç yazar için ödül en gerekli anda omzuna konan, ona güven veren bir dost ellidir. Ödül yazarı motive eder, daha titiz, kusursuz, özenli çalışma zorunluluğu ve sorumluluğu yükler. Birde yayın evleri ödüllü eserleri basmakta daha ılımlı davranıyorlar. Türkiye de çok sayıda ödül var. Ödüllerin dezavantajı da var. Yazar kendi özgün yaratısının yerine seçici kuruldaki yazarların ilgisini çekecek şekilde yazabiliyor. Buda yeteneği köreltir.

Öyküde gelinen yerde kendi yaratım ortamında özgün bir yapı oluşturmuşsunuz, dolaşımdaki öykülerden farkınız nedir?

Bir şey sunuyorsan piyasadakilerden bir farkı yoksa onu sunmanın da bir anlamı yoktur. Kendi öykü tarzımı oluşturmak için çok çalışıyorum fakat bunu oluşturup oluşturmadığımı bilemiyorum. Kurgu ve estetik kaygım var. Zaman ile sorunum var. Hayal dünyamızda çok ilginç bir zaman var. Beynimde bir mekanda üzerinde çok yıllar geçmiş olmasına rağmen o mekandaki olayları aynı anda hissedebiliyorum. Örneğin Hasnkeyf'e gittiğimde başım dönüyor. Aynı anda oranın eski sahiplerinin koşturması ve orayı ziyarete gelenlerin koşturması birbirine karışıyor. Bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum.

Oktay Akbal "Kendim için yazarım. Öyledir. Kişi kendi için yazar önce kendi için sonra da başkaları için." diyor. Siz ne düşünüyorsunuz?

Ben bu konuda Sait Faik gibi düşünüyorum "yazmasam deli olurdum." Gerçekten neden yazdığımı tam olarak bilmiyorum. Bana göre hiç kimsede neden yazdığını açıklayamaz. Fakat bir takım açıklamalar yapabilir. Beklide kendimi çoğaltmak için yazıyorum yada kendimi iyi hissetmek için... Bilemiyorum. Şu anda bu gibi sorulara cevap vermekte çok zor.

İlk öykülerinizi nerede yayınladınız?

İlk öyküm Batman'daki bir dergide yayımlandı. Daha sonra takip ettiğim dergilere öykülerimi gönderdim ve çoğunda yayınlandı. İnsancıl, Varlık, Güney, Tigris, Kül, Kül Öykü, Artos...

Yavuz Ekinci okurların karşısına bir kitap ile ne zaman çıkacak?

Yazılanları bir kitap çatsı altında toplamak o kadar zor ki! Dönüp dönüp dosyaya aldığım öyküleri okuyorum ve beğenmediğim öyküler çıkıyor karşıma. Şimdi bakıyorum da ilk dosyayı oluşturduğum öykülerlin çoğu, şimdiki dosyada yok. Nedense başarısızlığa hiç tahammülüm yok. Estetik, dil, anlatım biçimi ve özgün olma kaygısı yan yana gelince kitabı oluşturmakta o kadar zorlaşıyor. Şimdi on beş öyküden oluşan öykü dosyasını hazırladım. Dosya yedi yıllık bir çalışmanın ürünü. Bu öykülerde kendi üslubumu oluşturmaya çalıştım ve çalışıyorum da. Yakın bir tarihte yayınlanacağını umuyorum. •

Kopma Noktası
Roman

Alman edebiyatının yeni starı Björn Kern global deliliği anlatıyor.

Herkes bir gün delirip koşacak!

Çocukluğumun Cihangir'i

Ah! Eskiden ne güzeldi buralar... Bu sözü anneannem sık sık kullanır. Gençliğimden olsa gerek anneannemin bu sözünü pek önemsemez hatta çoğu zaman anneanne bugün dünden daha güzel" der, onun sözlerini kendimce çürütmeye çalışırdım. Şimdilerde onun bu sözünün ne kadar doğru olduğunu anlamaya başladım. Büyümek, galiba anneannenini ya da aile büyüklerinin bir dönem reddettiğin sözlerini zaman geçtikçe onaylamak olsa gerek. Tıpkı anneannem gibi benim de yaşamımın en güzel yılları önce Akarsu Caddesi'nde sonra da Batarya Sokakta geçmişti. Ondan olsa gerek, başka bir semte taşınmış olsam bile yüreğim hep Cihangir'le birlikte. Cihangir'i özlemek sevgiliyi özlemekle eşdeğerde benim için. Yoğun bir günün ardından anneannemin Cihangir'deki evine gidip, bana özel yaptığı yemekleri yemek benim için Paris'te tatil yapmakla eşdeğerde. Semtlerin de kentler gibi kimlikleri hatta kokuları olduğunu düşünüyorum. Cihangir'in de bence kendine has, insana enerji veren bir kokusu var. Dokusu, sokakları, evleri, bakkaları, yeni türeyen kafeleri, doğal ürünler satan dükkanları hepside ona çok yakışıyor. Bu kokudan olsa gerek Alman Hastanesi'nin önüne her gelişimde beni farklı bir kucağın kucaklayacağını düşünürüm. Benim için hastanenin kapısı işaret gibi. Sanki onun önüne vardıktan sonra beni başka bir dünya kucaklayacak diye düşünürüm. Bu benim çocukluğumdan beri kendi kendime oynadığım eğlenceli bir oyun. Ağır ağır yürüyorum, sağa sola, evlere, insanlara, arabalara hayranlıkla bakıyorum sanki ilk kez görüyormuşum gibi. Bakıyorum, baktıkça da çocukluğum geliyor aklıma. Savoy Pastanesi'nin önündeyim, canım tıpkı o eski günlerdeki gibi ekler pastası çekiyor. Pastanenin güzel kokusu içime işliyor, beynimi uyarıyor. Daha çok, daha çok yemek istiyorum. Aç gözlü çocuklar gibi... Pastanenin sahibi Mahmut Bey daha doğrusu Mahmut Amca'yı görüyorum, kasada duruyor. Paramı ödeyip çıkıyorum, çıkınca da Mahmut Amca'ya diyorum: "Gene tatlıların harika, eline sağlık" kendinden emin mutlu bir tebesümle yüzüme bakıyor. Etrafa yavaş yavaş akşamın karanlığı siniyor... Ayaklarım beni Akarsu Caddesi'nde bir dönem oturduğumuz Nehir Işıl Apartmanının önüne götürüyor. Dışı boyanmış yenilenmiş sanki. Ne de güzel duruyor! Oysa o evin yorgunluğunu, yaşanmışlıkları, yaşanan aile kavgalarını, mutlulukları geçmişe ait izleri taşıyan tek bir şey var, o da ne biliyormusunuz; pencereler. Çünkü o apartmanın bir tek pencereleri değişmemiş. Pencere benim için umudu simgeler. Sanki her pencere açılışında alınan nefes yeni bir başlangıcın işareti. Şimdilerde Orhan Kemal Müzesi'nin, bir döneminde Aysal Ezcanesi'nin yanındaki apartmanın merdivenlerine oturup çocukluğumun geçtiği evime bir hırsız gibi bakıyorum. O apartmanın önce teras katında, ardından da ikinci katında uzun yıllar oturmuştuk. Anneannem de bir üstümüzde oturuyordu rahmetli dedemde. Ne çok anımla dolu o ev, çocukluğum, ilkokula başladığım yıllar, ilk aldığım kitap ve bu çok sevdiğim semtte geçirdiğim trafik kazası. Şu an kapısında oturduğum apartmanın giriş katında anneannemin arkadaşı rahmetli Meryem Teyze otururdu. Altında da o dönemin şartlarına göre çok güzel olan bir kırtasiye var. Ah! O kırtasiye yok mu benim ilkokul üçüncü sınıfta trafik kazası geçirmeme oldu. Hatta dişlerime takmak zorunda olduğum tellerde ergenlik dönemimde karizmamı prizma yapmaya yetmişti. Her neyse böyle acı olayları hatırlayıp üzülmemim bir anlamı yok. Yan apartmanımızda kedili iki kadın otururdu birisinin kedisinin adı bijuydu diğerinkinin adını hatırlamıyorum açıkçası. Ama adını hatırlamadığım kedinini sık sık balkondan atlayıp anneannemin yatağının altında saklandığını çok iyi hatırlıyorum. Bir de anneannemin bana verdiği eski artık parçalardan bebeklerime yaptığım demiyorum yapmaya çalıştığım elbiseler. Ne güzel günlerdi onlar, birden fark ettim, ne kadar çok hatırlıyorum kelimesini kullanmaya başladım galiba ben de anneannem gibi Eski Cihangir'i özlüyorum. Eskiden lastikçi, daha sonrada da antikacı olan dükkan şimdilerde şık ve sıcak bir kafeye dönüştürülmüş. Apartmanımızın daire ışıkları yanıyor. Kim bi-

lir ne yaşamlar ne hikayeler saklı o ışıkların altında. Kim bilir kaç karı - koca kavga ediyordur ya da kaç sevgili sevişiyordur. Kim bilir... Gözlerim kardeşimin ve çocukluk arkadaşlarımızla birlikte kapısında oyun oynadığımız Gündüz Apartmanına ilişti. Şimdilerde yıkılmayı bekliyor. Savaş sonrası bir kenti anımsatıyor bana. Gene Akarsu Caddesi-'nin o güzelliğini, o viran bina bozmaya yetmiyor. İşte Cihangir böylesine sihirli bir semt. Meryem Teyze'nin merdivenlerinden kalkıp aşağıya doğru yürüyorum. Bir sonraki oturduğumuz yer olan Batarya Sokağı'na geliyorum. Bu sokağın insanı ürperten garip bir sesizliği var. Çocukluğumdan beri giriş kapısından içerisini gözetlediğim Firuzan Apartmanı'nın önündeyim tıpkı çocukluğumdaki gibi eğilip camdan girişe bakıyorum. Sonra da apartmanın köşesinden kıvrılıp sokağa giriyorum. Karşıma o eskimeyen Tophane manzarası ve deniz çıkıyor. Firuzan Apartmanı'nın bitimindeki setin üstüne oturuyorum ve tıpkı ortaokul yıllarımdaki gibi denize bakıp uzaklara bakıyorum. Dünümü o denizde arar gibiyim. Uzun belki de hüzünlü sayılacak yıllarımı geçirdiğim Aslı Apartmanı'nın önündeyim. Gözlerim apartmanın üçüncü katına takılıyor babamın bizim düşmememiz için balkona taktığı yeşil demirler hâlâ duruyor. Bir tek rengi değişmiş, bir de sardunyalar sarkıyor artık. Komşularımızı düşünüyorum... Bizim bir alt katımızda oturan ve kardeşimle benim bir üst katta tepinişlerimizden rahatsız olan adı bende saklı olan gazeteci beyle eşini düşünüyorum. Şu anda severek yaptığım gazetecilik mesleğine bilmeden nasıl ittiğini bilseydi ne düşünürdü o yaramaz komşu çocuğu için. Yıllar sonra belki de itiraf etmem gerek, evdeki o koskocaman kütüphanemin en değerli parçası çocukluk yıllarımda gazeteci komşumuzun kendi postasından arakladığım "Gazetecilik Mesleği" kitabının olduğunu. Yıllarca o kitabı biraz utanarak sakladım. Öyle ki kitabı görünce aklıma hep Türk filmlerindeki o meşhur cümle gelir Kirli Geçmişinin Seni Bırakacağını mı düşündün?'. O dönemler iyi yazılarım' sadece Türkçe derslerimdeki kompozisyonlardan öte gitmezdi. Ama o kitap var ya o kitap, beni şimdilerde içinde olduğum ve ne pahasına olursa olsun adeta kanımın içine kadar işleyen bu mesleğin bilmeden ilk temellirini attığı için komşumuza teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca "pembe bir hırsızlık" yaptığım için de beni affetmesini diliyorum. O gece kapılarını çalmayı çok istedim. Beni siz hatırlamazsınız ama ben sizi çok iyi hatırlıyorum. Hatta bütün şirinliğimle, biliyor musunuz ben sizin tepenizde yıllarca tepinen o iki kardeşten biriyim demek istemiştim. Ama olmadı. Çekindim. Acaba hâlâ o ev de yaşıyorlar mıydı peki ya o zarif eşi nasıl. Geçen yıllar onlarden neler götürdü. Ve en önemlisi hâlâ yaşıyorlar mıydı? Tüm bu sorular aklımı kurcalıyor. Mahalledeki çocukluk arkadaşlarımı düşündüm. Şimdilerde kimler yaşıyor acaba onların evlerinde. Sokağımın kaldırımları hatırladılar mı yıllarca üstünde seksek oynadığı bu kızı. Karanlık iyice bastırıyor. Anneanneme geç kalıyorum. Karnım aç. Hüzünlendim. Artık Cihangir'de yaşamamak içimi acıtıyor ve buna benzer bir sürü şey. Gitmek gerek... Gazeteci amca, yaramaz komşunun çocuğunun yazılarını okumanı çok isterdim biliyor musun. Onun için de bu yazı basılır basılmaz kendi ellerimle gelip seni tanıdığım Aslı Apartmanı'nın kapısının altına atacam. Beni hatırlar mısın bilmem. Belki de hiç önemsemizsin yazımı. Diğer atılacak kâğıtlar arasına bunuda koyarsın ve o her çöp gibi ait olduğu yere gider. Bilmiyorum. Belkide okuyup gülersin bu yazıya.

İnsan Haritası Köyün Haritası

Yıllar önce, Doğu'daki gezginliğinin sonuna geldiğine inan bir yolcu, Erzurum Tekman'ın bir köyünde dinlenip karnını doyurduğu evin sahibine, yanında taşımak istemediği eşyasını bırakıp gitti. Tekmanlı köylü, kitaplarla ilgilenmedi. Kitaplar zamanın içinde yitip gitti; eldivenler çabuk eskidi, gömlekler, çoraplar da öyle. Bir sahra dürbünüyle, bir de dünya haritası kaldı.

Köylü bir tek asker ocağında gördüğü, ama o zaman fazla ilgilenmediği haritaya, üzerinde çizgiler, renk kavisler, dolambaçlar olan bu büyük kâğıt parçasına, kendisinin olunca daha çok baktı. Yıllarca övünerek gelene gidene gösterdi.

Bir yabancı şakayla «ama burada, Tekman yazılı değil, sizin köy yazılı değil» dedi.

İşte bu şaka, okuma yazma bilmeyen bu köylünün içine bir zehir gibi aktı. Okul görmüş olanlara; köydeki öğretmene, ondan daha yaşlı olan yakın köydeki öğretmene, vergi tahsildarına sordu. Ama anlatılanların hiçbirinden, neden Tekman'ın ve kendi köyünün burada yazılmadığını anlamadı.

«Lo, dünyanın her yeri var da bizim kaza, bizim köy niye yok» diyordu da başka söz demiyordu.

Çeşitli boylarda kağıtlar topladı. Boş çay paketlerinin içine, okula giden çocukların defterlerinden kopardığı sayfalara bulduğu çeşitli kalemlerle köyün haritasını çizmeye çalıştı. Bir gün, gurbetten gelen bir komşusunun kapısında, gömleğin katı bozulmasın diye içine koyulan bir yüzü ötekinden daha beyaz kartonu bulunca öteki bütün çizdiklerini attı. Kartonun yakaya gelen bölümünü kopardı. Oturup kırmızı tükenmez kalemle, kartonun altına büküle büküle giden bir yol, onun yanına kavisler çizdi. Köyün çocuklarından birine yolu gösteren eğrilerin başına «TEKMAN» yazdırdı.

Sonra mavi ve kırmızı tükenmezle kendi köyünü; her evi, her dereyi, ormanı, merayı, yaylayı, kerpiç camiyi bir bir çizdi. Kâğıdın en üstüne bulutları, yanına da çobanı ve onun üstüne de eşkıya Halo'yu çizdi. Çocuklara yalvara yakara her evin kime ait olduğunu yazdırdı. Kendi evinin üstüne büyükçe «Sılo'nunevi» yazdırdı, yazı evden büyük oldu.

Dünya haritasını duvara çiviyle çaktı. Kendi haritasını, Türkiye'nin bir kısmını açıkta bırakacak şekilde, o haritanın üstüne çiviledi. Karadeniz ve dünyanın bir çok bölgesi, irili ufaklı ülkeleri, denizleri, dağları altta kaldı. Sılo'nun haritasının tam ortasına, iwlkokula giden bir çocuk eciş bücüş yazısıyla «BİZİMKÖY» yazmıştı.

Ama, evin yaşlı kadını mutsuzdu. Çünkü altmış sekiz yaşındaki Sılo, karısının tek erkek kardeşinin evini haritasına çizip üstüne de "Mıho'nun evidir" diye yazdırmamıştı.

Sılo, yalnız kendi köyüne geleni değil, yakın köylere geleni de misafirliğe getirip dünya haritasını gösteriyordu. Karısı bir yandan misafire çay verirken, bir yandan da akşam olunca her şeyi göze alarak, Kürtlerin konuştuğu Türkçe'yle «ğani benim kardaşın evi? Siz söyleyin bu olur? Böyle ğarta olur?» diyordu.

Bu sözleri duyan Silo, hiddetle bağırıyordu:

"Onun evi güzel değil. O çirkin evi kim ğartasına alır ki ben alayım?"

Oysa bunun böyle olmasının en büyük nedeni, Silo'nun, karısının kardeşiyle kavgalı, küskün olmasıydı.

Ah, Borges dedim. Bu haritayı görseydin, Çin İmparatorluğu'nun antik haritası için yazdığın öyküyü yine öyle mi yazardın? Yine öyle mi yazardın; yeryüzünde en küçük haritanın bile taraflı olduğunu bilseydin, diye geçirdim içimden.

olay anından

harakiri çocuk

I.

Duygularıyla Oynananlar Cemiyeti'nin açtığı davayı kazanmış, kimseye ihanet etmediğimi kanıtlamış ve rahat bir nefes almıştım. Hüzünde ve neşede hep bir kar havası vardır.

Şehrin en işlek caddelerinden birinde, kaldırımın denize yakın bir yerinde hem yürüyor, hem gülümsüyordum, hem de bastıramadığım şahane bir yalnızlığın irkilten tesellisiyle kendime yepyeni bir aşk arama telaşındaydım; her ne kadar mahkemeyi kazansam da sevgilimi kaybetmiştim böylece. Evime dönüp, içine havanda ezilmiş kenevir tozu katabileceğim sıradan bir çay pişirmeliydim. Yavaş yavaş, sezdirmeden inen akşamın serinliği en çok parmaklarımı üşütüyordu: Parmakları, insanın kardeşleridir; en çok onlar üşür.

Tuhaf ayrılık vakitlerinde komplo teorileriyle ya da zafiyet ihtiyaçlarıyla oyalanabileceğiniz kapalı bir mekân ararsınız kendinize; çoğu kere bu, yaşadığınız, hüküm sürdürdüğünüz eviniz olur. Nöbetleşe acı çekmez ki ayrılanlar; küçümsediğiniz basit bir aşk şarkısının bile size dokunmasının altında kibir yok mudur sanki, ukalalık yok mudur, küçümseme yok mudur; şarkı, şarkıdır da, siz, hâlâ siz misinizdir?!

Sürekli bombalanan bir şehrin en işlek caddelerinden birinde dünyayla yüz yüze gelmenin, hayatla aynı masaya oturmanın ağırlığı terazinin bir kefesindeyken, dengeyi sağlamak için öbür kefeye neyi koyabilirsiniz ki: Sahip olduğunuzu iddia ettiğiniz inceliklerinizi mi, şu kalp ağrısını mı, cep telefonunuzda sakladığınız mesajları mı?! Bunların kişisellikleri utandıracaktır sizi. Önünden geçtiğiniz sinemanın afişlerine bakarsınız; bakarsınız ki, bu curcunada, gitmeyi planladığınız film bile vizyondan kalkmıştır. Filmler de gitmiştir. Hayaller de. Yapay kahramanlar da. Yalnızca, gerçek tüketilmiyor ki, masum yanılgılar da harcanabiliyor telaşlanıldığında.

İyi'nin basitliği, doğru'nun yapmacıksızlığı, dürüstlük'ün aleladeliği, bu 'direkt hedefi vurma operasyonu'nun bir parçası aslında; çabalama eylemini gözardı edebilmekte gizli. Ustalaşmakta gizli. Nasır bağlamakta gizli. En sevdiğiniz kasetleri, CD'leri ve bir şişe şarabı yanınıza alıp üst sokakta oturan, tanımadığınız birinin kapısını çalmakta gizli. 'Ben geldim, sizinle birlikte ağlamak istiyorum' demekte gizli. Hüzünde ve neşede hep bir sürpriz havası vardır.

Kapısını çaldığınız kişi sevgiliniz olmayacaktır; çünkü artık siz, radyoaktif bir elementsinizdir. Yanacak, yakacak ve külünüzü ateşinize karıp söneceksinizdir.

Kişi, aklının aldığı şeylerden uzak durdukça hayatta kalır.

II.

Ruhsal bozuklukların uzlaşma tekliflerini reddedebilecek misin sabaha karşı uyandığın ve hemen sigaraya uzandığın yarısı yenmiş, yarısı boş yatağında?! whynot@fuckmail.com adresini aldığın o anlamsız günden beri ailesiyle görüşmeyen bir Karamazof, kulaklarına tıkadığı pamuk prensesi hiçe sayan bir cüce, bir bedeni organlarına ayıran sıradışı bir elektroliz aleti, gözyaşıyla çalışan bir yamaç paraşütü gibi sürekli uyuyor, uyumaya çalışıyorsun. Oysa kalksan, yan odaya geçip rehberden bulduğun en eski platonik aşkına bir telefon açsan şimdi ve sorsan fısıldayarak:

-"En sevdiğin korku filminin adını bana söyler misin?!"

-"Dario Argentino'nun bütün filmleri olabilir mi?!"

-"En sevdiğin hangisi?!"

-" Belki de dublajsız ve altyazısız bir kopyasını izlediğim için devamlı onuncu dakikasında kapattığım Fenomenia olabilir bu."

-"Dario, kafaların kesildiği ya da yüzlere saplanan camlara hayrandır. Yanılıyor muyum?!"

-"Haklısın. Kırılan, patlayan camlara bayılır."

Biraz durmalı, heyecan yaratmalı ve eklemelisin:

-"Sence neden?!"

-"Amsterdam'da Red Light District'teki güvercinler uçamıyor, yürüyorlardı; çünkü havaya ağır bir marihuana kokusu hakimdi ve hayvanlar havalanma yeteneklerini adeta geçici olarak kaybetmişlerdi. Kanallarla bölünmüş bölgenin yılankavi dar sokaklarına yayılan seks ve uyuşturucu çılgınlığı bütün turistleri burada yaşanılan şehvet ve arzu odaklanmasına doğru penisten yapılmış dev bir mıknatıs gibi çekiyor ve yutmakla kalmayıp sindiriyor, posasını da yeldeğirmenlerinin ağır pervanelerine doğru üfürüyordu. Genç adam, buraya neden bu adın verildiğini kısa süre içinde anladı: Kerhane olarak işletilen evlerin kapılarına ya da pencerelerine kırmızı ışık yayan flüoresan lambalar takılmıştı. Tek

ilk görüntüler

küçük İskender

kelime yabancı dil bilmeyen genç adam, kalabalığın yoğunlaştığı noktalardan uzaklaşıp merakının rehberliğinde daha arka sokaklardaki evlere doğru yöneldi; her sokak başka isteklere, başka fantezilere cevap veriyordu: Kiminde siyahî kadınlar, kiminde uzak doğulular, kiminde orta yaşlı ve şişman olanlar, kiminde ise ibneler beraber olacakları müşterileri bekliyorlardı; ortada bir heyecan yoktu; ortada yalnızca bir abartıyı normale indirmiş edası taşıyan insanların sakin, gülümseyen yüzlerinin sırları vardı."

-"Bunun filmle ne ilgisi olabilir?! Bıraktığım gibisin: Hâlâ salaklar kombinasyonunun en değerli vasıta aracısın. Taşıyorsun. Bir noktadan bir noktaya, hiç de gerekmediği halde hayal ürünü tecritler taşıyorsun."

-"Sen miydin?! Anlamalıydım."

-"Tabii, ya! Anlamalıydın. Korteksinin portakal kabuğu olmadığı ortaya çıkmalıydı."

-"Sen de hep Berlin diye sızlanır dururdun. Sen de değişmemişsin."

-"Bir Berlin lafı çıktı mı ağzımdan şimdi?!"

-"Korku filmi adı sormuştun değil mi?! Yanıt veriyorum: Sensin. En korkunç, ama beni hiç korkutmayan film sensin!"

III.

'berlin in xander ya da çok şeker cock seeker'

Balta girmemiş aşkların yaşandığı bir metropol arıyorum yıllardır. Burası önemli derecede soğuk ve gri. Herkes, her şey alışveriş yapıyor. Alınan nesnede insanın içtenliği de gömülü; olumsuz sayılmam; biri tarafından alınmak Berlin'de güzel.

Burada, sevişmeye ihtiyaç duyuyorsunuz; çünkü vücutların mimarisi iyi - sıva yok. Oryantalist açılımlara müsait bir altyapısı, marjinal duyarlığa düşkün bir çatısı olduğu söylenebilir; ancak, ben asla kart çalmam. Kumar masası hariç.

Gay'leri içten, lezbiyenleri sert ve ürkütücü, TS ve TV'leri şaşırtıcı düzeyde mükemmel. Hiç orospu göremedim; ihtiyaç duyulmadığından. Sekste sağ şerit, sol şerit serbest.

Geceleri bir partner aradığınızda, hangi şehirde olursanız olun, tuvalete girin; aynaya bakın. Görüntünüz üzerinde bir kuğu süzülüyorsa ve kuğu, size hiç bilmediğiniz bir şarkıyı, şiiri mırıldanıyorsa, aldatıldığınızdan eminseniz, sevdiğiniz kişi sizden nedenli-nedensiz uzaklaştıysa, bahanelerin haddi hesabı yoksa, ruhuna ulaşamıyorsanız, fedakârlık yaptığınıza inanıyorsanız Berlin'de tuvalete girmek içaçıcıdır. Kıçınızı yıkamak için gerekli teharet musluğunu bulamazsınız. Kâğıt kullanmak zorundasınızdır. Bu, tuvalet kâğıdı olabileceği gibi, yazılmış, yazdırılmış, yazıyı inkâr eden bir aşk mektubu da olabilir.

Kıçınızı aşk mektuplarıyla silin. Sade Berlin'de de değil, dünyanın bütün kara parçalarında.

IV.

Duygularıyla Oynananlar Cemiyeti'nin Avrupa'ya gönderdiği ilk yetkiliyim ben; uçakta Argento'nun hatırına cam kenarına oturdum; beni şiirlerimden ve Pirelli takvimlerinden tanıyan hostesten sincap soslu timsah cipsi rica ettikten sonra yanımdaki yolcuya:

-"Sizin haritanızı çıkartan oldu mu hiç?!" diye sordum. Orta yaşlı adam, bana dönmeden:

-"Siyasi ya da fiziksel haritamı mı?" diye karşılık verdi. Elimle de göstermeye çalışarak:

-"Düz.." dedim, "Düz yani, dümdüz olarak, ayrıntıya girmeden."

-"İlk doktorum. Ultrason aletinde çıkartmış."

Galiba anlamıştım sonunda: Bir insanın gerçek haritası bir tek, yalıtılabildiği yerde çıkartılıyor.

Kokpite doğru bağırdım:

-"Bas gaza kaptan! Yol boş!"

Sanatının 30. yılına adım atan büyük bir ses, büyük bir ozan:

Şivan Perwer

Bir zamanlar, Şivan Perwer hakkında tek bir kelime bile yazma cesareti gösteremeyen medya grupları, şimdilerde onunla röportajlar yapmak için Avrupa'da köşe kapmaca oynuyor. Elbetteki Şivan Perwer'in onlara vereceği bir cevabı var. Yeni bir albüm hazırlığı içinde olan Şivan Perwer, sanatının otuzuncu yılında büyük bir ozan olduğunu bir kez daha gösterecek. Türkiye'ye dönme konusunda sinyaller veren ozan, "2004'te çok önemli şeyler olacak" diyor.

Şivan Perwer'den söz etmeden önce, dünya müziğinin modernleşme aşamasına bakmak gerekiyor. Bu kapsamda bakıldığında, özellikle Avrupa'da on dokuzuncu yüzyılda halk melodilerinden yararlanılarak müzik yeteneğinin geliştiği ve güç kazandığı görülür. Bu gelişme sırasıyla dünyanın birçok ülkesinde kendini gösterdi. Sebebi ise gelişen milliyetçilik akımları olarak gösterilir. On dokuzuncu yüzyılda Fransız müziğinin Alman müziği etkisinden kurtulması için **Societe Nationale de Musique** (Ulusal Müzik Kurulu) "ars gallica" parolasıyla çalışmalarına başladı. Hakeza Türkiye'de de öz Türk müziği oluşturma çalışmaları başlatıldı. Ünlü Çek müzisyen **Bela Bartok** Türkiye'ye getirilerek bu alanda önemli çalışmalar yapıldı. Ardından **Muzaffer Sarısözen** ve daha birçok şahıs Türk halk müziğinin 'özgün' eserlerini toparlayıp arşivlediler. Bu gelişme Kürtlerde de ortaya çıktı. Ancak Kürtler, kendi halk müziğini modernleştirmek ve başka etnik müziklerden arındırmak için diğer halklar gibi kurullar oluşturup bir çalışma yapmadı; zaten yapamazlardı da. Özgün Kürt halk müziğinin modernleşmesi tamamen bireysel çabalar sonucunda meydana geldi. Bu bireysel çıkışın öncüsünün Şivan Perwer olduğu şüphesiz bir gerçek.

Şivan Perwer'in Kürt müziğine kazandırdıklarını yazmaya kalkışırsak bir düzine kitaba sığmayacağı kesin. Doğuştan sahip olduğu ses ve müzik yeteneği ile Kürt müziğini yeni bir aşamaya taşıması bir yana, yeni formlar ve yeni tarzlar yaratması da onun özelliklerinden sadece biri. Daha Amerika'da rap müziğinin adının bile olmadığı bir dönemde, **Şivan Perwer**'in 1970'lerde Kürtçe rap müzik yapması ve öncesinde de devrimci Kürt halk müziğini yaratması inkar edilemeyecek bir gerçek. Öte yandan Kürt halk müziğinden örnekleri kendi müzik yeteneğiyle protest müzik şekline büründürmesi de onun diğer bir sanatçılık yönünü ortaya koyuyor.

Eğer **Şivan Perwer**, başka bir halktan: İngiliz, Alman, Kanadalı ya da Fransız olsaydı bütün dünyada ses ve müzik denince insanların aklına gele-

Kürtlerin, böylesine büyük bir sese, büyük bir ozana hak ettiği saygıyı gösterdiğini söylemek çok zor.

cek ilk insanlardan biri olurdu. Müthiş ses ve müzik yeteneğini popüler olma, şöhret olma yönünde kullanmadı Şivan Perwer, çünkü o bambaşka bir dünyanın insanıydı, daha çocuk yaşta ağıtları dinlemiş, dengbêjlerle birlikte divanlara katılıp şarkılar okumuştu. Türkiye'de yaşaması imkansızlaştığı halde, o yine de Kürtlerin Şivan Perwer'i olmaktan vazgeçmedi. Yasaklara, tehditlere ve inkârlara aldırmaksızın yoluna devam eden Şivan Perwer, müzik ve sanat yaşamında otuzuncu yıla adım attı. Şivan Perwer otuz yıllı aşkın sanat hayatında yirminin üzerinde albüme imza attı. Her bir albümü Kürtlerin içinde bulunduğu sosyal, siyasal, kültürel durumun aynası olmakla birlikte, Kürtlerin trajik aşk hikayelerini, tarihin derinliklerinde saklı kalan destanlarını müzikleştirerek halkının kültür gücünü ortaya koydu. Ezilen halkların dünyasında gezinmek, onların duygularını ifade edebilmek Şivan Perwer'in sanat hayatının en belirgin özelliklerinden biridir. Bu özelliğe yaptığı bütün albümlerinde rastlamak mümkün. Viyetnam'dan Afrika'ya, Araplar'dan Lazlara her halkın duygu dünyasına hitap etmeyi ihmal etmedi. Sesi, müziği ve kişiliğinin yanı sıra evrensel bakış açısı onu Kürtlerin Şivan Perwer'i yapmaya yetti. Ancak Kürtlerin, böylesine büyük bir se-

se, büyük bir ozana hak ettiği saygıyı gösterdiğini söylemek çok zor.

Peki Şivan Perwer kimdir? Neler yaşadı? Nasıl bugüne geldi?

23 Aralık 1955 yılında Siverek'in Soriyê köyünde dünyaya gelen Şivan Perwer, dört beş yaşındayken müthiş sesi çevresinin ilgisini çekmeye yetmişti. Çocuk yaşta dengbêjler divanına katılıp Kürtçe şarkılar söylemesi onun gelecekte ne kadar büyük bir ses olduğunun ilk kanıtıydı. Ailesi bölgenin illeri gelen aşiretlerinden birine mensup olup, büyükbabası Halil Bey, Şeyh Said İsyanı'na katılmış ve girdiği çatışmalarda öldürülmüştür. Büyükbabası Halil Bey öldüğünde Şivan Perwer'in babası Yunus Aygün daha üç yaşındaymış. Geleneklerin, katı kuralların olduğu bir toplumda yaşamak büyük bir olumsuzluk olsa da, isyancı bir dedenin torunu olmanın Şivan Perwer'in müzik kariyerini, devrimci duygularını çok üst seviyelere taşıyacağı kesindi. Çünkü o, aşiretçiliğe, dar bakış açısına, gerici zihniyete karşı çıktığı için yeni şeyler yapmanın gerekliliğine inanmış, bu yüzden gelen tepkilere aldırmaksızın bildiği yolda ilerlemeyi sürdürmüştü. Bu konuda şöyle diyor Şivan Perwer: "Çocukluğumdan itibaren okumak istiyordum; çağa ayak uydurmak, modernlik, ilericilik hep dikkatimi çekiyordu. Etrafımdaki insanlara, köylülere, insanların içinde yaşadığı koşullara bakıyordum ve bir şeylerin değişmesi gerektiğini düşünüyordum..."

Çocukluğundan itibaren başlayan sanatçılık serüveni okul yıllarında gelişerek sürdü. Ortaokul ve lise döneminde müzikle olan bağını şöyle anlatıyor Şivan Perwer: "Müzik yapmayı, bağlama çalmayı çok seviyordum, daha ortaokuldayken kendime bir bağlama aldım. Arkadaşlarım kahvehanelere gidip, gezip tozarken ben evde oturuyor, ders çalışıyor ve boş vaktimin tamamını müzik yaparak değerlendiriyordum. Yaptığım müzik, çevremde çok beğeniliyordu; okulda gecelere katılıp şarkı söylerdim. İlerici öğretmenlerimiz vardı, sınıfa gelip benim şarkı söylememi istiyorlardı. Bu ortaokulda da lisede de böyle devam etti..."

Daha ortaokuldayken ona "Şivan" ismi verilmişti, çıktığı programlarda Türkçe ve Kürtçe şarkılar söyleyen Şivan Perwer'i. "Âşık Çobani" ismi de verilmişti. Çoğu kez Kürtçe şarkılar söylediği için öğretmenlerinden ve çevresinden tepkiler aldığı halde yine de yaptığı müzikten vazgeçmediğini söylüyor **Şivan Perwer**. Ankara'da Gazi Üniversitesi'nde okumaya başladığında ise bambaşka bir dünya ile karşılaşır Şivan Perwer. Üniversitede Irak'tan, Suriye'den Kürt öğrencilerle tanışır, Mustafa Barzani'nin Kuzey Irak'ta kurmak istediği Kürdistan devleti ve Kürt sorunu üzerine tartışmalara katılır. 1970'lerin ortalarında Kürtlere tanınan özerklikten sonra, 1975 yılında bağımsız bir Kürt devleti kurma hayallerinin suya düşmesi, Şivan Perwer'in müzik hayatını da etkileyecektir. Yaşanan bu dramatik olaya sessiz kalmayan Şivan Perwer, ezilen halkların dramını gündeme getirir. 1975'te çıkardığı ilk kaseti "Govenda Azadîxwazan"da (Özgürlükçülerin Halayı) "Ey Karker û Xebatkar" (Ey Emekçi ve İşçiler) adlı bir parça seslendirir. Bu parçada dünyadaki bütün emekçilerin zulme, haksızlığa karşı olması gerektiğini dillendirmektedir. Bu parça aynı zamanda "Kürtçe rap" olarak Şivan Perwer'in sanat yaşamındaki yerini alır. Aynı kasette bir de "Ey Felek" parçası vardır ki, bu parça Kürtlerin yaşadığı drama yakılan bir ağıt olmakla beraber son derece modern bir formda yaratılmıştır.

Şivan Perwer 1978'de yaşadığı toprakları terk etmek zorunda kaldı. Doğduğu toprakları terk etme nedenini şöyle anlatıyor Perwer: "DDKD'nin (Devrimci Doğu Kültür Dernekleri) düzenlediği bazı konserlere katıldığım için sürekli gözetleniyordum. Bu yüzden rahatsız ediliyordum ve sürekli yer değiştiriyordum. DDKD yönetimi ise benim konserlere katılıp halka moral vermemi istiyordu. Ancak ben o dönemde ülkede sanatçılık yapamazdım, çünkü kalsaydım ağaların, beylerin sanatçısı olurdum. Ağa ve beylerin sanatçısı olmak benim hoşuma gitmiyordu; kalsaydım şahsiyetimi aşan bir şey yapmış olurdum. Örneğin o dönemde İbrahim Tatlıses de türkü söylüyordu, o Türkiye'de şöhret oldu ama ben böyle bir yol seçmedim. Çünkü karakterimi aşıyordu. Ülke dışına çıktım 1978'de. Geri dönmeyi düşünüyordum, bugün yarın derken Avrupa'nın diğer ülkelerine giriş çıkışımda sorunlar çıkmaya başladı. Almanya'da iltica talebinde bulundum ve Alman vatandaşı oldum."

Şivan Perwer, Avrupa'da kaldığı yıllar içinde yirmi albüm çıkardı. Kürt halk müziğinin özgün eserlerini, aşk ve yiğitlik destanlarını, büyük Kürt şairlerin şiirlerini müzikleştirdi. Bu çalışmalarla yetinmeyip, çoksesli müziğin yanı sıra çeşitli sanatçılar ve gruplarla son derece sanatsal çalışmalar yaptı. Şivan Perwer yaptığı bu çalışmalarla sanat yaşamını doruk noktasına taşıdı. Ancak Kürtler, Şivan Perwer'in Kürt müziğini üst seviyelere taşıma başarısını anlamayarak, onun yaptığı yenilikçi ve sanatsal çalışmaları eleştirmekten geri durmadı. En çok eleştiri alan albümü "Hêviya Te" (Umudun) adlı albümü oldu ki, bu albümü Kürt keman virtüözü Dilşad Said'in katkılarıyla hazırlamıştı ve albüm son derece sanatsal bir karakter taşıyordu. Ardından Kardeş Türküler ile yaptığı "Roj û Heyv" (Gün ve Ay) albümü geldi. Şivan Perwer'in bu albümü de son derece sanatsal bir altyapıya sahipti. Ancak "Roj û Heyv" albümü de bir önceki albümü gibi eleştirildi. Ardından Şivan Perwer, "Sarê" ve "Helbestên Bijartî I, II, III" (Seçme Şiirler I, II, III) albümleriyle yeniden hayranlarının karşısına çıktı. Yirminin üzerinde albüm yapan sanatçı, Avrupa'da müziğiyle gündeme geleceği yerde, çeşitli Kürt medya grupları onu özel yaşamıyla gündeme getirerek yıpratmaya çalıştı. Ancak o, her zaman tarafsız kalmayı, sadece sanatıyla uğraşmayı ve Kürtlerin Şivan Perwer'i olarak kalmayı tercih etti. İşte o Şivan Perwer, sanatının otuzuncu yılına adım atarken yepyeni bir albüm hazırlığı içinde ve önümüzdeki aylarda Türkiye'ye dönme sinyalleri veriyor.

Öte yandan otuz yılı aşkın sanat hayatında defalarca albümleri yasaklandığı halde, Türkiye'deki medya grupları onu görmezlikten geldi, onunla ilgili olumsuz haberler dışında bir tek haber yapma cesareti gösteremedi. Ancak şimdilerde Türk medya grupları Avrupa'da onunla röportaj yapmak için köşe kapmaca oynuyor.

Önümüzdeki sayılarda Şivan Perwer'le ilgili bilmek istediğiniz her şeyi yapacağımız röportajlarla kendi ağzından okuyacaksınız. •

Hoşçakal Milano
Hoşçakal Aşkım
Roman

Özlem Kumrular kışkırtmaya devam ediyor. Aşkı heyecanı ve kahkahayı getiren bir roman.

Aşk sızınca kalbe bir şehrin rengi değişir...

Salih Bolat KaçakYazar

Şiire ne oldu?

Son yıllarda, ülkemizde şiirin gerilediği, öldüğü, bittiği yolunda genel bir kanı yaygınlaşıyor. Birçok yayınevinin ve kitabevinin "şiir" kavramından adeta nefret ettiğini görüyoruz. En insani yazınsal tür olan, aşkın dili olan, bütün diğer yazınsal türlerin ve hatta bütün sanatların atası, "dil" ve "sanat" kavramlarının açıklanmasındaki temel nesne olan şiir, nasıl oldu da tükendi? Daha doğrusu tükendi mi? **Gorki**'nin, **Lenin**'e karşı kendini, daha doğrusu sanatı savunurken söylediği şu sözü anımsayalım: " Aklın şiiri bilimdir; yüreğin bilimi şiirdir." Şiirin tükendiğini ve öldüğünü öne sürmek, insanın öldüğünü ve tükendiğini öne sürmek anlamına gelmez mi? Şiir yazan ve şiirin içinden birisi olarak, bu durumu kabullenmem elbette kolay değil. Bu yazımda da şiirin gerilemediğini savunmaya çalışacağım.

Öncelikle şunu belirtmeliyim: Ülkemizde düzyazıdaki (roman, öykü vb.) niceliksel artış, şiirin gerilediği yanılsamasını oluşturan önemli bir etkendir. Niceliksel, diyorum çünkü yazılan romanların ve öykülerin çoğu, anı ve yaşamöyküsü anlatımcılığından öteye geçemiyor. Elbette, yazılı kültürün geliştiğini göstermesi açısından, bu da bir şey. Toplumumuzun görsel kültür şokunu atlatması, görsel kültüre olan güveninin sarsılması, gecikmiş bir kültür olan yazılı kültüre yönelmesine neden oluyor. Görsel kültürün güncel niteliği, yaşamı bütünüyle kavramakta ve insanı bütün olarak karşılamakta yetersizdir. Oysa yazılı kültürün kalıcılık özelliği, ona gündelik olanı yansıtabilme yeteneği kazandırır. Gündelik, genel ve nesnel olanı ifade eden bir kavram olarak, bir sürekliliği tanımlar. Oysa güncel, özel olanı ifade eder ve süreksizliği, belli

bir süre içinde olup biteni tanımlar. Bu nedenle, gündelik olan, kalıcı olandır; güncel olan ise, geçici olandır. Gündelik olanı kalıcı yapan şey, onun tarihsellik özelliğidir. Çünkü gündelik, geçmiş-şimdi-gelecek süreci içerisinde, birbirini bütünleyen bir niteliğe sahiptir. Bu bütünlük, evrensel olanın da ön koşullarındandır. Buna karşın güncel olan, denebilir ki, gündelik olanın belli zamanlarda aldığı biçimlerin ifadesidir. Demek güncel olanın varlık nedeni gündelik olandır; gündelik olan ise kendi başına bir varoluştur. Örneğin, "yemek yemek", gündelik bir insan etkinliğidir. Ama "McDonalds'ta bir şeyler atıştırmak", günceldir. Ya da "yolculuk yapmak" gündelik bir etkinliktir; "otobüsle yolculuk yapmak" ise günceldir. "Güncel" bir örnek de verilebilir: "Savaşmak", gündelik bir insan etkinliğidir; "Irak'a asker göndermek" ise günceldir. Gündelik olan, tikel ayrışmalara, karakterlere ve katılımlara gönderir bizi. Güncel ise, eklemlenmelere, aidiyetlere... Bu yüzden de gündelik olanın bireyselliğinden; güncel olanın ise popülerliğinden söz edebiliriz. Burada, "özgün olan" ile "anonim olan"ın da görüntüsünü yakalamış oluyoruz.

Öyleyse roman ve öykü, yazılı kültür ürünü olmasına ve dolayısıyla gündelik olanı yansıtmasına karşın, niçin popüler olabiliyor da şiir popüler olamıyor? İşte bütün sorun, bu çelişkili gibi görünen durumun içinde saklı. Burada, kültürün bir görünümü olan, "popüler kültür" olgusu üzerinde durmak gerekiyor. Evet, popüler kültür, kitle kültürüdür. Kitle ise, toplumsal olanın aksine kaygan, biçimsiz, geçici, geçirgen olmayan bir yapıdır. Kitle kültürü de, bir endüstri kültürü olarak, yapılan ve tüketilen bir kültürdür. Oysa toplumsal bir kültür olan estetik, yaratılan ve paylaşılan bir kültürdür. Çünkü toplumsal olan, bireysel değerlerle birbirine örülmüş organik bir yapıdır. Popüler kültür anti-estetiktir. Bu yüzden de, ulusal ve evrensel anlamda, insanlığın ortak uzlaşımlarla getirdiği birikimle yüzleşmek, hesaplaşmak ya da bu birikime katılmak gibi bir kaygısı yoktur. Hatta böyle bir mekanizmayı reddeder. İşte bizim şiirden saymadığımız ama popüler olan ve şiir adına dolaşımda olan metinler ve diğer etkinlikler de böyledir. Örneğin, kitlenin tükettiği

bir **Cemal Safi**'nin ya da **Naşide Göktürk**'ün, bir Garip Şiiri ile ya da İkinci Yeni Şiiri ile hesaplaşmak gibi kaygıları yoktur. Hatta edebiyatın dışında durmayı gönüllü olarak isterler ve öyledirler. Şunu da belirtmek gerekir ki, ülkemizde şiiri gerek popüler kültür etkinliği olarak, gerek estetik etkinlik olarak sürdürenlerin çoğu, şiiri gerçekte sözlü kültürün uzantısı olarak anlamaktadırlar. Popüler kültür etkinliği olan şiirler, zaten oral bir özellik taşıdıkları için, şarkı sözü ile sı-

nırları geçişik haldedir. Gerçek şiir, bir yazılı kültür etkinliği olarak, nicelik değil, niteliktir. **Roland Barthes**'ın belirttiği gibi, önceden tasarlanmış anlamlara giydirilen bir dil değildir. Şiir, geri dönülmezcesine atılan adımdır. Yazılı kültür etkinliği olan gerçek şiirin ülkemizdeki geçmişi çok yenidir. Bu şiirin okuru da doğal olarak iki bini geçmemektedir. Dünyanın her yerinde böyledir. Çünkü kristalize olmuş bir dil olarak, dilin amacının yine kendisi olduğu şiirin okuru olmak, düzyazının eleştirel okuru olmaktan geçer. Çünkü düzyazıda dil, okuru anlamlara gönderen bir göstergeler sistemi iken; şiir, dilin amacının yine kendisi olduğu, gösterenle gösterilenin çakıştığı bir dildir. Şiirimizin yazıldığı alfabenin bile seksen yıllık bir geçmişi olduğu düşünülürse, yazılı kültür etkinliği olan gerçek şiirin okur bulmakta zorlanması, kültür yayıncılığı dışında kalan yayınevlerinin ve kitabevlerinin şiire üvey evlat gibi davranması anlaşılır bir şey oluyor. Buna karşın, şiirimizin modernleşme sürecine baktığımızda, çok kısa bir süre içinde Garip Şiiri, Kırk Kuşağı Şiiri, Nâzım Hikmet Şiiri, İkinci Yeni Şiiri, İslamcı Şiir ve bu deneyimlerin dışında, kendi yataklarında gelişen Fazıl Hüsnü Dağlarca Şiiri gibi oldukça zengin bir birikim oluştuğunu görüyoruz.

Türkiye'de şiirin gerilediği konusundaki bir soruşturmaya verdiğim yanıtı da sizlerle paylaşmak istiyorum: Şiirin gerileme içinde olduğunu düşünmüyorum. Roman ve öykünün gereğinden fazla niceliksel artışı, şiirin geri kaldığı izlenimini uyandırıyor. 1980 öncesi ve hemen sonrasında da şiirde gereğinden fazla bir niceliksel artış söz konusuydu. Daha sonra normal yatağına çekildi. Roman ve öykü de bir süre sonra doğal yatağına çekilecek. Şu da var: **Şiirin düzyazıdan farklı olarak, genel zamansız oluşu, geri dönülmezcesine atılan bir adım olması, dünyevi olanla arasında bir uzaklık olması ve metafizik bir boyutunun olması, güncel insanın duyarlılık alanının dışında bir alana yayılmasına neden oluyor.** Öyle olunca da, güncel okur, kitlesel okur, ortalama edebiyat okuru, şiir dilinin gerektirdiği boyuta ulaşamıyor. Bunun üzerine bir de son yıllarda yazılan ve kimilerinin "kuş dili" olarak nitelediği, kimsenin anlamadığı bir dil ile yazılan ve şiir olarak adlandırılan metinleri eklerseniz, insanların şiirden uzak durmaları anlaşılır bir durum oluyor. Aslında şiirin geri kaldığı falan da yok. TV kanallarında, dergilerde, şarkıcıların ve oyuncuların kaset ve kitaplarında, en azından kavram olarak şiir oldukça yaygın. Bunlar şiir değil derseniz (bence de değil), gerçek roman ve gerçek öykü sanki çok mu ileride? Anı ve yaşamöyküsü yazarlığı, bireysel bunalımların anlatılması, daha çok roman ve öykü sanılıyor. Yani şiir adına kaygılanacak bir durum olduğunu düşünmüyorum. Şiir (genel olarak sanat) bir yazınsal etkinlik olarak daralıyor olabilir. Ama insanın estetik gereksiniminin, yaşamın başka dokularına nüfuz ettiğini görüyoruz. Moda, mimari, ev eşyalarının tasarımı, giysi tasarımları, otomobil renk ve tasarımları vb., estetiğin salt bir sanat yapıtı olarak (şiir, resim,roman vb.) değil, ama yaşama biçimi olarak yayıldığını gösteriyor olabilir. Şunu da belirtmeliyim ki, özellikle 1980'li yıllardan bu yana, önemli dergilerin yöneticileri, modernizm ve özgünlük adına, saçma sapan metinleri şiir olarak sundular ve desteklediler. Şiir dışı dinamiklerin belirlediği durumlar da (şairlerin cinsiyetleri, ideolojileri vb.) buna eklendi. Şiirin erozyona uğraması doğruysa eğer, bu durumda etkili olan bir gerçek daha var. O da şu: Kendini Batı kültürünün

izleyicisi olarak öne süren ve kendi ülke gerçeklerine sırtlarını dönen bir grup entelektüel, yazdıkları ve yayımladıkları ikinci elden Fransız, İngiliz, Alman şiirleriyle okuru bunalttılar.

Olaylara birkaç yıl içerisinden ve yerel düzeyde bakıp, umutsuzluğa düşmeye gerek yok. On yıllarla ve evrensel düzeyde bakmak gerekiyor.

SOPHIA HANSEN:

Bu kitabı kızlarıma kendim vermek istiyorum.

Okusunlar... Bu seneler nasıl geçti? Onları görmek için neler yaptım? Onlar yaşananları bilmiyorlar...

Avukat Hasip Kaplan'ın kaleme aldığı *Ben Sophia: Anne Çığlığı* İzlandalı bir annenin çocukları için verdiği Reykjavik-İstanbul-Diyriği hattındaki mücadelesini anlatıyor.

İzlandalı Sophia'nın hukuk mücadelesi, 1990 Haziran'ında eski eşinin iki kız çocuğunu tatil bahanesiyle İstanbul'a kaçırmasıyla başladı. Yaklaşık on üç yıl süren davalar Ayşegül ve Vesile'nin reşit olması ile sona erdi; ancak Sophia hâlâ kızlarına kavuşmuş değil. İşte tam da bu yüzden kitap tam bir 'anne çığlığı'...

Kaplan'ın olayın 'insani yönünü' tüm açıklığı ile ortaya çıkardığı çalışması, Türk hukunda birtakım boşluklara da dikkat çekiyor.

Sophia ise bugünlerde oldukça mutlu: "Kitabım, beni kızlarıma ulaştıracak. Buna inanıyorum," diyor. "Hasip Kaplan'ın yazdığı bu kitap benim için çok özel... Bu kitapla birlikte sanki benim için yeni bir hayat başlıyor; bu satırlar bana kuvvet veriyor. Artık kızlarıma ulaşmama çok az kaldı."

***Ben Sophia – Anne Çığlığı*, uluslararası boyuta ulaşan bir davanın bugüne kadar bilinmeyen yönlerini kamuoyuna yansıtan bir çalışma... Sayın Hasip kaplan, Sophia Hansen'in avukatı, hukukçu ve duyarlı bir insan olarak bu kitabı kaleme aldınız. Dava aslında İzlandalı bir anne -Sophia Hansen- ile Türk bir babanın -Halim Al- arasında geçen velayet davasıydı...**

Dava, Türkiye ya da İzlanda'da yaşanan sıradan boşanma davalarından biriydi. Fakat bir süre sonra bu davanın diğerleri gibi olmadığını görecektik. Aslında sadece anne-baba-çocuk sorunu olan bu dava başta İzlanda olmak üzere, İskandinav ülkeleri ve Türkiye'nin gündemine oturdu. Uluslararası boyuta ulaştı; yoğun bir diplomatik trafiğin yaşanmasına neden oldu.

O günlerde Sophia'nın mahkeme öncesinde birtakım göstericilerin olumsuz tavırlarına maruz kaldığını okumuştuk... İzlanda'da ise durum tam tersiydi...

Günlerce adliye önünde gösteriler yapıldı; kampanyalar açıldı. İzlanda'da da ise kızlar için şarkılar bestelendi. Geceler düzenlendi. Olay, mahkeme sınırlarını aştı. Sıradan bir boşanma ve velayet davası olarak başladığımız bu dava, yedi yıl içinde on sekiz ayrı küçük dava doğurmuştu.

Baba Halim'in kızlarını Türkiye'ye kaçırması ile başlayan bir süreç değil mi bu?

İlk davayı Sophia, İzlanda'da açmıştı. Dava sonucunda boşanma kararı ile çocukların velayeti de anneye verilmişti. Fakat baba bir süre sonra çocukları kaçırıp Türkiye'ye getirdi. Bunun üzerine Sophia Türkiye'ye gelip, çocukları için velayet davası açmak zorunda kaldı. Bu noktadan baktığımızda 'yabancı unsurlu dava' olması nedeniyle, milletlerarası hukuk hükümlerinin uygulamasına giren bir dava ile karşı karşıya olduğumuzu gördük... Bu arada İzlanda ile Türkiye arasında adli ve diplomatik anlamda sözleşmelerin hiçbirisinin imzalanmamış olduğunu fark ettik. Bu uluslararası sözleşmelerin eksikliği de davaya yansıdı ve etkiledi... Bu davada Sophia Norveçli, Alman ya da Fransız olsaydı Türkiye'de yeni bir davanın görülmesine gerek kalmayacaktı. İzlanda mahkemelerinin verdiği karar üzerinden Türkiye'de 'temfiz', yani 'tanıma' davası açılarak sonuca gitmek mümkün olacaktı. Fakat Türkiye ile İzlanda arasında uluslararası sözleşmeler yapılmamıştı; çocuklar ile baba Türk vatandaşıydı, bu da Türk mahkemelerinin kendilerini yetkili görmesini sağlarken, hem İzlanda mahkemelerini tanımamalarına hem de Türk mahkemelerinin kararı oluşturmak adına yeniden uzun bir süreç içine girmelerine neden oldu.

Tüm olumsuzluklara rağmen dava boyunca alınan önemli bir karar vardı, Bakırköy Mahkemesi'nin verdiği karar: Sophia her hafta sonu çocukları ile görüşebilecekti.

Doğru, fakat asıl problemin oluştuğu nokta da bu 'görüşmeler' daha doğrusu 'görüştürmemeler' oldu. Sophia, o mahkeme kararına göre her hafta sonu çocuklarını göremedi. Çünkü her hafta sonu çocuklar kaldıkları evden alınıp, başka yerlere götürüldüler. Kısacası Sop-

Avukatım benim için kahramandır.

hia'nın kızları ile görüşmesi sürekli engellendi. Böylece Türkiye'de mahkeme kararlarının uygulanmadığı bir ülke konumuna düşürüldü. Bu durum karşısında on yedi kez Bakırköy Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduk; Bakırköy Savcılığı yedi dava açtı. Davalardan birinde Halim'e beş yüz bin Türk Lirası cezası verildi; Sophia'ya çocuklarını göstermediği için Halim'e verilen ceza bu kadardı... Sophia'nın bir uçak biletinin onda biri bile değil! Buradan baktığınızda Türk iç hukukunda etkili, caydırıcı yasalar olmadığını görüyoruz ki bu da olayın ayrı bir boyutu... Böylece baba da verilen kararı rahatlıkla suistimal etti ve mahkeme süreci hem hukuk'ta hem de ceza'da sürmeye başladı.

Bu dava seyri içinde Sophia çocukları ile görüştürülmedi; mahkeme kararları uygulanamadığı gibi Sophia kedisine yönelik tehditler aldı, özellikle sağ basında aleyhine yazılar yayımlandı; anne, baba ve çocukları aşan faktörler ortaya çıkmaya başladı.

Sözünü ettiğiniz 'faktörler' sanırım din unsurlu birtakım kampanyalardı.

Gazetelerde atılan başlıklar şunlardı: "Bu çocuklar Hristiyanlaştırılmasın..." ya da "Bu çocuklar Türktür..." Evet, anne Hıristiyandı ama Sophia, Halim ile evlendiği zaman da Hıristiyandı ve Halim bunu biliyordu. Çocuklar İzlanda'da büyüdüler; dokuz yaşına kadar İzlanda'da eğitim aldılar. Türkiye'ye getirildiklerinde ciddi psiklojik sorunlar yaşadılar çünkü bu ülkeyi ve kültürünü hiç tanımıyorlardı. Bu boyutları ile bakıldığı zaman hukukun yanında insani bir boyut da ortaya çıkıyor... Dava Hague Sözleşmesi'nin Türkiye'nin gündemine girmesini de sağladı.

Böylece davanın Türk hukukuna da katkısı oldu, sanırım...

Hague Sözleşmesi özellikle çocukların kaçırılmalarında çok etkili, uluslararası bir sözleşmedir. Kanada'da yaygınlaşan çocuk kaçırma olayları ile yine Fransa-Cezayir arasında sıkça yaşanan benzer olaylar nedeniyle 1980'de -Portekiz'in de katılımıyla- imzalanan sözleşmeye ABD 1988'de, Almanya ise 1989'da taraf olmuştu. Sözleşme sayesinde bir yıl içinde yapılan haksız kaçırılma olaylarında tutuklama kararı çıkartılabiliyor ve çocuk geri alınabiliyor. Bunun örnekleri var; Türkiye'de buna tanık oldum. Avrupa ve Amerika'da pek çok Türk yaşıyor ve yabancılarla evlilikler yapıyorlar. Ayrıca bugün Sophia'nın -annenin- yaşadığı durum, babaların da başına gelebilir, geliyor. Bu durumda ülkelerin kendi hukuklarında etkili önlemler almaları gerekiyor. Sophia'nın davası Türkiye'de böyle bir eksikliğin de olduğunu ortaya çıkardı. Üstelik tüm bunlar çocuk hakları açısında da önemli... Yine de bu davanın en önemli boyutu bana kalırsa 'insani' yanıdır. Ortada bir aile dramı vardı çünkü... Velayet davaları on sekiz yaşına kadardır ve Vesile ile Ayşegül on sekiz yaşını çoktan doldurdular. Artık anneleri ile görüşebilirler. Ancak görüyoruz ki 22, 23 yaşlarına gelmelerine karşın kızlar hâlâ özgür değiller... Olayın bizi etkileyen en önemli boyutu da budur... Neden özgür değiller ? Neden annelerini, en azından telefonla arayamıyor, bir kart gönderemiyorlar?

Sizin kitapta güzel bir tanımlamanız vardı: "Halim, Sophia'dan boşanmış olabilir ama çocuklar anneden boşanamazlar..."

Evet! Bir de şu gerçeği hiçbir güç değiştiremez: Sophia, Halim'in ilk iki çocuğunun annesidir. Bu nedenle tüm bu davalar boyunca iki aile arasında kırıcı, üzücü olayların yaşanmamasına, birbirlerini duygusal olarak daha da hırpalamamalarına dikkat ettik ki ancak bu hassasiyetin sonunda kısa süreli de olsa iki ailenin yan yana gelebilmesini sağladık.

Bu dava uluslararası boyuta ulaştı; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gitti, birtakım cezalar verildi. Fakat hâlâ aradaki iletişim çok sağlıklı olarak sağlanmış değil... Hukuki anlamda alınan kararların karşısında ise din, gelenekler, görenekler ve çocuklara uygulanan baskı var... Dava sonucunda galip olan yok! Hukuk bütün gücü ile bu olayın üstüne gitmiş olsa da babanın güçlü gelenekçi yanı büyük bir direniş gösteriyor...

Evet! Direniş gösteriyor doğru... Çocuklar ile annenin birbirlerini görmesi hâlâ engelleniyor. Ancak babayı da aşan olaylar yaşandı. An geldi, baba da 'Benim irademi aşıyor,' demeye başladı. Başka siyasi gruplar, partiler, milletvekilleri devreye girdiler, kampanyalara katıldılar. Aynı zamanda İzlanda'da da kampanyalar gelişti. Oysa bu davanın en önemli yanı 'insani' boyutuydu: Bir annenin çocukları görmesi, onlara dokunması, sarılması engelleniyordu... Bu görüşmelerden daha doğal ne olabilir? Davaya başladığımızda 1990 yılındaydık; bugün 2003 yılındayız. On üç senedir Sophia çocukları ile herhangi bir caddede yürüyemedi; dokuz-on yaşına kadar İzlanda'da süren bir hayat ve 2003'te Türkiye'de başlanan yeni bir hayat... Bu iki hayatı karşılaştırın... Hiç kimsenin bu kadar haksız davranmaya hakkı yok!

Dini baskılar, gelenekler görenekler ve olayın siyasi boyutlara taşınması... Dava boyunca Baba Halim'in yinelediği bir korkusu vardı: Kızların anneleri tarafından kaçırılabileceği...

Bunlar bahane artık... Bu yaştaki çocukları hiç kimse böyle bir bahane ile 'Görüştürmüyorum,' diyemez. O eskidendi. Bunun bahane olduğu açık... Sorun bu değil... Biz daima 'Güvenlik koşullarında görüşme yapılabilir,' dedik. Ama yine de görüşmeler yapılamadı. Şu her zaman gözardı edildi: Anne Türk değil, yabancı... Kendi ülkesinden kalkıp geliyor ve çocukları ile görüştürülmüyor. Neden? Sophia aleyhine kampanya açan Milliyetçi ya da İslami kesim şunu söyleyebilir mi: "Bir annenin çocuklarını görme hakkı yoktur." Ben inanıyorum ki bu grupların hiçbirisi bunu söylemeyecektir.

Tüm bu olaylar karşısında hukukun bir yaptırımının olmadığını mı düşünmemiz gerekiyor...

Şöyle; hukuken çocuklar reşittir. Anne ve babanın bu konuda yaptırımları yoktur. Çocuklar özgür iradeleriyle anne ile görüşüp görüşmeyeceklerine karar verecekler. Ama Türkiye'de, bu koşullarda yetişen kız çocukları özgür müdür? Cevabı bulunması gereken asıl soru bu...

Bu kitabın sizi kızlarınıza ulaştırabileceğini düşünüyor musunuz? Böyle bir kitabın yayımlanmasına 'evet' derken aklınızdan bunlar geçiyor muydu?

Sophia Hansen- Kitap, beni kızlarıma ulaştıracak. Buna inanıyorum. Kitabı okuyanlar gerçekleri öğrenecek... Avukatım, benim için bir kahramandır; bu konuyu en ince ayrıntıları ile işledi ve yaşadıklarımızı kitaplaştırdı. Bu açıdan çok mutluyum.

Hasip Kaplan'ın yazdığı bu kitap benim için çok özel... Bu kitapla birlikte sanki benim için yeni bir hayat başlıyor; bu satırlar bana kuvvet veriyor. Artık kızlarıma ulaşmama çok az kaldı. Çok yorgunum... Bütün dünya bir annenin neler yaşadığını öğrensin, başka bir anne aynı acıları çekmesin istiyorum. Bir insan için bunları yaşamak inanın çok zor... Kızlarımın da çok üzüldüğünü ve acı çektiğini düşünüyorum... Belki de en çok onlar acı çekti... Benim ailem de öyle... Annem çok erken yaşta vefat etti; torunlarını bir daha göremedi, onlara sarılamadı... Her gün ağladı. Üzüldü. Bu acı onun erken yaşta ölmesine neden oldu. Bütün ailem, yakın arkadaşlarım üzülüyor... Etrafımdaki insanlara sıkıntılarımı, acılarımı anlatmıyorum, içimde saklıyorum. İnsanlar benim davam için rahatsız olsunlar istemiyorum... Hepsi bu kitabı okusun... Daha çok insana ulaşması için kitap İngilizce başta olmak üzere diğer dillerde de basılacak; İskandinav ülkelerinde de yayımlanacak.

Kitapta davanın hukuksal boyutu ön plana çıkarılmış; sadece bir annenin dramı olarak da anlatılabilirdi.

Anne Çığlığı'nda, benim tanık olduğum duyguları, anne ve kızların bir araya geldiklerinde neler hissetiklerini de anlatmaya çalıştım.

Şunu inanıyorum; belki bu kitap anne-çocuklar ve baba açısından yeni bir başlangıcın oluşmasını ya da anne ile çocukların bir araya gelmesini ve bundan sonraki sürecin sorunsuz yaşanmasını sağlayabilir.

Bu davanın *Parçanlanma* adı altında filmi yapıldı. Bu filme hem Sophia, hem boşandığı eşi, hem de çocuklar karşı çıkmıştı. Aile ayrı olsa da film karşısında aynı duygular ile hareket edebilmişlerdi. Bu kitabın da onlar için bir birleşme olabileceğini düşünüyorum...

Kitapta yaşadıklarımı gerçek olaylardan yola çıkarak, hukuk dili ile anlatmaya çalıştım. Böylece Sophia'nın dramı yanında çok yönlü bir mücadelenin de nasıl gerçekleştiğini dile getirdim.

Ayşegül ve Vesile artık birer genç kız... Büyüdüler ve belki de kısa bir süre sonra evlenecekler... Onların da eşleri, çocukları olacak... İnanıyorum ki bir gün doğdukları toprakları görmek, annelerinin evini, kendi odalarını ziyaret etmek isteyecekler. Bu kitap ile biraz da böyle bir yol açmak istedik. Biraz da Sophia'nın sesini duyurmak istedim...

Kitabın olumsuz sonuç verebileceğini düşündünüz mü hiç? Baba ve diğer kesimler tarafından...

Bu kadar olumsuzluğun üzerine bir başka olumsuzluk olacağını düşünmüyorum artık... Bu güne kadar yaşananlar yetiyor da artıyor...

Babanın tavrının nasıl olacağı konusunda düşünceniz nedir?

Kızlar artık büyüdü... Bu sorumluluğu babalarına yükleme hakkına sahip değiller. Bu şu demek: Bugün, kızlar da artık bu davada sorumlular... Ayşegül ve Vesile de bu konuda kararlarını vermeliler: Annelerini görmek istiyorlar mı, istemiyorlar mı? "Korkuyoruz, baskı altındayız..." sözleri bu saatten sonra geçerli değil... Artık özgür iradeleri ile annelerini arayıp, görüşmeleri gerekir. Doğal olanı budur...

Kitap sizin adınızla yayımlanıyor. Neler hissediyorsunuz?

Sophia Hansen: Türkiye ve İzlanda'da insanların benim hakkımda iyi şeyler düşündüklerini biliyorum... Ama artık sokağa çıktığım zaman kızlar hakkında konuşmak istemiyorum. Çünkü sorulan sorulara verecek cevabım yok! Oysa ben onlara cevap vermek istiyorum. Bu kitap yaşadıklarımını anlatacak...

Vesile ve Ayşegül'e bu kitabı kendim vermek istiyorum. Okusunlar... Bu seneler nasıl geçti? Onları görmek için neler yaptım? Çünkü onlar her şeyi bilmiyorlar... Her şeyi öğrenmelerini istiyorum...

Baba Halim ile kitap olayını hiç konuşmadınız değil mi?

Hayır; bilmiyorlar. İzlanda kamuoyu da böyle bir kitabın çıkacağını bilmiyor. Aniden gündeme gelecek ve öğrenecekler tabii ki... Bu kitapta herkese, her olaya şu ya da bu şekilde değinildi. Sonuçları birlikte göreceğiz... Olumlu ya da olumsuz tepkiler olacak ama ben şuna inanıyorum: Bu kitap bir tartışma açacak. Konunun etrafında medenice oturulup, tartışıldığında da bu tür sorunların aşılması gerektiği yönünde adımlar atılacak... Buna inanıyorum.

Baba Halim'den bunu bekliyor musunuz?

Halim de bir insandır. Evet, bekliyorum... Sonuna kadar öfkesini götüremez. Bunca yıl yetti... Artık bu öfkeyi nereye kadar götürecek...

Bu kitap annenin çocuklarla görüşmesini sağlayabildiği gibi Halim'in de aileye yakınlaşmasını sağlayabilir. Halim hâlâ İzlanda vatandaşı... İzlanda'ya gidebilir; orada mutlaka arkadaşları, dostları vardır. İzlanda kamuoyu ona 'Neden böyle yaptın?" diye soracaktır şüphesiz... O da anlatacak... İzlanda ile Türkiye arasında tekrar bir köprü kurabilir miyim, bilmiyorum. İzlanda Halim'in de ülkesi sayılıyor. Türkiye'de yaşaması bu gerçeği değiştirmiyor. Kitabı yazarken her iki aile ve ülke arasında diyalog yolunu açmak istedim.

Peki siz Halim'in böyle bir kitaba nasıl tepki vereceğini düşünüyorsunuz?

Sophia Hansen: Hiç bilmiyorum... Bu herkes için bir sürpriz olacak. Çok sinirli... Kendi hatalarını kabul etmiyor. Başka bir şey demiyorum... Bekleyip, ne diyeceğini göreceğiz.

Kızlar neler düşünecek... Ne dersiniz?

Sophia Hansen: Ne söyleyeceğimi bilmiyorum... Onlar kitabı okuduklarında gerçekleri görecekler. Çünkü yaşadıklarım hakkında çok fazla bilgiye sahip değiller... Umarım beni daha çok sevecekler... Beni sevdiklerini biliyorum ama bana tam olarak inanmıyorlar; on üç seneden beri onlara "Anneniz kötü bir insan," deniyor. Beni, bu kitapla daha iyi anlayacaklarına ve tanıyacaklarına inanıyorum. Çünkü ben onlar için her şeyi yaptım.

Aslı Erdoğan KaçakYazar

"Gel" ve "Dur!"

Kubbeler, mineraler, kuleler... Kentin bomboş mabetlerini karanlığın, görünmezin içinden çekip çıkarıyor, taşlaştırıp donuklaştırıyor, mor dumanlı gökte sanki sonsuza dek asılı tutuyorlar. Işıktan kamalar gibi. Yukarıdaki, aşağıdaki, dört yöndeki karanlığa, tanrının ebedi uykusuna işaret ediyor. Tepeler, vadiler, bayırlar boyunca, denize kadar ve sonra karşı kıyıda yeniden uzanıyor çatılar. Kuytuluklarına güvercinlerin sığındığı, kedilerle hırsızların, ayışığının yumuşak adımlarla dolandığı çatılar; uykuyu koruyor yıldızların çağrısından, bir sınır çiziyor insanın karanlığı ilk geceninki arasına... Ama çırpan bir kanat sesi, yas dolu bir ezgi, birkaç damla yağmur, sızdırıyor göksel düşleri yeryüzününkilere... Kararmış baca başlıkları, çatı pencereleri, yerinden oynamış kiremitler, küflenmiş tahta parçaları, cam kırıkları... Sis gibi alçalmış sonbahar bulutları, bacalara sürtüne sürtüne kente sarılıyor. Kuzey yıldızının çevresindeki bir loş bulut uçuşuyor, kana bulanmış tüyler gibi. Küçük duman dalgaları, rüzgârla şişen kanatlar gibi açılıyor. Bir ışık sağanağı yağıyor denize, çatlayan karanlıktan altın haleler, zümrüt, topuz, aquamarin dökülüyor. Alev kıvrımları, dansediyor sularda, gümüşi mavi yollar gecenin damarları gibi uzanıyor dağlara doğru. Dağların berisinde ise karanlık, yaslı sonsuzluk.

Dağlardan daha yüksekmiş gibi duran gökdelenler, sahte, metalik, hiçbir şey görmeyen gözleriyle bakıyorlar geceye. Her şeyi tarıyor bakışları, ama hiçbir şey yansıtmıyor -ölümü bile- yalnızca karanlığı görünür kılıyor. Artık sessiz düşmüş sözcükler, tek bir uğultuya dönüşüyor, sakınarak, halkalanarak, taşlara çarpa çarpa ufka doğru yola koyuluyor. Soğuk gece rüzgârı gölgeleri nesnelerinden, yankıları seslerinden koparıp sürüklüyor, aynı maddeden yapılmışçasına gecede çözülüyor sözcüklerle gölgeler, öbek öbek uçuşuyor, kuytuluklarda toplaşıyor.

Çan kulesi tam önümde yükseliyor, bir kehanet gibi. Her gecenin, her anın, her sözcüğün derinliklerindeki kehanet dikilmiş, kendi çocuklarını izliyor. Sanki zaman sessiz, gururlu, korkunç, muhteşem. Kiliseye vuran çınar gölgesi, devleşmiş kollarını sallıyor, saatleri geri çağırıyor. Daha yakın, gerçek ve aşılmaz, taştan bir ufuk gibi önümde yükseliyor kule, bakışımı çağırıyor. Hep çağırıyor, hayatın kendisi gibi, "Gel!" ve "Dur!" diyor, daha yola koyulmadan geri gönderiyor. Yalnızca bir ışık oku sarıyor kuleyi -bütün karanlıkları tanıyan ışık... İçimdeki dev gölge, iskeletimsi kollarını sallayarak dansediyor ve bütün sonlarla, sonsuzluğu birleştiriyor.

Burada, kendi gecemin derinliklerinde durmuş bakıyorum. Ayışığı gibi sarıyor baktığım uykunun çatılarını, kiremitleri ıslatıyor, bulduğu her deliğe sızıyor, suyun yollarını izleyerek toprağa akıyor. Herkesin ve her şeyin gecesini tanıyan, mutlu aşıklar, ayna karşısında uyuyakalmış kadınlar, ölümcül hastaların, katillerle kurbanların gecesini tanıyan toprağa, acı içinde öksüren bir kedinin eşelediği toprağa...

Bazen bir sözcük, anafor gibi yakalar insanı, yerle gök, ölümle yaşam arasında savurup durur. Baş aşağı çevirir dünyayı, dünle yarını iç içe geçirir, her şeyi değiştirir çözer, yeniden birleştirir. Sonra ansızın, dışarı. kendisinden dışarı bırakıverir. Işık böyle bir sözcük: GECE. Kutsal, ebedi, sır dolu gece. Renkler, imgeler, ışınlar, dalgalar, cam kırıkları gibi parlayan karanlık.

Bir çatı katı penceresinin önünde durmuş, kentin gecesine bakıyorum. Devingen, titreşimli, soğuk ışıltılı bir dünya dümdüz uzanıyor önümde, sonsuza dek... Kesik kesik, kırılgan. Birbirinden habersiz, sessizce gecede ışıldayan binlerce dünya, değişiyor, çözülüyor, ayrışıyor, daha başka bir gerçeklikle, henüz biçimlenmemiş bir gerçeklikle yeniden birleşiyor. Evler, derin mezarlar gibi, ışıktan geri çekilenleri saklıyor. Düşler adına değil, unutmak adına hayattan geri çekilenler. Ama hepimiz, görünmez zincirlerle bağlanmış, kör hayaletler gibi dolanıyoruz gecenin labirentlerinde.

Burada, bir pencerenin önünde, yeryüzünün kıyılarında duruyorum. Dünyadaki yerime, kendi yazgıma çivilenmiş. Duvarlarla çevrilmişim, uykuyla, simgelerle, sessizlikle... Kolayca "gece" diyorum bu ana, sözcük sözcük dağılarak katıldığın bu sonsuzluğa... Bir bakışı bekliyorum beni karanlıktan çekip çıkaracak, bütün, görünür, eksiksiz bir varoluşa teslim edecek. Kaleme mürekkep doldurur gibi 'kendi'mi dolduruyorum. İmgelerle, sözcüklerle, yaşanmış ve yaşanmamışla, bilen ve hiç bilmeyenler... "Kendim" diyebileceğim her şeyle... Yarını, daha bir sürü yarını atlatacak bir "ben" yaratıyorum, ayrışan, çoğalan, cam kırıkları gibi dağılan, içimde uzanıp ölen ve bir türlü doğamayan 'ben'lerden... Bekleyerek, karanlığa bakarak, düş görerek, unutarak, yaralarımı sararak, kabuk kabuk süzülerek... Kentin bütün sözcüklerini çağıran bir kovan ezgisi gibi, varlığım pencerenin önünde duruyor ve kendi için bir yazgı arıyorum. Karanlıklarla ayrılmış anlardan, hiç durmayan zamandan, aynı camda yansıyan bulanık, üst üste imgelerden, birbirine oltalar gibi dolanmış hikâyelerden, ışığa yakalanmış hayaletlerden...

Burada bir sabah daha dileniyorum sonsuzluğumda. Gece, benim için, benim karanlıkla dolu bakışım için paramparça bir dünya kurmuş. Titrek, ışıltılı, gerçekdışı, gelip geçici. Dünyası hızla silinen bir dünya. İncecik, boydan boya çatlamış bir cam var aramızda, kırılgan ama elmas sertliğinde, taşla yaşıt. Benim kesik kesik imgelerimle lekeli. Kendi soluğumun buharıyla silinen bir suretin önünde bekliyorum, "gel!" diyen bir çağrıya açılıyorum olanca sesingenliğimle, "gel" ve "dur!" diye boynumda ağır bir varoluş ilmiği... Uzanıp kalıyorum ışıltılı, gerçekdışı sözcükler arasında, parça parça değilmiş ben'ler arasında, bir türlü doğamadığı için ölmek isteyen dünya'lar arasında...

Gece tekrar geldiğinde, beni burada, bıraktığı yerde, hiç kıpırdamamış bulacak. Ufukta sabah ülkesi, bekliyor, bekliyor ve aslında hiçbirimizi çağırmıyor. Onu beklediğimizden habersiz, sadece bekliyor. •

Edebiyat gerçeği üzerine Baron Barış halk röportajları

Kasım SALMAN - Line Kulüp işletmecisi

Kaçak Yayın Kültür Edebiyat dergisinden geliyoruz, edebiyatla ilgili birkaç sorumuz olacak...

Kitap okuyor musunuz?

Kitap okuyoruz. Zamanımız oldukça okuyoruz,.

Ne tür kitaplar okuyorsunuz?

Ben çok fazla ayırmıyorum; tarih olabilir, zamanım oldukça edebiyatla ilgili okuyorum.

Birilerinin tavsiyesi üzerine mi okuyorsunuz? Kendiniz mi keşfediyorsunuz?

Kendim keşfediyorum, birilerinin tavsiyesiyle bir şey yapmıyorum.

Edebiyat sözcüğü size ne çağrıştırıyor?

Edebiyatta çok fazla derine indiğin zaman bizim meslekte kafa yoruyor.

Gece okuyabiliyor musunuz?

Çalışma ortamımız, alkol, insanların içkili hali onları eğlendirmek...

En son okuduğunuz kitabın ismini hatırlıyor musun?

En sonunu hatırlamıyorum.

Türü roman mıydı, şiir miydi?

Şiir kitabı olabilir, en son şiir kitabıydı.

Yazarını hatırlamıyorsunuz değil mi?

Hatırlamıyorum. Bakıyorum, yüzeysel okuyorum.

Edebiyat kendi içinde ne yaparsa halkla daha çok bütünleşir, daha çok okunur.

Edebiyatı halkın içine sokmak için daha çok genç insanlara açılmalı, edebiyata onlar daha çok ilgi göstersinler. Ortaokul lise çağlarından başlamalıdır.

Edebiyat dergisi okuyor musunuz?

Yok.

Bize kendini tanıtır mısınız?

Hasan Sarıtaş. Sivaslıyım. 57 yaşındayım, 45 senedir erkek berberiyim. 3 senedir buradayım.

Biz bir edebiyat dergisinden geliyoruz, ismi Kaçak Yayın. Kitap okudunuz mu? diye bir soru soralım.

Genelde ben gazete yazıları okuyorum.

Yani kitap okuma şansınız...

Kitap okuma şansım yok. Akşam çok geç gidiyorum, fakat genelde gazete okuyorum.

Hiç okumadınız mı?

Kitap okudum.

Hangi kitapları okudunuz. Örnek verebilir misiniz?

Örnek, ansiklopedi okudum. Eskiden gazetelerin verdiği ansiklopedileri kupon biriktirip alırdım. Benim coğrafya merakım var, dünyada kaç tane ada var, benim merakım bu.

Edebiyat türünde bir şeyler okudunuz mu?

Yok, okumadım.

Şiir, hikâye, roman?

Askerliğimde arkadaşımla beraber hatıra defterim vardı. Şiirler vardı.

Okuma, şiir okuma?

Şiir okumuyordum, yazıyordum.

Edebiyat sözcüğü size ne çağrıştırıyor?

Güzel söz söyleme sanatı. İnsanlara karşı kötü şey düşünemiyorsun, insanları kötülüklerinden arındırıyor bence.

Günümüzden de olabilir, bize bir yazar ismi verebilir misiniz? Bildiğiniz.

Orhan Pamuk. Ona meraklıyım.

Edebiyat ne yapmalı ki halkla ilişki kursun neden sadece belli bir kesim okuyor.

Okumayı çok sevmiyoruz, kitaplar pahalı, ekonomik alım gücümüz olmadığı için okuyamıyoruz halk olarak; bu ekonomiye dayanıyor.

Vakit var, ama ekonomiye dayanıyor değil mi?

Herkes iş yerinde rahatlıkla okuyabilir. Türkiye'de bir üst tabaka, bir alt tabaka olduğu için, halkın çoğunluğu ekonomik olarak okuyamıyor,

Kendini halka mı indirmesi lazım?

Evet, halka indirmesi lazım ve halka bunu sevdirmesi lazım, genelde tavana hitap ediyoruz.

Edebiyat okuyucusu ve yazarlara soracağınız, diyeceğiniz bir mesajınız var mı?

Halka insinler. tabana insinler, bunu sevdirsinler.

Yani ekonomik nedenler.

Tabi, ekonomik nedenler. Bunu daha ucuza çıkarıp, halka maletmeyi yaparlarsa herkes okuyabilir.

Sizi tanıyalım değerli dost?

İsmail Topçu. Ben esnafım, 33 yaşındayım.

Biz edebiyat dergisinden geliyoruz, hiç kitap okudunuz mu?

Edebiyat kitabı değil de, bazen dergi filan... Zamanım olmadığı için gazete ve dini kitaplar okuyorum.

Dini kitaplar derken nasıl kitaplar bunlar?

Tefsir kitapları. Bir de karikatür dergileri okuyorum. Günde iki üç tane gazete okuyorum.

Kitap okumuyorsunuz?

Zamanım yok.

Gazete okumaya zamanınız oluyor.

Abone oldum, dükkanda çalışırken okuyorum.

Edebiyat sözcüğü size neyi çağrıştırıyor?

Kitaplar ve düzgün kelimeler.

Şiir kitabı okudunuz mu hiç?

Bir tane şiir kitabı okudum.

Hiç şiir yazdınız mı?

Yok.

Edebiyatla olan uzaklığınız kişisel bir şey mi? Vakit mi bulamıyorsunuz?

İşin açıkçası, okumayı sevmiyorum.

Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Okuyacağım şeyler daha çok karikatür dergileri..

Kitap okuyanlara bir şey diyor musunuz?

Diyorum, en güzelini onlar yapıyor.

ARENA

Gladyatör Teonas, arenaya çıktığında, ağzında acı bir tada neden olan başına kötü bir şey gelecekmiş duygusunu unuttu hemen; tezahüratlarla karşılaşınca her zaman olduğu gibi içini dolduran güven ve cesaretle işinin havasına girmeye başlamıştı. Biraz önce karanlık koridorlarda soğuk ve ruhsuz bir biçimde ağırlık yapan bütün o metal aksesuarlar ve kalkanı bile, şimdi güneş gören arenanın ortasında parıldamış, içinden taşan bir enerji dalga dalga tribünlere doğru yayılmıştı.

Tribünlere küçümseyerek şöyle bir baktı: Kendi gibi basit bir köleyi çılgınca alkışlayan bu insanların bir tekinin bile yerinde olmak istemediğinin çoktandır farkındaydı zaten. Ölümden korkan bu aptallar, bir insanın nasıl öleceğini görebilmek için buradaydılar. Kendi ölümlerinin yatakta, evlatlarının salya sümük ağlamaları ve miras kavgası içinde olacağının değersizliğini hissedip, ölümü eğlenceli bir oyun haline getiren bu koca Roma sisteminde, ancak tribünde belirsiz bir alkışçı olmanın ötesinde bir rol oynayamamanın ezikliğini yaşadıklarını çok iyi biliyordu Teonas. Bir araya gelip de kendilerine büyüklük hissi veren tezahüratlarının korkunç homurtusu olmasa, varlıklarını umursamayan yaşam, onları belki de sonsuza kadar görmezden gelecekti.

Yıllar önce kendi de onlardan biriydi aslında. Ölümü hep seyirlik bir oyun gibi kendinden başka birilerinin başına gelebilecek tatsız bir şaka olarak algıladığı dönemde, atalet içinde geçen yaşamı onu gaflete sürüklemiş, ticaret ortaklarının ayak oyunlarını göremeyecek kadar safça davranıp bütün mal varlığının elinden alınmasına seyirci kalmıştı.

Seyirci kalmak... Evet, kendisini seyretmeye gelen bütün bu aptallar sürüsünün şimdi yaptıkları ve yapacakları gibi bir şeydi seyirci kalmak. Başkalarının ölümüyle eğlenip kendi korkak sığınakları olan evlerinde daha uzun yıllar ölümün gelmesini bekleyerek zavallı bir bunak haline gelebilmeyi ummak... Yine de bugün kuralar çekildiğinde rakibi olan Drusus gibi bir budalayla karşılaşmayı hiç istemezdi doğrusu. Drusus ısrarla bugün silahlarını birbirlerine değil orada, tribünlerde oturan herhangi bir Romalı seyirciyi öldürmekte kullanmayı teklif etmişti. Onun elinde bir mızrak vardı. Kendisi Trakyalı rolünde dövüşeceği için kısa, düz kılıcını tribüne fırlatma fikri pek akıllıca gelmemişti ama fırlatırsa birini şişleyebileceğini ikisi de çok iyi biliyordu.

"Bizim için düşman başka bir gladyatör değil, Roma'dır," demişti Drusus.

"Ama o zaman ikimizi de öldürürler. Oysa dövüşürsek birimizin yaşama şansı var," diye karşılık vermişti Teonas

"Yaşama şansımız yok. Eninde sonunda ölümümüz bu arenada olacak. Ben ölürken bu pislikleri eğlendirmek istemiyorum."

"O zaman beni öldürmelisin!"

"Seni de öldürmek istemiyorum. Sadece bir Romalı... Ölmeden önce bir Romalının karnını deşmekten başka hiçbir şey istemiyorum. Belki bunu bile değil... Ne istiyorum, biliyor musun? Orada bir anda yaşlanıp kimseye seyir zevki vermeyen bir ihtiyara dönüşmeyi; binlerce insanın elleri böğründe öylece kalakalmalarını, umdukları gibi bir seyirle karşılaşamadıkları için kendi zavallılıklarıyla yüzleşerek eve bir parça yiyecekle dönüp karısının bugün kaç para harcadığını sormasını, komşudaki son dedikoduyu veya çocuğunu dinlerken biraz daha çöken Roma'yla birlikte kendi durumlarının ne olacağını, iflas etmek üzere olan dükkanının son borç durumunu düşünmelerini istiyorum."

"Ama bunlar çok sıkıcı sözler gerçekten. Bütün herkesi sıkıntıdan öldürmek mi istiyorsun? Ya biz ne olacağız? Bizi şuracıkta parçalamayıp hemen serbest bıraksalar bile, bir dilim ekmek için arenadan çıkıp iş mi aramaya başlayacağız yoksa? Yırtık pırtık elbiseler içinde sokağın başına geçip, gelen gidenden ekmek mi dileneceğiz? Şu giydiğimiz elbise ve zırhların bir eşini bile görmeden bu hayattan yoksulluk içinde mi göçüp gideceğiz? Hayır! Ben çıkıp dövüşeceğim. Onlar istiyor diye değil, benim elimden başka bir şey gelmediği için dövüşeceğim. İnsan doğası bundan başka bir şey yapamaz dostum. İnsanlar da atlar gibi yarış yapmaktan zevk alır. Eğlenmenin özü budur işte. Biz de tribündekiler gibi eğlenmeliyiz"

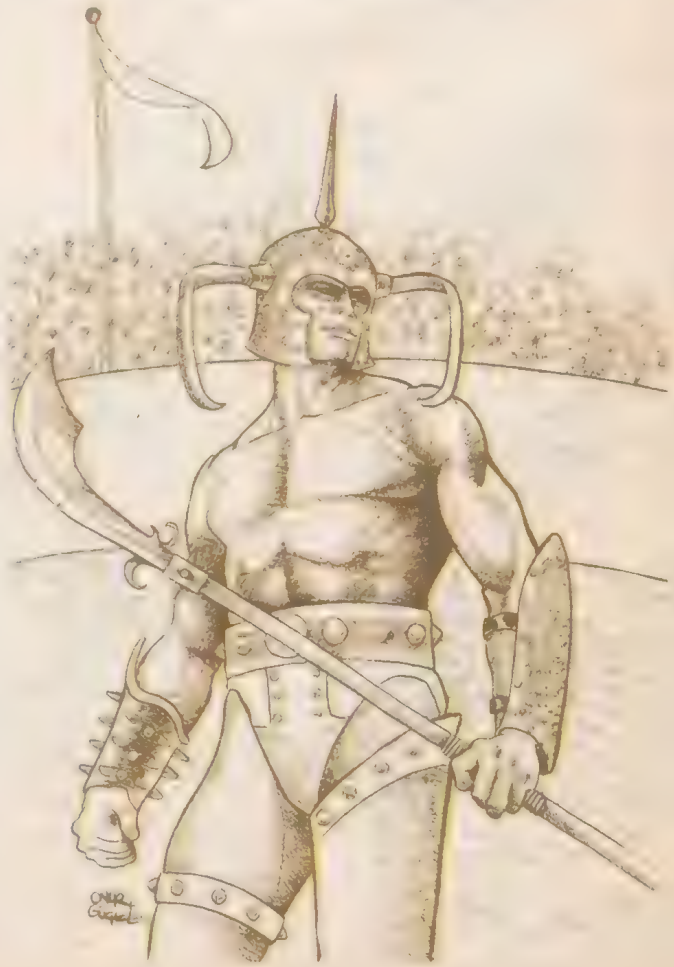

Dövüş başladığında Teonas işinin ters gittiğini anlamaya başlamıştı. Bu aptal herif, durduk yerde bir gladyatör gibi değil de, bir filozof gibi konuşmasına neden olmuş, bu da bütün konsantrasyonunu bozmuştu. İyi bir dövüşü kendisi tarif etmişti ama, adamın lafları iyi bir mağlubiyeti de düşünmeye zorlamıştı onu. Öyle ya! Eğer yenilecek olursa, ters bir hamleyi savuşturamaz da mızrak böğrünü delip, bedeni arenanın kanlı zeminine yığılacak olursa bu çılgın eğlencede onun payına ne düşecekti? Bir anda yine o dışlanmışlık hissi gelip yüreğine yerleşti. "Bu aptal adamı iyi motive etmişim ha!" diye hayıflandı Teonas. Drusus gerçekten de mızrağını iyi kullanmaya başlamıştı. Teonas'ın alnı terden sırılsıklam olmuştu. Takati giderek tükeniyor gibiydi ve kulağında hafif bir uğultu başlamıştı. Bir an yerdeki kanı fark etti. Neden sarsak sarsak yürüyüp yalpaladığını şimdi anlamıştı. Drusus'un mızrağı böğrünü parçalamıştı ve tribünlerdeki binlerce insan ayağa kalkmış çılgınca Drusus'u alkışlıyorlardı. Eğlencenin kendisi için bittiğini anlamıştı. Bir an önce bu kalabalığın iğrenç bakışlarından kurtulup huzur içinde güneşe doğru uzanmak istiyordu.

Okan, gladyatör olduğuyla ilgili garip bir düş görmüş olarak uyandığında saat sabahın sekiziydi daha. Bu akşam **Biri Bizi Gözetliyor Evi**'nde en çok puanı olan yarışmacı bir diğerini eleyeceği için, bir türlü kurtulamadığı stres böyle abuk sabuk bir düş görmesine neden olmuştu herhalde. Akşam, yatağında olayların muhasebesini yaparken bu haftaki performansından memnun kalmamış bir halde uykuya dalmıştı. Bütün hafta boyunca kavga eden Hüseyin ve Ayhan'ı ayırmaktan başka bir icraat sergileyememiş, birileriyle tartışmaya girip şöyle bir güzel madara edememişti. Asude ile de ekranda yer işgal edebilecek bir aşk atmosferi oluşturamamıştı. Tek şansı sabah kahvaltısında Alpay ile bir ağız dalaşına girmekti. Adam kahvaltı hazırlamakta kıllık yapıyordu. Zaten Asude'yle de gizli bir ittifak için zemin yoklamıştı. Şimdi görecekti gününü serseri!

Saat dokuz olmuş, herkes yavaş yavaş uyanmaya başlamıştı. En son yine Alpay gelmişti mutfağa. İşte şimdi tam zamanıydı:

"Abi gel yardım et şu kahvaltıya artık be!" diye terslendi Alpay'a. "Hizmetçin mi var burada. Dikkat ediyorum da senden başka kıllık yapan yok bu işte!"

Alpay'ın da sinirlendiğini fark ettiği için heyecanlanmıştı. "Evet, bu akşam seyirciden daha çok puan toplayabilirim bu herifi madara edersem," diye düşündü o anda.

Murat Şahin KaçakKitapçı Kulağı

Tekrar merhaba!.. Daha uzun bir süre birbirimize merhaba diyerek başlayıp görüşürüz diyerek ayrılmak dileğiyle başlamak istiyorum sözlerime. Geçen ay yayınladığım bu kitaplar olsa çok satacak köşesinde yayınladığım. Dans Eden Benlikler adlı kitap İmge Yayınları tarafından tekrar basıldı ve raflardaki yerini aldı. Benim yazım üzerine mi yoksa sadece bir tesadüf mü bilemiyorum ama şundan eminim ki yazdığım tüm kitaplar müşterinin istediği basılmasını beklediği kitaplardır. Aslında Erek Yayınları'ndan çıkmış olan Öfkeden Affetmeye adlı kitapda ilgiyle beklenen kitaplar arasında. Bu ay basılsa satacak kitaplar arasında, basımı uzun zamandır beklenen bir kitaba yer veriyorum, bu kitap daha önce İyi Şeyler Yayıncılıktan 1996 yılında sadece bir bölümü çevrilmiş Hermann Broch' un Ahmet Cemal çevirisi olan "Kader Ağıtları - Vergilius' un Dönüşü". Uzun süredir dememim sebebi yaklaşık 7 yıldır basımı bekleniyor. Kulağımıza gelen duyumlara göre Ahmet Cemal çeviriyi yayınevine teslim ettiği yönünde.

Biz "Balıkların Yan Yüzme Psikolojisi ya da Dinozor Bakımı El Kitabı'nın" sayfalarını kaldığımız yerden çevirmeye devam edelim bakalım sayfalarımıza neler takılmış:

Yer Bodrum'da bir kitabevi
Müşteri: İyi günler.
Kitapçı: Buyurun !
Müşteri: Bir tane Uzun Samsun verir misiniz?
Kitapçı: Biz sigara satmıyoruz.
Müşteri: Kısa Samsun da mı yok?
Kitapçı: Hiç yok, burası Kitabevi!

Başka bir müşteri
Müşteri: İyi günler evladım 2 ekmek verir misin?
Kitapçı: Ekmek?
Müşteri: Evet ekmek!
Kitapçı: Hanımefendi burası Kitabevi burada ekmek olmaz!
Müşteri: Daha dün aldım.
Kitapçı: Buradan mı? Şu yandaki bakkaldan almış olmayasınız?
Müşteri: Hayır eminim buradan aldım.
Kitapçı: İmkansız biz ekmek satmıyoruz.
Müşteri: Nasıl olur gazete satıyorsunuz?
Kitapçı: (Doğru, aslında gazete satan herkes ekmekte satmalı).

Size arkadaşım Okan'ın başından geçen bu olayı yazmadan geçemeyeceğim:
Saat sabah 09:00
Müşteri: İyi günler rüya tabirleri kitabı var mı?
Kitapçı: Evet var hanımefendi bu bölümde.
Müşteri: Teşekkür ederim.
Kitapçı: Aradığınız başka bir kitap var mı yardımcı olacağım?
Müşteri: Yok teşekkür ederim ama bir şey sorabilir miyim?
Kitapçı: Tabii kı buyurun.
Müşteri: Ben rüyamda salatalık turşusu gördüm. Peki ben şimdi salatalığa mı yoksa turşuya mı bakacağım?
Kitapçı: (yüz puanlık uzman sorusu) Bilemiyorum ama isterseniz ikisine de bakın.
Müşteri: Haklısınız teşekkürler.

Müşteri: İyi günler, ben bir kitap arıyorum ama ne kitabın adını, ne de yazarını hatırlıyorum; kapağında ağlayan çocuk var duvara dayanmış kapağı yeşil renkli (Sarı çizmeli Mehmet Ağa).
Kitapçı: Uzgünüm ama bu şekilde kitabı bulamayız kitap adı ya da yazar adı olursa size daha kolay yardımcı ola biliriz?
Müşteri: Burası kitabevi değil mi?
Kitapçı: Evet.
Müşteri: Siz kitapçı mısınız?
Kitapçı: Evet.
Müşteri: Nasıl bulamazsınız o zaman?

Ülkemizde "Rusya'ya gitmenize gerek yok, Dostoyevski okumanız yeterli Rusya'ya gitmiş gibi olursunuz" diyen yazarlar var.

İyi Okumalar

Bu kitaplar artık satmıyor

KİTAP ADI	YAZAR	YAYINEVİ
1) Düello	A. Pirinçci	Güncel Yayınları
2) Sessizliğin Eli	J. Greenberg	Arion Yayınları
3) Çocukluğumu Ararken	K. Ishiguro	Epsilon Yayınları
4) Hoşçakal Berlin	C. Isherwood	İletişim Yayınları
5) Çilosman	B. Fundermann	Belge Yayınları

Bu kitaplar olsa çok satacak

KİTAP ISMİ	YAYINEVI
1) Kader Ağıtları - Vergilius' un Olumu	İy Şey[illegible] Ya[illegible]
2) Cuma ya da Pasifik Arafı	A[illegible] Y[illegible]
3) Yolda	K[illegible] Y[illegible]

Aşktan değil, alacaklılardan kaçtı

Honore de Balzac

"Vadideki Zambak", "Goriot Baba", "İnsanlık Komedyası"nın dâhi yazarı Honore de Balzac 20 yıl peşinden koştuğu Polonyalı soylu Mme Hanska'yla evlendi evlenmesine de, beş ay sonra öldü. Onun gerçek korkusu ise yedi yıl yaşadığı Passy'deki evde her an bir alacaklının gelip kapıyı çalmasıydı...

Dört oda bir salon gibi görünen, yaşamaya gayet elverişli bir ev aslında. Ancak o dönemin şaşaası dikkate alındığında bir fakirlik işareti burası. Balzac'ın 1840'ta hem alacaklılardan hem de askerlik sorunu nedeniyle Milli Muhafızlar'dan kaçmak için sahte isimle kiraladığı dördüncü evdeyiz. Beş katlı eve 1 Ekim 1940'ta "M. de Breugnol" adıyla yerleşti ve burada yedi yıl yaşadı Balzac. Sadece bir katını kullandı ama; müze müdürünün anlattığına bakılırsa bahçedeki zil çalar çalmaz, alacaklılar yine kapıya dayandı deyip pencerenin önünde duran üç kat yüksekliğindeki portatif merdivenden hızla inerek sıvışıyordu. Günde 18 saat uyumadan çalışsa da yetmiyordu çünkü kazandıkları. 15 Şubat 1845'te, bu evde beklediği tek insan olan Mme. Hanska'ya yazdığı mektupta anlatıyor: "Çalışmak, akşamdan sabah sekize kadar yazmak... 15 dakika kahvaltı, beşe kadar tekrar çalışma, sonra biraz uyku... Ertesi gün yeniden..."

"Goriot Baba", "Albay Chabert", "Eugenie Grandet", "Tılsımlı Deri", "Vadideki Zambak"ın yazarı Balzac, "İnsanlık Komedyası"nı da bu evde yazdı. 1844'te "Kafamda çok özel bir toplum yarattım" derken 2500'e yakın karakterden oluşan bu komedyayı kastediyordu. İşte şu salondaki 400 adet metal ya da ahşaba oyulmuş portre bu toplumun karakterlerinin sadece bir kısmı. Günde 100 bardağa yakın kahve içme rekorunu bu evde kırdı Balzac; şuradaki porselen kahve takımı canlı tanığı. En uzun aşkı Polonya soylusu Mme. Hanska'nın, onun kızı Anna'nın portrelerini bu duvarlara astı; bir türlü evlenip yerleşemedikleri "Hotel de la Rue Fortunee"nin bir kapısını yerinden söküp bu eve getirdi. Ondan gelenleri yaktığı için ona yazdığı 400 mektubu bu evde sakladı.

Onun "komedyası" 20 Mayıs 1799'da, Direktuar'ın başındaki Napoleon Bonaparte'ın Mısır'da bir kahraman gibi karşılandığı günlerde başladı.

Romancılar gerçeğin gerisinde

Fransa'da, Balzac isminde asil bir aile var ancak Honore, bu aileye mensup değildi. Doğum kayıtları, ailenin Balssa adındaki köylülerden geldiğini gösteriyor, ailenin ismindeki "de" bağlacı ise bir hileden başka bir şey değil. Baba Bernard-François Balzac, Tours'un kırsal bölgelerinde yaşayan bir avukattı ve Honore doğduğunda 53 yaşındaydı. Anne Anne Sallambier ise 20 yaşında güzel bir

kadındı. Honore, dünyaya gelir gelmez ölen Louis Daniel adlı ilk kardeşten tam bir yıl sonra doğmuştu. Bu yüzden yaşamı boyunca istenmeyen bir çocuk olduğunu düşündü. Bütün sevgisini bir yıl sonra doğan kızkardeşi Laure üzerine yoğunlaştırmasının nedeni de buydu. 1804'te ikinci kızkardeş Laurence dünyaya geldiğinde Honore de ilkokula başladı. Bundan sonraki üç yıl Balzac ailesi için en mutlu yıllardı. Babanın işlerinin bozulması ve 1807'de küçük Henry Balzac doğduğunda çocuğun Jean de Margonne'a ait olduğu söylentilerinin yayılması (ki Balzac, daha sonra da Margonne vasiyetinde bunu doğrular) her şeyi alt üst etti. Allah'tan Honore, Henry'nin doğumundan üç ay önce Vendome Koleji'ne girmişti.

Okuldaki sistem laik, bilimsel ama çok da disiplinliydi. Çocukların tatilde evlerine gitmelerine izin verilmiyordu; öyle ki Honore altı yıl boyunca annesini sadece iki kez gördü. Öğrenciler parmaklıklarla ayrılmış küçük hücrelerde uyuyordu. Meşin kırbaç da hep tepelerindeydi. Balzac, "Louis Lambert" adlı kitabında burayı anlatır ve zen-

gin kütüphanede bol bol kitap okuma imkânı bulduğunu söyler. 1813'te, yüksek ateşin neden olduğu koma yüzünden Honore okuldan alınıp eve getirildi. Birkaç ay dinlenmeden sonra bugün Picasso Müzesi olan pansiyonda kalmaya başladı. Ertesi yıl anne Balzac yine oğlunu almaya geldiğinde Napolyon tutuklanıp Elbe Adası'na sürülmüştü.

Tours'a geldiğinde artık ailesine farklı gözlerle bakıyordu Honore. Annesi, Henry ve Jean de Margonne konusundaki söylentiler onu rahatsız etmiyordu. O yaz, Tours Koleji'nde, okul hayatındaki ilk ödülü aldı; belâgat hocası ondaki yeteneği sezmişti.

1814 sonbaharında Marais'ye taşındılar. Genç Balzac 1815 Ekimi'nde Charlemange Lisesi'nde derslere devam etti. 1816 yazının sonundaysa babası, dönemin burjuva çocukları gibi oğlunun da hukuk okuma zamanının geldiğini düşündü. Honore, çok gecikilmeden dava vekili Guillonnet de Merville'in yanına verildi ve fakülteye yazdırıldı. Üç yıl boyunca medeni hukuk, Roma hukuku okudu. 1818 baharında, ailesiyle aynı binada oturan Passez adlı noterin yanında stajını tamamladı. Hukukçu takımıyla geçen bu yıllar, iş hayatını yakından görmesine ve insan hareketlerinin daha bencil derinliklerine inebilmesine zemin hazırladı. "İnsanlık Komedyası"nda bu dönemin izleri çoktur. "Biz, diğer dava vekilleri, aynı kötülüklerin tekrar edildiğini görüyoruz. Eğitimlerimiz, temizleyemeyeceğimiz lağım çukurları" diyor "Albay Chabert"in sonunda dava vekili Derville: "Size gördüğüm her şeyi söyleyemem. Çünkü adaletin kifayetsiz kaldığı suçlar gördüm. Sonuçta, romancıların uydurdum sandıkları korkunç olayların hepsi gerçeğin çok çok gerisinde..."

Bu yıllarda Balzac aynı zamanda Sorbonne'daki önemli profesörlerden tarih ve edebiyat dersleri aldı. "Ölümsüzlük Üzerine Bir Diskur" ve "Şiirsel Deha Üzerine Bir Deneme" yazdı. Tiyatroyu seviyordu; ama emekli babası ona Passez'nin yanında tasarladığı gelecekten söz ediyordu (ki bu, eğitimini bırakması anlamına geliyordu). Balzac açık bir cevap vermişti: "Noter olmak istemiyorum, yazar olmak istiyorum."

Şaşırmalarına ve karşı çıkmalarına rağmen anne ve babası Balzac'a yeteneğini kanıtlaması için iki yıl verdi. Balzac, Paris'te bir çatı katına taşındı. Orada Descartes ve Malebranche okudu ve Latince'den Spinoza çevirmeye çalıştı. Pek çok opera, şiir, roman projesinden sonra "Cromwell" adlı beş perdelik bir trajedide karar kıldı. Racine ve Corneille'in izinden yürüyecekti. Bir işçi gibi giyindiği için kolaylıkla içlerine kadar girdiği Paris sokaklarında insanları gözlemliyor, bir tür ahlâki yoksunluk duygusuyla onlarla özdeşleşmek hoşuna gidiyordu. Baharda, onu cesaretlendirecek olan, babasının eski bir arkadaşının yanına gitti. Ve orada ilk defa bir Walter Scott romanı okudu. Hiç vakit kaybetmeden romantik gençliğin tutkusu olan "Ivanhoe"ya öykündü. Scott ona pek soylu olmayan bir roman yazılabileceği fikrini vermişti. Çünkü "eski zamanların ruhunu" ve "dram, portre, peyzaj, tasvir, şiir" hepsini yan yana getirmişti. Demek bir sentez mümkündü.

Aman edebiyat yapmasın

Kızkardeşi Laure'un Eugene Surville adlı köprü mühendisiyle evliliğinden hemen sonra Balzac, aile üyelerinin önünde Cromwell'i okudu. Asılmış yüzleri gördüğünde yaşadığı hayalkırıklığı büyüktü. Ailesinin uzman bir akademisyene verdiği metne detaylı bir okumadan sonra şu not yazılmıştı: "Edebiyattan başka ne varsa onu yapmalı."

Balzac, 1820'nin sonunda ailesinin yanına, 500 nüfuslu Villeparisis'e gitmek zorunda kaldı. Kura sonucunda askerlik hizmetinden muaf tutulan "genç yazar" kalemiyle para kazanacağı bir yol bulmuştu. Lepoitevin adlı biri, genç bohem yazarları bir araya getirmiş, yazdıkları romanları halka kiralıyordu. Kara romanlar yazıyorlardı. Yazım reçetesi de basitti. Özgürleşme tutkusundaki genç Balzac, Lepoitevin'in desteğiyle iki roman yazıp 1822'de "Lord R'hoone" adıyla yayımladı. Bu iki roman da ailesini çok üzdü; özellikle de onları tarzdan yoksun bulan anneyi.

Balzac'ın hevesini kaçırmadı bütün bunlar. Tarihi romanlar, tiyatro oyunları karaladı. Bu kez "Clotilde de Lusignan ya da İyi Yahudi" adlı bir roman yazmaya koyuldu; amacı, Villeparisis'te âşık olduğu 45 yaşındaki Mme de Berny'yi etkilemekti. Üstelik kadın evliydi ve dokuz çocuğu vardı. Oğlunun Berny'den ilk öpücüğü aldığını öğrenen annesi onu hemen Normandiya'ya, kızkardeşinin yanına gönderdi. Balzac orada "Centenaire" adlı, kan emerek beslenen yaşlı bir vampir hakkında fantastik bir roman yazdı. Bir de, üvey kardeşine âşık olan genç bir adam hakkında bir roman. 1822'de mahlasla yayımlanan "Clotilde de Lusignan ya da İyi Yahudi" anne Balzac'ı yine çok üzdü. Aynı yılın kasım ayında "Le Vicaire des Ardennes" ve "Le Centenaire ou les Deux Beringheld," bu kez Horace de Saint-Aubin takma adıyla yayımlandı. Kanatları üzerinde uçmayı hayal eden Balzac'ı bu iki roman da hayalkırıklığına uğrattı. Mme de Berny'nin gizli yardımlarına rağmen Balzac yazarlıkta dikiş tutturamıyordu.

Demek ki başka bir çevreye girmeliydi. Horace Raisson adlı, le Pilote gazetesinde çalışan yaşıtı bir gazeteci ona bu konuda yardımcı oldu. 1823 sonunda "Feuilleton Litteraire" adlı bir edebiyat bülteni çıkarmaya başladılar. Balzac burada ilk gazetecilik deneyimlerini yaşadı. Umutsuzluğa kapılsa da, "Fransız Walter Scott" olmak için çalışmaktan vazgeçmiyordu.

1825'te bir arkadaşından aldığı borçla yayıncılık işine girdi Balzac. Moliere'in tüm eserlerini illüstrasyonlu ciltler halinde yayımlayacaktı. Bu güzel bir fikirdi ancak çok erken duyurulmuştu ve birileri ondan önce davrandı. Ertesi yıl büyük bir mali fiyasko oldu bu iş. Üzerine bir de çok sevdiği kızkardeşinin ikinci çocuğunun doğumu sırasında ölmesi eklenince...

Yine de, 1826 başında, Mme Berny'ye rağmen 40 yaşındaki dul Abrantes Düşesi'yle ilişkiye girmekten geri durmadı. Çünkü çevresi geniş düşes onu arkadaşlarının evine götürüyor, önemli insanlarla tanıştırıyordu. Aynı dönemde, genç arkadaşı Barnier ile birlikte, borçlarını ödemek için bir matbaa satıp alıp atölyenin hemen altındaki dairede yaşamaya başladı Balzac. İlk işleri temmuz ayında bir uzun yaşam ilacı prospektüsü basmak oldu. Takvim ve ilaç prospektüsleri dışında birkaç da edebiyat eseri hazırladılar. Bu iş sayesinde Victor Hugo'yla tanışmışlardı ancak işler yine iyi gitmiyordu. 1828 Şubatı'nda, yeni bir yıkımı önceden hisseden Barbier ortaklıktan çekildi. Balzac artık işçilerine bile maaş ödeyemiyordu. Sahte isimle bir ev kiraladı, matbaayı yok pahasına devretmek zorunda kaldı. Kalemi tekrar eline almaktan başka çaresi yoktu.

Daha sonra "İnsanlık Komedyası"nın girişi haline gelecek, yakın tarihe ilişkin "Les Chouans"ı ("Kralcılar") böylece yazmaya koyuldu. Ancak kitabı 1829 Ocakı'nda, yeni arkadaşı yayıncı Latouche'a teslim etmesi gerekiyordu. Latouche, Balzac'ın aşırı düzeltmeleri nedeniyle saç baş yolsa da kitap 1829 Martı'nda, ilk kez Honore de Balzac adıyla yayımlandı. Birkaç arkadaşının makalesine rağmen roman çok satmadı ancak Balzac, Abrantes Düşesi ve Latouche sayesinde edebiyat çevrelerine yavaş yavaş girmeye başladı.

Mayıs sonuna kadar gece gündüz çalışan Balzac daha sonra Mme de Berny ile birlikte Touraine'e gitti. Paris'e dönüşünde politikayla da ilgilenip siyasi makaleler yazdı. Ama mutsuzdu, meteliği yoktu çünkü.

İlk başyapıt

Bununla birlikte, bir süre sonra şansı dönmeye başladı Balzac'ın. Lamartine, Hugo, Vigny, aynı zamanda Walter Scott ve Fenimore Cooper'ın Fransız yayıncısı Gosselin'le ilk başyapıtı "La peau de chagrin"in ("Tılsımlı Deri") yayımlanma anlaşmasını imzaladı. Bu, bilmek, iktidar ve arzular üzerine bir romandı. Hikâyede, yaşlı bir antikacı, intiharın eşiğindeki genç bir adama garip bir deri veriyor; bu deri sahibine bütün arzularını gerçekleştirme imkânı tanıyordu. Ama aynı zamanda her istek gerçekleştiğinde deri daralıp sahibinin ömrünü kısaltıyordu.

Aslında iktidar duygusu ciddi ciddi onun da kafasını kurcalıyordu. Seçimlere katılmayı kafasına koymuştu. Hatta bunun için bir broşür hazırlayıp kendisini desteklemesini istediği insanlarla uzun görüşmeler yaptı. Politikaya Bonapartçı olarak başlayan Balzac, Mme Berny'nin nüfuzu altında olduğu için daha sonra Bourbonlar'ın tarafını tuttu. Bu sayede daha sonra Fransız Millet Meclisi'ne de seçildi. Balzac, uzun yıllar despotik bir hükümeti savundu.

Ama o günlerde edebiyat politikaya ağır basmıştı. "Tılsımlı Deri" Balzac imzasıyla 1 Ağustos 1930'da piyasaya çıktı. Gazetelerdeki haberler, salonlarda düzenlenen okuma seansları kitabın ne kadar başarılı olduğunu gösteriyordu. 750 adetlik ilk baskı çabuk tükendi. Tabii Gosselin hemen yazarıyla yeni anlaşma imzaladı. Balzac'ın ikinci dikkat çekici eseri 1832 başında yayımlandı: "Colonel Chabert" ("Albay Chabert"). Eylau Savaşı'nda kaybolan ve yıllar sonra Paris'te tekrar ortaya çıkan, karısını başkasıyla evli ve iki çocuklu bulan, kimliğini ve servetini arayan bir adamın hikâyesiydi bu.

Mayıs sonunda "Scenes de la vie privee"nin ("Özel Yaşamdan Sahneler") ikinci baskısı yapıldı. Mme Berny itiraz etmeseydi, Balzac bu kitabı Odessa'dan üç ay önce "Bir yabancı" imzasıyla mektuplar göndermeye başlayan bir kadın okuruna ithaf edecekti. O günlerde Balzac'ın çocukluğunu ve Vendome günlerini anlattığı "Louis Lambert" de yayımlandı. Yazar, bu kitap için "Kelimeler ona halüsinasyon gördürecek kadar" çalışmıştı. Bu arada Mme Berny ile ilişkilerinde ayrılık çanları çalmaya başlamıştı. "Edebi aslan" avına çıkan ve Balzac'a bir erkek olmasından ziyade ünlü bir yazar olduğu için bağlanan Savoie Markizi Castries ikinci metresi oldu Balzac'ın. 1832 Eylülü'nde Aix'e gelen Balzac, Mme. Castries'in kiraladığı evde kaldı. Ancak bu güzel kadını tam olarak elde edemeyen Balzac onu romanlarındaki birçok karakterde hiç de övücü olmayan bir şekilde göstererek öç aldı.

Balzac, Eylül 1833'te Eugenie Grandet'nin ilk bölümü L'Europe Litteraire'de yayımlanır yayımlanmaz kafasına koyduğu şeyi gerçekleştirmek için harekete geçti. Matbaa için kaliteli ve ucuz bir kâğıdı görmek bahanesiyle Paris'ten ayrılıp Neuchatel'e, adının Eveline olduğunu öğrendiği ve âşık olduğu gizemli "yabancı"yı görmeye gitti.

İlk kez Neuchatel Gölü kıyısında gördü onu: Esmer, küçük ve güzel elli bu kadın 29 yaşındaydı ama ancak 27 gösteriyordu. Balzac'ı baştan çıkaran güçlü Slav aksanıyla ismini söylemişti: Eveline Hanska. Polonya kökenli soylu bir aileden geliyordu ve kocası kendinden 20 yaş büyük bir toprak ağasıydı; ayrıca 4 yaşında bir kızı vardı. Ukrayna'daki Wierzchownia'da bulunan evinde sıkıntısını Fransızca romanlar okuyarak atmaya çalışıyordu Mme Hanska. Mistisizmle ilgileniyordu. Üç kızkardeşi ve romancı bir abisi vardı. Walter Scott tarzı tarih romanlarının Polonya'daki öncülerindendi bu abi. Mme Hanska da Balzac'ın Scott'a biraz fizik, daha çok da iç açıcılık ve mizah duygusu dikkate alındığında benzediğini düşünüyordu. Balzac ise Mme Hanska'da çok sevdiği kızkardeşini bulmuştu. İlk öpücükten sonra Kont Hanska'nın ölümünü beklemeye başladılar.

"Ünlü ölüleri kıskanıyorum"

Balzac Paris'e döndüğünde, yine çok yaşlı bir adamla evli olan Maria du Fresnay'ın kendinden hamile olduğunu öğrendi. Eugenie Grandet'yi bu nedenle ona ithaf etti. O günlerde kafasına takılan eserlerini bir baskıda birleştirme düşüncesini Gosselin küçümseyince yeni bir yayınevi buldu. Dul Mme Bechet, bugünün 600 bin frankı karşılığında 12 ciltlik, dört parti halinde yayımlanacak "Etudes de moeurs au 19. siecle" ("19. Yüzyılda Ahlâk Dersleri") projesini kabul etti. Dokuz cilt Balzac'ın eski romanlarının ve hikâyelerinin yeni baskısı olacak, üç cilt ise yeni yazılacaktı. Aralık ayında "Etudes des Moeurs au 19. siecle"in ilk iki cildi, yayımlanmamış Eugenie Grandet'yle birlikte piyasaya çıktı. Balzac fırsattan istifade hemen Cenevre'ye, Mme Hans-

ka'ya Eugenie Grandet'nin el yazmalarını yeni yıl hediyesi olarak vermeye gitti. Ve nihayet 26 Ocak 1834 günü, Balzac ve Mme Hanska tam anlamıyla "sevgili" oldu.

Mart sonunda "Etudes des Moeurs"ün ikinci partisi de hazırdı. Ancak söyleyeceği her şeyi henüz söyleyemediğini düşünüyordu Balzac: "Hâlâ büyük bir eserin küçük detaylarındayım." Beethoven'ın Beşinci Senfonisi'ni dinledikten sonra "Sadece ünlü ölüleri kıskanıyorum" diye yazmıştı Mme Hanska'ya.

Haziran ortasında, astronom arkadaşı, Observatoire'ın yayın yönetmeni François Arago'yla konuşurken "La Recherche de l'Absolut"nün ("Gerçeği Arayış" diye çevrildi) konusu ortaya çıktı. Flaman bir kimyacının, Polonyalı bir meslektaşının ziyaretinden sonra "bütün yaratımlarda ortak töz"ü arayışını anlatıyordu kitap; tabii Polonyalı Hanska'ya göndermeler vardı. Ağustos'ta kitabın ilk kısmını bitiren Balzac kısa sürede kimya öğrenmek zorunda kalmıştı. Kitabın tamamı "Etudes des Moeurs"ün üçüncü partisiyle birlikte eylül sonunda yayımlandı.

Hastasının ölmesinden endişelenen doktor Nacquart, Balzac'a tatil yapmasını, "hiçbir şey okumaması, yazmaması, düşünmemesini" salık veriyordu. Yazarı o günlerde Sache'de görüyoruz. Ancak birkaç günlük dinlenmeden sonra aklına yeni bir konu geldi, hem de önemli bir konu: "Goriot Baba." Aynı zamanda aziz ve kurban olan bir babanın hikâyesiydi bu; hayatını kızları için harcayan ama onlar baloda eğlenirken bir köpek gibi ölen babanın hikâyesi. Bu konu onu çok heyecanlandırmıştı. Paris'e döner dönmez ailesinin yanına gidip muzaffer bir şekilde "Bir dâhiye dönüşmekte olduğunu" söyledi. Çünkü, "Goriot Baba"ya Rastignac karakterini tekrar yerleştirerek yeni bir fikre ulaşmıştı: Kahramanlarını bir romandan diğerine, hayatlarının farklı dönemlerinde tekrar koyarak onları bütün eserlerine yaymak! 26 Ekim 1834 tarihli bir mektupta Mme Hanska'ya da bu planından bahsetti. Aynı mektupta Mme Hanska'nın söylentilerle ayyuka çıkan kıskançlığını gidermek için de şöyle diyordu: "Mme, sanıyor musunuz ki bir Parisli'nin peşinde kaybedecek kadar çok vaktim var? Hayır. İşte bugün size tek metresimi açıkladım, üstündeki perdeyi kaldırdım. İşte benim gecelerimi ve gündüzlerimi alan kadın bu."

Bu süslü cümlelere rağmen Balzac 1835 başında, güzel İngiliz Kontes Guidoboni-Visconti ile bir ilişki yaşamaktan da geri durmadı. Bir yandan da alacaklılardan ve milli muhafızlardan kaçmak için sahte isimle ev kiralamayı sürdürüyordu. Chaillot'daki yeni evine girmek için pek çok parola bilinmesi gerekiyordu. Bu evin lüks salonunu, beyaz kaşmirden Türk divanını daha sonra "La fille aux yeux d'or" ("Altın Gözlü Kız") adlı romanında bizzat kendi anlattı. Balzac, "Seraphita" ve "Vadideki Zambak"ı da bu evde yazmaya başladı.

Aynı yılın mayıs ayında "Etudes des Moeurs"ün dördüncü partisi yayımlandı. Mme Hanska'nın Viyana'da kocasıyla birlikte olduğunu ama kocasının Ukrayna'ya döneceğini öğrenip hemen yola çıktı Balzac. Evet, görüştüler, bundan sonraki ilk görüşmeleri ise ancak sekiz yıl sonra oldu. Ertesi yıl da Mme de Berny öldü.

Kont da ölür ama...

1836 Kasımı'nda Balzac, kendini biraz rahat ettirecek bir anlaşmaya imza attı. Delloye et Lecou adlı yayıncılar bir milyon Frank karşılığında 15 yıl boyunca bütün eserlerini yayımlama hakkını satın aldılar. Böylelikle acil borçlarını ödeyen yazar karamsardı. Eserini tamamlaması için 25 cilt ve bin karakter gerekiyordu!

1838 Eylülü'nde yine milli muhafızlardan kurtulmak için Paris'i terkedip Jardies adlı bir kasabaya gitti. Orada fazla kalamayıp bir aylığına George Sand'ın yanına geçti. İyi bir arkadaşı ve yeni bir konusu oldu bu sayede: Sand'in ağzından dinlediği, Franz Liszt ve Marie d'Agoult'nun aşklarını "Beatrix" adlı kitabında yazacaktı. Para kazanmak içinse Sardinya'da Romalılar'dan kalma bazı gümüş madenlerini yeniden işleterek madencilik yapmayı düşündü. Paris'e döndüğünde Abrantes Düşesi'nin ölümünü öğrendi ve vazgeçti. Beatrix, Mayıs 1838'de yayımlandı.

Passy'deki eve 1840 yılında "saklandı." Davalar günlerini zehir etse de Balzac edebi çalışmalarını aksatmadı burada. Yeni kitapları için yayınevlerinden aldığı avanslar ise borçlarıyla karşılaştırıldığında su damlası gibi kalıyordu. Bir başka sorun da şuydu: Balzac "İnsanlık Komedyası"nı bitirmek için yedi yıla daha ihtiyacı olduğunu düşünüyordu. "Dünyadaki en meşgul, en aktif, en iğrenç yedi yıl" diye yazmıştı Mme Hanska'ya...

1842 başının en önemli haberi, Balzac'ın sekiz yıldır beklediği haberdi. Kont Hanski ölmüştü. Buna karşın cenaze işlemleri Mme Hanska'nın uzun süre St. Petersburg'da kalmasına neden olmuş, Balzac'ın da oraya gitmesi yakışık almayacağı için yine uzun süre görüşememişlerdi. Bu arada Balzac'ın yazdığı yeni bir tiyatro oyunu da sahnelendikten sonra ilgi görmedi. "Ne zaman bir servete sahip olacağım, öldüğümde mi" diye kara kara düşünüyordu yazar.

Sürmenaj ve abartılı kahve sinirlerini iyice yıpratsa da Balzac, "İnsanlık Komedyası"nın ilk bölümlerini yazabildi. Balzac için asıl sorun Mme Hanska'yla görüşememesiydi. Üstelik borçları nedeniyle dört ayda altı cilt yazması gerekiyordu. Nihayet genç kadın da yazarın sıkıntısını anlamış ve "tamam, evlenelim" demişti. Balzac'ın Rusya'ya gelmesi gerekiyordu bunun için ama parası yoktu. Sonunda ne yapıp edip gemiye bindi Balzac. "Beni gördüğünde 16 yaşındaki gibi sevinmişti" diyor Mme Hanska günlüğün-

de. Ancak Hanska Balzac'ı eli boş döndürdü.

1943 Kasımı'nda doktoru Balzac'ta kronik menenjit tespit etti. Ertesi yılın başında derin bir buhrana daha kapıldı. Mme Hanska'dan da cevap alamıyordu; kafasından tek kelime çekip çıkaramadığı için söz verdiği tarihlerde söz verdiği kitapları bitiremiyordu. Nihayet 1945 sonunda Dresden'de buluştular. Mme Hanska'nın kızı Anna ve nişanlısı genç Polonyalı kont da oradaydı. Birlikte müzeleri, kütüphaneleri gezdiler. Paris'e dönmeden Normandiya, Touraine ve Hollanda'da kaldılar. Gazeteler Balzac'ı siyah redingotu içinde, kolunda Rus prensesleriyle görüntüledi. Ancak Balzac Paris'e yine yalnız döndü. Bu dört aylık tatilden sonra günde tekrar 12 saat çalışmak gerçekten zordu. İki kelimeyi yan yana getirmekten aciz kalan Balzac birkaç kez daha sevgilisini görmeye gitti. Mme Hanska artık bir bebek bekliyordu!

Bu saatten sonra Balzac güzel bir ev bulmak ve çocuk doğmadan Hanska'yla evlenmekten başka bir şey düşünmedi. Mme Hanska'nın Paris'e transfer ettiği parayla Kuzey Demiryolları hisselerinden almayı da ihmal etmedi. Bir süre sonra bunları yüksek fiyata satmayı tasarlayan Balzac para konusunda yine yanılmıştı. Hisseler o günden sonra düştükçe düştü.

Evlenememelerinin asıl nedenini çok sonra anladı Balzac; Mme Hanska Rus kanunlarına göre onu bütün malvarlığından vazgeçmeye zorlayacak bir evlilik anlaşması yapmaktan korkuyordu. Balzac ise sanki inadına, Mme Hanska'ya haber bile vermeden onun parasıyla terkedilmiş bir oteli satın almış ve içini çok yüksek paralara restore ettirmeye girişmişti.

"İnsanlık Komedyası"nın ilk cildinin tamamlandığı Ekim 1946'da, yeni eve yapılan masraflardan gözü korkan Mme Hanska, karnındaki çocuk beş aylıkken Balzac'tan otelle ilgili tüm masrafları durdurmasını istedi. Balzac tam Rusya'ya gitmeye hazırlanırken, Aralık 1846'da kötü haber geldi: Hanska düşük yapmıştı. Mme Hanska artık onu birkaç ay hiç görmek istemiyordu.

Balzac büyük bir depresyona girdi. İsimleri bile hafızasında tutamıyordu. Mme Hanska da Rusya'da yaşamaktan söz ediyor, Balzac'ın onun için restore ettirdiği evi görmek istemiyordu. "Bu korkunç ülkeye kıştan önce gelmeyeceğim" demişti.

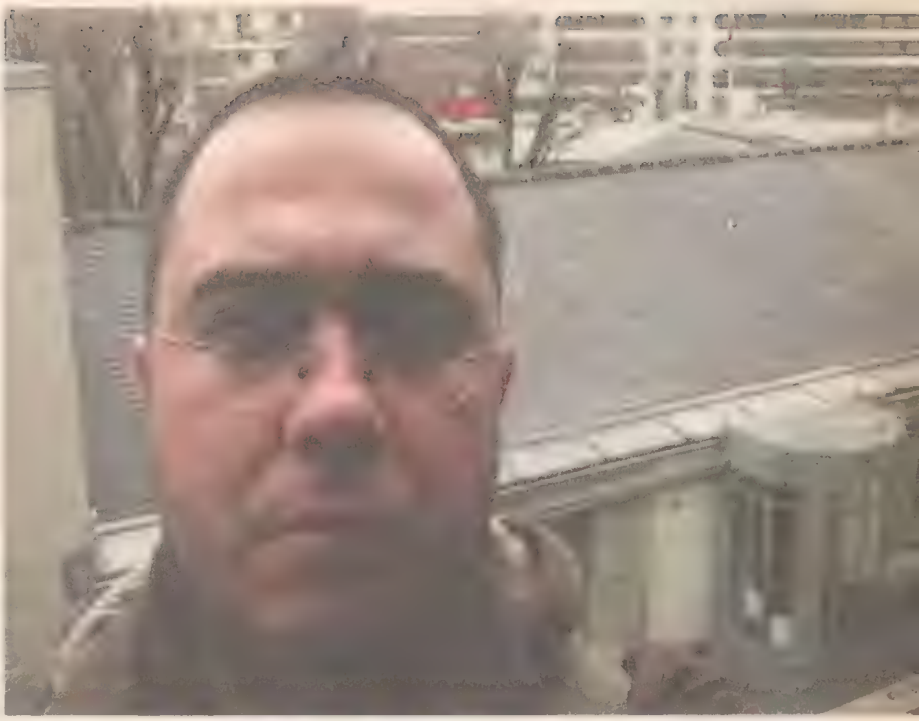

Kürşat Oğuz ve Balzac'in 1840 yılında "saklandığı" Passy'deki ev.

1847 Ocakı'nda, Mme Hanska'nın iki aylığına Paris'e geleceğini söylemesi bile Balzac'ı yedi haftalık depresyondan kurtarmaya yetti. Onu Frankfurt'ta karşıladı ve birlikte Paris'e geldiler. Yanında Hanska'yı bulan Balzac son bir kez daha kendini topladı. İki ayda üç değişik gazetede üç roman tefrika ettirdi. Ama sonuçta yine Mme Hanska onu yalnız bıraktı. Paris'te tek başına kaldığında bu kez gerçekten hastaydı Balzac; kalbinden ayaklarına kadar. 48 yaşında yalnızlığa katlanamıyordu artık. Eli yazmasına müsade etmiyordu. Bir yandan da yemek alacak parası olmamasına rağmen aldığı borçları Rue de la Fortunee'deki evin dekorasyonuna yatırıyordu.

Sonunda, bu kez izin almadan Ukrayna'ya gitmeye karar verdi Balzac. 3 Eylül'de Mme Hanska'nın gönderdiği bütün mektupları yaktı. İki gün sonra trenle Brüksel'e doğru yola çıktı. Bir trenden diğerine atlayarak sekiz günde Ukrayna'ya geldi. Hanska ve çocuklar onu gördüklerine çok şaşırmıştı.

15 Şubat'ta tekrar Paris'e kara bir mutsuzlukla döndü Balzac. Zaten kentte ortalık karışmış, siyasi çalkantılar, politik cinayetler birbirini izlemekteydi. Birkaç ay sonra Mme Hanska'dan gelen mektup Balzac'ı sevinçten çılgına çevirdi. Hanska, bir daha ayrılmamacasına yanına, Rusya'ya gelmesini istiyordu Balzac'ın. Avrupa'daki karmaşa nedeniyle yolculuğun çok zor olmasına rağmen, Paris'te başarıyla alkışlanan birkaç tiyatro eserinden sonra işlerini tamamlayıp Ukrayna'ya yola çıktı. Oysa doktoru kesinlikle seyahati yasaklamıştı.

Solunum yetmezliği, damar tıkanıklığı, bronşit üst üste vurdu Balzac'ı. Nihayet 14 Mart 1850'de Mme Hanska bütün mallarını kızına bırakarak onunla evlenmeyi kabul etti. Mutluluktan uçuyordu ama artık tanınmayacak derecede zayıflamıştı yazar. Paris yoluna düştüler. Mme Hanska'nın yük arabası, yazarın 51. yaşgünü olan 21 Mayıs'ta rue de la Fortunee'ye geldiğinde Balzac'ın kapıcısı onu tanımadı ve kapıyı açmamakta direndi. Hemen çağrılan doktorlar hareket etmesini bile yasaklayıp tedaviye başladılar. Temmuz başında doktorlarından biri Victor Hugo'ya sadece altı haftası kaldığını söyledi.

Haklıydı. 18 Ağustos 1850'de gece 11.30'da öldü Balzac. Mme Hanska, rue de la Fortunee'deki oteli alıp Balzac'ın ölümünden sonra 32 yıl burada yaşadı ve öldü.

Kaçak Yayın 'Yazınsal ve Düşünsel Geliştiricilik Seminerleri

Başarılı bir seminer dönemi dileğiyle

Seminerler için yeni dönem kayıtları devam ediyor.
** Başvurular 4 vesikalık fotoğraf ve kimlik bilgileri ile belirtilen kompozisyon dosyasına ekli olarak yapılmalıdır.*

Yeni seminere katılım için kompozisyon konusu:

"Gitmek"

KAÇAK YAYIN

Başvuru Adresi: Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Cihangir-İST.

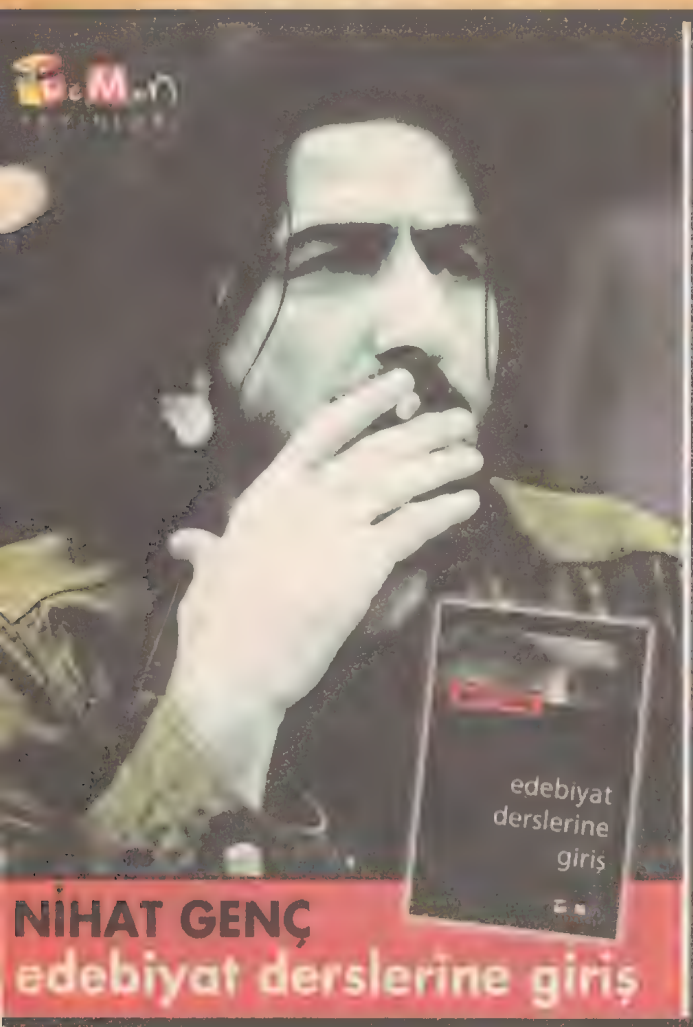

Gazete Bayiilerinde

Bekası için kendi evlatlarına kıyan toprakların, hafızası balık olan insanlarına ancak böyle zalim masallar yakışır...

Özen Yula

Oyun içinde oyundur "Gayri Resmi Hurrem"; yazarının kıvrak kalemine, oyunun yönetmeni de başarılı rejisi ile eşlik eder. Sahnede uçuşan replikler, seyirciyi Osmanlı'nın gizemli tarihine taşır. İki genç kadındır izlediğimiz: Biri, zamanın ünlü Sultan'ı Hurrem, diğeri, sonraki zamanın ünlü Sultan'ı Kösem... Hurrem'in gönül köşküne açılan kapılar, bir yandan zamanın geçmişinde kalan bir hayal-yasak aşkı dillendirecek, bir yandan da Osmanlı'nın acımasız adaletine ışık tutacaktır.

"Gayri Resmi Hurrem" için tersine bir çözümleme yaptığımızda aslında böyle bir 'oyun' (ya da hayat-lar mı?) olmadığını izleriz -ki bu da yazarın kurgusuna ek olmalı, diye düşünüyorum-... Belki de bu çözümlemeyi yapmak için oyunun adına bakmak bile yeterli... Ne dersin?

Haklısın ama oyunu izlemeyenler için şimdi bu konuştuğumuz şey pek bir anlam ifade etmeyecek galiba. Onun için önce onlar oyunu izlesinler ve biz de açıklamalı gidelim derim. "Gayri Resmi Hurrem", İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları prodüksiyonu. Oyun Ocak ortasında Ankara'da Küçük Tiyatro'da seyirci karşısında olacak. Sonra da İstanbul'a dönecek, asıl memleketine. Bu oyun bir gayri resmi tarih okuması evet! Güya Hurrem Sultan'ın vaktiyle yaptırdığı gizli bir oda vardır sarayda. Buraya ondan başkası giremez. Sırrını bilenler de öldürülmüştür. İşte tam da ölüm gününe yakın bir günde Hurrem Sultan her şeyi göze alıp geçmişini hatırlamak, bu odayı yaptırırken yaşadığı eski bir aşkı anmak için kendini oraya kapatır. Odada, hafızasını kaybetmiş bir cariye ile karşılaşır. O cariyeye de Hekimbaşı ile Kızlar Ağası Hurrem adını vermiştir. İki Hurrem arasında bir güçler dengesi oyunu başlar. Derken günümüzde bütün tehlikeli oyunlarda olduğu gibi "iyi olan kazanır"! Yani kötülüğü daha iyi beceren kişi! Neticede bir başka sultan da işe karışır ve başka bir döneme geçilir. Tarih boyunca kadın ve iktidar üzerine bir tez sunar bu oyun. Hurrem'den geçip Safiye'ye, oradan da Kösem'e giden bir yoldur bu. Osmanlı'da "Kadınlar Saltanatı"nın bir genel değerlendirmesi gibidir. Tabii aslında bu hayatlar vaktiyle başka yaşanmış, sonra kulaktan kulağa farklı anlatıla gelmiştir. Demem o ki, aslında bu bir oyundur ama bütün gerçek oyunlar gibi yoktan var edilen bir oyundur. Osmanoğullarının mahvında kadınları suçlayan bir resmi tarih ağzıyla yazılmamıştır.

İki kadın... Hayır üç kadın... (Yoksa tek bir kadın mı?) Ama hiç birisi Hurrem değil... İzlediğimiz ise ünlü Hurrem Sultan'ın ve belki de bir gün padişah karısı olacak bir cariyenin hayatı... Peki neden 'gayri resmi'?... 'Gayri resmi' tanımı kadınların, kadınlık hallerine bir bakış mı?

Evet üç kadın, ama aslında tek kadın! Kadın hükümdar! İktidarı, erki eline geçirmiş kadın, bunun uğrunda her şeyi yapabilecek bir kadın. Ama bir yandan da kendisini erkeğin elinde köle bulan kadın. Gayri resmi bir okumadır bu. Tarihte olan, yaşanan her şeyin başka bir bakış açısından, haremde kapalı kalan, köle olan, vakit geçirmek için hikâyeler kuran kadının bakış açısından sonraki bir devrin kadınlarına aktarılması. Ama hiçbir şey değişmemiştir. İçlerinden birisi talihin yardımıyla aralarından sıyrılır, ancak zaman içinde bu, diğerlerine hiçbir katkı sağlamaz. Kadınlar hikâye anlatırlar benim oyunumda. Ama bu hikâyeyi sadece hoşça vakit geçirmek için ya da Sultan'ın altın dolu keselerinden paylarına düşeni almak için oynamazlar. Aynı zamanda "köle" olan kadınlar, hiyerarşide aralarından sıyrılmış bir kadından yani "Sultan"dan öç almak için anlatırlar hikâyelerini. Elbette bir diğer neden de gelecekteki çocuklarına miras bırakılacak sahte bir "resmi tarih"in ağırlığından sıyrılıp, gelecek kuşağa "gayri resmi" yani gerçekleri başka açılardan değerlendiren, içine söylentilerin de karıştığı bir

"Başka bir Hurrem'in mümkün olabileceğini göstermek istedim. Herkesin kızdığı, lanetlediği ve korktuğu Hurrem'in dışında da sevilebilecek bir kadın olduğunu göstermek istedim.

tarih kaydı düşmek için anlatırlar hikâyelerini. Dolayısıyla zor bir oyun. Konuşma ağırlıklı. Yönetmenin işi zor, oyuncuların işi de. Ama oyunun yönetmeni Ayşenil Şamlıoğlu çok güzel kalktı işin altından. Rozet Hubeş, Şebnem Köstem de çok ustaca oynadılar. Bir elmanın iki yarısı gibiler. O elma acayip lezzetli. Yarısı olmadan tadı eksik kalır. Feyza Zeybek de dekoru, kostümleri ve çizdüşümü ile oyunu giydirdi gerçekten. Can Atilla'nın müziği de çok iyi. Teknik ekip görevini hakkıyla yerine getiriyor. Tabii bunlar yalnız benim değil, tiyatrodan anlayan izleyicilerin ve tiyatrocuların da yorumları. Böyle bir buluşma tiyatroda binde bir olur. Bu şans da bu zaman diliminde bize rasgeldi. Bu bütünün parçası olmaktan onur duyuyorum. Bu, yönetmen, oyuncular ve diğer teknik ekip sayesinde oldu. Bütün yaratıcı ve teknik ekibe oyunumu kanatlandırdıkları için minnet borçluyum. Ama bunun dışında oyuna burun kıvıranlar varsa, onları da saygıyla karşılamak, daha iyisini onların yapmasını beklemek gerek.

Haklısın... Koca sarayın içinde bir küçük oda... Bir kadının ama sıradan değil, koskoca imparatorluğun neredeyse yönetimini elinde tutan bir kadının gizli odası... Hurrem neyi gizliyor: Aşklarını mı? Gerçek duygularını, gerçek yüzünü mü? Gerçek tarihi mi? Gerçek dinini, kimliğini mi?

Hurrem kendi gerçekliğini gizliyor tarihten. O oda, Virginia Woolf'un "Kendine Ait Bir Oda"sı gibi. Hurrem'in bilinçaltı gibi. Kendisiyle yüzleşmeye girdiği oda. Ama aynı zamanda da çocukluğu, genç kızlığı, saraya getirilişi, o anlardaki duyguları, entrika kurmayı öğrenmesi, becermesi, yol açtığı iktidar kazaları, zaafları ve güçlü yanları. Kısaca o oda Hurrem'in kendisi. Ama bir kez girince çıkamıyor dışarı. Bu da onun bahtsızlığı. Bereket cariye ile karşılaşıyor da, o cariye ona gizli geçitten bir yığın yiyecek getirip hikâyeler anlatıyor, havadisler veriyor. Onu oyalıyor. Tıpkı Şehrazad'ın Harun-ür Reşid'i oyalaması gibi. Ama bizimkinde hikâye 1001 Gece Masalları'nın tersine işliyor. Elbette bu da bir masal ama iktidarın masalları hep zalimdir. Entrikalar besler iktidar masallarını. Dolayısıyla masum masallardan değil bizimki. Ama bekası için kendi evlatlarına kıyan toprakların, hafızası balık olan insanlarına ancak böyle zalim masallar yakışır. Hurrem o odada, kanla yazılmış bir tarihi gizliyor. "Korkmadan yaşadım" diyor oyunun bir yerinde. Haklıdır. Korkuyu yaratanların korkmadan yaşadığı bir ülkede korkmamayı göze alanlar da yaşamalıdır.

Hurrem'i neden deşifre etmek istedin? Sen -yazar- ve Hurrem arasındaki ilişki nedir?

Başka bir Hurrem'in mümkün olabileceğini göstermek istedim. Herkesin kızdığı, lanetlediği ve korktuğu Hurrem'in dışında da sevilebilecek bir kadın olduğunu göstermek istedim. Onu zırhlarından soyarak, hakkında anlatılan efsaneleri billurlaştırarak. Aynı zamanda bir Hurrem'i başka iki kadının gözlerinden anlatmak, kadınların kendi içlerinde bir efsaneye nasıl baktıklarını kâğıtlara dökmek istedim ve yaptım. "Madame Bovary benim" meselesine gelince, bence Flaubert saçma bir soruya karşılık bu cevabı verme ihtiyacını duymuş olabilir! Ben sadece Hurrem'e severek yaklaşmaya çalıştım. Nefretle yaklaşmak çok kolay. Genelde de öyle yaklaşılmış ya da oryantalist bir biçimde. Bunların dışında bir yaklaşım tarzı denedim. Önemli olan sevgiyle yaklaşmayı başarmak. Hepsi bu.

Oyunun hazırlanma aşamasından da söz edebilir miyiz? İyi bir oyun izlediğimde, sıkı bir ekip çalışmasının yapıldığını düşünürüm çünkü genellikle oyun metni ile reji arasında sıkışan oyunlar izlemek zorunda kalıyoruz. Oysa "Gayri Resmi Hurrem" de reji, oyun metnini şahlandırmış, bir izleyici olarak düşüncem bu... Oyun yazarı olarak, işin reji kısmına katılır mısın?

Değerlendirmen bence çok doğru ve güzel. Metin tek başına sözdür. Bir oyun yazarının bence görevlerinden birisi yönetmenleri ve oyuncuları, hatta teknik ekipten görevlileri okudukça yaratıcı olmaya itecek metinler kurmaktır. Yaratıcılığa izin veren, onu tetikleyen metinler üretmektir bir oyun yazarının yapması gereken en önemli iş. Sadece "oyunun ana fikri baba fikri nedir?" demekle yetinemeyen yazarlar, kuramcılar ve akademis-

yenler gerek bu ülkeye. Bunun yanı sıra "Aman işte dayarım Karagöz perdesini, yaparım gelenek!" demeyecek kadar araştırmacı, kafası çalışan yönetmenler gerek. Çok iyi yönetmenlerimiz olduğu gibi yönetmenliğin ne olduğundan zerrece anlamayan insanlar da var. Yeni yönetmenlerden de çok iyileri çıkmalı... Ben arada katılmayı severim oyunların reji çalışmalarına. Ama Ayşenil'e emanet ederken içim çok rahattı. Onu bu oyuna ikna etmek için kalktım Ankara'ya gittim. Sağ olsun kırmadı beni. Dolayısıyla onun ne kadar zeki ve duyarlı bir kadın olduğunu bildiğim için, oyuncuları da tanıdığım için içim çok rahattı. Sadece onların reji anlamında yollarını açacak tarihi kaynakları, bazı kitap isimlerini verdim. Ayşenil önce Ankara'daki ekibiyle, Filiz Elmas'la birlikte sıkı bir çalışma yaptı. Oyuncular da kendi başlarını iyi birer çalışma yapmışlardı. Sonuç beklenenin üstünde oldu. Gidip oyunun ilk gecesinde seyrettim oyunu ve bir an için bile pişmanlık duymadım. Bu oyun çok özel. Oyunun yolunu açan İstanbul Şehir Tiyatroları'na da teşekkür borcum var. Bunun ötesinde, başka oyunlar için, arada elimden gelen bir yardım olursa esirgemem yönetmene. Mümkün olduğunca açarım oyundaki kodların nedenini. Göndermeleri, sözcüklerin nedenlerini. Bu da rejide olumlu karşılıklar olarak döner. Başka çalışmalarda da yönetmenle beraber çalıştığımızda çok verimli oluyor.

Geçen yıl izlediğim "Kırmızı Yorgunları" şahane bir oyun metniydi... "Gayri Resmi Hurrem"e göre oldukça farklıydı tabii... Oyun yazarlığında belirgin bir biçimin var mı? Oyun yazarlığın ve öykü ya da diğer ürünlerin arasında bağ kurabilir miyiz?

Belirgin bir tarzım var, ama biçim dersen, farklı biçimler arasında gidip geliyorum. Her oyun kendi biçimini dayatıyor. Kimisi söz ağırlıklı, kimisi göz! Bunun yanında çok ağır monologlar da yazıyorum bazen. Son dönemde parantez içlerini ortadan kaldırıp inisiyatifi tamamen yönetmene bıraktım ama benimle anlaşması koşuluyla. Bu arada oyunlarımın söz ağırlıklı olduğunu bazıları bir kaşları havada dile getiriyorlar. Onlara müstahaktır! Bernard Marie Koltez'in oyunları olsa, Çehov'un büyük oyunları olsa, Edward Albee olsa ya da Peter Handke oyunlarının bazıları, ağızlarının suyu akar ya da en azından insaflı olurlar eleştirirken. Bunların hepsi de söz ağırlıklıdır. Bir an önce, daha çok okumaya başlasınlar,

o zaman anlarlar hatalarını. Oyun yazarı ve yönetmen olarak bir bütünün parçası olduğumuzu unutmamamız ve ortak noktaları daha iyi saptamamız gerekiyor. Aksi takdirde hepimiz kaybederiz. Diğer soruna gelince, oyun yazarlığımı ayrı, öykü ya da roman yazarlığımı ayrı tutamıyorum. Hepsi edebiyatın bölümleri bana göre. Hepsine hak ettiği özeni ve saygıyı göstermeye çalışıyorum. Elbette bu alanlardan birinde iyi olan hepsinde iyi olacak diye bir kaide yok. Ama bunu başaran Haldun Taner gibi ustaları da unutmamak gerek. Ben hangi konu hangi biçimi istiyorsa onu bulup, o biçim içinde yazmaya çalışıyorum. Bazen bir hikâye konusu geliyor, mümkün değil oyun olmaz, roman olmaz. O takdirde uzatmadan o hikâyeyi yazıp demlemeye bırakmalı. Sonra yeniden gözden geçiririm. Atarım ya da saklarım.

Ben bir roman ya da öykü yazarının da ürünlerinin en alt metinlerinde 'oyun-lar' yazdıklarını düşünürüm hep... Oyun yazarlığının, örneğin romanının içine sarkması mümkün mü?

Bu dediğin çoğu yazar için geçerli bir özellik olabilirmiş gibi geliyor bana. Alt metinde oyunun varlığı. Gerçekten olabilir. Kimi yazar bunu reddeder herhalde. Oyun dendi mi ucuz ya da bayağı olmaması önemli elbette. Aslolan, kafayı yatırıp adam gibi bir oyun kurmak belki de. Altı boş olmayan bir oyun. Ritüellerden, arketiplerden, mitlerden, tarihten, felsefeden ya da toplumbilimden beslenen, matematikle dengelenen bir oyun... Oyun yazarlığım romana sarkabilir elbette; ama bu pek yapılmaması gereken bir şey gibi gelir bana hep. Dolayısıyla yazdıklarımı hep bir süre bekletirim ve onlardan bağımsızlaştığımda tekrar gözden geçiririm. Eğer, dediğin türde geçişler oluştuysa onu düzeltmeye, hangi biçimi kullanıyorsam onun gereklerini yerine getirmeye ya da yenilemeye çalışırım. Olmuyorsa da, o metni biçimi, konusu neyse ortadan kaldırırım. Belki bir tarafa fırlatır, seneler sonra geri dönerim; belli olmaz.

Başka oyunlar var mı şu sıra?

Ayşenil Şamlıoğlu'nun yönettiği "Gayri Resmi Hurrem"in dışında, İzmit Şehir Tiyatrosu'nda Emre Koyuncuoğlu rejisiyle "Kırmızı Yorgunları" oynanıyor. O da çok hoş bir çalışma. İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda da kapalı gişe oynanıyordu Payidar Tüfekçioğlu'nun yönettiği "Kırmızı Yorgunları". Kuzey Kıbrıs'ta biri Devlet Tiyatrosu'nda, biri Açık Tiyatro'da olmak üzere, "Gözü Kara Alaturka" adlı oyunumun iki versiyonu oynanıyor sanırım. Onlar pek haber veremiyorlar ne yaptıklarına dair. Birbirleriyle meşguller sanırım. Şimdi İstanbul'da amatör bir ekip de "Kırmızı Yorgunları"nı Atina'da oynamak için çalışmak istiyor. 5. Sokak Tiyatrosu'nda da Mustafa Avkıran'ın yönettiği "Ay Tedirginliği" adlı oyunum bazı turnelerde oynanıyor. Beşinci yılına girdi galiba o oyun. Bir de benim yönettiğim, 2003 Nisan'ında Japonya'da dünya prömiyerini yaptığımız "Yakındoğu'da Emanet" var. Önümüzdeki Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nde oynayacağız onu. Birtakım uluslararası turneler ayarlanıyor. Belki İngiltere'deki bir Türk tiyatro topluluğu "Ay Tedirginliği"ni sahneleyecek. Oyun şimdi de Fince'ye çevriliyor. Gayri Resmi Hurrem de Bulgarca'ya çevrildi ve orada önemli olduğu söylenen bir tiyatro dergisinde basıldı. Yazarlık anlamında da bir roman ve bir oyun üzerinde çalışıyorum. Yorulunca durup karşı duvarı seyredeceğim bir on beş gün.

Süper! Bunu benim de yapmam lazım..._ Peki, bize yeni romanından söz edecek misin?

Biraz tehlikeli bir roman oluyor. Dünyanın son dört gününü anlatıyor. Yaklaşan bir göktaşı var. Cihangir'deki bir evde yaşayan iki yazar adamın gözlerinden İstanbul'un son hali. Onların ilişkileri, dünyadaki kargaşa. O sırada iki adamın bilgisayarına gelen bir mail ve bir dosya. O dosyada da üç bölümde gönderilecek bir roman. Gönderilen roman İslamiyet öncesi Arabistan'da geçiyor. Hikâye, oyun ve taklit geleneği üzerine, bir "hikâye anlatıcısı"nın ağzından anlatılan bir roman. Neyse işte, birkaç katmanda ilerleyen bir roman benimki. Romanın bir bölümü çölde geçeceği için farklı çöl tasvirleri yapmaya dikkat ediyorum. Bir de Arap geleneğindeki "ravi" özelliklerini, gerek dil, gerekse üslup özelliklerini inceliyorum. İki yılı geçti bu çalışmaya başlayalı. Bakalım ne zaman tamamlanır. Ne yazması kolay ne de okuması kolay olacak. Kusura bakmasınlar.

Sorun değil... Kimse izlemezse 'ben izlerim'..._ Son soru: yeni oyunda 'aşk' teması var mı?

Aşk üzerine bir oyun... Daha doğrusu, bir gökdelende, zenginlere kiralanan lüks bir dairede üç yılda geçen üç ayrı aşk hikâyesini aynı sahnede göstereceğim, aynı anda. Karışmaması gerek. Çok sağlam bir kurgu gerekiyor! Eğleniyorum işte, ne yaparsın! Burada vakit geçiriyoruz! Bazen ciddi... bazen gülerek. Onun için, bakarsın romanı da yazmam, oyunu da... Ya da bambaşka şeyler çıkar ortaya.

LATİN DÜNYASI

Özlem Kumrular

Arjantin Erkekleri üzerine **bir aranjman**

Güney Amerika'ya hoş geldiniz. Uruguay için 1'e, Brezilya için 2'ye, Kolombiya için 3'e basın. Arjantin'e bağlanmak için beni bekleyin. Evet. Daha fazla komiklik yapmadan ayın konusuna giriyor ve Güney Amerika'nın en ucuna gidip yeryüzüne gönderilmelerinin Tanrı'nın bir lütfu olduğundan bir kez olsun şüphelenmediğim Arjantin erkeklerini daha yakından tanımak üzere onları zoom'luyor ve .... maddede sertifikamızı alıyoruz.

Unutmayın ki Buenos Aires, Güney Amerika'nın Parisidir. Kültür katsayısı yüksek, o görmeye hasret kaldığınız 'Düşünen Erkek' tiplemesi buralarda sudan ucuzdur. Bu Arjantinlilerin en kazmaları bile sanatın ve edebiyatın âlâsından fazlasıyla anlarlar. Arjantinli bir baytar tanımış ve dudağı uçuklamış olan bendenizin deneyimiyle sabittir tezim. Bu delikanlılarla her şeyden konuşabilirsiniz. Şöyle bir saat muhabbetten sonra ufkunuz genişlemiş, gözünüz açılmış, hayata bakış açınız değişmiş bir şekilde suratınızda pek anlamlı bir zevk ifadesiyle kalkarsınız yerinizden. Tabii Arjantinliniz bırakırsa. 90 dakikada kültürlü olma kitaplarına meyletmeyin. Alın bir Arjantinli kolunuza. Hem kulağınıza, hem gözünüze hitap etsin. Alan ve veren memnun olsun.

Paris dedik, ama yanlış anlaşılmalara meydan bırakmadan vakitlice belirtelim ki Allah son anda onları safkan Parislilikten kurtarmış ve bütün kendini beğenmişlik damarlarını almıştır.

Arjantinlim mükemmel olduğu kadar alçak gönüllüdür de. Ne olduğunun bal gibi farkındadır, da koltuklarını kabartıp Fransızlık etmez, hakir görmez, sever, bağrına basar.

İnsanın damarlarında bir iki gram İtalyan kanı dolaşması, o insanın çapkınlık sanatında çok faydalı çalışmalara imza atmış olmasıyla eş anlamlıdır. Bu Arjantinliler bir jonglör gibi en az üç aşkı, havada uçurur başını döndürürler... Hem de birbirine değdirmeden. Dünyanın en uzak noktasında oturup, üç kıtadan üç farklı aşkı hiçbirinin ruhu duymadan göz yaşartıcı bir başarı ile havada uçuran Arjantinliler tanıdım. Ama unutmayın ki siz bir Türksünüz ve bu Arjantinlilerin topunu cebinizden çıkarırsınız. Yılmayın.

Arjantin erkekleri bu kıtalararası aşk jonglörlüğü konusunda uzmanlaşırken, gerçekleri de saklamaktan pek çekinmezler. 'Amor de lejos, amor de pendejos', Türkçe mealiyle 'uzaktan aşk, aptalların aşkıdır' diyen Arjantinlilerin konuya gerçekçi yaklaşmalarından da anlayacağınız gibi adamlar beş duyuya hitap eden şeylerden hoşanırlar. Aşkın uzağından pek haz etmezler. O tango liriklerine söz konusu olan büyük aşkları da en son dedeleri ve nineleri görmüştür. Arjantinlim aşkın küçüğünü, haki-

Diego Armando Maradona

katlisini, yakın ve dokungan olanını sever.

İçini bırakıp, dışına geçtiğinizde bu Arjantinli erkeklerin bu civarlara göç eden en güzel üç milletin dayanılmaz karışımı olduğunu görürsünüz: İtalyan, Çek ve Arap memleketleri. Özellikle de ülkenin Avrupa'da baskı döneminde İtalyan istilasına uğramış olması Arjantinlileri diğer kova yüzlü, toparlak gözlü Güney Amerikalılardan ayırıp, şöyle güzel bir yere koyar. Eh, ne diyelim Allah bu İtalyanları baskısından kaçırıp dünyanın bu enlemlerine sığınmaya zorlayan Mussolini'den razı olsun. Dünyamıza renk katmış ve o pek gereksiz hayatında hayırlı bir iş yapmış oldu.

Yaşlandıkça para eden erkek milletinin başını çeker Arjantinliler. Aynı İtalyanlar gibi yani. Tabii ısrarla belirtmekte fayda var, İtalyanlardan farkları yaşlandıkça daha çok şey bilmeleridir. 60 yaş ve üstü kullanma kılavuzu yazacaksanız, bu enlemlerden başlamalısınız. Seksenini aşarken yirmiliklerle yaşayan Borges'i hatırlayın. Yok eğer elli civarlarında seyretmek istiyorsanız Campanella'nın son zamanlarda tüm Hispanik ülkelerde ve Avrupa'da sükse yapan filmlerine dönün (Gelinin Oğlu, Aynı Aşk, Aynı Yağmur ve Kamçatka) ve Ricardo Darin'e şöyle bir yakından bakın. 'O yaşa gelip de öyle dayanılmaz olacaksam, hemen geleyim mümkünse', dediğinizi duyar gibiyim. Gelin gelin.

Çenebazlık ilminin kitabını yazan Arjantin erkekleri, İtalyanlardan sonra sabahlıklı ve bigudili kadınlardan daha çok konuşma başarısına yükselmiş en büyük topluluktur. Daha önce de belirttiğimiz gibi onlardan farklı, çok ama boş konuşmamalarıdır. Bir gün sonra doğsa sırf çene doğacak olacak bu erkek milletinin panzehiri de yoktur. İspanyolca bilmiyorsanız fark etmez. Arjantinlim sizle iletişim kurmak için elinden geleni ardına koymaz. Ama hele bir de biliyorsanız, hiç kaçarı yoktur. İletişmekten bihal olursunuz.

Bu enlemlerde erkekler teklif tanımazlar ve pat diye rüya aleminden düşer gibi gelip oturuverirler yanınıza. Hak bilirler. Olmadık bir yerde, olmadık bir zamanda cenahınıza düşen ve neden yanı başınıza oturuverdiği hakkında bir gerekçe vermeye gerek görmeyen bir erkek varsa onun Arjantinli olduğundan emin olabilirsiniz. Gökten zembille iner ve yarım saat önce yarım kaldığınız yerden sohbete devam eder edasıyla anlatmaya başlar. Bir buçuk saat sonra eve gidince onun çoraplarını yıkayacağınız hissine kapılır, ya da eline telefon faturalarını verecek hale gelirsiniz.

Arjantinli erkekler gövde gösterisinden pek hoşlanırlar. Sizi söz oyunlarıyla kandırmayı başaramadılarsa, hemen ikinci taktiğe geçer, kollarını sıvar, kas, mas ne varsa gösterirler. Hatta evde yaptıkları uzun talimler sonucunda kazak çıkarır gibi yaparak ve yanlışlık süsü vererek alt katmanlarda ne varsa çıkarma yeteneği de kazandıklarından, bunu her uygun mekânda uygular ve en derin bölgelere konuşlanan kaslarını ve dövmelerini gösterir, üstelik bunu büyük bir tiyatrocu edasıyla yaparlar. Siz de Türk olduğunuz için yemezsiniz tabii, ama hevesini kırmak istemezsiniz delikanlının.

Tango kralı Carlos Gardel

İnsanın kanına İtalyan kanı girdi mi, yalan da kaçınılmaz olur tabii... İspanyollar ne kadar dürüstse, Arjantinliler de o kadar İtalyan okullu yalan pirleridir. Ufak tefek yalanları suyunu çıkarmadan sunarlar size. Ama öyle büyük yalanlarda gözleri yoktur ve sonuç analizinde sözünün eridirler. Yapamayacakları şeyin sözünü vermez, üzmezler.

Her erkek gibi küçük saplantıları vardır bu enlem erkeklerinin: et sapkınlığı. Bavulunun bir kenarına şoklanmış et koyup, gittikleri yerlere götürmeyenine rastlarsanız bana da haber verin. Allah'ın sığırı işte. Ama nereden bilsin Arjantinlim, burada âlâsı var, adım başı hem de. Allahım, Türk erkeklerine bu konuda bir gram akıl verip, sınır dışı kebap ve türevlerini çıkarma sevdasına düşürmediğin için sana şükürler olsun. Keşke bu kadarıyla yetinmeseydin.

Çalışmamızın sonunda Arjantin erkeklerinin İtalya ve Hispanoamerika'nın müthiş karışımı olduğuna kanaat getiriyor ve dosta düşmana tavsiye ediyoruz. Saldırmayın, sıraya girin, bilet alın. •

Juan Peron ve Evita

Sevgili "Kaçak Yayın";

Adım Gizem, yaklaşık bir buçuk yıldır tüm gücümle yazmaya çalışıyorum. Elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışsam da tek başına bir yere varılamayacağını anladım. Bir buçuk yıldır sadece yazıyorum, oysa bir yol gösterici ve iyi bir değerlendirmeye ihtiyacı var yazdıklarımın. Bu yüzden de derginizin "Kanat Alıştıranlar" ekine sıkı sıkı sarılmış durumdayım...

Daha önce birçok yarışmada ve dergilerde sesimi duyurmak isteyişim, yaşım nedeniyle geri çevrilmemle son buldu. "Biraz büyü öyle yaz" ya da "bilmem kaç yaşından küçükler yarışmaya katılamaz" sözleri kulaklarımda yankılanmaktan usandı artık. Tam bu sırada "Kaçak Yayın"ın karşıma çıkması ise beni ne kadar sevindirdi anlatamam... On altı yaşındayım ama yıllardır yazıyormuşum gibi bağlandım öykülere, artık bırakamıyorum. Fakat insanlar o kadar geçim derdine düşmüş, o kadar günübirlik yaşar hale gelmiş ki uzaktan bile bakamıyorlar edebiyata, en azından kendi çevremin beni vazgeçirmek konusundaki davranışlarından bunu sezebiliyorum... Ama yazmak bir bağımlılık, bir aşk haline dönüştü artık, vazgeçemem ki!..

Size bir öykü yolladım, Kanat Alıştıranlar'da yayımlanır umuduyla fakat yayımlanmasa bile ufak bir istekte bulunmak istiyorum. Sevgili Kaçak Yayın; doğru ve yanlışlarımı, dikkat etmem gereken noktaları ya da eksiklerimi bulmak, sizin tavsiyelerinizi, yorumlarınızı öğrenmek istiyorum. Acaba yolladığım adresimden ulaşabilir misiniz bana? Yorumlarınızı bu adrese gönderebilir misiniz? (Bir de tüm sayılarınızda önemle belirtiyorsunuz ürünleri bilgisayarda yazılmış nüshalar halinde gönderin diye ama imkânsızlıklar sebebiyle bu şekilde göndermek zorunda kaldım. Üzgünüm.)

Değerlendirmeleriniz benim için çok değerli, eğer yardımcı olabilirseniz çok sevinirim... Cevabınızı umutla, gelecek sayıyı sabırsızlıkla bekleyeceğim.

Gizem Kodak

Bir yaşam bin ölüm

Okyanus diplerinde soluyan
Gözlerinin eteğine vurgundu ellerim
Dalgalar kement atmış boynuma
Her gece kana bulanır yeminlerim

Sen bir gülüyorsun düşümde
Öyle bir hal var ki içimde
Bense bin ağlıyorum düştüğüme...

Ateş balıkları renginde kederler
Ve hünerlerim sinsi bir ağa takılıvermişler
Ölümcül hastalıklar kol geziyor şehirde
Bari bir bak yüzüme ölmek üzereyim ipinle

Sen bir geziniyorsun önümde
Bense bin gölgene tutunuveriyorum gizlice...

Yüreğimin kör duvarlarına asılan
Pastel bir resimdin kimi zaman
Yitip giden belleğim miydi parmak uçlarımdan
Yoksa dudakların mıydı akıp gidiveren kıyılarımdan

Sen bir maviyi giyiniyorsun keyifle
Öyle bir hal var ki içimde
Bense bin siyah örtünüyorum kederli ellerimle....

Erkan Doğanay

Merhabalar,

Yayımlanan birçok edebiyat dergileri arasında kaliteli ve öncü bir dergi olarak öne çıktığınızı düşünüyorum. ben de aranıza yeni katılan okurlarınızdan biriyim.

Edebiyata ilgi duyan insanlara, bir yol gösterici, kılavuz olmanız bu yolda yürüyen insanlar açısından büyük bir önem teşkil ettiğiniz kanaatindeyim. Bir şiirimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Yolunuz açık olsun.

Saygılarımla.

BELKİ
Aklımda gülüşün,
Hep kalacak belki,

Belki,
Derin uçurumlar olacak,
Hep o bakışların,
Sen,
En güzel dağ çiçeği,
Ve ben senin,
Ölü toprağın olacağım.

Hakan İlyas VURUCU

Her işte bir hayır var!

Bu hikâyeyi canım yeğenim Erdem için yazdım. Bayram tatilinde çok ısrar ettiği halde yanına gidemediğim için epey üzüldüm. Üzüntümü bu şekilde dile gertirmeye çalıştım. Umarım hatamı telafi ederim.

Vaktin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın kendisine sadık bir veziri varmış. Padişah bir iş yapmadan önce ondan fikirlerini alırmış. Bu böyle devam ededursun, padişah bir gün avlanmaya gitmiş. Avlanma sırasında sağ elinin iki parmağını kırmış. Bu duruma çok üzülmüş. Sarayına dönüp olayı vezirine anlatmış. Padişah sızlana sızlana parmaklarının öyküsünü anlatırken vezir; "üzülmeyin padişahım, her işte bir hayır vardır" demiş ve demez olaymış; padişah o kızgınlıkla onu zindana atmış. Vezir apar topar zindana götürülürken bile yolda; "her işte bir hayır vardır" demiş.

Bir zaman sonra padişah gene av hazırlıkları yapıp adamlarıyla birlikte avlanmaya gitmiş. Ormanda avlanırken yamyamlara yakalanmışlar. Padişahın adamlarının hepsi, gözlerinin önünde kesilip yenilmiş. Bir tek padişahı sağ bırakmışlar; çünkü yamyamlar uzuvları eksik olanları yemezlermiş. Padişah yakayı sıyırıp sarayına döner dönmez veziri yanına çağırtmış; "vezirim sen haklıydı, parmaklarım tam olsaydı, bugün yaşıyor olmayacaktım" demiş ve eklemiş; "ama kafama takılan bir şey var, sen zindana giderken bile 'her işte bir hayır vardır' dedin. Peki zindana girmenin sana hayrı neydi?" diye sormuş. Vezir; "beni zindana atmasaydınız, av sırasında ben de sizinle beraber olabilirdim" demiş.

Not: Erdem bu hikâyede ne demek istediğimi umarım anlamışsındır.

Leyla Eren / Diyarbakır

Selamlar,

Adim Ilhan Atasoy. Size bu e-maili Dortmund'tan yazıyorum. Bir hafta önce Türkiye'den döndüm. Istanbul'da iken birkaç dergi almıştım. Bunların arasında Kaçak Yayın da var. Derginin son üç sayısını okudum. Dergiye hem abone olmak, hem de yazı göndermek istiyorum. Uygun gördüğünüz yazılarımı yayınlarsanız sevinirim. Saygılarımla..

Ilhan Atasoy

Çıplak Dizeler

I
kadını sıkıştırınca orkide
ter yürür bedene
aralanır turuncu kent
kramp girer parantezlerinize
gülsenize!
ince çoraplar üstünde
sek dizeler var elinizde
II
sigaramın külü döküldü göbeğine
gözlerinin rimeli aktığı gece
III
bulutlar sevişir
yağmur yağar üstümüze
IV
kurşun kalemle yazılır şiir
en ateşli dizeler kırmızıyla çizilir.
V
ayakları boyalı kadın
kestane patlatır 'moravi' bakışlarıyla

Sabri Özdemir

Merhaba Kaçak Yayıncılar,

Benim Özlem Kumrular'la ilgili bazı sorunlarım var. Bu sorunlar sizi ne kadar ilgilendiriyor bilmiyorum ama Kaçak Aktif'te yer vermezseniz bu yazının Özlem Hanım'a ulaşmasını istiyorum.

Kaçak Yayın'da yazmakta olan Özlem Kumrular'ın yazılarını benim gibi sizler de okuyorsunuzdur. Bir kültür sanat dergisi olan Kaçak Yayın'da latin erkekleri ve onların sosyo ekonomik ve cinsel dünyaları ile ilgili yazıların ne gibi bir yeri olabileceğini anlamış değilim. Yazıların içeriğini ve yazarın kişisel yönlerini dikkate aldığınızda daha çok bir kadın dergisinde yer alabilecek bir yazı ve yazarın o dergide daha verimli olabileceğini düşünüyorum. Özlem Hanım bence yanlış bir mecra seçmiş ve trafiğe karşı ters araba sürüyor. Belki Kaçak Yayın olarak siz Özlem Hanımın yazılarına bazı nedenlerden dolayı derginizde yer veriyorsunuz ama Özlem Hanım'ın latin erkekleri ve onlara dair derin saptamalarını kendince değerlendirmesi daha uygundur. Bu nasıl olabilir? Şöyle olabilir: Özlem Hanım yazısında bahsettiği gibi, bir Katalan'ın şehrin tek dil kursundaki tek ögrencisi olması, kendisi de latin erkeğine dair bir kursun tek öğrencisi olabilir.

Ama ben Özlem Hanım'ı latin felsefesi, latin kültürü, latin dili, latin tarihi ve latin dünyası!!! ile ilgili yazılarını Kaçak Yayın'da görmek istiyorum. Ya da galiba Özlem Kumrular'ın ülkemizden biraz daha uzaklaşması gerek. Mesela latin Amerika olabilir. Özlem Hanım'a başarılar diliyorum.

Kasım Kapağındaki Kız

Kasım sayınızdaki kapak fotoğrafı çok güzeldi. Sırf o arkadaş için gittim geldim ve en sonunda aldım dergiyi.

Bana o pembe hırkalı ve çoraplı, hüzün yüzlü kız aldırdı derginizi... Daha fazla fotoğrafını yayımlasanıza onun... Bir öneri işte: Kim görüntülediyse o arkadaşı, ödül verin ona. Son zamanlarda magazin; pardon bir edebiyat dergisinde gördüğüm en güzel kadın fotoğrafıydı!.. Teşşekkür ederim. İyi çalışmalar..

Abdullah Şevki

Selamlar

Ben Eskişehir'den Safa Karataş. Osmangazi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü öğrencisiyim. Dergiyi ilk sayısından itibaren ilgiyle takip ediyorum. İyi bi okurum yani. Sizinle yeni tanıştığım birini anlatmak için irtibat kurdum. Burda, oturduğum mahalledeki kıraathaneyi işleten bir amca... Bildiğiniz gibi diil, herif divan şiiri ustası. Çok fazla hazzetmememe rağmen çok etkilendim. Amatör edebiyat dergilerinde falan şiirlerinin yayımlandığını söyledi. Eğer ilginizi çekerse, yayımlamayı düşünürseniz, burda, kendi imkânlarımla bi foto-röportaj yapmayı düşünüyorum kendisiyle. Ne dersiniz?

İyi çalışmalar...

Sefa Karataş

Ayın Pop Starı

Yazarlar, yayıncılar Aralık ayının popstarı olarak **Müjdat Gezen**'i seçmişler. Müjdat bey, "Galiba Ben Sanatçıyım" adlı kitabında hayat hikâyesini anlatırken kaçınılmaz olarak aşklarına da değinmiş. Ama, skandal çıkmasın düşüncesiyle olsa gerek sevgililerinin isimlerini şifrelemiş. Müjdat beyin yayıncısı Can Yayınları, her kitabında olduğu gibi bu kez de bir promosyon çalışması yapmış ve kitap yayınlanmadan önce birer kopyayı basın mensuplarına dağıtmış. Şimdiye dek genellikle sanatçı yönüyle tanınan Müjdat Gezen'e bu kez basın mensupları aşk hayatı yönünden bakmayı tercih etmişler. Ve kitaptaki şifreleri çözüp Müjdat Gezen'in aşklarını deşifre edivermişler. Bu çaba yaklaşık bir hafta kadar sürmüş ve çözülen her şifre hemen gazetelerin sayfalarına yansımış. Türk sinemasının ve müzik hayatının tanınmış kadın sanatçılarının adları ortaya çıkmaya ve bu sanatçılar "Böyle bir ilişki yaşamadım. Yalan söylüyor. Dava açacağım" diye beyanatlar vermeye başlayınca Müjdat beyde sigortalar atmış. Önce, kitap yayınlamadan önce tanıttı, kitapta olmayan bilgileri sanki varmış gibi basına yansıttı diye kızdığı yayıncısı Can Yayınları'nın sahibi **Erdal Öz**'e bir ihtar çekmiş. "Kitabımı basma!" demiş. Sonra da bir basın toplantısı ile durumu basına açıklayacağını bildirmiş.

Müjdat Gezen'e göre kitabında ünlülerle yaşadığı aşk hayatı yokmuş. Bunları gazeteciler uydurmuş. Kaynakları da Erdal Öz'ün basına verdiği bilgilermiş. Erdal bey de basın toplantısına katılarak olaya bizzat müdahale etmiş, basına kitabın tamamının dağıtıldığını, şifreleri çözenin gazeteciler olduğunu ve kitabın basılmış kopyalarını imha ettiğini açıklamış.

Bu gelişmeleri merakla izleyen edebiyat çevrelerinin aklına hemen bir kaç ay önce yaşanan Hasan Öztoprak - Aslı Erdoğan olayı gelmiş. Hasan Öztoprak'ın "İmkansız Aşk" romanının yayınlanması öncesinde de benzeri olayların yaşandığını, basınının yine kendi kendine şifreleri çözüp romanın kadın kahramanının Aslı Erdoğan olduğunu buluverdiğini hatırlamışlar. O günlerde doğan tepkiye karşılık yayıncı Erdal beyin "kitabı dağıtmayacağım, satışını durdurdum" diye beyanatlar verdiğini, sonra fikrini değiştirip kitabı satışa sunduğunu, ardından feministlerin ve yayınevine bağlı kadın yazarların tepkisi üzerine kitabı tekrar satıştan çektiğini ama kitabın nedense tüm kitapçılarda bulunabildiğini konuşmuşlar. Bir çok skandal kitabın sorunsuz kitapçılarda satıldığını, hatta satış rekorları kırdığını hatırlatanlar Erdal Öz'ün bu konularda şanssız olduğu kararına varmışlar. "Sansasyon Can Yayınları'nın kimyasını bozuyor!" demişler.

Anlayamadıkları tüm bu yaşananların bir reklam kampanyası olduğu, kitabın çoktan kitapçı raflarında yer aldığıymış

Gezen: Kitabı basma!
Yayıncı: İmha ettim
İRLİ İŞLERDE YOKUM

Demirhan HARARU

Öyküler Seni Söyler

Tüm gazete ve televizyonlar Müjdat Gezen'in yeni kitabında hangi artist ve şarkıcılardan söz ettiğini tartışmaya, şifreleri çözmeye devam ederken aynı medya kuruluşlarının kültür ve sanat servislerinde ve yayınevlerinin Beyoğlu'ndaki, Cağaloğlu'ndaki bürolarında bambaşka bir kitaptan konuşuluyormuş. Basında hemen hiç yer almasa da **Sefa Kaplan**'ın Öyküler Seni Söyler (Oğlak yay.) adlı hikâye kitabı edebiyat medyasının çalışanları arasında müthiş ilgi toplamış. Sayfalarında, programlarında tanıtmak yerine harıl harıl bu kitabı okuyup hikaye kahramanlarının kimliklerini çözmeye çalışıyorlarmış.

Hasan Öztoprak'ın Aslı Erdoğan'la yaşadığı aşkı konu ettiği "İmkansız Aşk" (Can yay.) yayınlandığında müthiş bir tepki gösterip ağır eleştiriler yazan Sefa Kaplan'ın aynı nitelikte öyküler yazması da, basın tarafından kitabının böylesine derin sessizlikle karşılanması da merak konusu olmuş. Gazete koridorlarında fısıldanan isimler nedense sansasyona meraklı gazetelerimizin sayfalarına yansımıyormuş. Meraklı arkadaşlar medyadan tanıdıkları dostlarına bu soruyu yöneltmişler ve "Kol kırılır yen içinde kalır" cevabını almışlar.

Sefa Kaplan, hikâye kitabında medya kuruluşlarında ve yayınevlerinde çalışanlardan söz ediyormuş. Eğer bu hikâye kahramanlarının adları tek tek deşifre edilirse medyada büyük bir skandal çıkabilirmiş. Basın mensuplarımız da kendi adlarının gazetelerde haber olarak geçmesinden, skandallara karıştırılmasından hiç hoşlanmaz ve de buna kolay kolay izin vermezmiş. Sefa beyin kitabının derin bir sessizlikle karşılanmasının nedeni buymuş.

Biyografi Yazmak Ya da Yazmamak

Okurların ve de yazarların en önemli yakınma konularından biri ülkemizde yeterince biyografi yazılmamasıdır. Hep bundan dert yanılır, nedenleri bulunmaya çalışılır, yazarları biyografi yazmaya yöneltecek yöntemler araştırılır. Kültür ve Turizm Bakanımız Erkan Mumcu da bu yakınmalardan etkilenmiş olsa gerek ki biyografi yazmayı özendirecek bir proje geliştirmiş. Bu projeye göre, Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi ünlü şair ve yazarlarımızın biyografileri yine ünlü yazarlarımıza yazdırılacakmış. Biyografi yazdırmak için yazar aranırken akla ilk gelen ad da Ayşe Kulin olmuş. "Adı Aylin", "Füreya" gibi başarılı biyografilere imza atmış yazarımıza başvurulmuş ve şaşırtıcı bir cevap alınmış. Ayşe hanım, "Artık biyografi yazmayacağım" demiş.

Romandan çıkan
ROMAN gibi dava

En çok satan kitaplarının biyografik romanlar olmasına rağmen Ayşe hanımın bu türden vazgeçmesinin nedeni doğal olarak merak konusu olmuş. Bu meraklılar yememiş içmemiş araştırmış ve de çok ilginç bir bilgiye ulaşmış. Ayşe hanım yazdığı biyografik romanlar hakkında açılan davalardan yılmış. Kitaplarda adı geçen hemen herkes bir bahane bulup dava açıyor, astronomik tazminatlar istiyormuş.

Oysa Ayşe hanım hukuk kurallarına dikkat ederek çalışıyormuş. Bilgi edindiği kişilerin yazılı onayını alıyor, imzalattığı bu belgede yazacağı romanda bu bilgileri nasıl kullanacağını da belirtiyormuş. Buna rağmen halkımız "karakolda doğru söyler mahkeme şaşar" sözüne uygun olarak dava açmayı ihmal etmiyormuş. Geçenlerde bu davalardan biri sonuçlanmış ve Ayşe hanımla birlikte yayıncısı Remzi Kitabevi de tazminat cezası ile cezalandırılmışlar. Tabii çok şaşırmışlar. Ama mahkeme kararını okuyunca şaşkınlıkları daha da artmış. Davacının bilerek isteyerek kendi hakkında bilgi vermesi onun "kişilik haklarıma saldırılıyor" diye dava açmasına engel değilmiş. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatıp, "yayınlanmasını onaylıyorum" diye altını imzalaması bile hiçbir şeyi değiştirmiyormuş. "Özel yaşamımı açıkladılar" diye dava açıp kazanabilirmiş. Üstelik bu cezayı Yargıtay bile onaylarmış. (Sabah, 29.11.2003)

Böyle bir hukuk anlayışı varken, Bakan Erkan Mumcu'nun biyografi yazacak yazarı nereden bulacağı merak ediliyormuş.

Pen'in Mizah Şahaserleri

Son günlerde yazarlarımız arasında en çok konuşulan Pen Yazarlar Derneği Başkanı Üstün Akmen'in üyelerine yolladığı bültenlermiş. Üstün Bey, bültenlerde alıştığımız resmi üslubun yerine PEN'in faaliyetlerini anlatırken çok mizahi bir dil kullanıyor, sık sık kendi özel yaşamı ile ilgili konulara giriyormuş. Bu mektuplar öylesine ilgi çekmiş ki bazı mizah yazarlarımız yeni rakiplerini tanımak, mektuplara daha kolay ulaşabilmek amacıyla PEN'e üye olmaya başlamışlar. Uğraştım, didindim, ben de bu efsanevi mektuplardan birini elde ettim. İşte PEN'in Üstün Akmen imzalı Kasım 2003 tarihli bülteninden bir bölüm.

"Fuarın (İstanbul Kitap Fuarı) açılışından hemen sonra, Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu ile Doğan Hızlan'ın bir öğle yemeğinde buluştuklarını öğrendim. Masada ben yoktum, o bakımdan Doğan Hızlan'ın yalancısıyım. Efendim, bakanımız bir ara kitap fuarı havasına girip, havaya bakmış bakmış, Türk edebiyatının bireysel, kurumsal dışa açılma stratejisinden söz etmiş.

"Amanın da amanın... Pek heyecanlandım. Bakan işi, yayıncılara alık alık durmayın (!) demeye getirmiş. Şayet yayınevi, bir Türk yazarı için, iyi, ülkesinde saygın ve etkili bir yayıneviyle anlaşma yaparsa ya da böyle bir öneri gelirse, bu kitabın yabancı dilde yayınlanması için parasal yardım yapılasıymış. Bakan, gene tavana bakmış bakmış, "attığım yetmez" diye düşünmüş, attığını kuşların bile yemeyeceğini düşünmemiş olacak ki: "Çeviri ücretini de öderiz," demiş. Kimseden ses yok. Bakan bu, başlayınca tutulur mu: "Başka harcamaları da üstleniriz," buyurmuş. Bütün bunları duyunca, başladım stand stand koşarak dolaşmaya. Yayıncıların nabzını tutacağım. Aaa!.. Bir de ne göreyim! Bu haberi duyan yayıncılarda nabız falan kalmamış. Kiminin sinirden tansiyonu çıkmış, kiminin fazla gülmekten tansiyonu düşmüş. Biri yerinde ter ter tepiniyordu. "Şimdi ben," diyordu, "ya İtalya'ya gideceğim ya da Fransa'ya. İtibarlı yayınevini bulacağım. Kim olabilir bunlar? Örneğin İtalya'da Rizzoli, Fransa'da Gallimard. 'Kardeş,' diyeceğim yayınevi sorumlusuna, 'bende şöyle bir kitap var, sizin dile çevirttirsem basar mısın?' Adam diyecek ki: "Ulan, ben senin kitabının içeriğini ne bileyim?" Ben de diyeceğim ki: 'Hop, hop... Terbiyeni bozma. Sen kabul edeceksin ki, ben bu kitabı çevirtebileyim, bakanlıktan parasını alabileyim. Yoksa, durup dururken çeviri parasını nereden vereyim. Olmayacaksa iş, akıntıya neden kürek çekeyim.' Gavur suratıma dik dik bakacak ve de herhalde beni kapı dışarı attıracak." İnanın, müthiş eğlenceli bir gün geçirdim o gün fuarda. Neyse! Yayıncılara hodri meydan!.."

Koltuğun Cazibesi

Biliyorsunuz, koltukta yatarak poz vermek yazarlarımız arasında çok popüler. Üstelik bu pozun müthiş bir etkisi var, yazarlara olmayacak sözler söyletiyor. Hatırlayacaksınız geçen Temmuz ayında Yılmaz Erdoğan'ın pozundan söz etmiştik. Yılmaz bey, bir koltuğa sırt üstü uzanmış. Üzerinde beyaz bir gömlek, koyu renk bir pantolon var. Bir kolunu aşağı sarkıtmış, diğer kolu ensenine uzanmış, parmakları yakasından içeri girmiş. Ayakları çıplak. Sakalı Cem Yılmazvari.

Bu sefer de, Yapı Kredi Yayınlarına transferinden sonra yayınlanan yeni kitabı "İstanbul, Hatıralar ve Şehir"in tanıtımı amacıyla Orhan Pamuk koltuğa yatarak poz vermiş (Hürriyet 14.12.2003). Üstelik bir değil tam iki poz. Eh, ne de olsa diğer yazarlarımızdan her zaman bir adım önde olması gerek. Okurlar, Orhan Pamuk'un pozu ile Yılmaz Erdoğan'ın pozu arasında önemli farklar tespit etmişler ve buradan büyük psikolojik çıkarımlara ulaşmışlar. Yılmaz beyin uzun uzun düşünülüp verildiği anlaşılan pozunun aksine Orhan Bey, saç baş dağınık, biraz memnuniyetsiz bir bakışla vermiş pozunu. Ama en önemli fark ayaklardaymış. Yılmaz Erdoğan çıplak ayakla poz verirken Orhan Pamuk ayakkabılıymış. Üstelik büyük bir rahatlıkla, kirletirim diye düşünmeden, ayakkabısını koltuğun kenarına dayayıvermiş. Evde çıplak ayakla ya da ayakkabılı gezmenin önemli bir sınıfsal farkı işaretlediği görüşüne varmış araştırmacılarımız. Ve bu araştırmalarını derinleştirmiş, yazarlarımızın çocukluk yıllarına uzanmışlar. Yılmaz Beyin çocukluğunun köyde, yazları yalın ayak, kışları cizlavet lastikle geçtiğini keşfetmişler. Ama Orhan Bey daha çocukken bile evde ayakkabıyla geziyor ve büyük bir ihtimalle koltukların üzerinde de ayakkabıyla zıplıyormuş.

OTOBÜS DURAKLARI

Sokaklara, caddelere şairlerin, yazarların isminin verilmesi Dünyada çok yaygın bir uygulamaymış. Böylelikle zamanında o sokakta zamanında önemli bir şairin ya da yazarın yaşadığını öğrenip, hayırla yad etmek mümkünmüş. Bazı ülkelerde, önemli kişilerin yaşadığı evler müzeye çevrilir, bu mümkün değilse o binaların kapısına bir plaket asılırmış. Bizde ise bu yöntemler ne yazık ki uygulanamıyormuş. Cadde ve sokakların adlarının hemen her yeni belediye başkanı tarafından değiştirilmesi adet olduğu için yazar adlarını sürekli korumak mümkün değilmiş. Üstelik imar planları sık sık değiştiği için, bazan sokaklar da ortadan kaldırılabiliyormuş. Bir yazarın adının verildiği sokağı "yok etmek" halktan tepki çekeceği için belediyeler yazar adlarını sokaklara vermek istemiyormuş. Şair ve yazarlarımızın yaşadıkları evleri müze yapmak ya da onlara plaket asmak da olanaksızmış. Zira, eski evlerin konakların yerini çoktan apartmanlar almış ve o apartmanların kapısına "Bu evde bir zamanlar Yahya Kemal yaşadı" diye plaket asmak komik kaçarmış.

Devlet büyüklerimiz çözümü daha "kalıcı" (!) yerlere şairlerin ve yazarın adını vermekte bulmuşlar. Devlet Demir Yolları, Ankara - İstanbul arasında çalışan trenlerden birine "Yahya Kemal", diğerine "Yakup Kadri Karaosmanoğlu"nun isimlerini vermişler. İETT de bu uygulamadan esinlenmiş ve otobüs duraklarına şair ve yazarların adını vermeye karar vermiş. (Zaman, 7.12.2003) İki yılda bir sapasağlam kaldırımları kırıp yenilerini yaparken durakların da yerinden edildiği, bazı durakların yerinin sık sık değiştirildiği, hatta bazılarını tamamen ortadan kaldırıldığı gerçeği ortadayken bu isim verme işlemi ne kadar gerçekçi olacak diye tartışılmamış tabii ki. Tartışılan hangi durağa kimin adının verileceği imiş. Teşvikiye durağına Orhan Pamuk, Maçka'ya Attilâ İlhan, Göztepe'ye Ahmet Altan, Gümüşsuyu'na Hilmi Yavuz, Kuzguncuk'a Can Yücel, Kadıköy'e Cemal Süreya isimlerini vermekte güçlük çekilmemiş ama Cihangir'e gelindiğinde müthiş bir sorunla karşılaşılmış. Hemen her apartmanda bir şairin ve yazarın oturduğu bu ünlü semtte sadece tek bir otobüs durağı varmış.

Babalarına ihanet edenlerin romanı...

2. BASKI

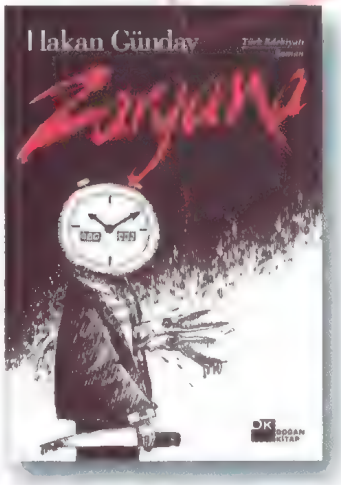

3. BASKI

Bu çağın zor ve acımasız şartlarından kendi şartlarını yaratan dört genç... Onların farklı, heyecanlı, düzensiz dünyası. Düzenin dışında, karşısında kurmuşlar hayatlarını. Onlar, yazarın deyimiyle, birer piç. Babaları belli olmadığı için değil, babalarının yaşam şartlarını reddettikleri, babalarına ihanet ettikleri için.

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com

Kaçıranlar için

Kaçak Yayın 3'lü setler

+

+

%50 indirimli

Tek set
3 Milyon
TL.

Bayiilerde

KAÇAK YAYIN

Sadece ahlakın tekniği yoktur

KANAT ALIŞTIRANLAR

Ocak/2004-4

Hayat ile Şiir

Bedirhan Toprak

Armut hiç değil...

Evet, aşk da, seks de, yalnızlık da, yoksulluk da, yardımseverlik de, iyilik de, acıma da... dağ ya da deniz de, yolculuk da, egzotizm de değil konu; konu, başlıbaşına, Hayat'ın kendisi, ta kendisi... kimileri şu ucundan, kimileri bu ucundan tutar o yegâne konuyu ve ama bizi ilgilendiren, biz insanların ilgisine mazhar olan, kimin hangi konuyu "neresi"nden tuttuğu değil, "nasıl" tuttuğudur, ki meseleye böyle bakınca, konu'nun hiç mi hiç önemi kalmaz; geçen ayki yazıda sözünü ettiğim, marangozun, işlemek zorunda olduğu ağaç bakımından malzeme, ve çivi-vida gibi araç, ya da testere-keser-rende gibi âlet derekesine iner: evet, malzeme, diyelim ki abanoz'dur ve insanlık tarihine malolmuş, artık herkesin malı araç ve âletlerle kotarılmıştır masa... ama masa (topal olmaması; işçiliğinin, kabul edilebilir ölçüde düzgün olması; cilasının filan yerli yerinde olması, meselenin alfabesi olduğu için konu dışı), "nasıl" bir masadır, ne kadar "güzel" ya da "usta işi"dir, bizi, insanları, öncelikle bu ilgilendirir, ki söz konusu marangozu, sayısı binleri milyonları bulan meslektaşlarından ayırıp da öne çıkaracak nitelik de budur - kimi şair, romancı, ressam, müzisyen ve sinemacıyı, aynı alanda söz söylemeye çalışan ötekilerden öne çıkaran nitelik'te olduğu gibi.

"Konu", işin burasında, bambaşka bir yazının (başka başka yazıların) meselesine, "bir derdi olmak" meselesine geliyor ki, ister marangoz olalım ister şair, işlemek istediğimiz "şeyi" tüm ötekilerden farklı bir biçimde (orijinal, biricik) işleyip de önce güzel, bir adım sonrasında "usta işi" kılabilmemizin anahtarı da, insanlığın binlerce yıllık zanaat-sanat-ve hatta yaşam deneyimi gösteriyor ki, anılan meselede, "bir derdi olmak"ta saklı:

Ali Şahan

Mecbursun

A. Behramoğlu'na

Her zaman mecbursun,
Çekeceksin bütün kuvvetinle hayatı,
Zamanın sarkacını durduracaksın beyninde
Daha bir hınç daha bir inançla.
Tüm dinginliğini atacaksın üstünden.
Sebebin,
Hayatın, umutların sevdaların...
Koşacaksın peşinden hepsinin,
Topukların popona vuracak koşarken,
Bitmeyecekmiş gibi bir yolu adımlayacaksın,
Tüm dinginliğini atacaksın üstünden.
Daha bitmedi!..
Kavganın içinde büyüteceksin inancını,
Bir gülüş kadar güzel olacak her şey,
Daha bir keyifle yiyeceksin katığını,
Tüm dinginliğini atacaksın üstünden.
Bilmediklerinden anlam çıkaracaksın,
eskiteceksin acılarını
Ve hiçbir zaman ölüler olmayacak resminde...

Marangoz, masa, ekmek tahtası, teldolap... zanaatın kimi kollarında kapı pencere doğraması yaptığı için marangozdur da, marangoz olmak için yapmaz bunları; kimin hayatında nereneden eseceği belli olmaz o malûm rüzgâr sonucunda, ekmeğini kazanacağı işi-mesleği o olmuştur, o kadar; marangozluğun, hatta marangozların en iyisi olmanın, işini doğru düzgün yapmadıkça ona hiçbir şey kazandırmayacağını, birilerini yanıltabilse bile kendini kandıramayacağını bilir. Meselenin buraya kadar olanı, işin zanaat-ekmek parası kısmı ve marangoza, doğru dürüst yaptığı işi doğrultusunda geçim imkânı da sağlar; ama işte, işlerine "kuş konduran" zanaatçılar da vardır ve meselenin bu aşaması "sanatçılığa" tekabül ettiği için, marangozun yakasını yavaş yavaş bırakmamız gerekir... o, derdi, tutkusu ve becerisinin güttüğü yolda, zanaatının şahikasına ulaşıp (mesela, çekmece mekanizmasını sahibinden

başka kimselerin çözemeyeceği şifrelerle donatıp... ve bu akıllara seza masayı yaparken tek bir çivi bile kullanmayıp), sanatçı, bir büyük sanatçı olarak da anılacaktır, kutlu olsun!

Şairin, romancının... hikâye, deneme ya da eleştiri yazarının da dil'le bir derdi vardır işte; ressamın, renklerin dili'yle; müzisyenin, notaların-melodinin dili'yle; sinemacının, görsel dil'le; mimarın, taşın dili'yle... binbir derdi vardır, olmak gerekir; yoksa, insanlık tarihi binlerce şair, romancı, ressam, müzisyen ve sinemacı kaydetmiştir ama biz, ancak içlerinden bazılarına (mesela Homeros'a, Shakespeare'e, Cervantes'e, Mevlânâ'ya, Yûnus Emre'ye, Mozart'a, Dede Efendi'ye, Geothe'ye, Dostoyevski'ye, Mimar Sinan'a, Şeyh Gâlîb'e, Ayzenştayn'a, Orson Welles'e, Tarkovski'ye, William Faulkner'a, Ahmet Hamdi Tanpınar'a, Nâzım Hikmet'e, Sait Faik'e, Charlie Parker'a, Lütfi Akad'a, Zeki Müren'e... yüzleri bulacak bir liste, ki buna, felsefecileri, bilimadamlarını, kâşifleri, mucitleri ve kendi alanının öncüsü birçok "şahsiyet"i de katmakta fayda var) ömrümüz boyunca ödeyemeyeceğimiz şükran duygularımızın yanı sıra, tarifsiz bir hayranlıkla dolup taşarız; çünkü işte, "bir dertleri vardır" işleriyle ilgili ve bu nedenledir ki, "iyi" yapmışlardır işlerini, güzel, usta işi yapmışlardır... ve bunca uzaktan bakınca artık, "biricik" olmanın ayrıcalığıyla, "benzersiz" olmuşlardır.

Gelip de böyle durunca Su'yun başında bir kere, mesele'nin, "şair olmak değil, şiir yazmak" (ya da sinemacı olmak değil, film yapmak...) olduğunu söylemek bile abestir artık; ve Edip Cansever'in, "Masa Da Masaymış Ha..." başlıklı şiiri, bu nedenle "biricik", "muhteşem"dir, ki "konusu" da, hâşâ, masa filan değildir!

Edip Cansever

MASA DA MASAYMIŞ HA...

Adam yaşama sevinci içinde
Masaya anahtarlarını koydu
Bakır kâseye çiçekleri koydu
Sütünü yumurtasını koydu
Pencereden gelen ışığı koydu
Bisiklet sesini çıkrık sesini
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu
Adam masaya
Aklında olup bitenleri koydu
Ne yapmak istiyordu hayatta
İşte onu koydu
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu
Adam masaya onları da koydu
Üç kere üç dokuz ederdi
Adam koydu masaya dokuzu
Pencere yanındaydı gökyüzü yanında
Uzandı masaya sonsuzu koydu
Bir bira içmek istiyordu kaç gündür
Masaya biranın dökülüşünü koydu
Uykusunu koydu uyanıklığını koydu
Tokluğunu açlığını koydu

Masa da masaymış ha
Bana mısın demedi bu kadar yüke
Bir ki sallandı durdu
Adam ha babam koyuyordu

Öykü

ÇİNGENE OLMAK

Tuba Çiçek

Eğer reenkarnasyona inansaydım; bundan önceki yaşantımda bir çingene olduğumu söylemek için hiç tereddüt etmezdim. Yazık ki inanmıyorum. Büyük talihsizlik. İşin yoksa düşün dur: "Nereden geliyor çingenelerle aramızdaki bu benzerlik?" diye.

Çingenelerle ilk tanışıklığımız, Manisa'da oldu. Hayatımın 12 yılını (6-18 yaş arası) Manisa'da geçirdim. Ve bunun son 6 yılında da, Manisa'nın çingene mahallesinde ikamet ettim. (İnanmazsanız, gidin Akgün Mahallesi muhtarına sorun.) Belki bilirsiniz: Manisa, İzmir gibi Ege illerimizde çingene sayısı hayli fazladır ve bu kentlerde çingene mahalleleri oluşmuştur.

Manisa'daki çingene mahallesi, Manisa'yı İzmir'e bağlayan ana yolun kent çıkışında ve bu yola bağlanan geniş bir caddenin iki yanına dizilmiş gecekondulardan oluşuyordu. Gecekondu dediysem öyle viran halde değildi bu evler. Canlı renklere boyalı, (çingene pembesi, gece mavisi ve fıstık yeşili) bahçeli ve 24 saat hareketli...

Erkekler genellikle düğünlerde müzisyenlik yaparak, ayı oynatarak; kadınlar da dansözlük, şarkıcılık, kalaycılık, eskicilik, falcılık, çiçekçilik yaparak ya da evlere temizliğe giderek aile bütçesine katkıda bulunurlardı. Çingeneler, tutumlu ve çalışkan değillerdir. Tembel ve işten kaçan insanlar olarak bilinirler. Ama işin aslı öyle değildir. Çok enerjiktirler. Düşük ücretli ve düzenli işlerden uzak durup, daha bağımsız, esnek ve eğlenceli işleri tercih ederler. Bu yüzden tembel olarak algılanırlar. (Aynı ben hehehe... Bkz: Tembelliğe Alkış, www.gazozagaci.com, Sayı:1: 8 Nisan 2001)

Gündüz kazandıklarını, akşam çilingir sofrasında tüketirler. Ve o sofraların tadına doyum olmaz. Eh çalgı, çengi, dansöz, geyik, eğlence.... hepsi onlarda. Kadın, kız, erkek, çoluk, çocuk ve hatta yoldan geçen herkes katılır bu şölene. Duyan gelir anlayacağınız. Herkes kendi kapısının önüne çilingir sofrasını kurar ve ertesi gün ne yiyeceğini düşünmeden günün stresini atar. Zaten, parayla ilgili duyarlılıkları da yoktur. Onlara göre para, eğlenmek için bir araçtır. (Yaşamayı biliyorlar bu adamlar.)

Özellikle yaz akşamlarında; onların eğlencelerine, babamla benim gözümüz düşer; annemin şerrinden korktuğumuz için sadece iç geçirmekle yetinirdik. Lakin babamın zaman zaman, anneme çaktırmadan muhabbetlerine katıldığını duyduğum olmuştur. Belki de genetik bir çingene ruhu var bende. Tabi o zamanlar yaşım küçük olduğundan daha anneme kazan kaldırma cesaretini gösteremiyordum. Ah şimdiki aklım olacaktı ki; o şölenleri kaçırır mıydım?

Çingenelerin eğlence yaratma biçimleri; çilingir sofralarına eşlik eden dans ve müzikle sınırlı değildir. Çok sık ve yaratıcı yalanlar söylerler mesela. Lakin bu yalanlar kötü niyetli değildir. Yalanı ve abartmayı eğlence olarak görürler. Bu saptamayı sadece gözlemlerime dayanarak yapmıyorum elbette. Çingeneleri anlatan bir çok kitapta da; özellikle 'gadje'ye (yani çingene olmayanlara) eğlence amaçlı yalanlar ve abartılı hikayeler anlattıklarından bahsedilir. (Eh abartma ve yaratıcı yalan söyleme konusunda ben de hiç fena değilimdir hani...)

Belki de yeryüzünün en pozitivist azınlığıdır onlar. Sefaletten gocunmazlar ve hatta severler bile. Bahtsızlıklarıyla bile dalga geçerler... Belki de, yaşadıkları acılarla başa çıkabilmek için, unutmanın ustası olmuşlardır. Onlar için gelecek ya da geçmiş yoktur, sadece şimdiki zamanı yaşarlar.

Şimdiki zamanı yaşarken de bizim önemsediğimiz şeyleri önemsemezler. Öncelikleri yoktur. O anda yaşanan en taze ve canlı olay neyse, ona konsantre olurlar. Hiç bir olay, onları sürekli meşgul edemez.

Isabel Fonseca "Beni Ayakta Gömün -Çingeneler ve Yolculukları-" adlı kitabında, "Çingenelere göre, asıl acı veren şey, 'gerçek' değil, gerçeğin göz ardı edilmesidir. Aşırı gerçekçi ve zalimce dürüsttürler" der. Benim gözlemlerim de bu doğrultudadır. Yaşamla ilgili gerçekleri kabullenip; kör talihi, usta işi bir kayıtsızlıkla eğlenceli hale getirmekte üstlerine yoktur.

İzmir - Kordon'da, tek başıma oturup bira içtiğim bir gün; falıma bakmak üzere masama yanaşan çingene kadın bunun iyi bir örneğiydi. Aslında fala inanmam ve hatta sıkılırım da. Ancak 'falcı bacı' çingene olunca; sırf onunla keyifli bir muhabbet yapabilmek umuduyla, masama davet

ettim. Sırtına bir eşarpla bağladığı bebeği, zayıflıktan ölmek üzereydi. Çingene kadın bebeğinin hasta olduğunu biliyordu ama pek taktığı yoktu. Sohbetimiz esnasında onun kayıtsızlığının beni şaşırtmasını hissetmiş olacak ki, şöyle bir açıklama yapma gereği duydu: "Doktora götürsem, hastalığını öğreneceğim ama tedavisi için gereken parayı bulamayacağım. Hem çocuk boş yere hastanelerde eziyet çekecek hem de tedaviyi sürdüremeyeceğiz..."

Gerçek, acıydı ama gerçekti işte. Teşhis için gerekli tahlillere yetecek kadar parayı temin edebilecekti, lakin ya sonrası? Sonrası yoktu, bunu biliyordu. Ve hiç de problem haline getirmiyordu... Hüzünlü bir hikayesi vardı ama bunu kısa zamanda eğlenceli hale getirmişti. Benim huzursuz olduğumu hisseder hissetmez, "a be boşver bunları, gel bi falına bakayım, yüreğin tazelensin" diyerek; bana dalyan gibi manitalar, bol çocuklu bir evlilik, varlık içinde, hasımlarımı çatlatacak kadar gösterişli bir yaşam öngörerek keyfimi yerine getirmeye çalıştı. (O da ben de yalan söylediğini biliyorduk ama lisanındaki samimiyet ve kayıtsızlık; bu işten haz almamız gerektiğini söylüyordu.)

Bir çingene şarkısı (El Condor Pasa), şöyle der: "Çivi olmaktansa çekiç olayım; evet çekiç olayım yapabilirsem; kesinlikle çekiç olayım..." Yaşamlarını, geçmişin, geleceğin, acıların, kitapların, ötekilerin, berikilerin yönlendirmesine dayanamadıkları besbelli. Yaşamın çivisi olup çakılmaktansa; çekiç olup yaşamı çakmayı yeğliyorlar. Ve doğrusu bunu gürültülü bir şölen haline getirmeyi de ihmal etmiyorlar.

Bizse çivi misali, kafamıza vurula vurula yaşayıp gidiyoruz. Neden? Çünkü kendimizi kurallara, kadere, topluma vs. bağımlı hissetmek bizi rahatlatır. Kurallar, modeller, gelenekler, kısıtlılıklar varoluşumuza bir zemin oluşturur ve biz de bu zemin üzerinde sorumluluklarımızı bir şeylere/birilerine devrederiz. O zemini yok saydığımız anda, -yani yaşamımızın, seçimlerimizin tamamen bizim elimizde olduğu gerçeğini kabullenince- zeminsizlikle karşılaşırız. Bu da bizi ürkütür. Seçimlerimizin sorumluluğunu üstümüze almaktansa birilerine ve bir şeylere yüklemek işimize gelir.

Elbette bizim kontrolümüzde olmayan şeyler vardır: ailemizi, tarihimizi, genetik yapımızı biz seçemeyiz ama kontrolümüzde olmayan şeyleri istemek ve bunlar gerçekleşmeyince acı çekmek bizim seçimimizdir. Kaldı ki, işimizi, eşimizi, alışkanlıklarımızı seçmek bizim elimizde. En azından başımıza gelenlere sahip çıkabiliriz. Aslında, yaşamımızın yazarı büyük ölçüde biziz. Bu sorumluluğu yüklenmesi gereken de...

Bir çoğumuz, "toplumsal kurallar ve maddi zorluklar özgürlüğümü engelliyor" diyoruz.. Toplumsal kurallar bize engel teşkil ediyorsa; hikayemiz o kuralların dışına taşıyor, kuralları çiğniyor demektir. Kuralları biz yazmamış olabiliriz ama onların dışına çıkmak bizim seçimimizdir. O halde bununla baş etmek de bizim sorumluluğumuzdadır. Maddi imkanlarımızın üstünde ideallerimiz varsa bu idealleri oluşturan bizizdir: ya ayağını yorganına göre uzatacaksın; ya da yorgan kısa gelince sızlanmayacaksın. Yani arzularımızın da sorumluluğu bizdedir..

Çingenelerin maddi imkanları ve toplumsal statülerine bakacak olursak, yer yüzünün en gamlı azınlığı olmaları gerekir. Lakin onlar yaşamı eğlenceli kılmayı, kolektif bir sanat haline getirmeyi başarmışlar.

Dürüst olalım. Ve, en azından kendi mutluluğumuzdan, sadece ve sadece kendimizin sorumlu olduğunu kabul edelim. Kullanılmamış ya da toplum, aile, kurallar, para vs. tarafından kullanılmış bir 'ben' yerine; onu biz kullanalım ve çekiçleyip, kendimizden "birşey" meydana getirelim... Keyifli bir uğraş değil mi sizce de?

Eh artık bana müsaade. Herkesçe göz ardı edilen ama bir o kadar da renkli olan çingene kültürü hakkında sizi aydınlattım, az şey mi? Çilingir sofrasını hak ettim; ne dersiniz? Hadi sağlığınıza...

Koray Sarıdoğan

İnançsız

Yürüyorum,
her adımında bir ceset var
sokaktan elini uzatıyor bana;
el kanlı, el çatlamış, el soğuk,
ölüme inat adımlar atıyorum
yürüyorum...
Yürüyorum, gece soğuk, gece kara,
diken diken olsa da tüylerim
soğuğa dalıyorum; ölüme inat ya!
Yürüyorum,
şehirde bela, şehir Ankara.
Çinçin'de Kadırga Sokak'ta
atkımı sarmışım, yüzüm kapalı,
bölücü bir sevdanın gerillasıyım, görülsem
yakalanacağım,
acı çekmek var yeryüzünde, biliyorum>
yürüyorum, şehirde bela, şehir Ankara,
Ulucanlar'da annemin çığlıklarındayım,
babamın sigara dumanında
ve Dikmen'de dökük bir gecekondudayım,
açlığın tam kesişme rotasında...
Yürüyorum, sloganlı bir duvar önümde,
duvarda is var, patlak bir bomba...
Yürüyorum ankara'da,
yolculukları, serüvenleri katmışım önüme
korkaklığım, cesaretimin ardına gizlenmiş,
bedenim, ben değil,
beynim mantıksız,
yüreğim susamış aşka,
ruhum inançsız...
Yürüyorum, dünya talan yeri, dünya kirli,
"O" da izin vermiş bunlara...
Gülüyorum,
İnanmıyorum "O"na...

Anlatı

KEMAL AMCA NE ZAMAN ÖLECEK?

Okan ÜNVER

"Seni iyi gördüm be Kemal amca", diye yüksek sesle bağırarak girdim kolonya, ilaç ve boş insan midesi kokan odaya, "Bağırma ülen!, kanser olduysak sağır olmadık daha, udu getirdin mi?

"Getirdim Kemal amca, yengeye teslim ettim"

"Çal biraz be evlat, oynak bir sirto çal bana, neşemizi bozma"

Ne neşesi be Kemal amca; başucundaki masanın üzerinde, bir pazar çantası dolusu kanser ilaçları, ciğerlerin ağzında öksürürken, ben beş dakika ziyaret edip gittikten sonra, seni bu yaşında üçüncü kocası olduğun şu konsomatris eskisi kokananın merhametine bırakıp gitmenin neşesi mi olur?

"Evlat, yengen içerdeyken ver emaneti bana"

"Yanlış yapıyoruz be Kemal amca ama dediğini yapmayınca benim de içime sinmiyor" diyerek önceden içine votka ve limon suyu doldurduğum kolonya şişesini bıraktım ellerine.

"Başımı tut" dedi. İki elimle omzunu kavrayıp yastıkkan ayırdım başını, birkaç yudum içip Tanrıya şükretti.

"Ben gideyim artık, yenge huylanmasın, bir şey lazım olursa ararsın amca"

"Karı telefonu öbür odaya aldı be evlat, sen yine arada bizim kolonyadan getir"

"Getiririm. Sen moralini iyi tut, bunlar da geçer"

Kapıda ayakkabılarımı giyerken karısı "Bir daha buraya gelme, gençleri görünce morali bozuluyor" dedi. "Ne alakası var3 diyecek oldum, bozdu ağzını şirret karı.

...

Şüphesiz bu hayatta insanlar kapıları suratımıza "Biz sizi daha sonra ararız" diyerek kapatsınlar diye gelmemişizdir, ne bileyim hayata gelişimizin illaki bir nedeni olacaksa bu değildir en azından. Kemal amcayı ziyaret ettiğimde bunları düşündüm, şayet Kemal amca şu aciz ve hasta haliyle huzurlu bir yaşlılık yaşamıyorsa, bu hale, on yaşına geldiğinde eline tutuşturdukları klarnet yüzünden geldi.

Evinden çıktığımda saat öğleden sonranın üçüydü ama ben istedikten sonra bu saatte bile karanlık , soğuk hatta yağmurlu bir gece yaşayabilirdim.

...

.İlk rahmeti bu aylarda görüyor narenciye yaprakları, portakalı, turuncu, mandalinası mis gibi bir koku yayarak şükrediyor adeta doğaya; yeşil daha

koyu bi yeşil, gök daha koyu bir mavi. Bende ise ne yapraklara, ne de göğe bakacak hal kalıyor bu aylarda.

Kışı görememiş şair cenazelerinin biri gidip, biri geliyor yüreğimden.

...

İki sokak ötede bir saçak altına iliştim, durmaksızın yağan yağmur çatılardaki kiremitte ayrı, yoldaki su birikintilerinde ayrı sesler çıkarıyor, solucanlar yüzeye çıkmış hayli tembel, hayli bencil sürünmekteler toprakta.

Önümde iri şaşkın bir salyangoz var, kuru yerde kalmış "alıp su birikintisine bırakayım" dedim, yavaşça kaldırsam da toprağa yapışmış, parçalanıverdi hayvancık. "Ulan Okan hangi işi tam yapabildin ki"

Bi süredir yukarılardan yaşlı bir kadın sesi geliyor, başımı kaldırdım, sabırla tekrarladı, "Evladım iki ekmek alıverir misin bakkaldan?" diye, beni tanıdığı birisiyle karıştırdı herhalde, "Alırım teyzeciğim".

Hiç tanımadığınız ve yardıma muhtaç olduğu her halinden belli olan birisi size "Evledım oduncu bıraktı gitti, şu birkaç küfe odunu bizim kömürlüğe taşılıver" diyecek olsa ya da ne bileyim "Birader imam ortalarda yok, gel şu ölüyü sevabına bir yıkayıverelim" dese yardım eder miyiz bilinmez, ama yaşlı ve yalnız bir teyzeciğe on metre ötedeki bakkaldan iki ekmek alıvermek, insanın gün boyu üzerinde bir uğur böceği gibi huzurunu taşıyabileceği güzel bir yardımlaşma biçimi.

Ekmeği alıp tahta kapının naylon ipini çektim karşıma bir sürü genç, orta yaşlı insan çıktı, şaşkın şaşkın "üst kattaki teyze ekmek istemişti", diyebildim. Kendi aralarında bakıştılar, başörtülü orta yaşlı bir kadın öne çıkıp elimdekileri aldı "Kusuru bakmayın o bizim annemiz, böyle yaparak bizi zor duruma düşürmek istiyor, güya ilgilenmiyormuşuz O'nunla".

Her kapının arka yüzü binlerce sırla doludur elbette. Hele ki bu kapı Kaleiçi'nde mermer bir avluya açılıp kapanan kocaman bir tahta kapı ise bu sırlar saklayanları bile yakıp kavurur zamanla.

"Büyüklerimiz bazen çocuk gibi oluyor" diyerek evden çıktım, yaşlı kadının bana az önce seslendiği pencere kapatılmış, kelebeklerle içeriden dışarıdan kilitlenmişti.

...

Şehrin gürültüsüne, oldu bitti, aldı verdisine şahsen gidip kendi rızamla teslim olma saati geldi, daha bu sırılsıklam ıslanmış kıyafetler içinde geçirecekyedi sekiz saatim var, paçalarıma baktım tertemiz bir çamur, insan bu kızıl çamuru bile özler mi?

Yanımdan yıldırım hızıyla bir adam gelip geçti; arkama henüz bakmıştım ki sapağı aşıp kayboldu, O'nun peşi sıra elleri sopalı, bıçaklı altı yedi adam daha, "İsmet'i vurdular, İsmet'i vurdular" diye bağırarak kaçan adamın peşinden koşturuyorlar.

İrkilip, toparlandım, çevredeki evlerin kapıları, pencereleri açıldı "Ne olmuş genç?","İsmet'i vurmuşlar", "Hangi İsmet'i", kollarımı yukarı kaldırıp bükük dudağımla baktım soruyu soranların yüzüne, pencerelerini ilk anda açamayanlar yetişti sonradan "Birader hangi İsmet", "ölmüş mü evledım?", "Kim vurmuş?".

Yavaş yavaş çıktım yokuşu, Karatay Medresesi harabesinin taş blokları arasında yerde bir adam yatıyordu, bir yabancının kendisine doğru geldiğini görünce böylesi küçük bir yara yüzünden yerde kurbanlık koyun gibi yatmayı kendisine yakıştıramadı herhalde, sağ yada sol bileğinin üzerine bıçak değmişti, ayağa kalkıp üstünü başını silkeledi, "al İsmat, peçete vereyim sana" dedim.

Alıp kesiğin üzerine bastırdı. Bacaklarında bir yara olmamasına rağmen topallayarak kayboldu sokakta. İsmet'e o anda Artist İsmet adını koyuverdim.

...

Artist İsmet'in arkasından gayrı ihtiyari bakarken mobil telefonumun gerizekalı melodisi çalmaya başladı, "Alo evlat ben Kemal amcan, hanım komşuda be, diyeceğim sana zahmet tez elden şu bizim kolonyadan az daha getirsen"

"Kemal amca dokunur böyle üst üste, hem Yenikapı'ya nasıl geleyim ben şimdi dünyanın yolu"

"Öyle olsun, yarın geberip gittiğimde 'adama bir kolonyayı çok görmüştüm' diye üzüm üzüm üzülürsün".

"Hatırlattığın iyi oldu aslında, yetmişini geçtin on senedir de kansersin, sen ne zaman öleceksin be Kemal amca?, yok mu bir haber?"

"Şimdilik yok, ama getirdiğin kolonyaların votkası hep böyle az olursa vallaha otuz seneye kalmaz cartı çekeriz be evlat"

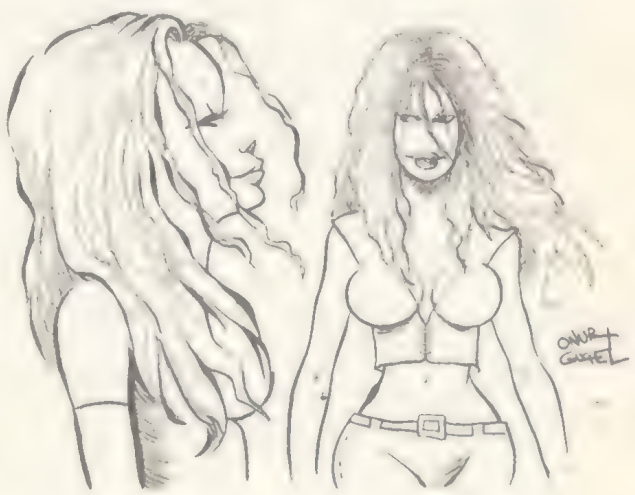

Öykü

GÜLEÇ YÜZLÜ KARTANESİ

Gizem Koçak

Karbeyazı; minicik bir çocuğun üstünü örter gibi inmişti yeryüzüne, ince ince dallardan dökülüşünü sıcacık penceremden görmek isterdim ama akrebin ardından inatla koşan yelkovan bu isteğime yanaşmıyordu. İşe gitmem lazımdı.

Apartmanın kapısını açmamla burnumdan, kollarımdan sızıverdi aralık soğuğu.... Alışıktım. Zaten hep ayazlar kucaklardı beni, ince bir ıslıkla avare avare yürümeye başladım... Saatin tiktakları, rüzgârın uğultusuna karışmış; zihnimdeki tüm kavramları, işe yetişme telaşını ve bir simitlik param olmadığı düşoüncesini süpürüvermişti. Kuru soğuk ciğerlerime varana kadar işlemiş, kar suları ayak parmaklarına ulaşmayı yine başarmıştı... Yeni bir çift ayakkabı almalıydım... Dükkânın kapısına geldiğimde ise "aman canım, hele şu maaşı alalım da ayakkabı sonraki iş!..." diyerek susturdum içimdeki sesi. Görüntü aynıydı; kepenkler kapalı, merdiven ikinci basamağına kadar kara gömülmüş! Mesai arkadaşımda ortalarda yok?! Kesin otobüsü kaçırdı yine!...

Bütün terslikler bir bir beni buluyordu sanki? İçeri girmem için doğal olarak kapıyı açmam gerekiyor, karaltında kalan asma kilide bir türlü ulaşamıyordum. O sıra karbeyazının üzerinden aksaya aksaya geliyordu Ayten; siyaha çalan deri montu, sonsuzluk duygusu uyandıran kıvırcık saçlarıyla yorgun bir yıldızın gölgesi gibiydi...

– "Hadi hadi acele et!" diye seslendim. "Donduk be kardeşim! Nerede kaldın? Açamıyorum bu lanet olası kilidi"...

Yüzüme ufak bir tebessümle bakıp;
– "Dert etme be canım, açarız şimdi" diye ekledi. Gerçekten de beş dakika sürmemişti o kilidi kar altından çıkarıp açması! Neyse, içeri girmeyi başarmıştık sonunda...

Saat yedi buçuktu henüz, patron fazla elektrik harcayacağını düşünüp küçücük elektrik sobasını bile almıştı yanımızdan. Üşüyorduk. Üçüncü düğmede yaktığımız için kızmış olmalıydı, ama taştan duvarlar ısınmıyordu ki aralık soğuğunda? Yapacak bir şey yok gidip gri istedik sobayı "çalışın, hareket edin, üşümezsiniz!" diyerek kovmaktan beter etti bizi. Geri döndük. Yerleri paspaslarken ayakkabımdaki o yırtıldı yırtılacak kahverengi deriye takılıyordu gözlerim, kartopu oynayan çocukların ışıltılı sesleriniyse duymamak mümkün değildi. Garip bir hisle dışarıda olmak, karla oynamak geliyordu içimden... O sıra Ayten yanıma gelip;

– "Biraz daha yağsa da bizde yetişsek şu kardan adamlara" diye fısıldadı kulağıma... Gülümsedim! Paydos etmemize tam sekiz saat vardı. Durdurağı olmayan ve bu duvarlardan başka bir şey görmeyeceğimiz tam sekiz saat... Kirli koliler tüm siyahını avuçlarımıza bulardı bu saatlerde, insanları görebildiğimiz tek yer, meydana bakan yangın merdiveninin korkuluklarıydı... Tüm şehri özlemle süzerdik bu korkulukların arkasından... Öylesine cıvıl cıvıl, öylesine kalabalık olurdu ki bazen gözlerimiz dolardı.

İnsanlar öyle ya da böyle tutmuşlardı gündoğumuzun eteklerinden. Hele çocuklar öylesine tutkulu koşuyordu ki karlarda, ellerimin karası saklanacak yer arıyordu. Aytenle birbirimize bakıp umutlu gülüşler yolluyorduk, karşılıklı. Saat 15.30 olmuş ağzımıza bir tek lokma koymamıştık. Ayten artık başka türlü asılıyordu yaşama, tek başına ayrı bir eve çıkmış kendi ayakları üzerinde durabilme mücadelesine dalmıştı... Ah güzelim sıfırı tükettiğini adı gibi biliyor, yiyemediğim akşam yemeklerinin yerini çayla doldurmaya çalışıyordu. Ne vakit halini hatrını soracak olsam aynı cümleyi tekrarlamaya başlar, "Nasıl olalım güzelim, patron gelmek varmış şu dünyaya" diyerek gülümsetirdi beni...

Kolilerin yanına ilişip soluklandık bir ara, yü-

zü yağmur bulutu gibi kararmıştı. Ansızın cebinden bir mendil çıkarıp; "Al bunu, kuyumcuya git, ne kadar veriyorsa al" diye elime tutuşturdu. Şu boynundan çıkarmadığı gülen yüzlü altın kolyesi değil miydi o mendilin içindeki? Şaşkın şaşkın bakıyor, yüzündeki sıkıntıyı çözmeyeçalışıyordum. Nasıl kıyardım o güzelim kolyeye, nasıl sustururdum o titreyen sesi?

– "Para mutlaka bulunur bir yerden, hatıra değil mi o kolye sana?" diye sordum. Laf anlatacak hali yoktu sanırım... Son bir çabayla gülümser gibi oldu, elini dizime atıp;

– "Sen gitmezsen, mecbur ben gideceğim, fakat bunu yapmak istemiyorum, lütfen sen git. Lütfen!" diye sızlandı dolu gözlerle...

Başımı isyanla kaldırıp çıktım kapıdan, o gün kuyumcu tam yedi milyon saydı elime, kendinden utanç duyan bu parayı hiçbir zaman unutmayacaktım. Onu da kurtarmazdı ki bu para! Neye yeterdi? Belki büyük bir paket çay ya da bir gecelik akşam yemeği! Ne yaşantı ama?... Bu düşünce karmaşası içinde yürürken arabaların üzerine tutunan son kar taneleri de erimeye başlamıştı. Kapıya gelmiştim malesef... Hiçbir şey söylemedeni çeri girip,yüzüne bakmadan eline sıkıştırdım parasını. Gece karanlığı iyice çökmüştü yeryüzüne, iki sarı fincanla cam kenarındaki kolilerin üzerinde oturuyorduk. Çayı yeni demlemişti. Sesimi hapsedemiyordum artık gözlerimi fincandan hafifçe sıyırarak yüzüne uzun uzun baktıysam da konuşmama izin vermedi. Yılgın bir sesle sordu sadece:

– "Çocuklar bize de bırakmışlardı karbeyazından?"

Gülümsedim.

– "Bıraktılarsa da erimiş, yetişemedik bak?!"

Umarsız bir martı edasıyla dışarı dikti gözlerini sonra da elini omuzuma atıp fısıldadı;

– "Üzülme. Güngelir o gülen yüzlü altın kolye gibi yeniden iner karbeyazı. Hem bu sefer bize de uğrar bakarsın?!...

Çiğdem Koç

(Ne Kadar Bıçaksan O Kadar Derin Gir İçime)

Ne kadar bıçaksan o kadar derin gir içime.
Her şey aynı kalsın, çatlasın yine kasıklarım,
Binlerce hayat ölsün göğüslerimde yine.

Tek sesli bir sağırlar düeti aşk,
Değerimi biçtiğin zalim yatağında yazılan,
Deprem sonrası çağlıkları ya da
Kızıl izdüşümün olmadan ben,
Ter olup sızmadan öpülmekten kirlenmiş
teninden,

İçimde parçalan,
Sağalt yaranı içimde yine.

Bana kızıl bilezikler, tanrıların işlediği,
Bana eskimiş şiirler, korkak ıslık diyetleri,
Islak esaretler bana, titreten,
Ve boşalan yelkenime kuzey rüzgârları
getir yine

Ne kadar bıçaksan o kadar derin gir içime,
Aşkı, seni, sana kendimi bağışladım,
Her şey aynı kalsın, öl ve sevme beni yine

Fatih-pius

DİNLEMEDİM

beni görmeliydin burcu
ağladım
sahaflar kurşun kalem kullanma demişlerdi
inanmamıştım

gülme dedim, arkanı dönme
üzme...
oturur üzerine yağarım
kuruyamazsın..

Öykü

BEKLERKEN

Hasibe Özdemir

İki gündür asansör bozuk. Zaten bin nazlaçıkarıyordu yukarı, şimdi hepten vazgeçti taşımaktan. Ben hariç her şey duruveriyor isteyince. Bir tek ben, bu halimle bile dönüp duruyorum ortalıkta. duruverecek olsam, nabzımı biledinlemeden toparlayıp koyuverirler mezara. Bazen halimi anlasınlar diye iki kelam edecek olsam, kocam da kızlar da kayboluveriyorlar ortalıktan. Hasta değil, oyuncuyum sanki... Hepsi ağız birliği etmişler "yok bir şeyin" deyip çıkıyorlar işin içinden. Sanki garanti belgesiyle girdim bu eve. Ben bile neyim var bilmezken, nereden biliyorlar bir şeyim olmadığını? İnanmasınlar! İstemem birtatlı sözlerini. Güleryüz de beklemem. Ne gelirse elden gelirmiş öğrendim ben de.

Salı gecesiydi, hiç unutmam. Bizimki horluyor yanımda, benim gene tutmuş ağrılarım. Allah günah yazmasın, tam ölsem de kurtulsam derken, siren sesiyle coşuverdi içim. Ne bileyim, biri sesimi duymuş da benim için göndermişti sanki. Aklım başımdan gitti. İnip karşılamak geldi içimden sonra "Deli olma Belgin" dedim, ne inmesi, onlar çıkıp sedyeyle indirecekler seni. Ayaklarına gidersen inanırlar mı hasta olduğuna? Oturup bekledim salonda. Işıkları da yaktım, doğru eve geldiklerini anlasınlar diye. Öyle ne kadar geçti bilmem, "tık" diye bir sesle sıçradım yerimden. Bizimki tuvalete kalkmış, ambulans ortada yok. Ben uyurken geldilerse dönmüşlerdir geri. Hastası olan ev, sessiz mi olur hiç. Şöyle kapıdan dinleyin, gitmişlerdir kesin. O geceden bekri, uykularım hepten bozuk. Gündüz sızıyorum olur olmaz vakitte, gece cin gibi ayaktayım. Büyük kız ters ters bakıyor uyuklar görünce:

– Pes vallahi anne! Zorlaya zorlaya hastalık sahibi olacaksın sonunda. Ne de meraklıymışsın uzanıp yatmaya, diye homurdanıyor. İnanmadığından değil, işine gelmiyor. Görücü gelecek ya haftaya; utanıyor hasta anasından. Durup durup tembihliyor beni:

– Gözünü seveyim, geldiklerinde hastalık konusunu açma diye. Şu iş tatlıyabağlanırsa, alıp doktora götürecekmiş beni, hangisine istersem. İnanmıyorum artık. Kaç yıl önce de söz vermişti böyle.

– Anne sınavdan sonra hastalan,bir de evin işi yıkılmasın üstüme. Sınavdan sonra söz, babama bile habre vermeden ben götüreceğim seni demişti. Ne oldu, sınavlar bitti, işe başladı. Şimdi görücü çıktı, yarın bir de torun saracak başıma. Eee, ne zaman hastalanacağım ben, mezarda mı?

Sol bacağım kopuyor ağrıdan. Sanki biraz daha mı şişti ne? Dün gece fark ettim ben de bir acayiplik olduğunu.

– Remzi bir bak şuna, sanki rengi de değişti gibi diyecek oldum, gözünü bile ayırmadı televizyondan.

– Yok bir şey deyip ağzıma tıktı lafı.

"Nasıl yok bir şey? Ağrıdan duramıyorum" deyince de,

– Ağrımaz, sana öyle gelmiştir demesin mi? İlik olup, kemiğimde mi dolaştın be adam, nerden biliverdin ağrımadığını? Ama görecek o, çok gözyaşı dökecek arkamdan. "Ah ben ne anlayışsız adammışım, kaçyıl önce doktorun biri sinirsel dedi diye, hiç ciddiye almadım ağrılarını. Gözümün içine baka baka gitti gül gibi Belgin'im" diye yolcak tepesindeki bir tutam tüyü. O zaman, koca kafasını kaldırıp baksın çenesi bağlanmış Belgin'e. Alsın iki yanına kızlarını hep birağız homurdansınlar yine "abartıyorsun" diye. O zaman kalkacak mıyım bakalım musalla taşından?

Yok bu ağrı öldürecek beni! Düşüp kalsam, kimse yok yanımda ambulans çağıracak. Remzi'yi arasam "böyle şeyler için arama demedim mi?" diye bağırır kart eşek gibi. Hırsını alamaz bir de evde fırçalar "yok bin kere söylemiş de, yok telefonu söküp atacakmışda." Ben ister miyim sanki senin bed sesini duymayı? Ah ah! Saat kaç acaba? Tam da yemek vakti... Koca araç, biri bekliyordur elbet. Hastalık bu, mesaisi olur mu?... Hem şimdi arasam, yarım saatten önce gelmezler. O zamana kadar iyice de şişer bu bacak. Mırın kırın eden de olmaz. Pıhtı mı attı artık, onlar söyler ne olduğunu. Ağrı kesici de yaparlar. Rahatlarım biraz. acile gidinceye kadar aramam körolasıcaların hiçbirini. Ameliyat derlerse de, kapısındana ratırım amelyathanenin. Görsünler bakalım kim abartıyormuş?

Saadet'e mi insam acaba? Belki oradayken başlar şişmeye, görülmeyecek gibi değil ya olsun, şişsin az daha. ağzımı bile açmam,kaldırıp uzatırım sephanın üstüne. Gözünden kaçmaz onun. Anında arar ambulansı. Yıllardır demiyor mu 'Sizin evde senin kıymetini bilen kimse yok" diye? Elimi bile uzatmam telefona, halleder her şeyi. Hem hastanede de işe pyarar. Ben ameliyata girince de, arasın bizimkileri benzetsin hepsini. Hiç gücenmem "ağzına sağlık" derim ayılınca. Şu sephanın tozunu da alıp ineyim hemen. Gecikmeye gelmez. Ispanaklı börekten de koyayım, beklerken atıştırırız. En iyisi hepsini alayım kalanı dağıtırız ambulansta. Zıkkım yesin evdekiler!...

OYUNLARIMIZ VE OYUNCAKLARIMIZ

(Yerde bulunan bir metal parçası)

Emre Dursun

Bir gazetede okuduğum haberle döndüm çocukluğumun sevimli sayfalarına. Çocukluk yıllarımın o tadı hiçbir şeye değişilmeyecek olan ve beni sonsuz bir hâyâl dünyasının sahibi kılan oyunlarımı ve oyuncaklarımı düşündüm uzun uzun. Sunay Akın'ın şiiriyle geçmişimin kuytularında dolaştım. Gözlerimin ucunda, ağıt gibi dökülen haberin küçük puntolarla yazılmış satırları hafifçe kıpırdanırken, duyarsızlığımızın zehiriyle lanetlenen benliklerimizin üzerinden, parmaklarımın ucunda yürüyerek indim çocukluğumun kuytularına. Heyecanlarımın, küçük mutluluklarımın, tanrısal çığlıklarımın, görkemli şımarıklığımın kızılca kıyamet damlaları düştü dudaklarıma. Gülümsedim. Rakip gamzelerin gölgesinde, gülümsedim çocukluğuma.

Peki siz, hangi oyunları oynadınız küçükken; çocukluğunuzdaki en sevdiğiniz oyuncağı; sizi en çok heyecanlandıran, mutlu eden ve hayal dünyanızın kapısını ardına kadar aralayan o küçücük şeyin ne olduğunu anımsayabilir musunuz şimdi?

Yoksa, eskide kalan her şey gibi onları da unutup, sadakatsizliğinizin derin çukuruna mı gömdünüz umarsızca? Sildiniz mi geçmişinizin binbir anıyla yüklü sayfalarında sırıtan suretinizi? Kandınız mı yalanlara? Yoksa artık sizde mi işbirliği yapıyorsunuz hayatın sıradanlığıyla?

Evet, yürüdükçe, çocukluğumuzda ölümsüz saydığımız oyuncaklarımızın her birini acımasızca çiğneyerek büyüdük ve her geçen gün, bizi kendisine daha fazla tutsak eden; gözü doymaz, karanlık bir yetişkinliğe ulaştık sonunda.

Belki bazen gazetelerde gördüğümüz, içimiz titreyerek okuduğumuz bir haberle dönüyoruz o günlere; belki de bir daha açmamak üzere kapatıyoruz o masum ve tertemiz sayfaları. Eskiden, dudağımızın kenarında her daim adeta bir organımızmış gibi duran tebessümü, küf kokulu sandıklarımızda, eski mektuplarımızın arasına koyuyoruz bilinçsizce. Dokunulmaz sandığımız o kutsal oyuncakları,yürüdüğümüz yollarda ezerek ilerliyoruz yetişkinliğe. Geçmişe dair ne varsa geçmişe gömerek intikam alıyoruz onlardan. Gazetenin sayfaları çocukların çığlık misali bir oyun haberine açılırken, biz, kendi oyuncaklarımızı beslediğimiz sayfaları, karanlığa kapatıyoruz sessizce. Geçmişte kalan her şeyi geçmişe gömüyoruz. Vefasızlığımızın sembolik hale gelen yüzsüzlüğüyle ilerliyoruz.

Şimdi bulanık bir kasım gününün solgunluğuna açılıyor gazetenin sayfaları. Dilimin ucunda, erimeye hazır bir Sunay Akın şiiriyledönüyorum eski günlerime:

"Her akşamüstü oyuncakçı
Câmekânından çocuk
ellerinin
izlerini
siler..."

Oysa biz yazık birg olgunluğun kalabalık ve ikiyüzlü yollarında ilerliyoruz artık, her gün bileyip keskinleştirdiğimiz kin vee nefret duygularımızla. En temiz ve çıkarsız arkadaşlıklarımızın masum oyun mekânlarında küfürlerimiz yankılanıyor şimdi. Oturunca kalkmak istemediğimiz kaldırımlara tükürüyoruz artık. Bütün oyunlarımız da masumiyetimizle birlikte eskide kaldı, biz insanı tiksindiren bir edepsizlikle büyüyoruz.

Şırnak'ın Andaç ilçesine bağlı bir köyde, ilkokul çağındaki çocuklar "yerde buldukları bir metal parçası"yla oynuyorlar hırs ve heyecanla. Güneydoğu'nun sıcak ve çıplak teninin bronzlaşmış sessizliğinde, olağanüstü bir mücadeleye hazır artık çocuklar. Tribünler tıka basa boş. Yürekler alabildiğine duyarsız. Ağızlarında,şivesel farklılıklar olsa da spiker tadında bir anlatımla, kendilerini hayranı oldukları futbolculara benzeterek çalımlıyorlar birbirlerini. Ceza sahası herkese açık ama, Ece Ayhan'ın o harikulâde "Meçhul Öğrenci Anıtı" adlı şiirinde anlatmak istediği gibi sadece "yetkili merciiler" kullanıyor o umumi sahayı akılalmaz gaddarlıklarıyla.

Yargısız infazlarına, duyarsızlıklarına, acımasızlıklarına bir kalkan olarak kullandıkları sahada bütün kusurlu hareketleri yapıp; hata gerekirse (ki aslında hiç gerekmemiştir) bir gecede

özel bir kanun tasarısıyla daha birçok kusuru yasal hale getirerek suçu kendileri işliyorlar, cezayı başkalarına veriyorlar.

Güneydoğu'nun yanık tenli toprağına sığınarak "ceza sahası"na giriyor çocuklar. "Yerde buldukları bir metal parçası"yla çocuk kokan goller atıyorlar birbirlerine. Maçın sonucu umurumda bile değil. Çünkü "yerde buldukları bir metal parçası"na her şeyden çok güvenmek zorunda kalan vee masum oyunların heyecanıyla şekillenen yüzlerine, yaprak yaprak bir geleceği çizip, umutsuzca bekleyen onbir ilkokul oçcuğundan dördü mağlup ayrılıyor hayattan. Telâfisi imkânsız bir puan kaybıyla hastanelere kaldırılıyor diğer yedisi. Bu derbi maçın acı anılarını bir ömür boyu yüzlerinde ve yüreklerinde, tüm hücrelerinde taşımakla cezalandırılıyorlar. "Yerde buldukları bir metal parçası"na sığınan çocuklar "aslında mayın olduğu anlaşılan" masum görünümlü şeytani oyuncaklarının kurbanı oluyorlar.

Bir gazetenin haberiyle döndüm çocukluğuma. Bütün oyunlarımdan ve oyuncaklarımdan özür diledim bir bir. Sabah gözümü açtığımda gazetenin sayfaları türlü oyuncaklar ve oyunlar içinde gizli acılara açıldı, "suç"larına "yerde buldukları bir metal parçasıyla" oynayan çocukların cezası coşkularını kalkan yaptı duyarsız politikacılar; ben döküldüm Güneydoğu'nun kanlı topraklarına ve küçük kardeşlerimn csetlerini öptüm alınlarından; kalanlar bu acıyı yaşamasın, bu toprak bir daha böyle kanamasın diye...

Aram Duran

BALKON CEFASI

rüzgâr esti

uzak bir kalenin surlarından

ben susuyordum

kadehe kan doldu

vuslat isyanın kucağında ağlayan bir bebek

ben susuyordum

yalnız o sıyrıldı karanlıktan

unuttuğu rüyalardan bir çiçek gözlerinde

ben susuyordum

bir kedi vardı ağladı

"kara bir hayat geçti önümden, uğursuz"

mü dedi aya dönüp

ben susuyordum

geldin sandım

dalgalar sesini taşırken kıyıma

az daha

kanıyordum

Öykü

ÇİKOLATALI KEK

Özlem Özyurt

Islak çikolatalı keke hiç dayanamazdı. Çayının, kahvesinin beklemeden, keki iştahla boğazına tıkar, bir yere yetişecekmiş gibi hızla öğütmeye başlardı. Sonra çocuk tazeliği gelirdi yüzüne. Elmacık kemikleri mutluluktan daha da belirginleşir, koca gözleri daha lezzetlisi olamayacağını düşünerek kısılırdı.

Oysa yavaş yemek yiyor olmayı her şeyden çok isterdi ve daha bir çok şeyi. Yavaş yemek güzeldi, kibardı, en önemlisi sağlıklıydı. Sırf annesini mutlu etmek için kibar almayı öyle çok isterdi ki... Ancak her seferinde ciddi alınmış kararlarını unutur, kendini salonun ortasındaki kanepede bacaklarını göğsüne çekmiş oturur bulurdu. Annesi nefret ederdi böyle oturmasından. Ayakkabı numarası tam tamına 37 olmuştu ama çoğu şeyin 28 numara ayakkabı giydiğindekinden farklı olduğu söylenemezdi. Oysa çok zaman geçmişti aradan. Uçacak kadar hafif olduğu, oturduğunda 28 numara ayakkabılarının yerle buluşmadığı yıllar çok geride kalmıştı. Hayatının her evresinde olduğu gibi çocukluğunda da hayal kurmaya bayılırdı. Kış uykusuna yatan ilk insan olma projesinden, en sevdiği bilgisayar oyunundaki prensi en yüksek puanı alarak kurtarma hayaline kadar...

Hala hayal kuruyordu. Daha mutlu olma, dengeli beslenme, doymuş yağlardan uzak durma, her filmin sonunda ağlamama, aksırır aksırmaz antibiyotik almak zorunda kalmama, aşık olduğunu karşısındakine umarsızca söyleyebilme, sivri burunlu yüksek topuklu ayakkabılar giyebilme ve daha nicesi... Bazı hayallerini zaman silip süpürmüştü. Örneğin artık ağaca tırmanma konusunda herhangi bir hayali yoktu. Ama hayatının sonuna kadar klozete dakikalarca oturup tüm kozmetik ürünlerinin üzerindeki bilgileri ezberlemeye devam edecek ve sonunda üzerilerine bakmasına gerek kalmayacaktı. Tuvalet deyince bir de sivilcelerini herkesten gizli sıkmaya bayılırdı. Minik yağ bezelerinden kurtulmak, ardından bir parça tuvalet kağıdıyla kanı durdurmaya çalışmak müthiş bir eğlenceydi. Bu anlamda cildinin yağlı olması önemli bir ayrıcalıktı.

Uzunca bir aradan sonra evde yalnız başınaydı. Mutfaktan bir dilim keki avuçladığı gibi salona geçti. Yemek yemesi imkansız bir pozisyon alarak kocaman dilimin yarısını ağzına attı. Çiğnerken düşünüyordu da. Kötü şeyler düşünürken iyi şeyler yapmak gerektiğine inanırdı hep. Düşünmek için yeterince lezzetli bir lokmaydı. Yarın zor olacaktı. Birkaç lokmaya daha ihtiyacı olduğu kesindi. Doğu da severdi çikolatalı keki. Belki sırf o sevdiği için seviyordu. Tam tamına bir sene geçmişti. Belki bir senedir ağzına bile koymamıştı New York'ta. Belki de böylesine ıslak ve lezzetli kek yapan bir yer bulamamıştı ve belki de ondan çok keki özlemişti.

Son lokmayı ağzına attı ve son düşüncesini yok farzetti..

Sımsıcak insan sevgisinin,
hayatın binbir güçlüğünün,
ince bir duyarlılıkla örülmüş
usta işi hikâyeleri...

Necati Güngör'ün kaleminden:

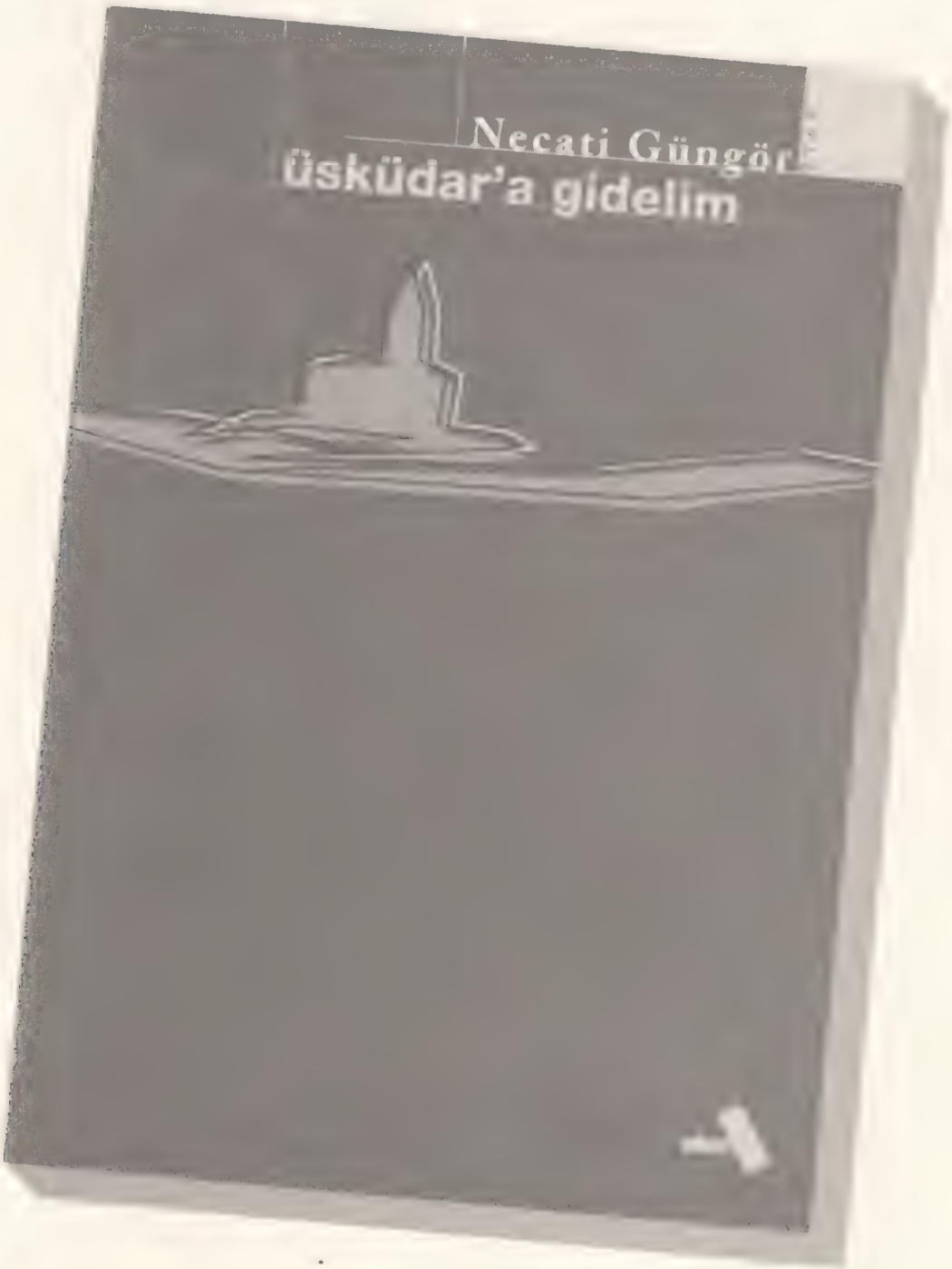

Alkım Yayınevi
Mühürdar Cad. No:60 Kadıköy-İstanbul

Emre Dursun - Denizli
"Hoş Gelmişsin Emre Kardeş"
Bu yaşta böyle bir dil, böyle bir yürek... her ikisine de ayrı ayrı, "Şapka!..", Sevgili Emre Dursun... "Deneme"niz, elbette kusursuz değil (yazarlık katına yükselmiş birçoklarınınki de öyle), ama siz, yolun çoğunu, uçarcasına ve alnınızın akıyla geçmişsiniz; "Oldum!.." demeden, günden güne daha titiz davranmayı öğrenerek devam edin, yolunuz sonuna kadar açık!

Ali Şahan - Manisa
"Neden Mecburuz?.."
Tek şiirle karar verebilmek oldukça güç; sesiniz durmuş oturmuş gibi görünüyor ama o sesin "ortak duyarlık" ürünü olduğu da âşikâr; ayrıca, "A. Behramoğlu'na" ithafı, şiire dahil değilse eğer, sağ üst köşeye almalısınız; ve muhatabınızın (şiir okuru olarak bizlerin) neye-niçin mecbur olduğumuz konusunda da bir iki laf etmek!

Burcu Varhan - İstanbul
"Okumadan Olmaz"
Neden çok az okuyabiliyorsunuz Sevgili Burcu Varhan?.. Ayrıca, "insanın kendine (hem de) koca bir dünya yaratabilmek" için uğraşması, "hobi" olur mu hiç? İç dünyanızın zenginliğini dilinize yansıtmayı becerebilmişsiniz belli ölçülerde ama çok daldan dala, savruk, ve "hedefsiz" ilerliyorsunuz; biraz derlenip toparlanmak, ve mutlaka çok okumak zorundasınız; yarından tezi yok, Sait Faik okumaya başlayın mesela, döne döne!

Tonguç Akarca - İstanbul
"Acele Yok!"
"Profesyönelliğe adım atmak için sürekli olarak dergilere yazılarımı mı göndermem gerekir?" diyorsunuz... Bu işin amatörü-profesyoneli yok; yaptığı işi doğru ve güzel yapabileni ile yapamayanı var, ki bu konuda tek yetkili "karar mercii", kişinin kendisi; bizim yaptığımız, sadece belli uyarılarda bulunmak: mesela, "Beni terkeden kız arkadaşımın ardından gidiple gitmemek arasında çelişkiye düşüyorum" gibi bir cümle kurabiliyorsanız hâlâ, şapkayı önünüze koyup epeyce bir düşünmeniz lazım... Aceleniz ne, hele çalışın; "profesyonel" olmak da gelir ardından.

Koray Sarıdoğan - Alanya
"6 Roman, 40'ı Geçer Anlatı"
Doğum tarihiniz doğruysa, ve diyelim ki on yaşında başladıysanız yazmaya, altı yıla, "altı roman, kırkı geçer anlatı-öykü"yü nasıl sığdırdınız Sevgili Koray Sarıdoğan; böyle bir verim mümkün mü... peki kaç roman, kaç öykü okudunuz bu zaman zarfında? Yayımladığımız şiir sizi yanıltmasın; ve mesela, bir yıl boyunca (neredeyse hiçbir şey yazmadan) sürekli okuyun, bakalım ne eksikler göreceksiniz kendinizde; kolay gelsin!

Veli Yalçın - Kilis
"Çıkmaz Bu Yol Bir Yere!.."
Özellikle Nevzat Çelik, arada bir Orhan Veli ve Sunay Akın etkisinde yazıyorsunuz... ve ama siz de pekâlâ biliyorsunuz ki, birileri gibi değil, ancak kendimiz gibi yazmamız koşuluyla başkaları tarafından ilginç ve önemli bulunabiliriz; şiir beğeninizi başka ufuklara da açın.

Hasibe Özdemir - İzmir
"Bunlar 'Sizin' Çocuklarınız..."
İnsan, çocuğunu üstü başı kir pas içinde çıkarır mı sokağa... peki, herhangi bir yere yollayacağınız yazılarınızı neden döne döne okuyup da en azından kendinizin düzelte-

bileceğiniz kimi yanlışları daha baştan engellemiyorsunuz?.. Unutmayın, her şey bir göstergedir; ve işimize gösterdiğimiz titizlik, işimizin "niteliği" hakkında çok ciddi fikirler verir insanlara; imlâ'yı hiç bilmiyorsunuz (yayımlanan metinle sizdekini karşılaştırın); çok çalışın; ve çocuklarınızı tertemiz, pek şık çıkarın sokağa; onlar, aynanız çünkü sizin.

Fatih - Pius
"Bukowski 1 Tanedir"
Bukowski ve Küçük İskender hakkındaki itirafınız güzel, samimi... ama Bukowski, Bukowski olduğu için ve Küçük İskender, Küçük İskender olduğu için önemli-güzel; ve Fatih'in, Fatih olabilmesi gerek! Ve mesela, hiç olmazsa biyografisini yazarken imlâ'ya dikkat edebilmesi... Bunlar, işin "edebiyat" kısmı tabii; "Dinlemedim", güzel bir şiir; ama ilginizi-bilginizi farklı alanlara da açın ve dura dura yazın; yazdığınız her şeyi çok da abartmadan!

Gözde Nişli - Bursa
"Gitme... Kal!"
"Çok eski bir okur sayılmam" yolundaki itirafınız çok güzel Sevgili Gözde Nişli; ama bunu bildiğimiz kadar, iyi bir okur olmadan iyi yazılar yazamayacağımızı da bilmemiz gerek!..Yazmaya devam edin ama yayımlamayı, en azından şimdilik unutun; belli bir birikim ve donanımı sağladıkça, yayımlanabilmenin hiç mi hiç güç olmadığını, siz kendiniz göreceksiniz.

Alper Yalçınkaya - İstanbul
"Ama Edebiyatı Âlet Etmemek Lazım!.."
Çünkü bir "boşalım" (ve tabii ki boşaltım) aracı değil edebiyat!.. Eğitiminiz ve dolayısıyla birikiminiz ve elbette ki yazdıklarınız, yazmak konusunda belli bir yol almış olduğunuzun tek tek göstergeleri... ama işte, edebiyatı "nelere" âlet ettiğinizi görmek, katlanılabilir gibi değil; üstelik yazılarınız, "hukuki" açıdan, yayımlanması mümkün olmayan bir dil'in ürünü; ve son olarak: eğer "annesiyle" de yatmıyorsanız (metin, böyle bir bilgiyi vermiyor çünkü bizlere), partnerinizin bedeninin "aynı annesi gibi titrediği"ni nereden biliyorsunuz?

Toprak Haki - ?
"Önce Ödev... Sonra Eleştiri!"
Başlık, sizden mülhem; "Ödevimi yapamadım" dediğiniz için... yoksa, kimseye ödev filan verdiğimiz yok bizim; yok, çünkü bu iş, istediğiniz ve sahip çıkabildiğiniz ölçüde sizin işiniz; ve mesela, "Kızılay Bulvarında" derken, doğrusunun, "Bulvarı'nda" demek olduğunu; "Bir birimize" diye değil, "birbirimize" diye yazmak gerektiğini bilmek de!.. bunun gibi: "pencerenin ardında ışık yerini karanlığa bıraktı" cümlesi de, şöyle yazılabildiğinde daha doğru, herhalde: "pencerenin ardındaki ışık, yerini karanlığa bıraktı". Sakin olun, kolay gelsin!

Çiğdem Koç - İstanbul
"Ama Tek Sesli Düet Olmaz Ki!.."
Değil mi Sevgili Çiğdem Koç?.. Tek ses, "solo"dur ve o zaman da, mesela şöyle kurmak gerekir dizeyi: "Bir sağırlar solusudur aşk"!.. Ayrıca, "ıslık diyeti" ne demek, nasıl olur?.. Şiirinizi böyle şeylerden kurtarmanız gerek; "samimiyet" dediğimiz o bulunmaz cevhere dört elle sarıla sarıla, devam edin!

Refik Teksoy - İstanbul
"En azından sizin işinize yaramış!.."
Üslubunuzu bile bulmuşsunuz... ancak, yazınızdaki şu çelişkiyi gözden kaçırıyorsunuz: Gördüğünüz sanat eserinden yola çı-

kışla, sanat eserlerinin "ne" olduğu, "ne"ye yaradığını sorguluyorsunuz ya, en azından sizin işinize yaramış, size, kocca bir yazı boyunca düşünme fırsatı sunmuş, daha ne olsun!.. Devam edin; ifade gücünüz de diliniz de doğru yolda.

Gizem Kodak
"Önce kanatlarınız çıkacak..."
Daha yaşınız kaç ki Sevgili Gizem Kodak, yayımlanmak için bu ne acele?.. Buyrun, yayımlandı işte hikayeniz... ama büyük büyük yazarların hikayeleriyle karşılaştırdığınızda "nasıl" bir eksiği olduğunu siz kendiniz göremiyor musunuz? Heyecanınız çok güzel, ama buna, sonuna kadar yılmayacak çalışma (okuma-yazma) azmini de eklemek gerek.

Okan Ünver - Antalya
"Bravo!.."
Evet, tek kelimeyle, "Bravo!.." Böylesi bir işlek kalemi, bunca özgüveni, nereden-ne vakit edindiniz, tabii ki en iyi siz kendiniz bilirsiniz ve bize şaşırmak düşüyor: kimi teknik kusurları dışında, hikayeniz, hikaye gibi (bal gibi) hikaye!.. Ama yetinmeyin bu kadarıyla, farklı içerik ve onun gerektirdiği biçimlerde de deneyin kaleminizi; yolunuz sonuna kadar açık... yetinmedikçe!

Aram Duran - İstanbul
"İsterseniz... Olur!"
"... yazıyı daha ciddiye alıyor ve hayatımın merkezine koyacak kadar yetkinleşmek istiyorum" diyorsunuz ya Sevgili Aram Duran, bu işin tek doğru formülü de budur zaten: böylesi bir kararlılıkla "isteyebilmek"! Şiirleriniz iyi; ufak tefek imlâ sorunları taşımasına rağmen hikâyeleriniz de... ve cesur davranıp, Kanat Alıştıranlar'dan havalanmanız gerek artık; çekinmeyin, aşındırın bakalım dergi kapılarını; tabii, her gönülde, "asli" olarak "bir" aslan'a yer olduğunu unutmadan; her iki türde de kalem oynatın tabii ama karar verin: aslolan aslan hikâye mi, şiir mi!

Duyuru

Kimi teknik güçlükler nedeniyle, ama bundan da önemli olarak, kaybetmek üzere olduğumuz mektup-yazışma alışkanlığının, bir güzel iletişim geleneğinin yaşatılması, diri tutulması amacıyla, bundan böyle, "internet" aracılığıyla yollanan "ileti"ler değerlendirmeye alınmayacaktır; ayrıca, dergiye "elden" ürün bırakıldığı durumlarda da, lütfen bir zarf edinin ve üstüne adınızı adresinizi yazmayı ihmal etmeyin; lütfen!

Bize ürün gönderenler:

Tevfik Ekici, **L. Derya Karademir,** Emre Varışlı, **Nilgün Atar,** Gizem Kodak, **Canan Kara,** Mahmut Celaloğlu, **Neşet Mahzuni Ok,** Hasan Aydın, **İrfan Beytaş,** Kürşat Atam, **Ekin Ulaş Karaata** Çağdaş Akman, **Elif Yılmaz,** Ceng Milan, **Hakan Oygur,** İnan Korkmaz, **Özlem Ergün,** Recep Şener, **Şaheser Bolel,** Sait, **Salih Cengiz,** Sebahat Bağbars, **Sibel Ateş,** Talha Tüzel, **Tolga Mazlum Yıldız,** Jülide Terzan, **Emre Arifoğlu,** Derya Uysal, **Ahmet Gönültaş,** Pınar Arpacı .

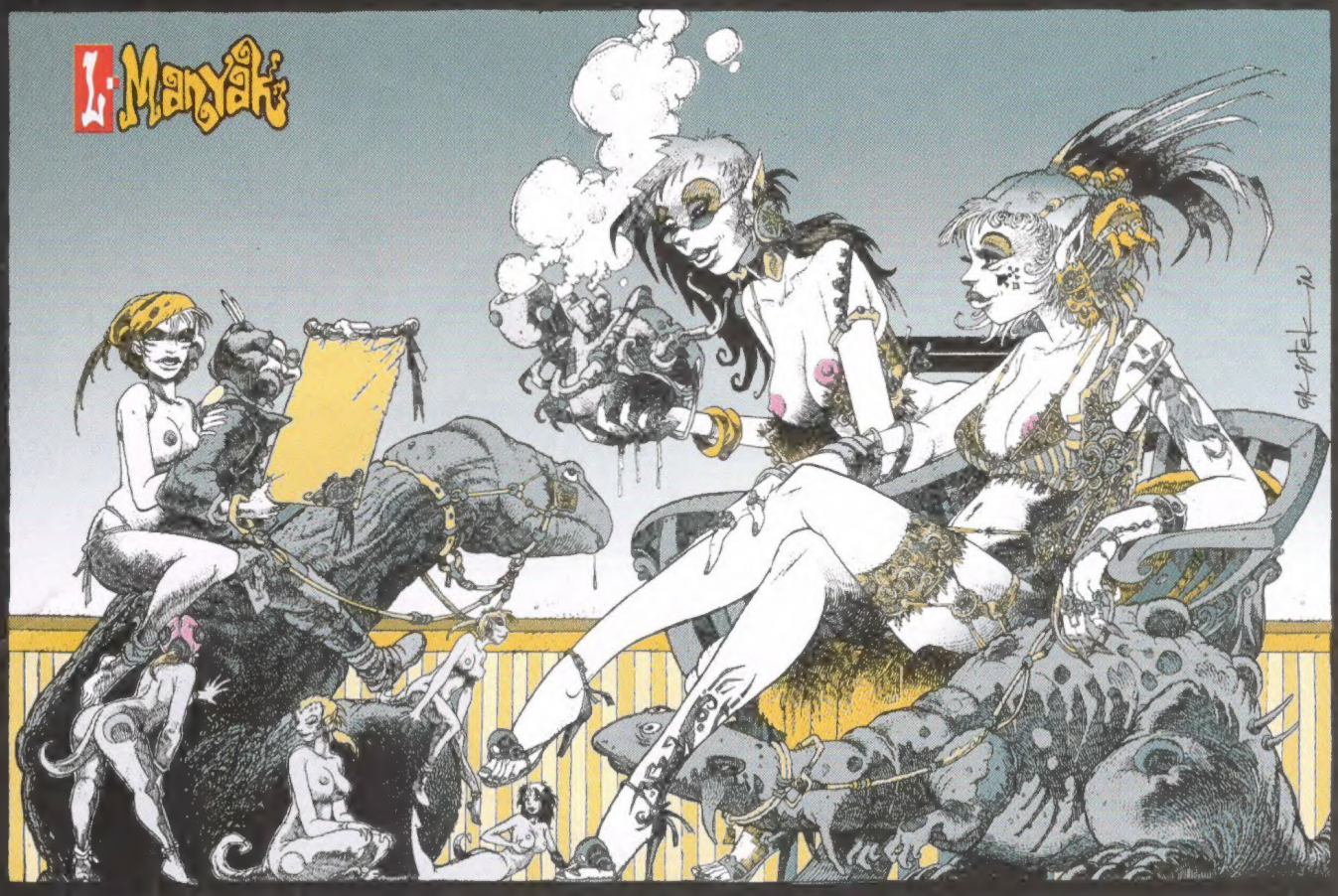

OCAK

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ŞUBAT

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

MART

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

NİSAN

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

MAYIS

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24/31	25	26	27	28	29	30

HAZİRAN

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

TEMMUZ

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

AĞUSTOS

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
2	3	4	5	6	7	1/8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

EYLÜL

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	15	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

EKİM

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

KASIM

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

ARALIK

Pt.	Sa.	Çr.	Pr.	Cu.	Ct.	Pz.
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

MANYAK